

ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ:

правові основи

(структурно-логічні схеми)

```
graph TD; A[ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ:] --> B[правові основи]; B --> C["(структурно-логічні схеми)"]; D["(структурно-логічні схеми)"] --> E["(структурно-логічні схеми)"];
```

ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ СЛІДЧИХ ДЛЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ПРИ НАЦІОНАЛЬНІЙ ЮРИДИЧНІЙ АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра основ та правового регулювання
оперативно-розшукової діяльності органів СБУ

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРАВОВІ ОСНОВИ

(структурно-логічні схеми)

Навчальний посібник

За редакцією
професора Ю. М. Грошевого

ХАРКІВ
РВФ «АРСІС», ЛТД
2003

УДК 341.1
П45

*Рекомендовано до видання навчально-методичною радою факультету
підготовки слідчих для СБУ при Національній юридичній академії України
імені Ярослава Мудрого
(протокол № 3 від 29 листопада 2002 р.)*

Автор-упорядник М. А. Погорецький, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензенти:

Кожевников Г. К., кандидат юридичних наук, професор, Національний
Університет МВС України

Шумило М. Є., доктор юридичних наук, професор, Національна Академія
СБ України

ЗМІСТ

<i>Передмова</i>	5
Список скорочень	7
Зміст Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»	8
Стаття 1. Завдання ОРД	9
Стаття 2. Поняття ОРД	10
Стаття 3. Правова основа ОРД	11
Стаття 4. Принципи ОРД	12
Стаття 5. Підрозділи, які здійснюють ОРД	17
Стаття 6. Підстави для проведення ОРД	23
Стаття 7. Обов'язки підрозділів, які здійснюють ОРД	25
Інші обов'язки підрозділів, які здійснюють ОРД, що встановлені законодавством України	27
Стаття 8. Права підрозділів, які здійснюють ОРД	34
Інші права підрозділів, які здійснюють ОРД, встановлені законодавством України	37
Стаття 9. Гарантії законності під час здійснення ОРД	47
Стаття 9 ¹ . Строки ведення ОРС	55
Стаття 9 ² . Закриття ОРС	58
Стаття 10. Використання матеріалів ОРД	59
Використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному судочинстві	60
1. Використання результатів оперативно-розшукового опитування	61
2. Використання результатів контрольної та оперативної закупівлі товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу	64
3. Використання результатів контрольного постачання товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу	68
4. Використання результатів виявлення, витребування, збирання, вивчення, фіксування документів, предметів та даних, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя їх особистості, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело та розміри їх доходів	72
5. Використання результатів негласного проникнення до житла чи до іншого володіння особи	72
6. Використання результатів оперативного проникнення в злочинну групу негласного працівника оперативного підрозділу або особи, яка співробітничала з останнім, із збереженням в таємниці достовірних даних щодо їх особистості	81
7. Використання результатів зняття інформації з каналів зв'язку, застосування інших технічних засобів отримання інформації	86
8. Використання результатів контролю телеграфно-поштових відправлень	91

9. Використання результатів візуального спостереження в громадських місцях із застосуванням фото-, кіно- і відеозйомки, оптичних та радіоприладів, інших технічних засобів	96
Стаття 11. Сприяння здійсненню ОРД	101
Стаття 12. Соціальний і правовий захист працівників оперативних підрозділів	102
Стаття 13. Соціальний і правовий захист особи, яка залучається до виконання завдань ОРД	105
Стаття 14. Нагляд за додержанням законів під час проведення ОРД	106

Додатки

Конституція України (<i>Витяг</i>)	110
Закон України Про оперативно-розшукову діяльність (<i>Витяг</i>)	112
Кримінально-процесуальний кодекс України (<i>Витяг</i>)	124
Закон України Про прокуратуру (<i>Витяг</i>)	128
Закон України Про банки і банківську діяльність (<i>Витяг</i>)	131
Закон України Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю (<i>Витяг</i>)	133
Закон України Про міліцію (<i>Витяг</i>)	141
Закон України Про Службу безпеки України (<i>Витяг</i>)	148
Закон України Про Прикордонні війська України (<i>Витяг</i>)	151
Закон України Про державну податкову службу в Україні (<i>Витяг</i>)	156
Закон України Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб (<i>Витяг</i>)	162
Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань (<i>Витяг</i>)	164
Закон України Про розвідувальні органи України (<i>Витяг</i>)	167
Закон України Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві (<i>Витяг</i>)	170
Закон України Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів (<i>Витяг</i>)	171
Закон України Про інформацію (<i>Витяг</i>)	173
Закон України Про державну таємницю (<i>Витяг</i>)	177
Звід відомостей, що становлять державну таємницю (<i>Витяг</i>)	179
Рекомендована література	189

Передмова

Прийнятий в Україні 18 лютого 1992 року Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» обумовив перехід правового регулювання основних положень оперативно-розшукової діяльності із закритого відомчого підзаконного рівня на рівень закону. Норми права, які регулюють оперативно-розшукову діяльність, містяться в Законах України «Про розвідувальні органи України», «Про міліцію», «Про Службу безпеки України», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», «Про державну податкову службу в Україні», «Про Прикордонні війська», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», «Про державну таємницю» та ін., що дозволяє ставити питання про започаткування самостійної галузі законодавства, яка регулює специфічну державно-правову сферу.

Враховуючи те, що оперативно-розшукова діяльність, як свідчить вітчизняний та зарубіжний досвід, з одного боку, відіграє важливу роль у боротьбі зі злочинністю, оскільки саме завдяки оперативно-розшуковим заходам розкривається біля 90 відсотків злочинів, а з іншого — таїть у собі потенційну загрозу правам та свободам людини, законодавцем постійно приділяється увага проблемам вдосконалення її правового регулювання. Вона стає невід'ємною складовою юридичної освіти не тільки співробітників оперативно-розшукових підрозділів, але й усіх юристів: слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів та інших фахівців у галузі права. Особливо це є актуальним у зв'язку з внесенням змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (Закон України від 13.01.2000 р. № 1381-XIV, Закон України від 21.12.2000 р. № 2181-III, Закон України від 18.01.01 р. № 2246-III) та до КПК України (Закон України від 21.06.01 р. № 2533-III, Закон України від 12.07.01р. № 2670-III), які розширили можливості застосування результатів ОРД у кримінальному судочинстві, більш детально розкрили предмет прокурорського нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю, встановили судовий контроль за проведенням тих оперативно-розшукових заходів, які обмежують конституційні права громадян.

Запропонований навчальний посібник надає норми законодавства України про оперативно-розшукову діяльність в структурно-логічних схемах, що дозволяє швидко отримати інформацію щодо структури Закону «Про оперативно-розшукову діяльність», його норм та їхнього змісту, а також норм інших законодавчих актів, які регулюють оперативно-розшукову діяльність.

В посібнику схематично в структурно-логічній формі викладена методика використання результатів оперативно-розшукових заходів у кримінальному судочинстві.

Робота з навчальним посібником полегшить засвоєння норм законодавства про оперативно-розшукову діяльність. Він може бути використаний під час викладання таких навчальних дисциплін як: Основи та правове регулювання оперативно-розшукової діяльності, Оперативно-розшукова діяльність та кримінально-процесуальне доказування, Криміналістика, Організація судових і правоохоронних органів, Кримінальний процес, в позаузівському професійному навчанні оперативних співробітників, слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів та інших фахівців у галузі права, а також усіма тими, хто цікавиться питаннями правового регулювання ОРД.

Автор-упорядник висловлює щирю подяку редактору — професору Ю. М. Грошевому, рецензентам: професорам Г. К. Кожевникову та М. Є. Шумилу, а також професору В. С. Зеленецькому, доцентам О. В. Горбачову, Н. В. Сібільовій, Д. В. Філіну та В. М. Хотенцю за висловлені зауваження та рекомендації щодо складання схем і упорядкування матеріалу, П. В. Золочевській за допомогу в підготовці даної роботи до друку.

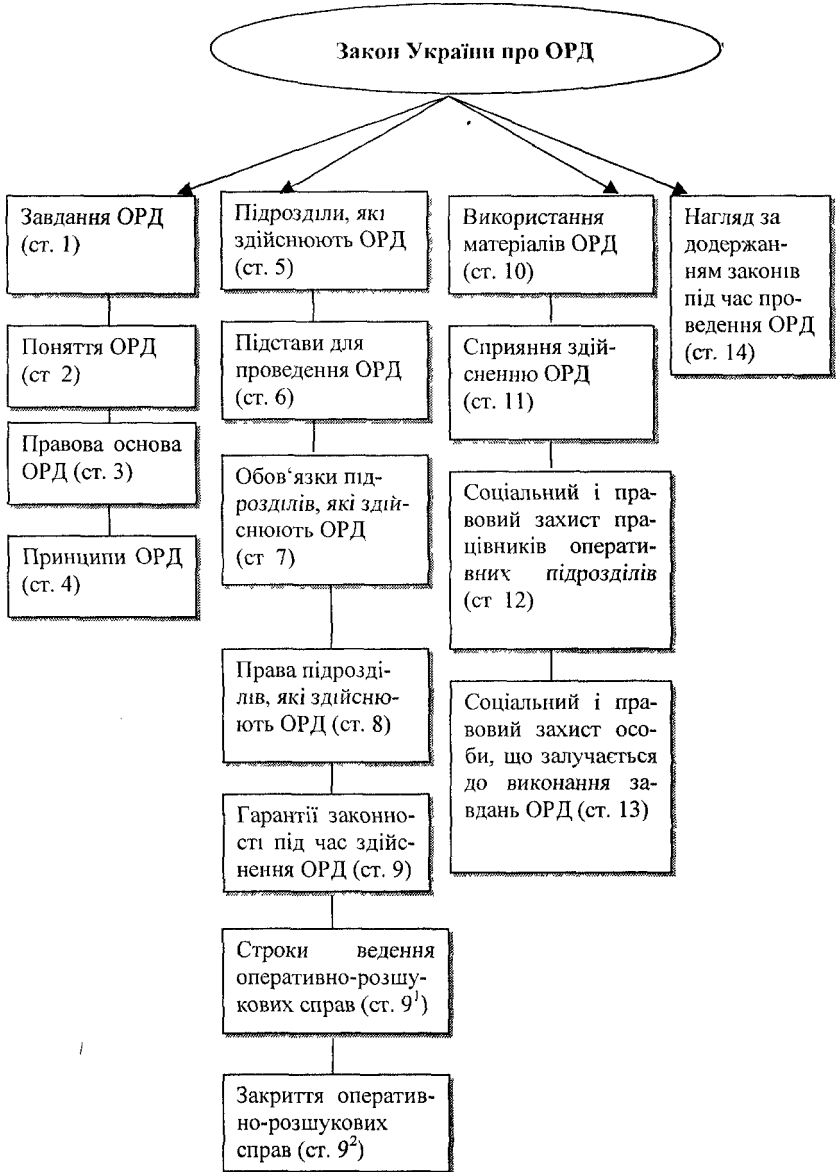
Зауваження та поради щодо цієї роботи, які будуть із вдячністю прийняті та враховані в наступному її виданні, просимо надсилати за адресою: 61021, м. Харків, вул. Мироносицька, 71, Факультет підготовки слідчих для СБУ при Національній юридичній академії України імені Ярослава Мудрого. Тел. 8 (0572) 40-34-89, 40-34-21, 40-34-77, e-mail: pogoretsky@mail.ru.

М. Погорецький

Список скорочень

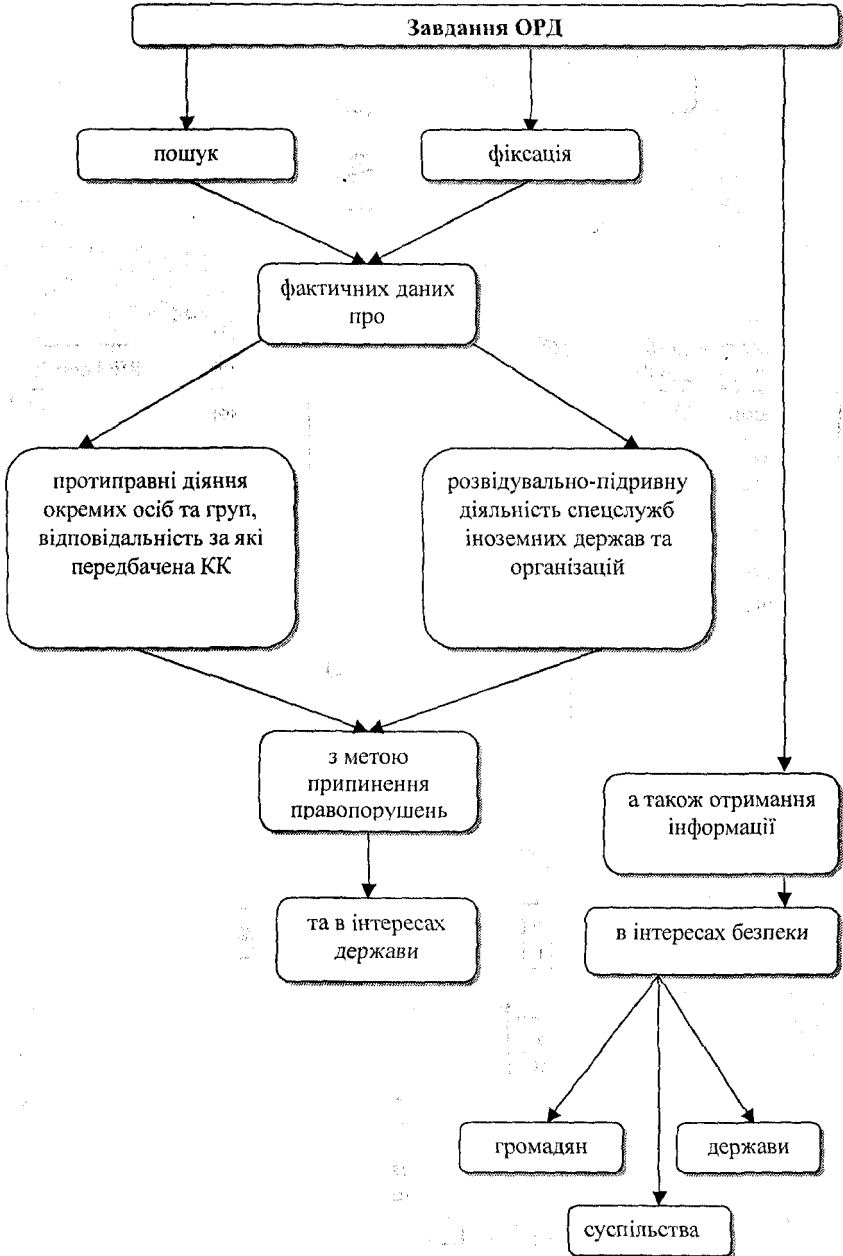
- ЗС — зовнішнє спостереження
ЗУ — Закон України
ЗУ про ОРД — Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»
КК — Кримінальний кодекс України
КМУ — Кабінет міністрів України
КПК — Кримінально-процесуальний кодекс України
КР — контррозвідка
КРЗ — контррозвідувальний захід
КС — кримінальна справа
МВС — Міністерство внутрішніх справ України
ОВС — органи внутрішніх справ
ОД — орган дізнання
ОП — оперативний підрозділ
ОРД — оперативно-розшукова діяльність
ОРЗ — оперативно-розшуковий захід
ОРП — оперативно-розшуковий підрозділ
ОРС — оперативно-розшукова справа
ОТЗ — оперативно-технічні заходи
п. — пункт
пп. — пункти
Р — розвідка
РЗ — розвідувальні заходи
СБУ — Служба безпеки України
СД — слідчі дії
ст. — стаття
ст.ст. — статті
ч. — частина
ч.ч. — частини
... — перелік не є вичерпним.

ЗМІСТ
Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»



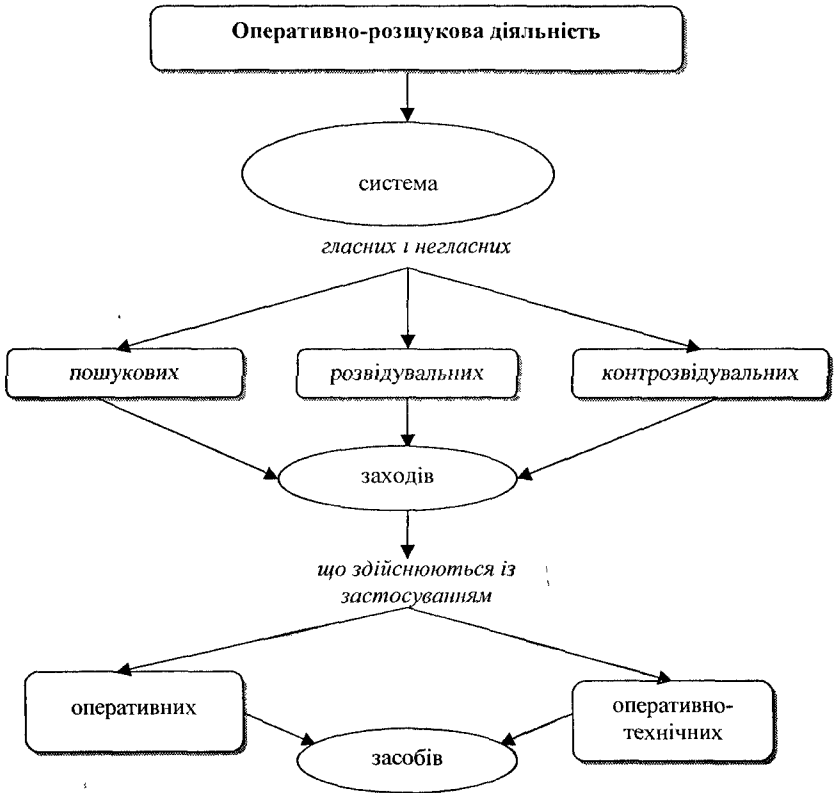
Стаття 1
Завдання ОРД

Схема 2



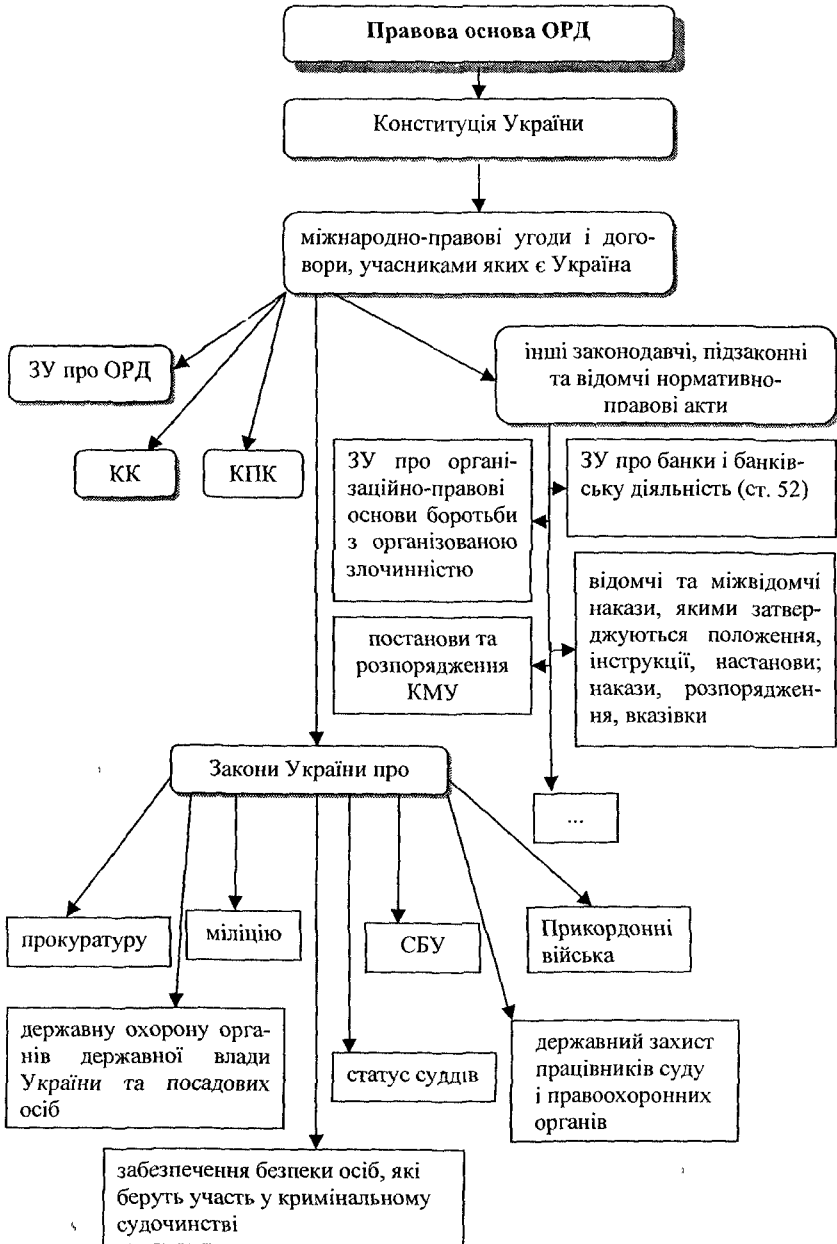
Стаття 2
Поняття ОРД

Схема 3



Стаття 3
Правова основа ОРД

Схема 4



Стаття 4
Принципи ОРД

Схема 5

*Принципи, закріплені в Законі України
«Про оперативно-розшукову діяльність»*

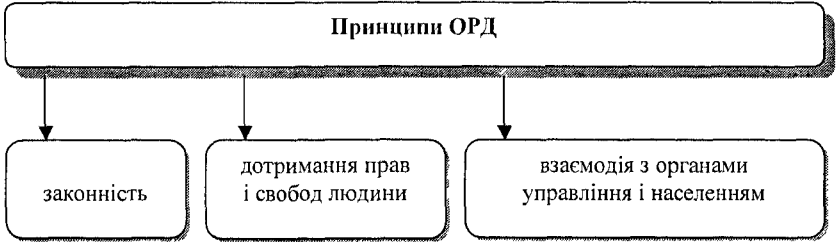
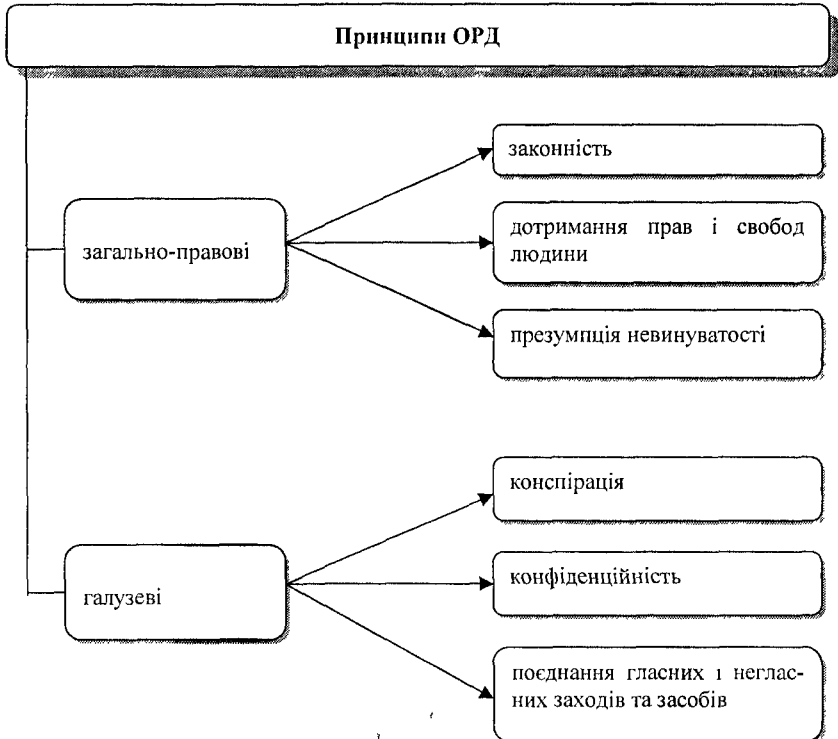


Схема 5-1

Наукова класифікація принципів ОРД



Стаття 4
Принципи ОРД

Схема 6

Основні властивості принципів ОРД

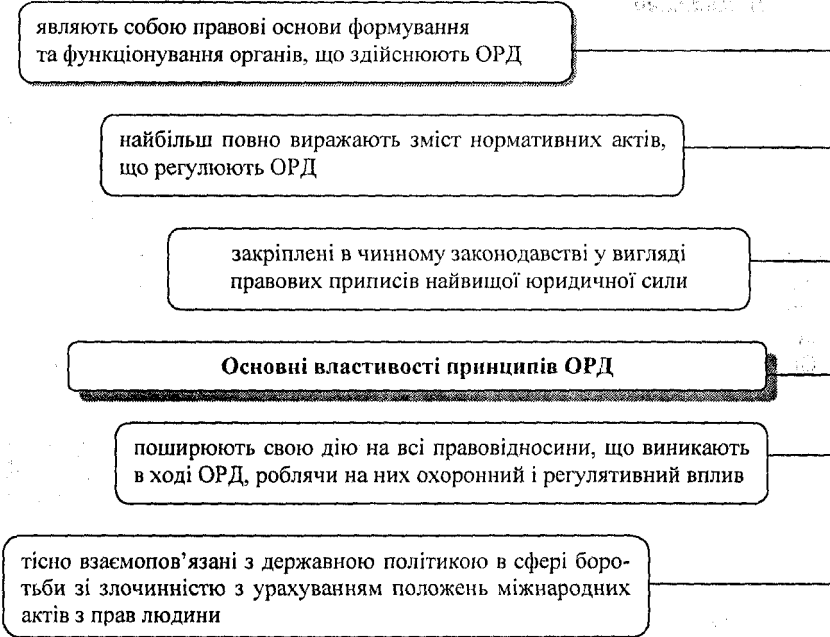
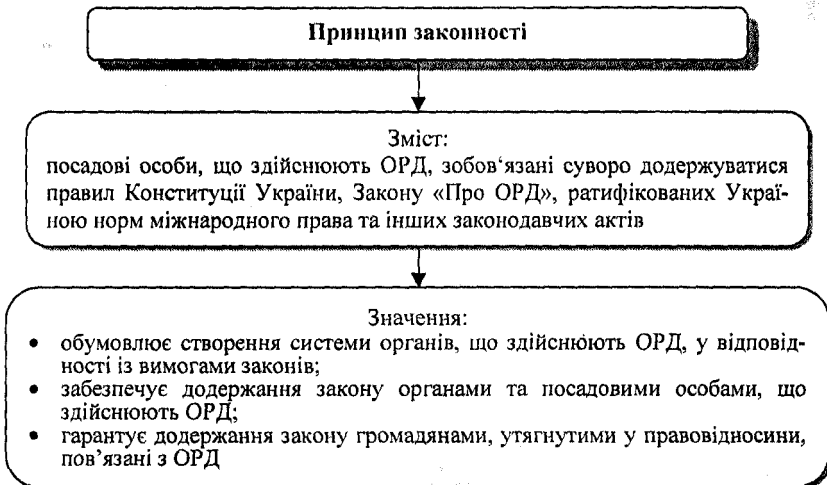


Схема 7

Зміст і значення принципу законності



Стаття 4
Принципи ОРД

Схема 8

Нормативне вираження принципу законності в ЗУ про ОРД



**Стаття 4
Принципи ОРД**

Схема 9

Нормативна база принципу дотримання прав і свобод людини

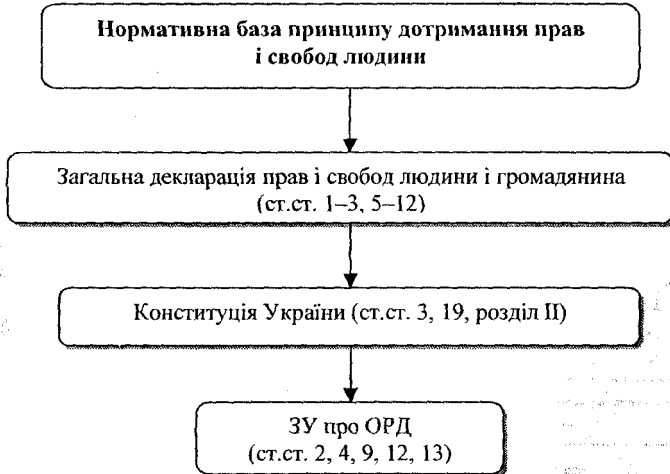
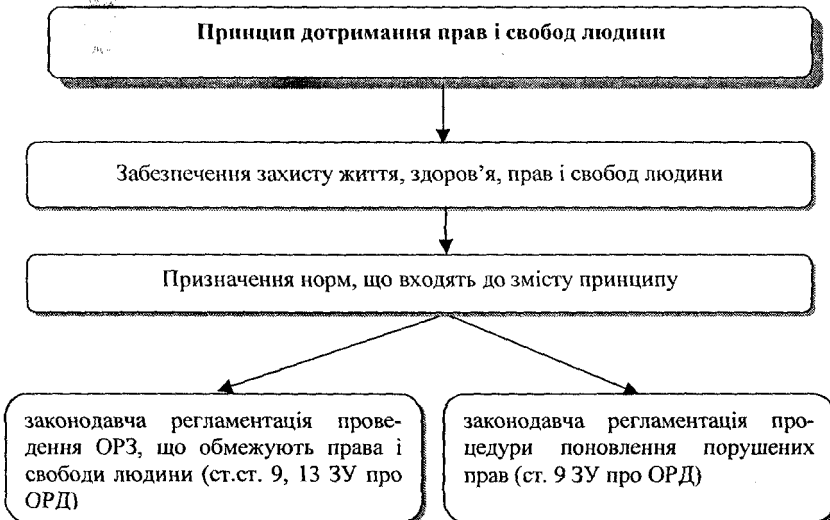


Схема 10

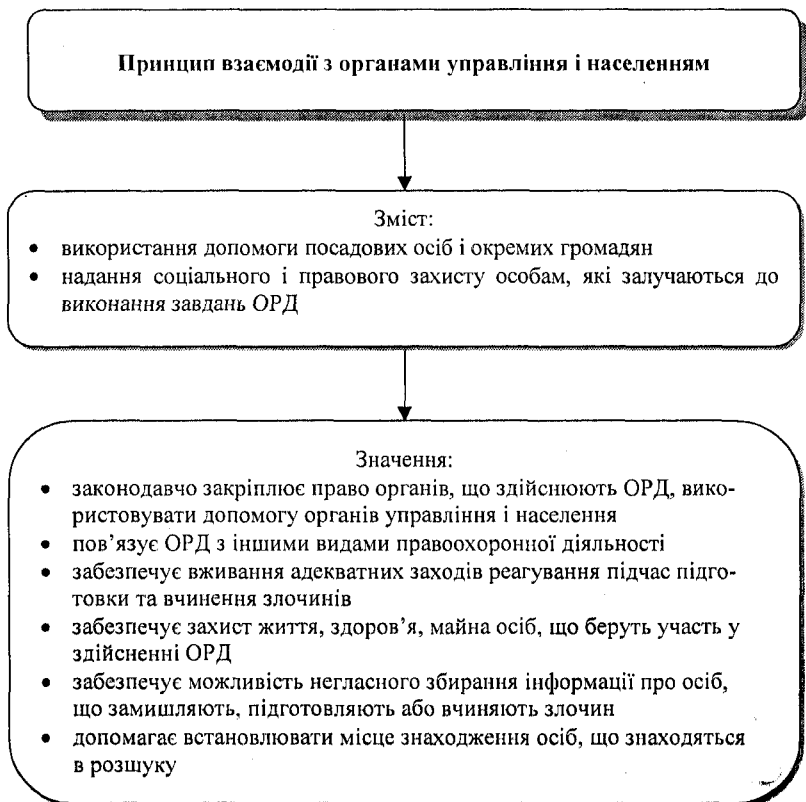
Зміст принципу дотримання прав і свобод людини



Стаття 4
Принципи ОРД

Схема 11

Зміст і значення принципу взаємодії з органами управління і населенням



Стаття 5
Підрозділи, які здійснюють ОРД

Схема 12

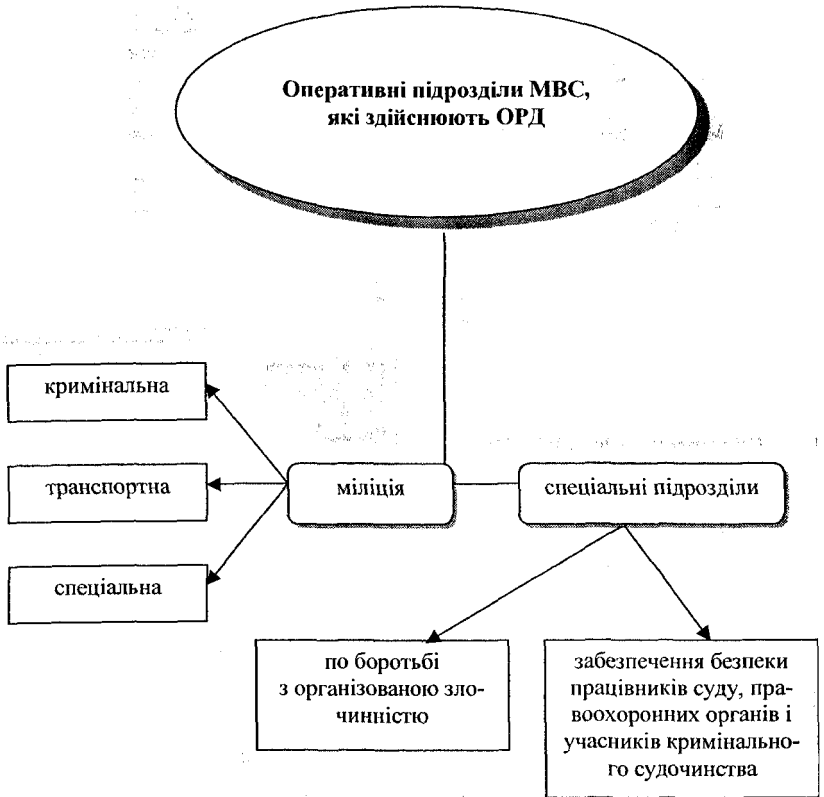


Проведення оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами зазначених органів, підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими, приватними організаціями та особами забороняється (ч. 2 ст. 5).

Стаття 5
Підрозділи, які здійснюють ОРД

Схема 13

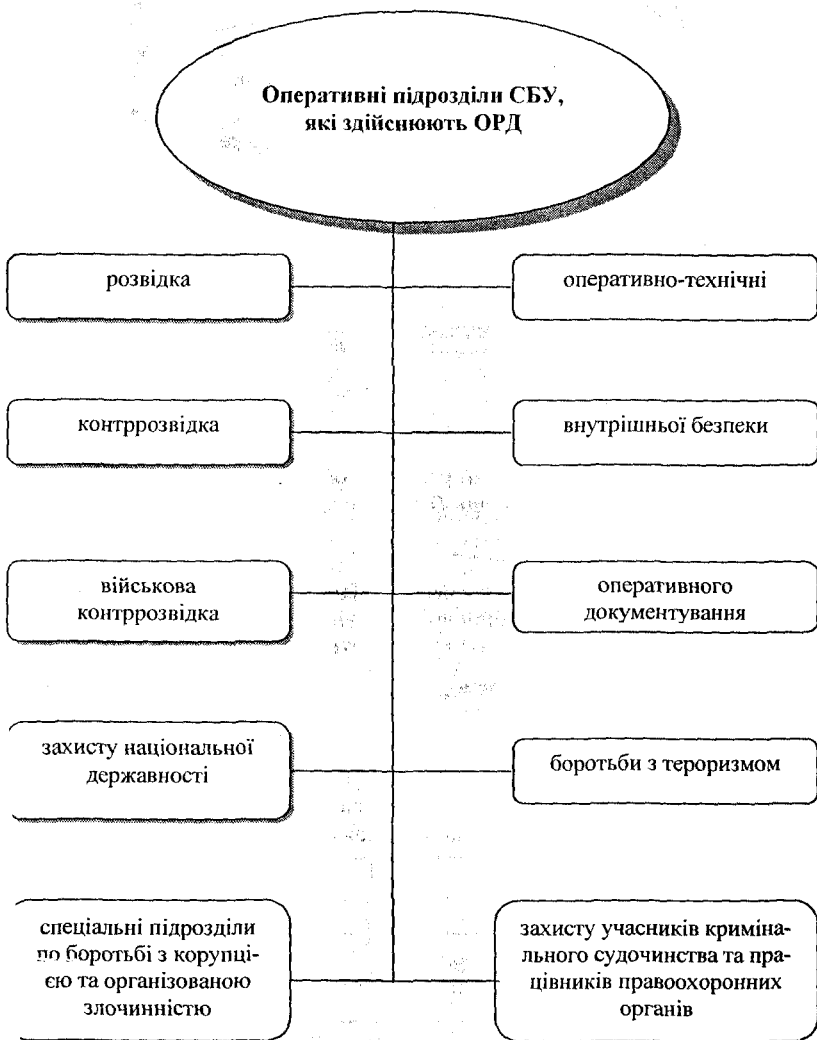
Оперативні підрозділи МВС, які здійснюють ОРД
(абзац 2 ч. 1 ст. 5)



Стаття 5
Підрозділи, які здійснюють ОРД

Схема 14

Оперативні підрозділи СБУ, які здійснюють ОРД
(абзац 3 ч. 1 ст. 5)



Стаття 5
Підрозділи, які здійснюють ОРД

Схема 15

**Оперативні підрозділи Прикордонних військ України,
які здійснюють ОРД**
(абзац 3 ч. 1 ст. 5)

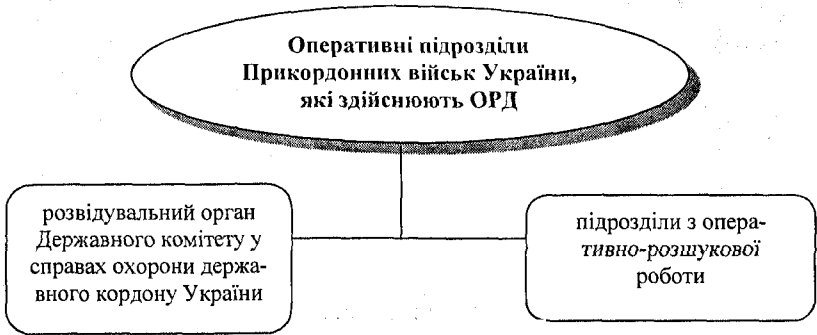
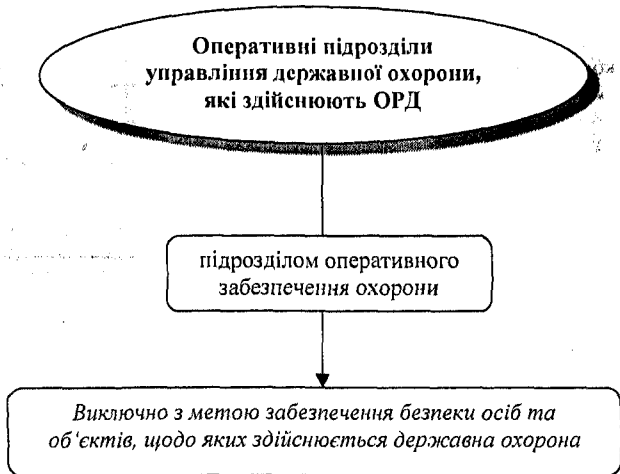


Схема 16

**Оперативні підрозділи управління державної охорони,
які здійснюють ОРД**
(абзац 4 ч. 1 ст. 5)



Стаття 5
Підрозділи, які здійснюють ОРД

Схема 17

*Оперативні підрозділи органів державної податкової служби,
які здійснюють ОРД
(абзац 5 ч. 1 ст. 5)*

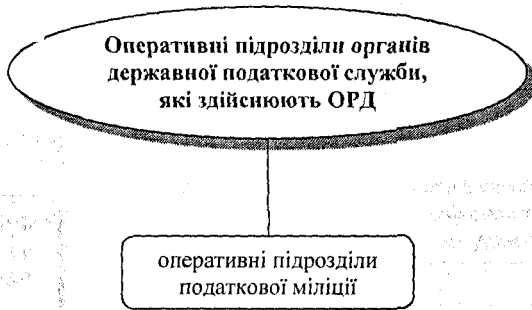
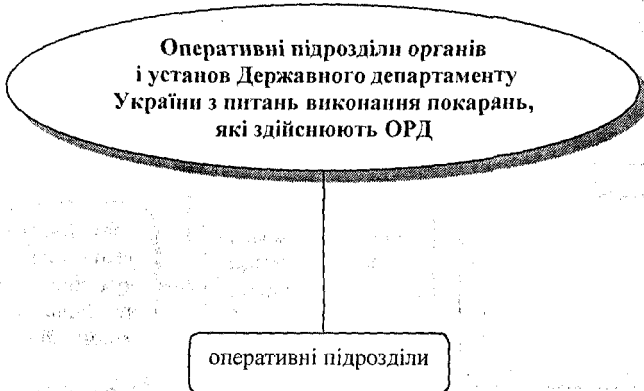


Схема 18

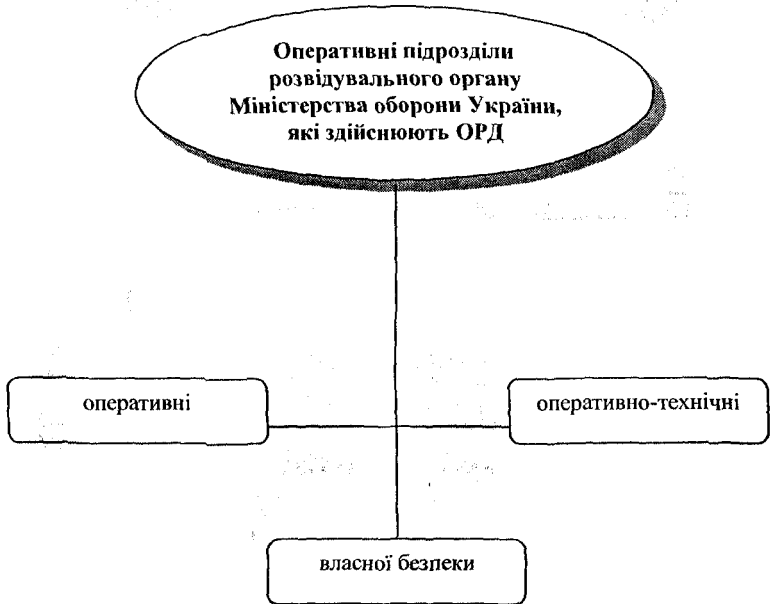
*Оперативні підрозділи органів і установ Державного департаменту
України з питань виконання покарань, які здійснюють ОРД
(абзац 6 ч. 1 ст. 5)*



Стаття 5
Підрозділи, які здійснюють ОРД

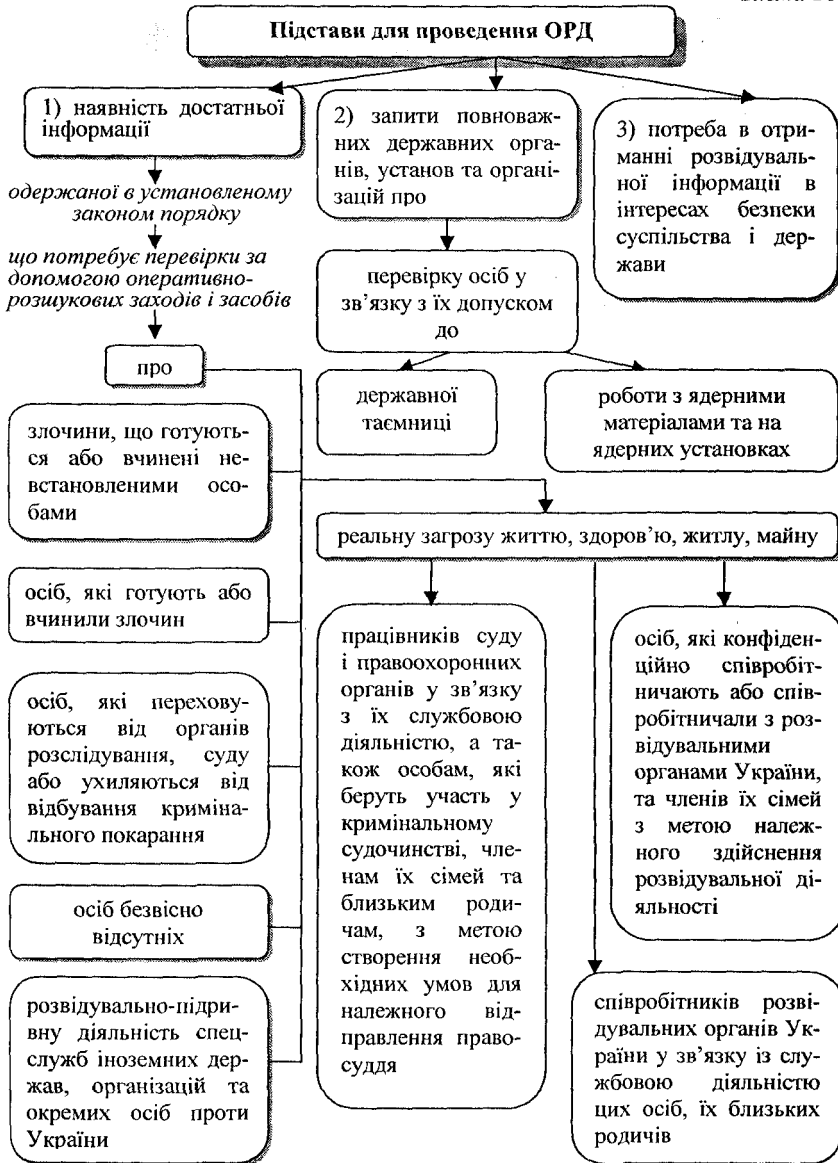
Схема 19

*Оперативні підрозділи розвідувального органу
Міністерства оборони України, які здійснюють ОРД
(абзац 7 ч. 1 ст. 5)*



Стаття 6
Підстави для проведення ОРД (ч. 1)

Схема 20

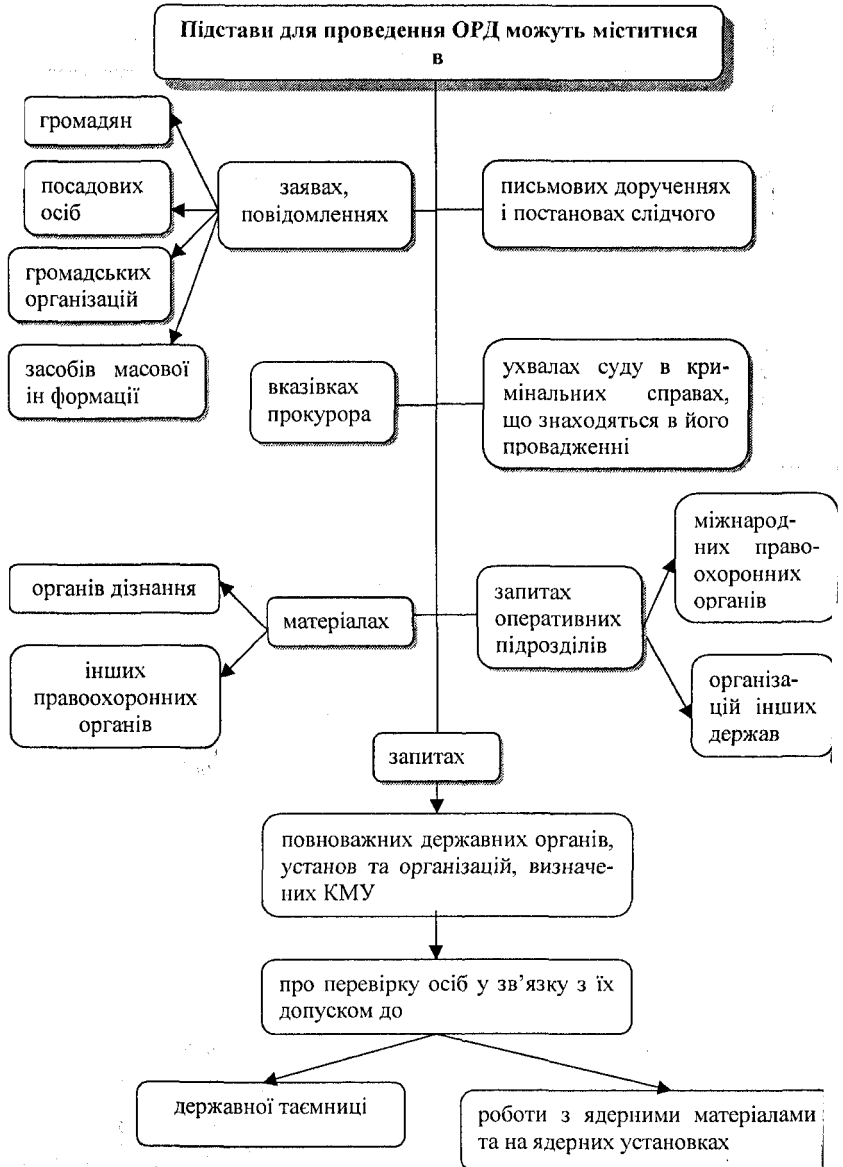


Забороняється приймати рішення про проведення оперативно-розшукових заходів при відсутності підстав, передбачених у цій статті (ч. 3 ст. 6).

Стаття 6
Підстави для проведення ОРД

Схема 21.

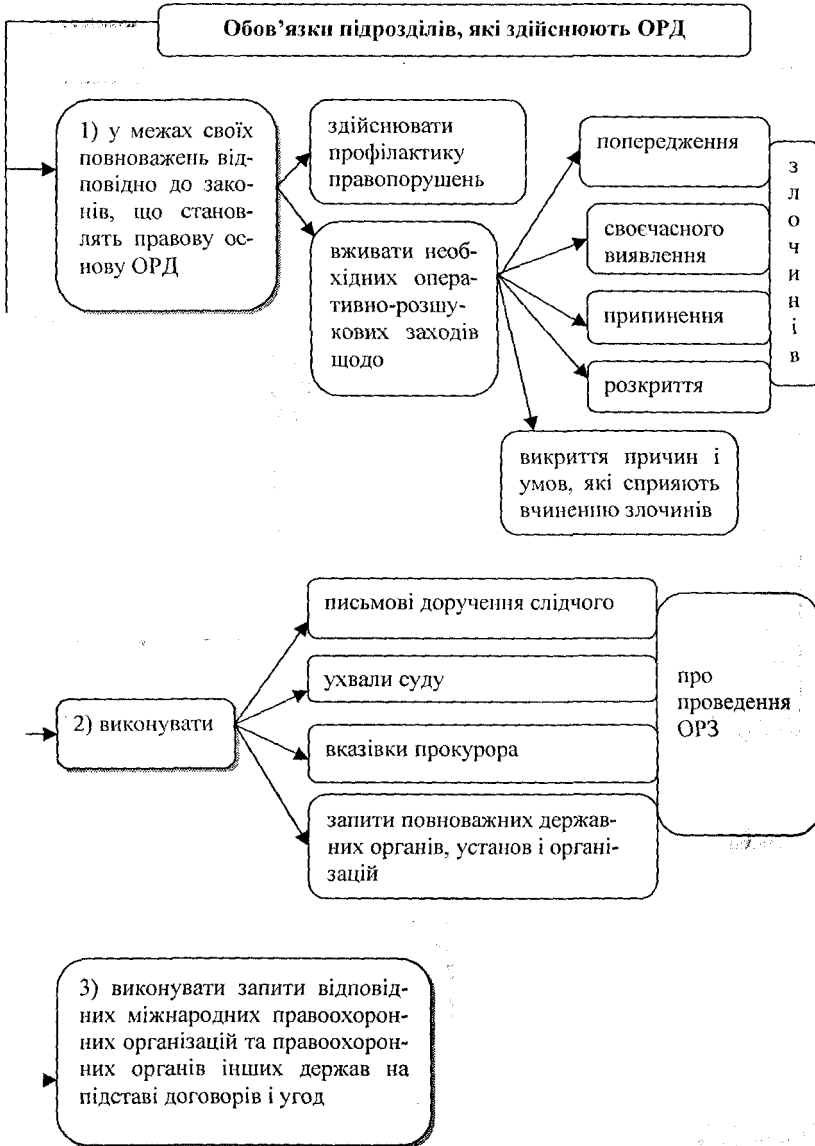
Джерела, в яких можуть міститися підстави для проведення ОРД (ч. 2 ст. 6)

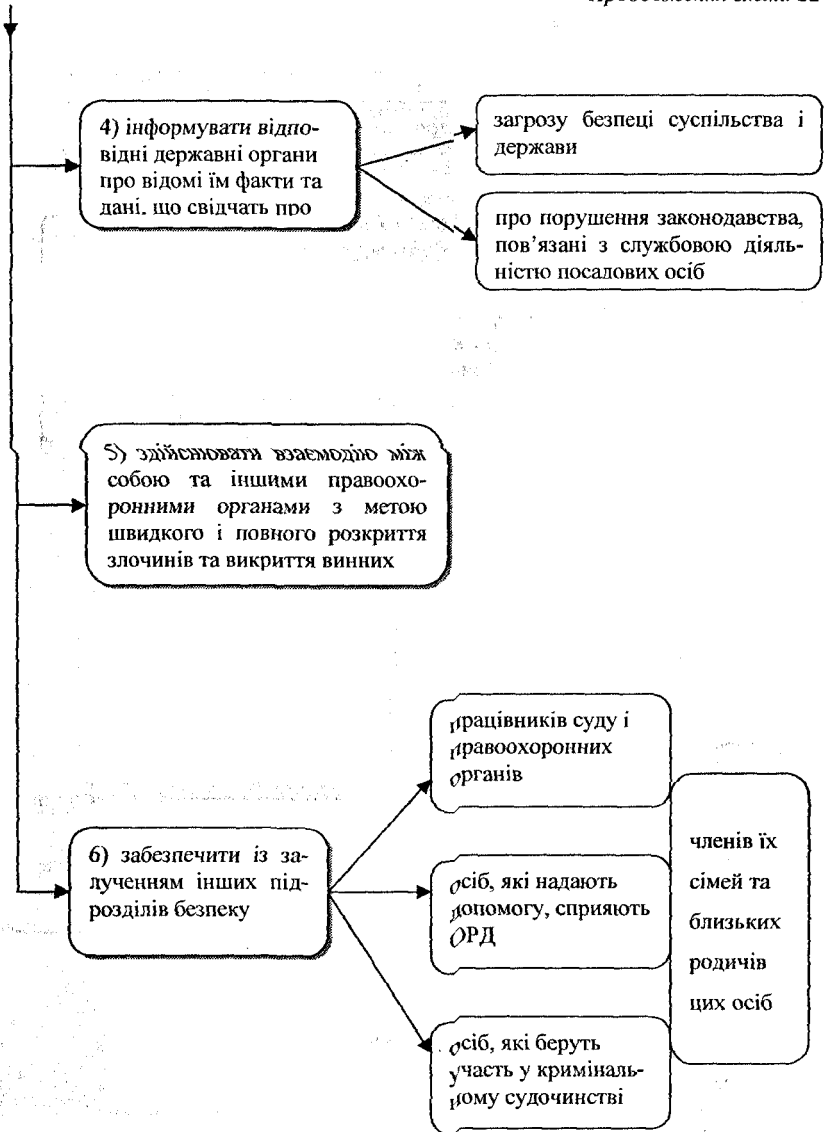


Стаття 7

Обов'язки підрозділів, які здійснюють ОРД

Схема 22

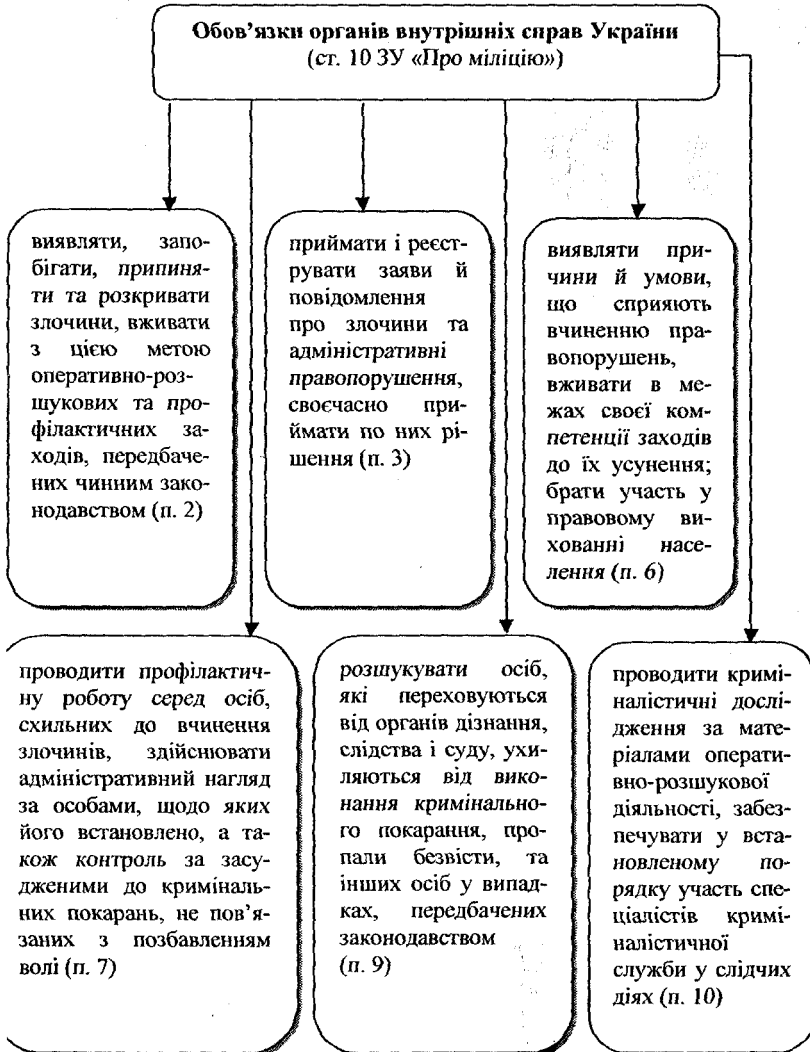




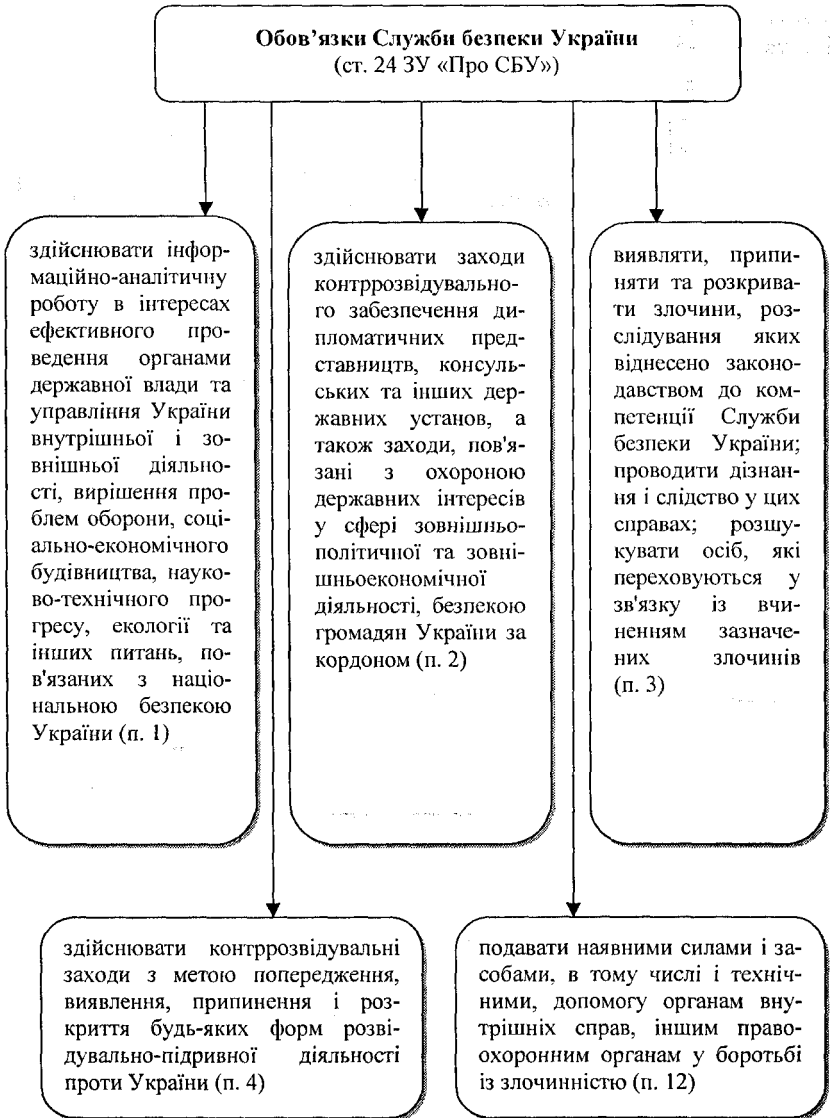
До статті 7
Інші обов'язки підрозділів, які здійснюють ОРД,
що встановлені законодавством України

Схема 23

Основні обов'язки органів внутрішніх справ України



Основні обов'язки Служби безпеки України



Основні обов'язки Прикордонних військ України

Обов'язки Прикордонних військ України
(ст. 6 ЗУ «Про Прикордонні війська України»)

припиняти будь-які спроби незаконної зміни проходження державного кордону України на місцевості (п. 1)

відбивати вторгнення на територію України озброєних формувань, припиняти збройні та інші провокації на державному кордоні України, захищати від злочинних посягань населення і власність у всіх її формах (п. 2)

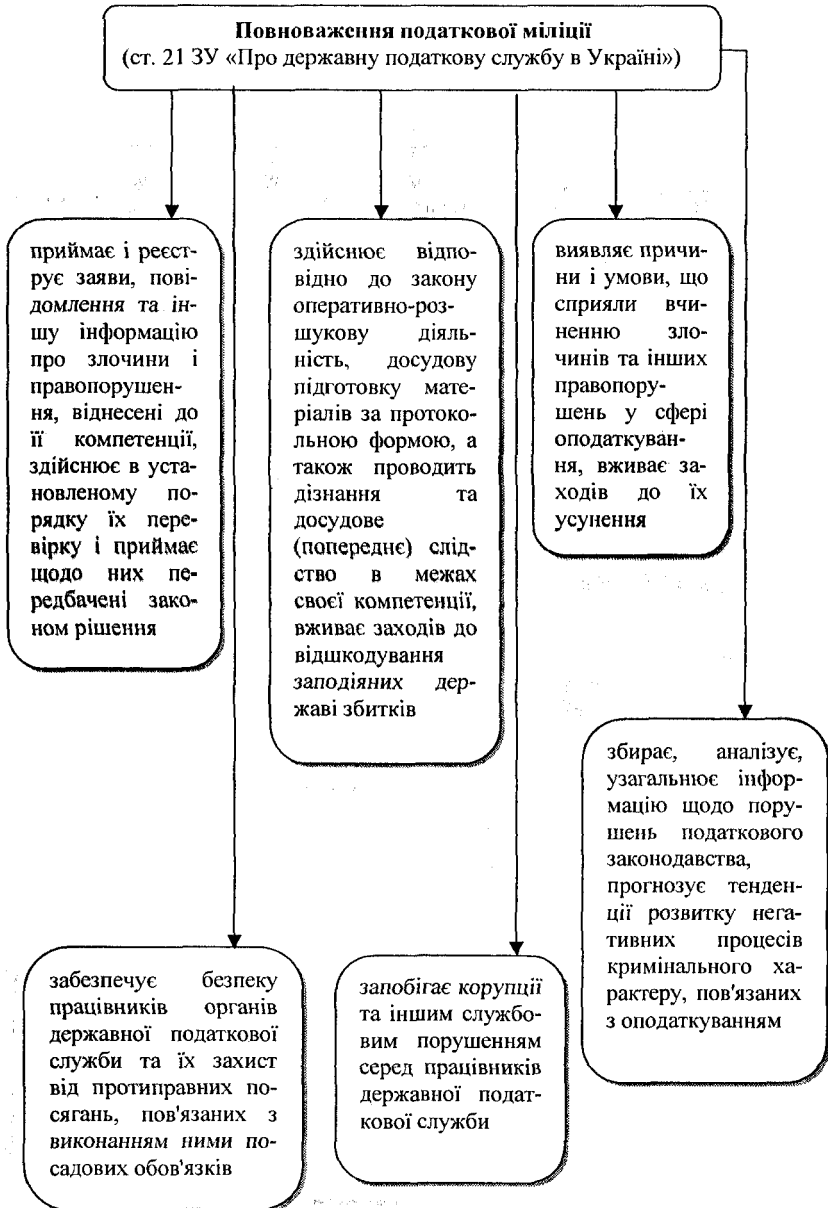
відвертати і не допускати перетинання державного кордону України особами і транспортними засобами поза пунктами пропуску або іншими незаконними способами; виявляти і затримувати порушників державного кордону України (п. 3)

здійснювати спільні заходи із Службою національної безпеки України в межах наданої їм компетенції з питань охорони державного кордону України, а також контролювати самостійно чи разом з органами внутрішніх справ підтримання прикордонного режиму (п. 6)

контролювати спільно з органами внутрішніх справ, керівництвом аеропортів (аеродромів), відкритих для міжнародних польотів, прикордонних залізничних станцій, морських і річкових портів, служб міжнародних автомобільних перевезень додержання встановленого режиму в пунктах пропуску через державний кордон України (п. 7)

у відповідності з чинним законодавством України забезпечувати систему особливих заходів щодо захисту військовослужбовців Прикордонних військ України, які беруть безпосередню участь в оперативно-розшуковій діяльності та здійсненні контролю за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон України, від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку із службовою діяльністю цих військовослужбовців (п. 11)

Основні повноваження податкової міліції



Основні повноваження Управління державної охорони України

Повноваження Управління державної охорони України
(ст. 13 ЗУ «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»)

одержувати в установленому порядку від керівників органів державної влади України, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності за письмовим запитом Начальника Управління або його заступників відомості, необхідні для здійснення державної охорони

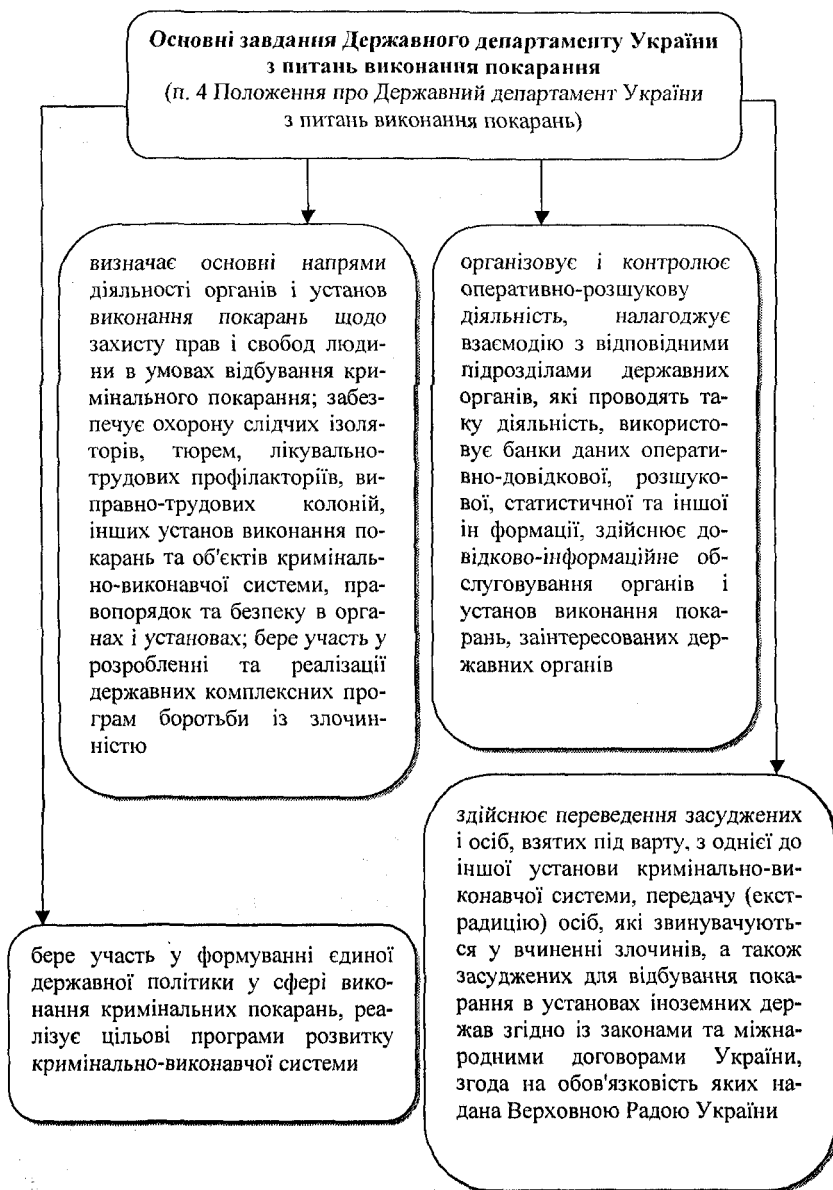
використовувати форму одягу та документи, які зашифровують особу чи відомчу належність військовослужбовців і транспортних засобів Управління державної охорони України

проводити у порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», гласні та негласні оперативні заходи з метою запобігання посяганням на посадових осіб і членів їхніх сімей та об'єкти, щодо яких здійснюється державна охорона, виявлення і припинення таких посягань

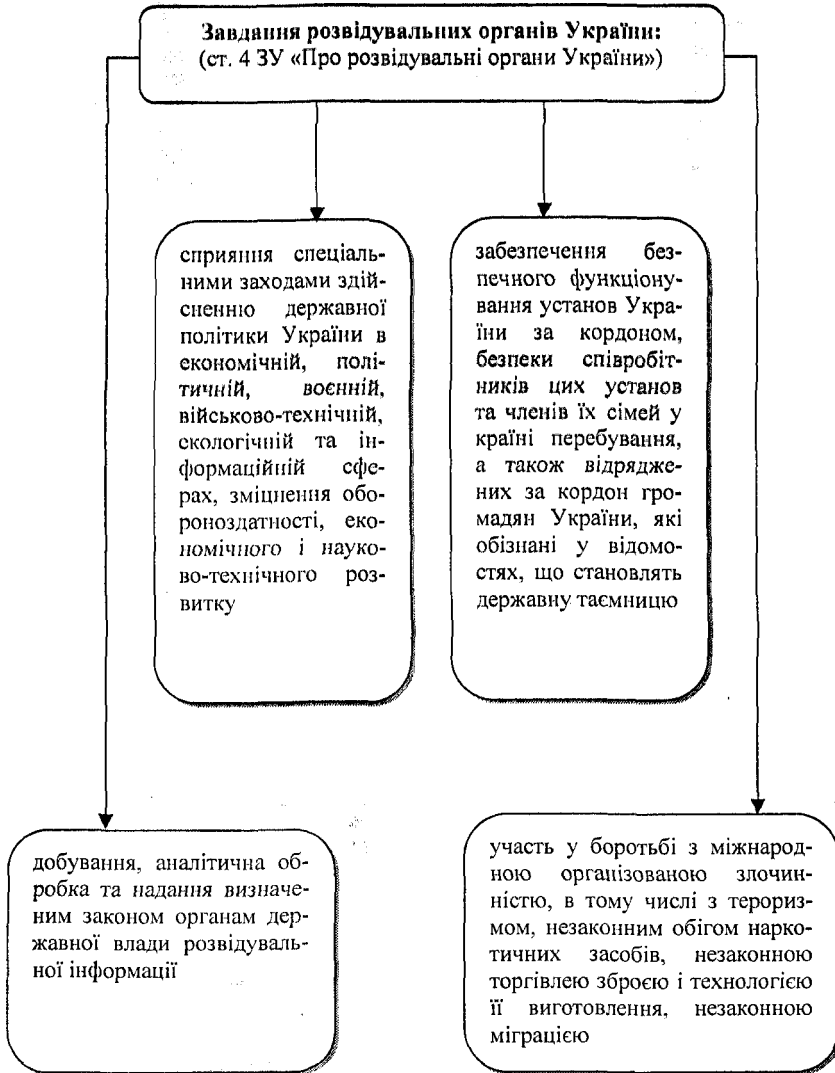
проводити кіно-, фото-, аудіо- і відео-запис на об'єктах, щодо яких здійснюється державна охорона

залучати за погодженням з керівниками правоохоронних та інших державних органів їх військовослужбовців і працівників, технічні та інші засоби

**Основні завдання Державного департаменту України
з питань виконання покарання**

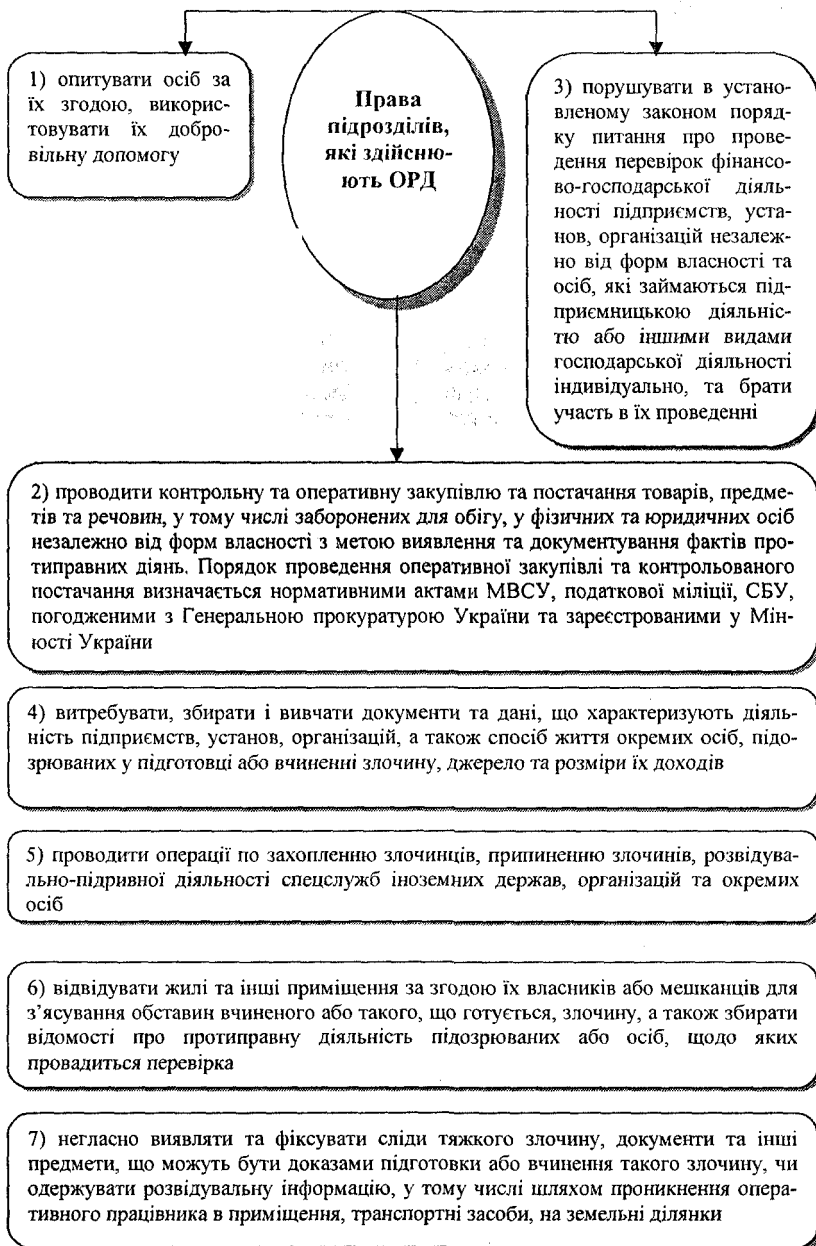


Основні завдання розвідувальних органів України



Стаття 8 Права підрозділів, які здійснюють ОРД

Схема 30



8) здійснювати проникнення в злочинну групу негласного працівника оперативного підрозділу або особи, яка співробітничала з останнім, із збереженням в таємниці достовірних даних щодо їх особистості. Про необхідність такого проникнення виносяться постанови, які затверджуються начальником відповідного органу

9) знімати інформацію з каналів зв'язку, застосовувати інші технічні засоби отримання інформації

10) контролювати шляхом відбору за окремими ознаками телеграфно-поштової відправки

11) здійснювати візуальне спостереження в громадських місцях із застосуванням фото-, кіно- і відеозйомки, оптичних та радіоприладів, інших технічних засобів

12) мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників

13) встановлювати конфіденційне співробітництво з особами на засадах добровільності

14) отримувати від юридичних та фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, які готуються або вчинені, та загрозу безпеці суспільства і держави

15) використовувати за згодою адміністрації службові приміщення, транспортні засоби та інше майно підприємств, установ, організацій, а так само за згодою осіб — житло, інші приміщення, транспортні засоби і майно, які їм належать

16) створювати з метою конспірації підприємства, організації, використовувати документи, які зашифровують особу чи відомчу належність працівників, приміщень і транспортних засобів оперативних підрозділів

17) створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи

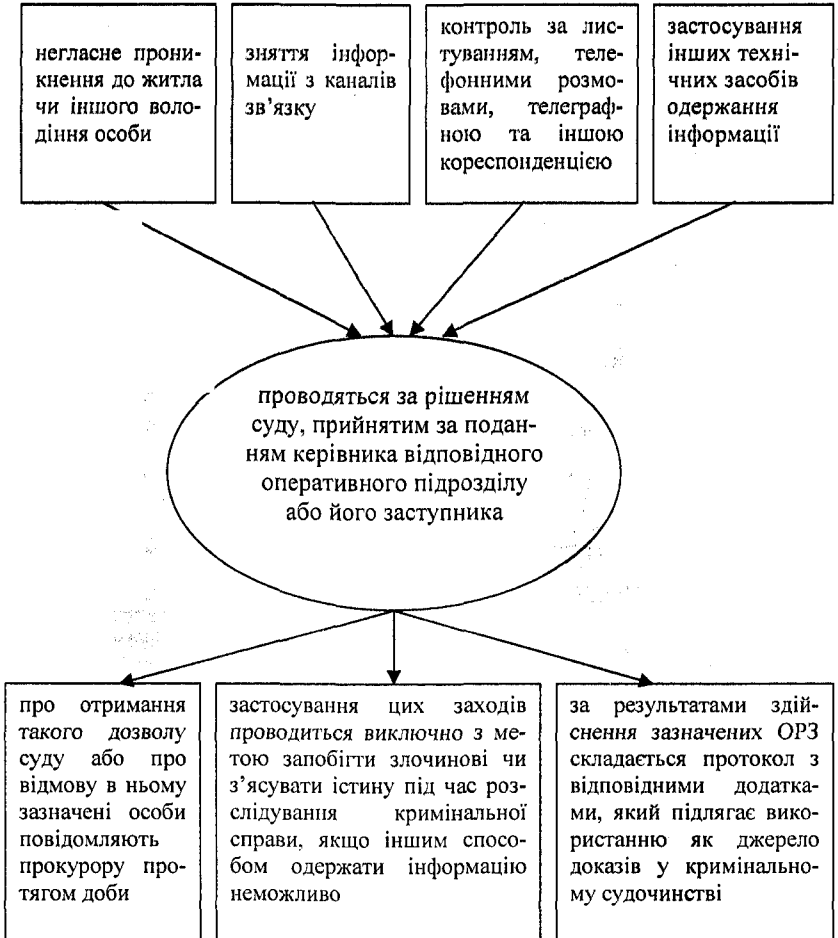
18) застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю на підставах і в порядку, встановлених законами про міліцію, Службу безпеки, Прикордонні війська, державну охорону органів державної влади України та посадових осіб

Для виконання окремих доручень в ході проведення ОРД можуть залучатись працівники інших підрозділів(ч. 4 ст. 8).

Стаття 8
Права підрозділів, які здійснюють ОРД

Схема 31

Порядок проведення ОРЗ, що обмежують конституційні права людини
(ч.ч. 2, 3 ст. 8)

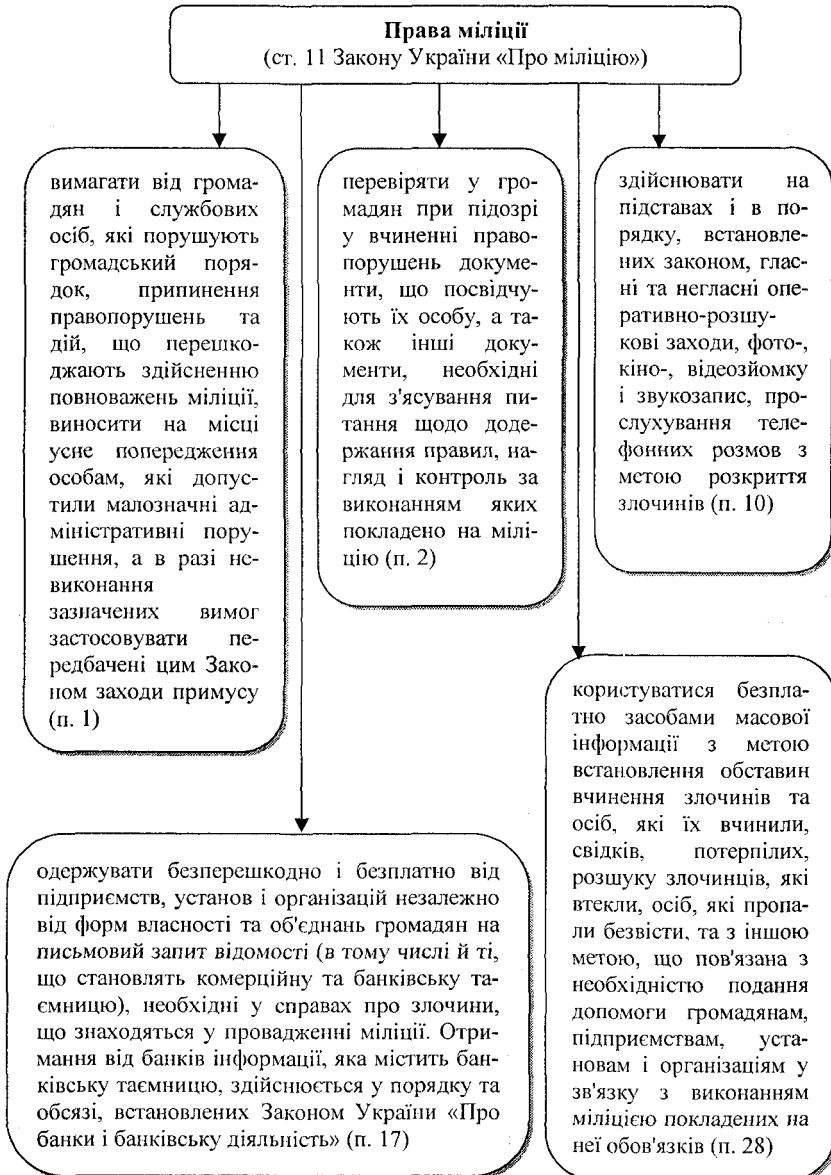


Виключно з метою отримання розвідувальної інформації для забезпечення зовнішньої безпеки України, запобігання і припинення розвідувально-підривних посягань спеціальних служб іноземних держав та іноземних організацій зазначені заходи можуть здійснюватись в порядку, узгодженому з Генеральним прокурором України та Головою Верховного Суду України (ч. 3 ст. 8).

До статті 8
Інші права підрозділів, які здійснюють ОРД,
встановлені законодавством України

Схема 32

Основні права міліції



Основні права СБУ

**Права Служби безпеки України
(ст. 25 ЗУ «Про СБУ»)**

подавати органам державного управління обов'язкові для розгляду пропозиції з питань національної безпеки України, в тому числі про припинення роботи, пов'язаної з державними таємницями, яка виконується з порушенням встановлених правил (п. 2)

входити у порядку, погодженому з адміністрацією підприємств, установ та організацій і командуванням військових частин, на їх територію і в службові приміщення (п. 4)

проводити гласні і негласні оперативні заходи у порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» (п. 8)

здійснювати співробітництво з громадянами України та іншими особами, в тому числі на договірних засадах, дотримуючись при цьому умов добровільності і конфіденційності цих відносин (п. 9)

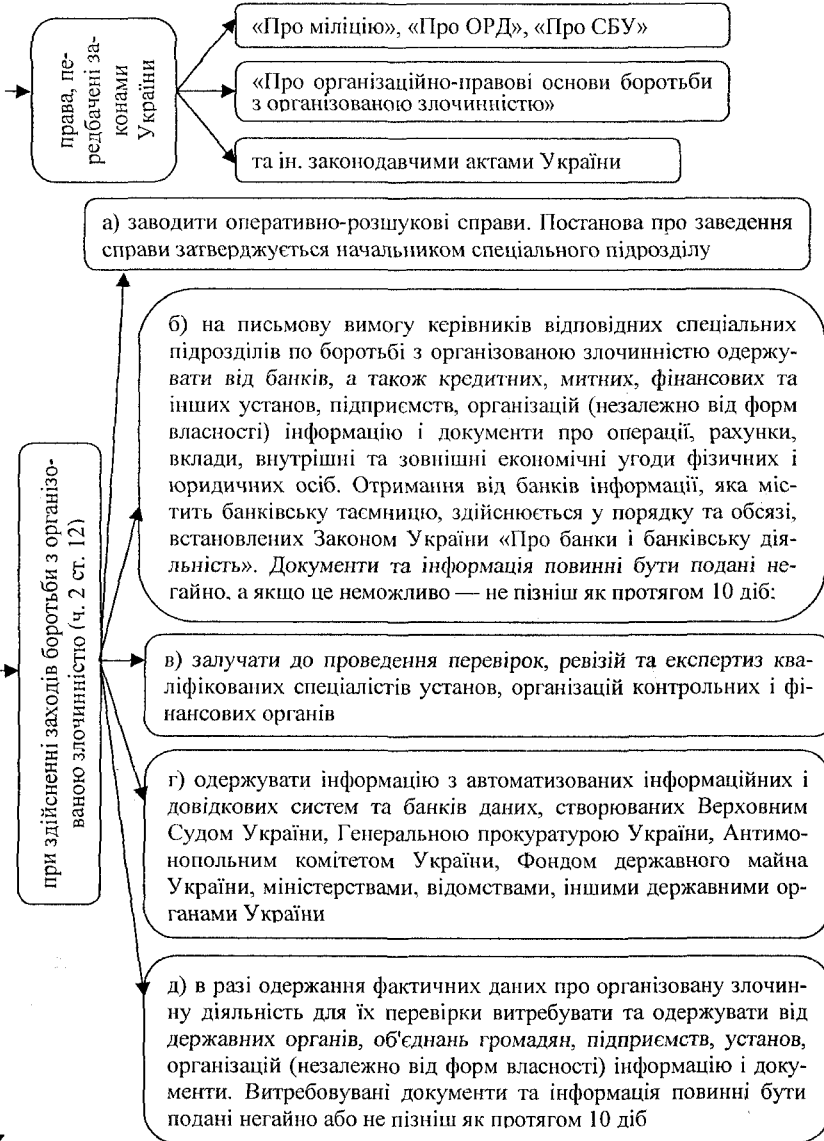
вимагати від громадян та посадових осіб припинення правопорушень і дій, що перешкоджають здійсненню повноважень Служби безпеки України, перевіряти у зв'язку з цим документи, які посвідчують їх особу, а також проводити огляд осіб, їх речей і транспортних засобів, якщо є загроза втечі підозрюваного або знищення чи приховання речових доказів злочинної діяльності (п. 1)

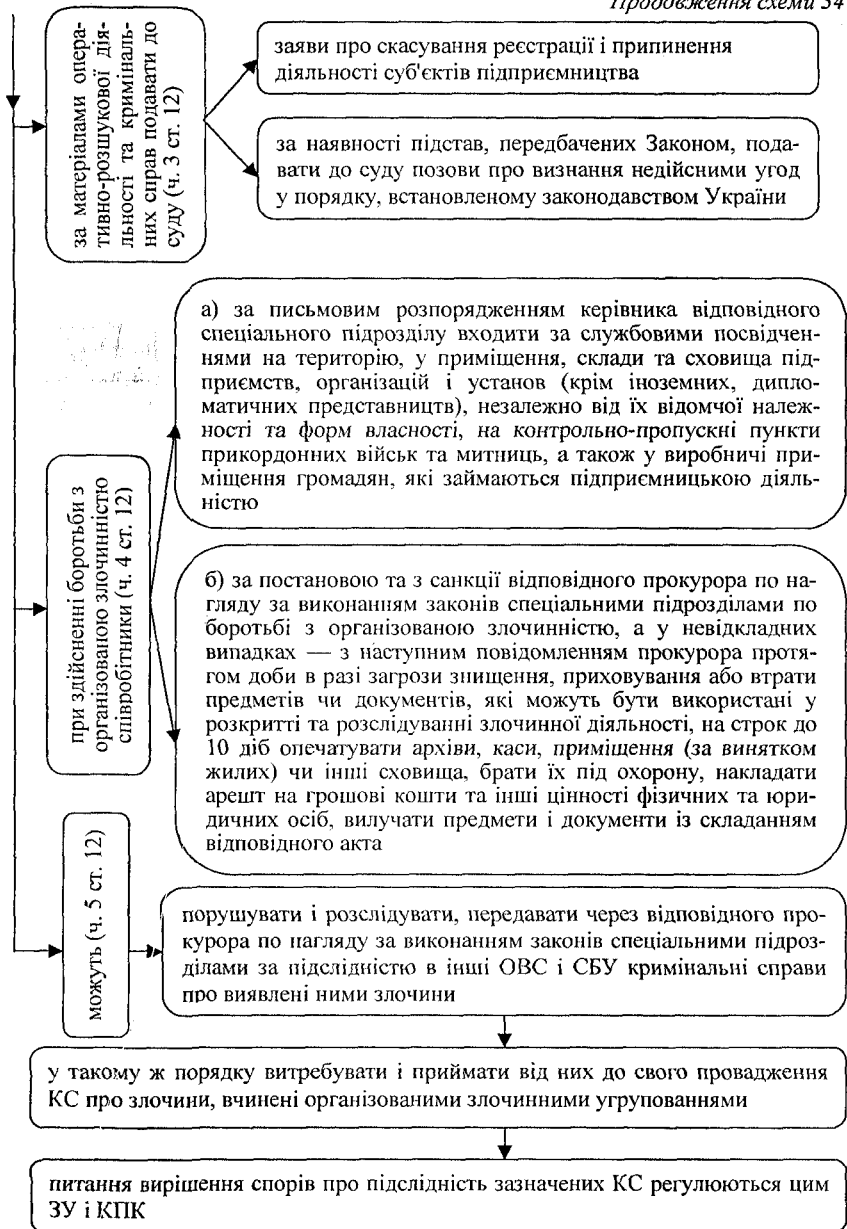
одержувати на письмовий запит керівника відповідного органу Служби безпеки України від міністерств, державних комітетів, інших відомств, підприємств, установ, організацій, військових частин, громадян та їх об'єднань дані і відомості, необхідні для забезпечення державної безпеки України, а також користуватись з цією метою службовою документацією і звітністю. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється у порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність» (п. 3)

виключно при безпосередньому припиненні злочинів, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції Служби безпеки України, переслідуванні осіб, що підозрюються у їх вчиненні, заходити в жилі, службові, виробничі та інші приміщення, на території і земельні ділянки та оглядати їх з наступним повідомленням прокурора протягом 24 годин (п. 7)

Повноваження спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ, Служби безпеки України та їх співробітників

Права спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю ОВД, СБУ та їх співробітників (ст. 12 ЗУ «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»)





Оперативні управління, відділи та відділення спеціальних підрозділів мають повноваження органу дізнання (ч. 5 ст. 12).

Основні права Прикордонних військ України

Права Прикордонних військ України (ст. 7 ЗУ «Про Прикордонні війська України»)

розташовувати прикордонні наряди, пересуватися при виконанні службових обов'язків по будь-яких ділянках місцевості, користуватися безоплатно всіма видами міського пасажирського транспорту (крім таксі), залізничного і водного транспорту приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів (п. 1)

вести дізнання у справах про порушення державного кордону України, здійснювати оперативно-розшукову діяльність відповідно до чинного законодавства (п. 2)

здійснювати у встановленому порядку самостійно або спільно з митними установами огляд вантажів та іншого майна осіб, які прямують через державний кордон України (п. 3)

одержувати безоплатно за письмовими запитами начальника розвідувального органу Державного комітету у справах охорони державного кордону України, командирів військових частин та начальників оперативно-розшукових підрозділів від державних органів, підприємств, установ і організацій, а також об'єднань громадян інформацію, необхідну для виконання покладених на війська обов'язків, за винятком випадків, коли законодавством України встановлено спеціальний порядок одержання інформації (п. 19)

здійснювати інші дії щодо охорони державного кордону України, виключної (морської) економічної зони відповідно до законодавства України, її міжнародних договорів. У необхідних випадках, зв'язаних з розшуком і затриманням порушників державного кордону України, Прикордонні війська України можуть здійснювати на території України надані їм права і за межами зазначених у цій статті територій, прикордонної смуги і пунктів пропуску через державний кордон України (п. 15)

Основні права податкової поліції

При виконанні завдань ОРД, пов'язаних з припиненням правопорушень у сфері податкового законодавства, права, передбачені цією статтею, надаються виключно органам податкової міліції у межах їх компетенції (ч. 5 ст. 8 ЗУ Про ОРД).

Права податкової поліції (ст. 22 ЗУ «Про державну податкову службу в Україні»)

здійснювати на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності та у громадян, в тому числі громадян — суб'єктів підприємницької діяльності, перевірки грошових документів, бухгалтерських книг, звітів, кошторисів, декларацій, товарно-касових книг, показників електронних контрольно-касових апаратів і комп'ютерних систем, що застосовуються для розрахунків за готівку із споживачами, та інших документів незалежно від способу подання інформації (включаючи комп'ютерний), пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, інших платежів, наявності свідоцтв про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, спеціальних дозволів (ліцензій, патентів тощо) на її здійснення, а також одержувати від посадових осіб і громадян у письмовій формі пояснення, довідки і відомості з питань, що виникають під час перевірок; перевіряти у посадових осіб, громадян документи, що посвідчують особу, під час проведення перевірок з питань оподаткування; викликати посадових осіб, громадян для пояснень щодо джерела отримання доходів, обчислення і сплати податків, інших платежів, а також проводити перевірки достовірності інформації, одержаної для внесення до Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів

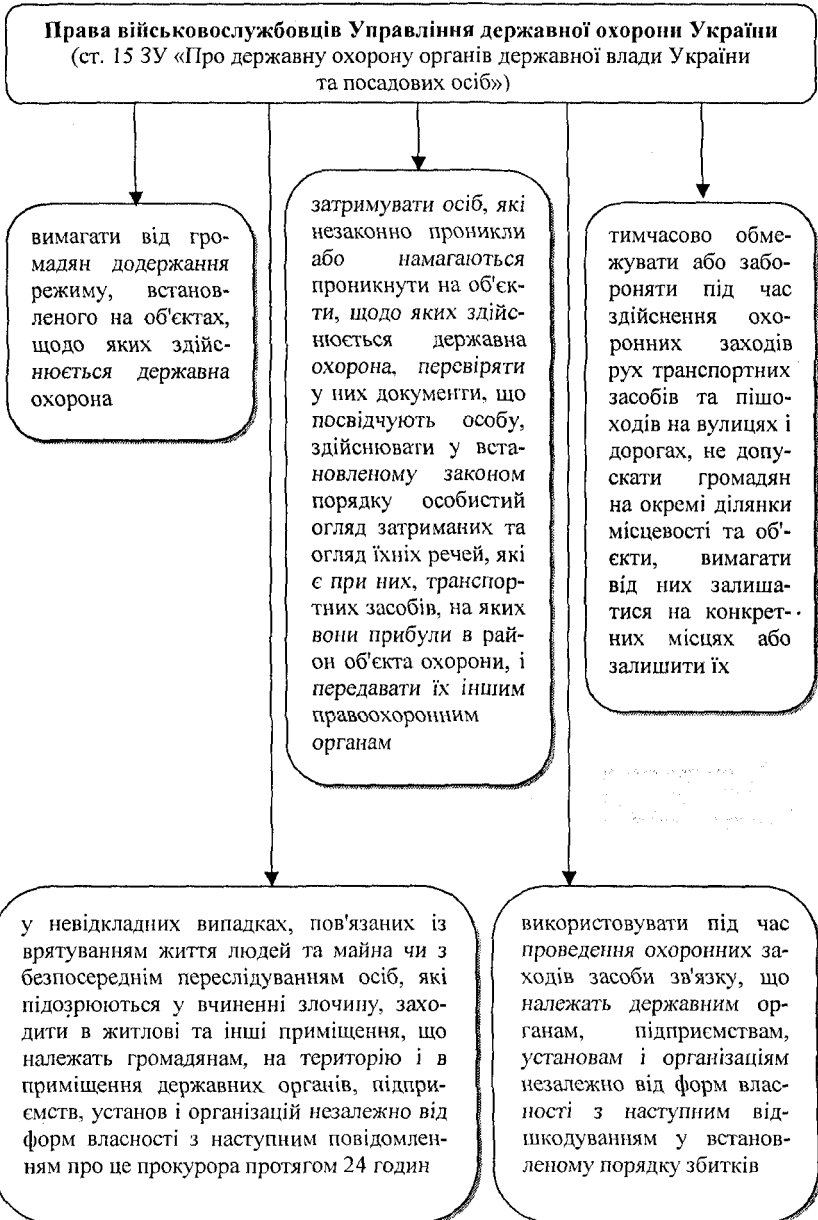
обстежувати будь-які виробничі, складські, торговельні та інші приміщення підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та житло громадян, якщо вони використовуються як юридична адреса суб'єкта підприємницької діяльності, а також для отримання доходів. У разі відмови керівників підприємств, установ, організацій і громадян допустити посадових осіб органів державної податкової служби для обстеження зазначених приміщень і обладнання та неподання документів про отримані доходи і проведені витрати органи державної податкової служби мають право визначати оподатковуваний доход (прибуток) таких підприємств, установ, організацій та громадян на підставі документів, що свідчать про одержані ними доходи (прибутки), а стосовно громадян — також із урахуванням оподаткування осіб, які займаються аналогічною діяльністю



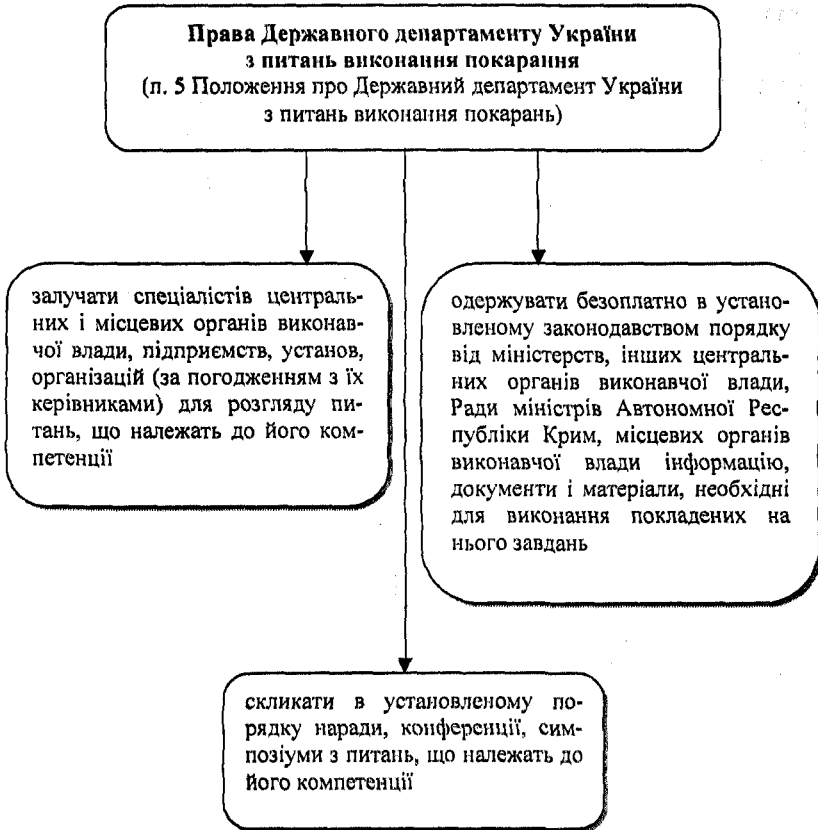
одержувати безоплатно від підприємств, установ, організацій, включаючи Національний банк України та його установи, комерційні банки та інші фінансово-кредитні установи (у порядку, передбаченому законодавством для розкриття банківської таємниці), від громадян — суб'єктів підприємницької діяльності довідки, копії документів про фінансово-господарську діяльність, отримані доходи, видатки підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та громадян про розрахункові, валютні та інші рахунки, інформацію про наявність та обіг коштів на цих рахунках, у тому числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від суб'єктів підприємницької діяльності, та іншу інформацію, пов'язану з обчисленням та сплатою податків, інших платежів у порядку, визначеному законодавством, входити в будь-які інформаційні системи, зокрема комп'ютерні, для визначення об'єкта оподаткування

вилучати (із залишенням копій) у підприємств, установ та організацій документи, що свідчать про приховування (заниження) об'єктів оподаткування, несплату податків, інших платежів, та вилучати у громадян — суб'єктів підприємницької діяльності, які порушують порядок заняття підприємницькою діяльністю, реєстраційні посвідчення або спеціальні дозволи (ліцензії, патенти тощо) з наступною передачею матеріалів про порушення органам, що видали ці документи

*Основні права військовослужбовців
Управління державної охорони України*

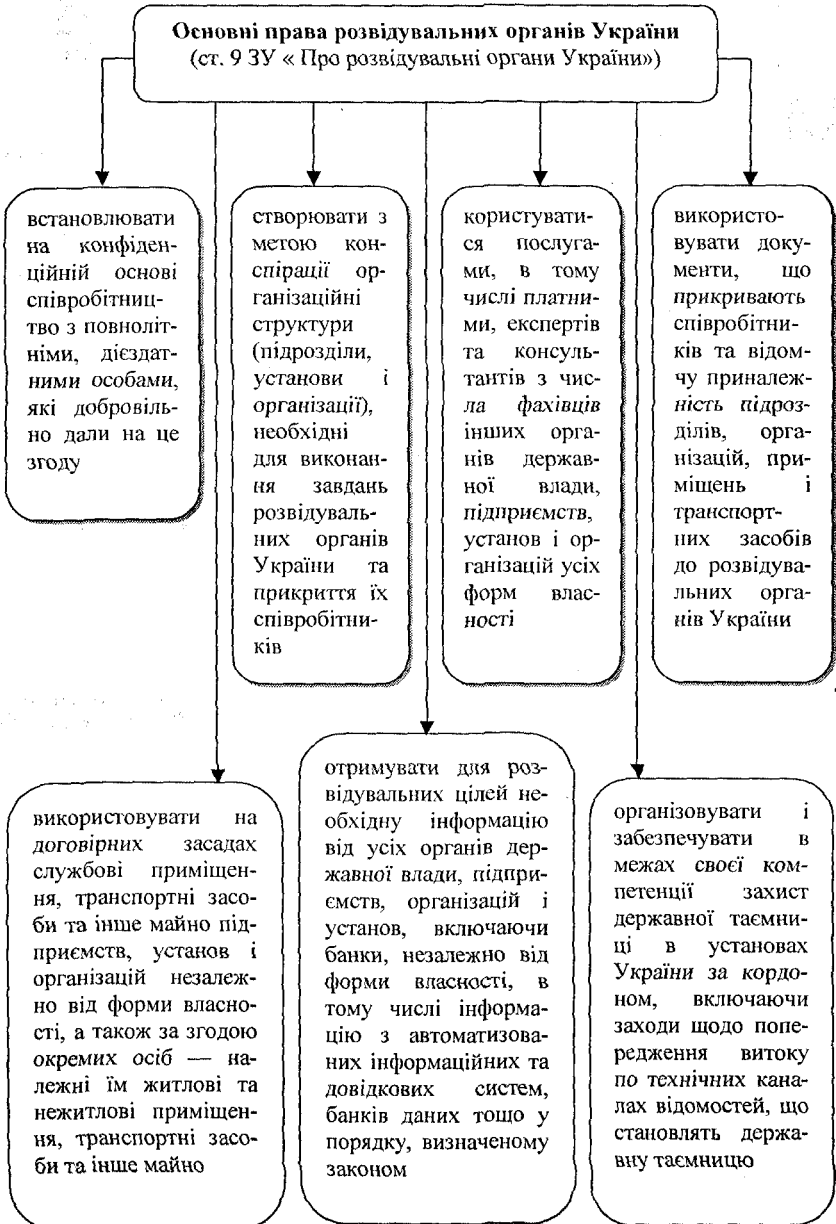


**Права Державного департаменту України
з питань виконання покарання**



Основні права розвідувальних органів України

Основні права розвідувальних органів України
(ст. 9 ЗУ «Про розвідувальні органи України»)

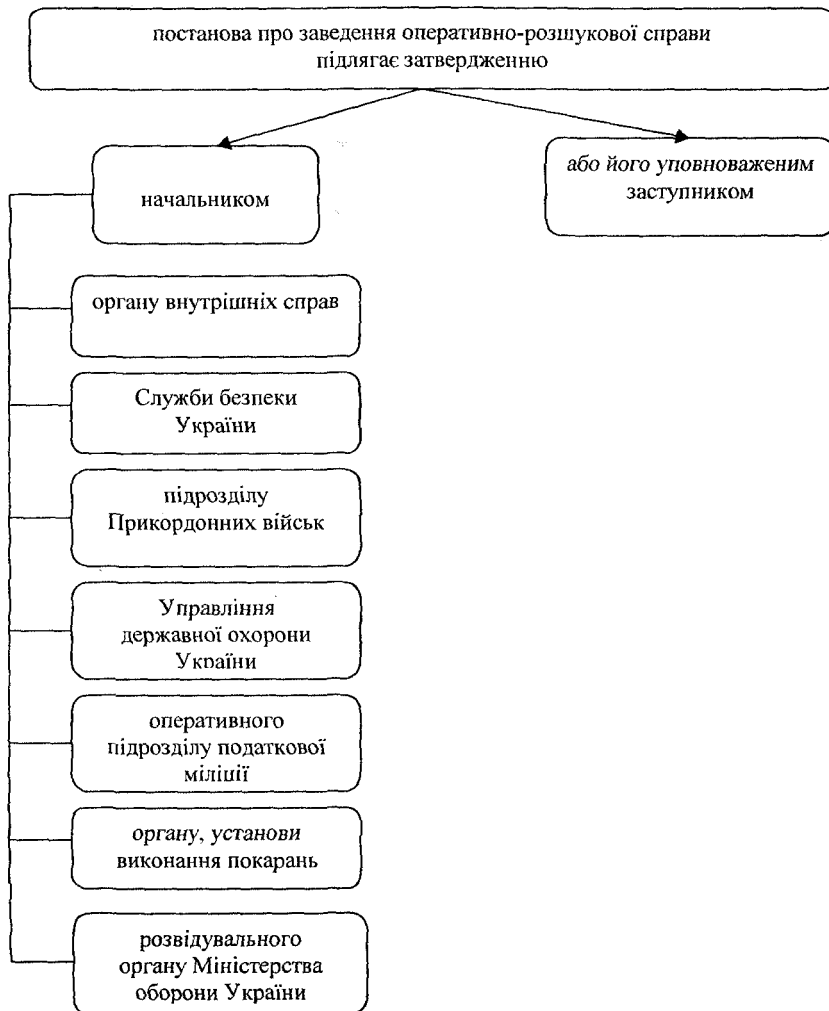


Стаття 9
Гарантії законності під час здійснення ОРД

Схема 40

Заведення оперативно-розшукової справи

У кожному випадку наявності підстав для проведення ОРД заводиться оперативно-розшукова справа (ч. 1 ст. 9).



У постанові зазначаються місце та час її складання, посада особи, яка виносить постанову, її прізвище, підстава та мета заведення оперативно-розшукової справи (ч. 3 ст. 9).

Стаття 9
Гарантії законності під час здійснення ОРД

Схема 41

Контроль за ОРД (ч. 2 ст. 9)



Стаття 9
Гарантії законності під час здійснення ОРД

Схема 42

Ведення оперативно-розшукових справ (ч. 3 ст. 9)

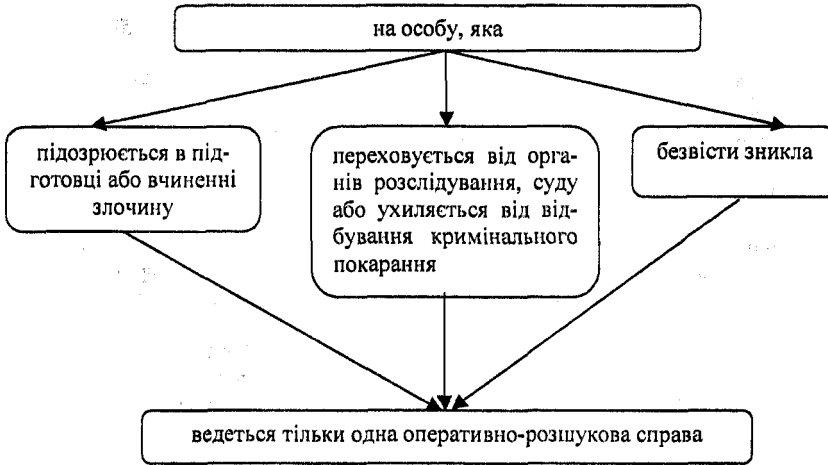
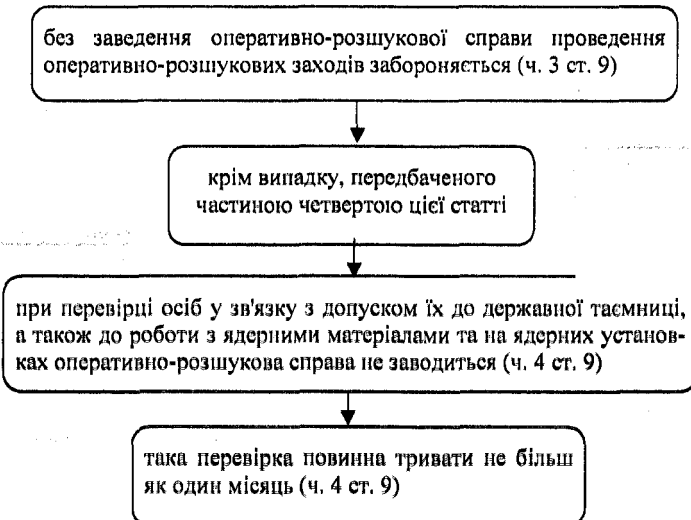


Схема 43

Обов'язковість заведення оперативно-розшукових справ (ч. 3, 4 ст. 9)



Стаття 9 Гарантії законності під час здійснення ОРД

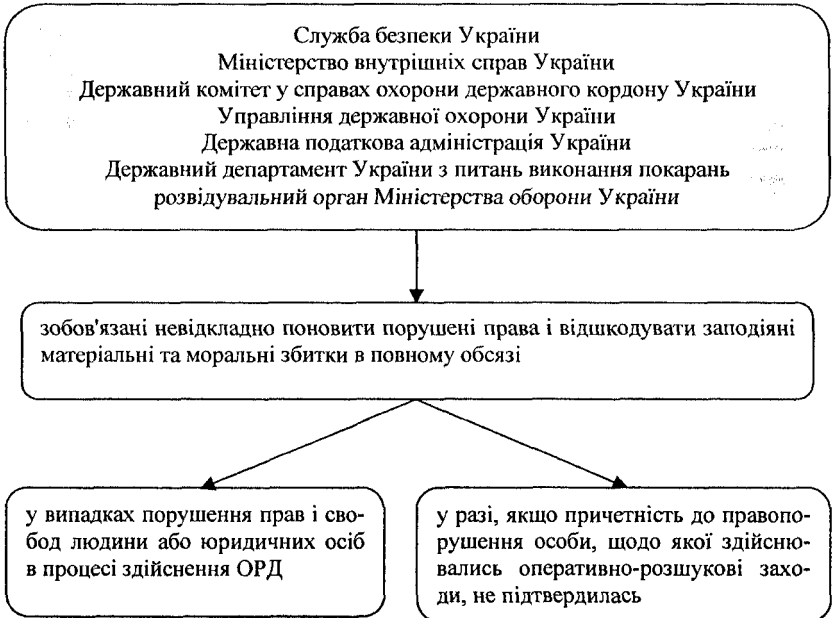
Схема 44

Обмеження прав і свобод людини під час здійснення ОРД (ч. 5–9 ст. 9)

Під час здійснення ОРД не допускається порушення прав і свобод людини та юридичних осіб. Окремі обмеження цих прав і свобод мають винятковий і тимчасовий характер і можуть застосовуватись лише за рішенням суду щодо особи, в діях якої є ознаки тяжкого злочину, та у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства (ч. 5 ст. 9).

При наявності достатніх підстав дозвіл на проведення оперативно-розшукової діяльності дає керівник відповідного оперативного підрозділу, який несе відповідальність за законність здійснюваних заходів відповідно до чинного законодавства (ч. 6 ст. 9).

При застосуванні оперативно-розшукових заходів працівники оперативних підрозділів зобов'язані враховувати їх відповідність ступеню суспільної небезпеки злочинних посягань та загрози інтересам суспільства і держави (ч. 7 ст. 9).



Громадяни України та інші особи мають право у встановленому законом порядку одержати від органів, на які покладено здійснення ОРД, письмове пояснення з приводу обмеження їх прав і свобод та оскаржити ці дії (ч. 9 ст. 9).

Стаття 9
Гарантії законності під час здійснення ОРД

Схема 45

Заборона розголошення відомостей (ч. 10 ст. 9)

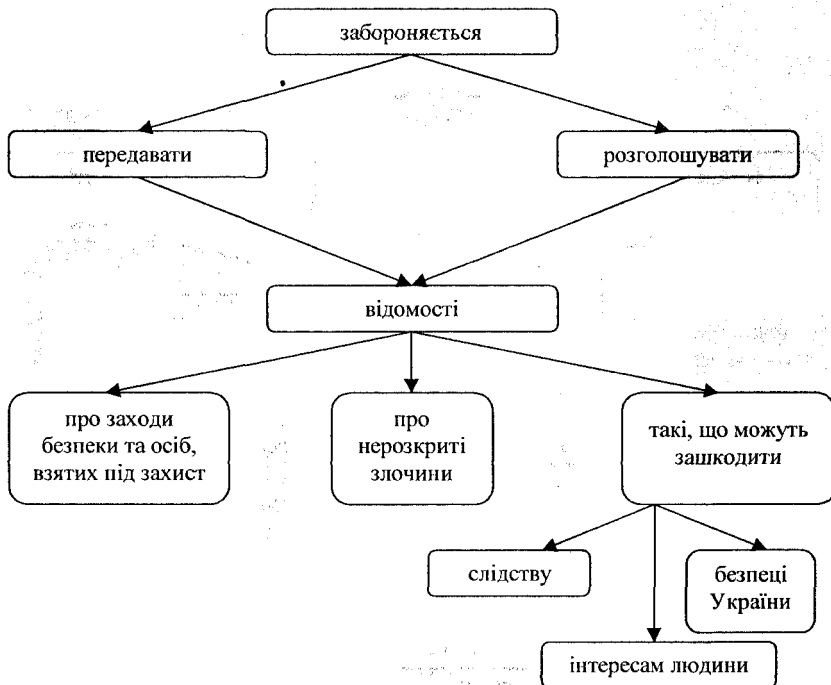
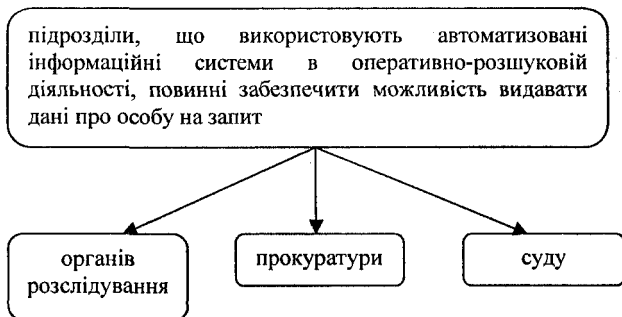


Схема 46

Видача даних про особу (ч. 11 ст. 9)



В місяцях зберігання інформації повинна бути гарантована її достовірність та надійність охорони (ч. 11 ст. 9).

Стаття 9
Гарантії законності під час здійснення ОРД

Схема 47

Відомості, що не підлягають зберіганню (ч. 12 ст. 9)

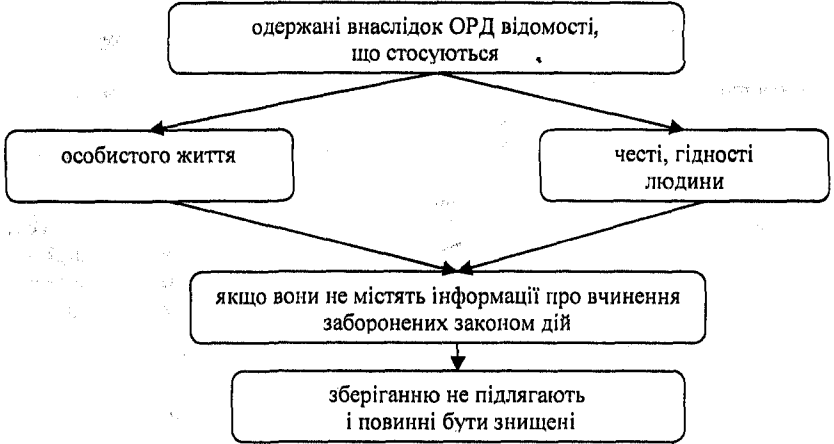
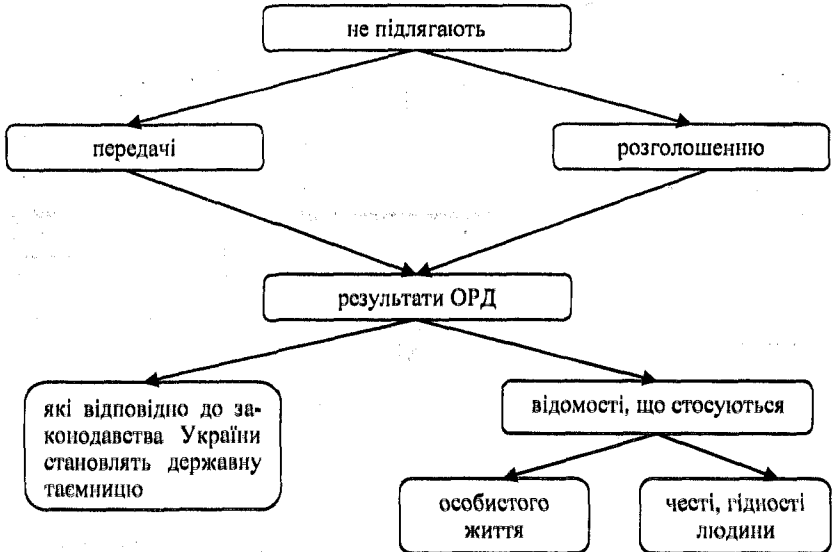


Схема 48

Відомості, що не підлягають передачі і розголошенню (ч. 13 ст. 9)



Стаття 9
Гарантії законності під час здійснення ОРД

Схема 49

Відповідальність за передачу і розголошення відомостей, які не підлягають передачі і розголошенню (ч. 13 ст. 9)

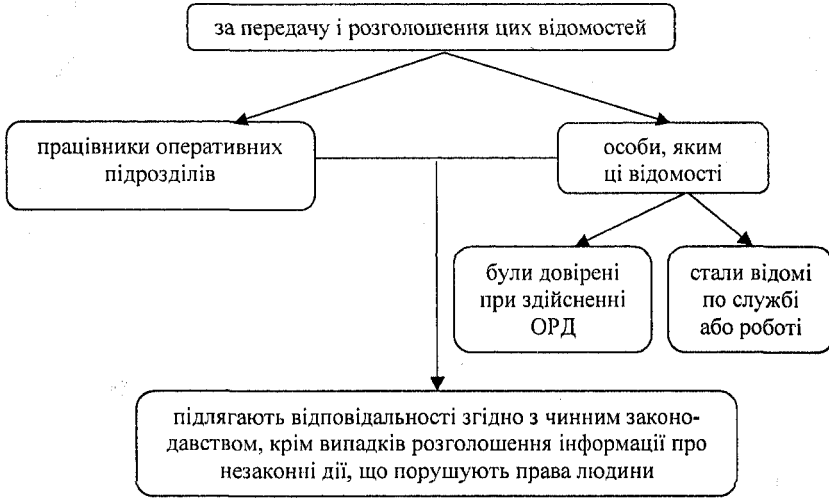
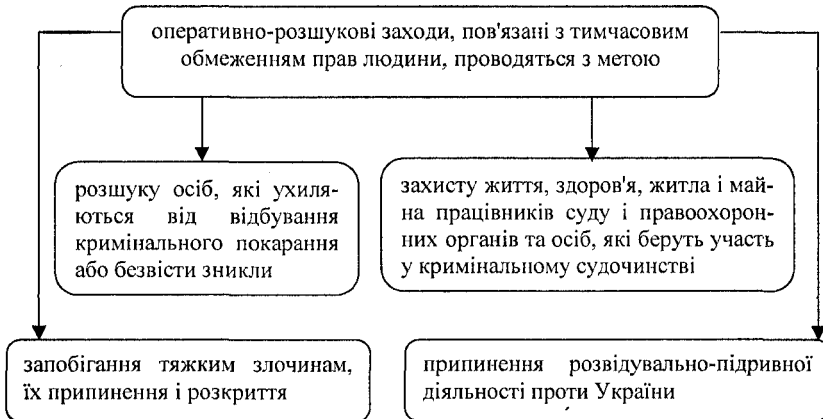


Схема 50

Мета проведення ОРЗ, пов'язаних з обмеженням прав людини (ч. 14 ст. 9)



У разі оперативної необхідності невідкладного здійснення цих заходів оперативно-розшукові підрозділи зобов'язані протягом 24 годин повідомити суд або прокурора про застосування та підстави для їх проведення (ч. 14 ст. 9).

Стаття 9
Гарантії законності під час здійснення ОРД

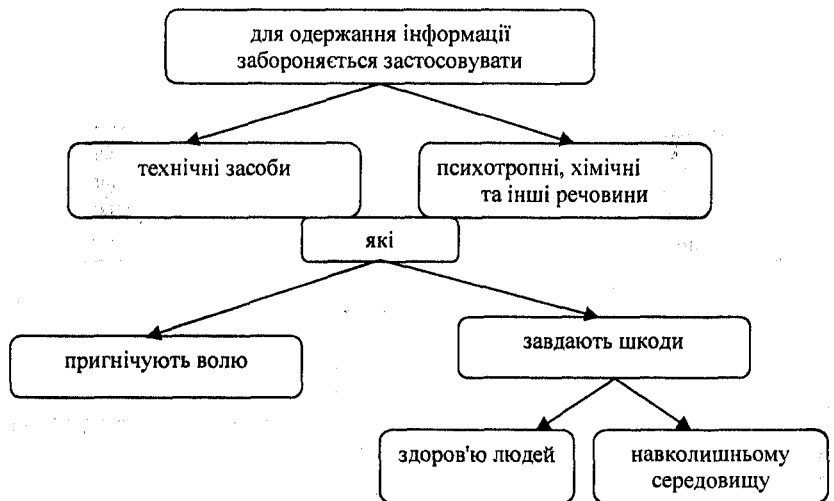
Схема 51

Проведення візуального спостереження (ч. 15 ст. 9)



Схема 52

Засоби, заборонені до застосування для одержання інформації (ч. 16 ст. 9)



Стаття 9¹

Строки ведення оперативно-розшукових справ

Схема 53

Випадки ведення оперативно-розшукових справ (ч. 1 ст. 9)

1) щодо невстановлених осіб, які готують або вчинили злочин, а також осіб, які переховуються від органів розслідування, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання, — до їх встановлення або розшуку, але не більше строків давності притягнення до кримінальної відповідальності чи строків давності виконання обвинувального вироку

4) щодо осіб, стосовно яких є дані про участь у підготовці або вчиненні злочину, — до шести місяців

ведення
оперативно-
розшукових
справ
здійснюється

3) щодо осіб безвісно відсутніх — до їх розшуку або до набрання законної сили рішенням суду про визнання їх безвісно відсутніми або про оголошення їх померлими

2) щодо осіб у зв'язку з розслідуванням стосовно них кримінальної справи — до набрання законної сили винесеним щодо них вироком, до винесення постанови суду про закриття справи, ухвали (постанови) суду про застосування заходів медичного чи виховного характеру або до закриття кримінальної справи судом, прокурором, слідчим, органом дізнання

5) щодо здійснення розвідувальних заходів в інтересах безпеки суспільства і держави — до завершення розвідувальних заходів або вичерпання можливостей для їх здійснення

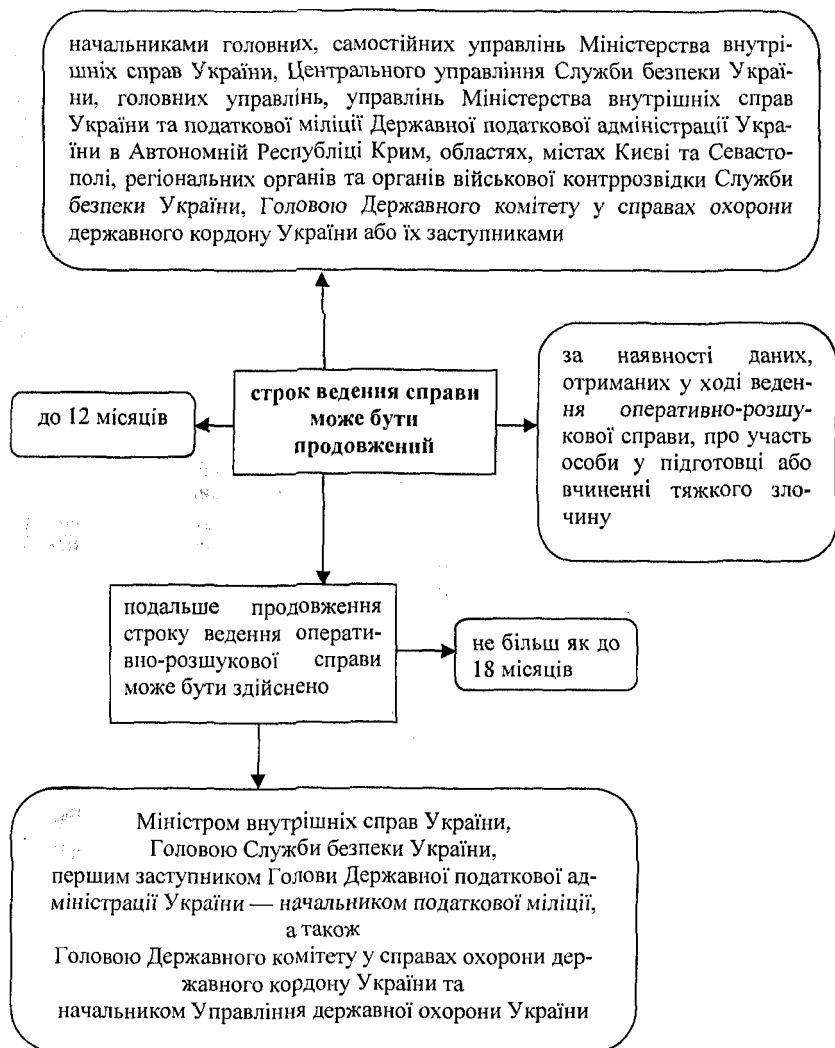
Стаття 9¹

Строки ведення оперативно-розшукових справ

Схема 54

Продовження строків ведення оперативно-розшукових справ

(ч. 2, 3, 4 ст. 9)

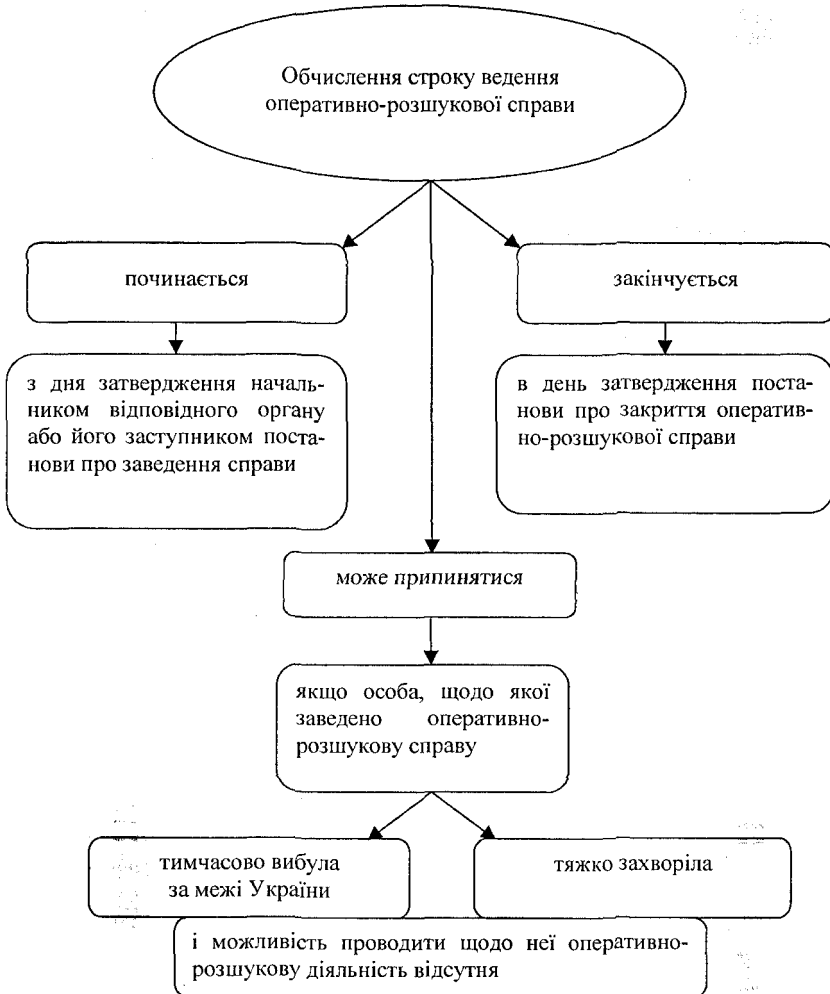


Продовження строків ведення оперативно-розшукових справ щодо іноземців, які підозрюються у розвідувально-підривної діяльності проти України, понад 18 місяців здійснює Голова Служби безпеки України за погодженням з Генеральним прокурором України (ч. 4 ст. 9).

Стаття 9¹
Строки ведення оперативно-розшукових справ

Схема 55

*Обчислення строків ведення оперативно-розшукових справ
(ч. 5, 6, 7 ст. 9)*



Про припинення та поновлення обчислення строку ведення оперативно-розшукової справи вноситься мотивована постанова, яка затверджується начальником відповідного органу або його заступником (ч. 7 ст. 9¹).

Стаття 9² Закриття оперативно-розшукових справ

Схема 5б

Оперативно-розшукова справа повинна бути закрита у разі

1) розшуку особи, яка переховувалася від органів розслідування, суду, ухилялася від відбування кримінального покарання, а також особи, яка безвісно відсутня

2) набрання законної сили вирокком, постановою або ухвалою суду

3) закриття кримінальної справи судом, прокурором, слідчим або органом дізнання

4) завершення виконання розвідувальних, контррозвідувальних заходів або вичерпання можливостей для їх здійснення

5) спростування у встановленому порядку матеріалів про злочинну діяльність особи

6) виїзду особи на постійне місце проживання за межі України, якщо немає можливості проведення щодо неї оперативно-розшукових заходів

7) невстановлення у передбачені цим Законом строки даних, що вказують на ознаки злочину в діях особи

8) виявлення прокурором незаконно заведеної справи у разі виконання по ній оперативно-розшукових заходів

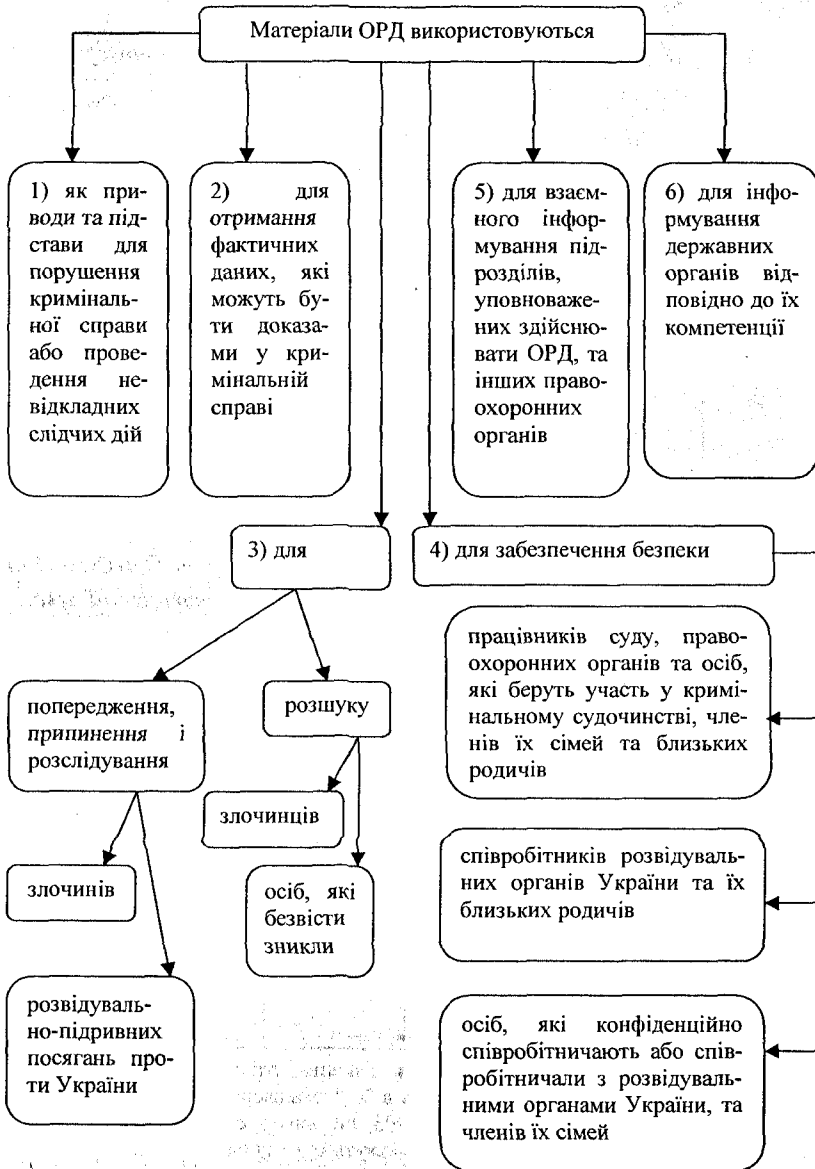
9) смерті особи, щодо якої заведено оперативно-розшукову справу

Про закриття оперативно-розшукової справи складається мотивована постанова, яку затверджує начальник відповідного органу або його заступник. Якщо у такій справі здійснювались оперативно-розшукові заходи за рішенням суду, повідомлення про її закриття надсилається до суду в тридобовий строк (ч. 2 ст. 9²).

Строки зберігання закритих оперативно-розшукових справ встановлюються до законодавства України (ч. 3 ст. 9²).

Стаття 10
Використання матеріалів ОРД

Схема 57



До статті 10

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

1. Використання результатів оперативно-розшукового опитування
(п. 1 ч. 1 ст. 8 ЗУ Про ОРД)

Схема 58.1.1

Правова оперативно-розшукова форма результату опитування

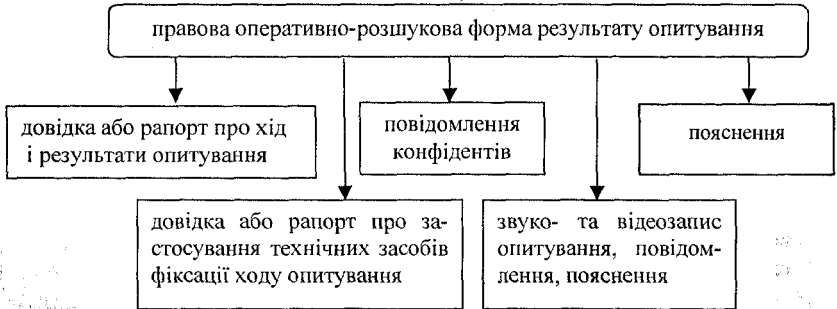
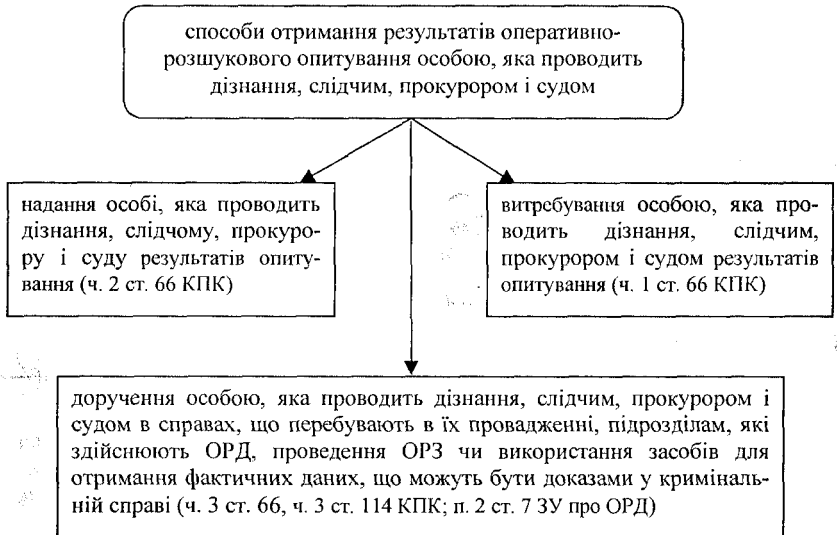
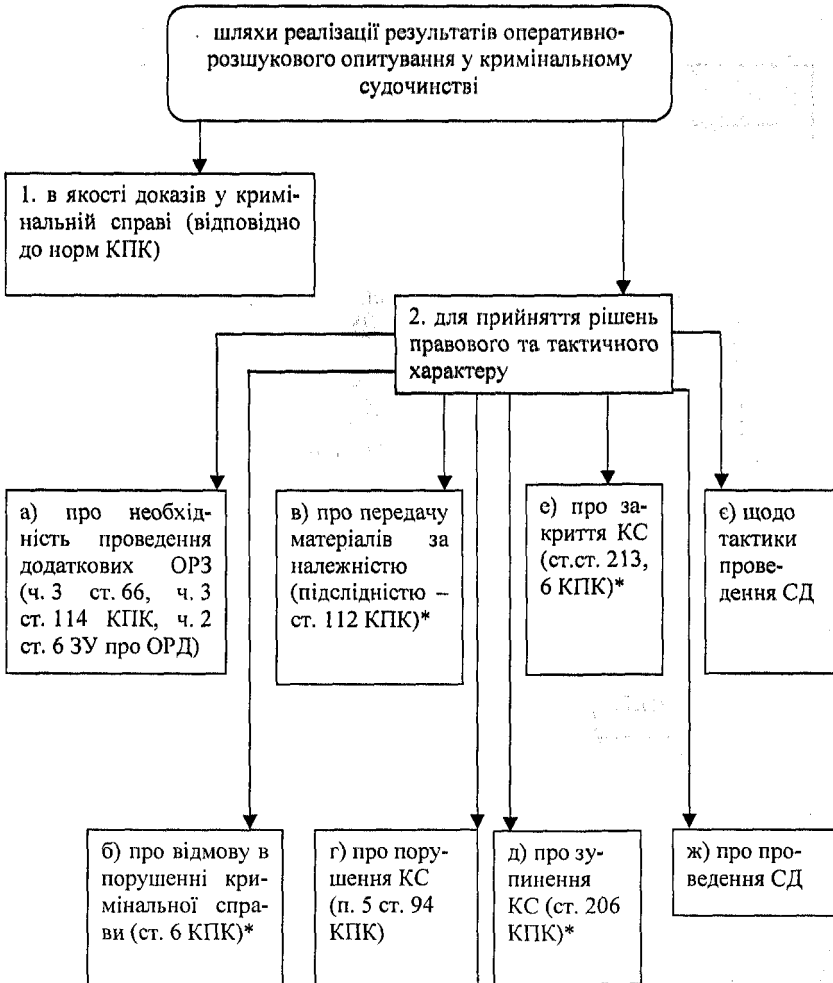


Схема 58.1.2

Способи отримання результатів оперативно-розшукового опитування особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором і судом

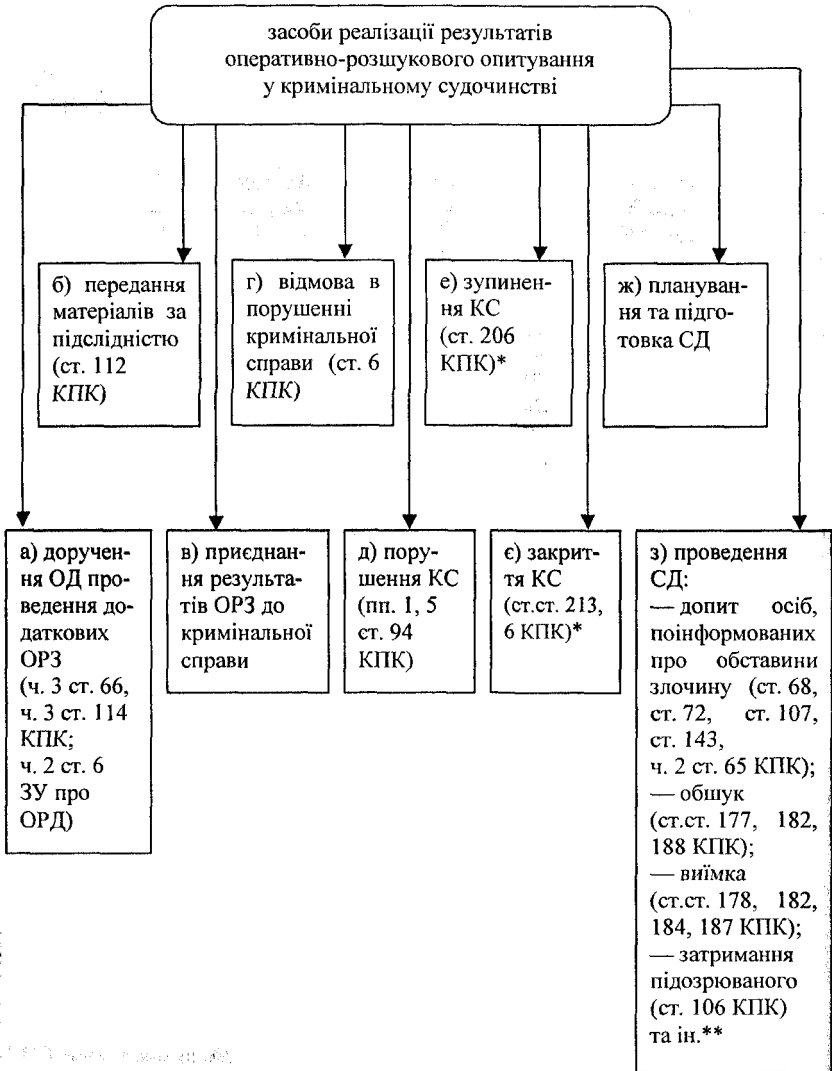


Шляхи реалізації результатів оперативно-розшукового опитування у кримінальному судочинстві



* Процесуальні рішення щодо результатів оперативно-розшукового опитування, зазначені в пп. б, в, д, е, можуть бути прийняті лише після їх легалізації (отримання оперативно-розшукової інформації із відкритих джерел та у відповідності до кримінально-процесуальної форми).

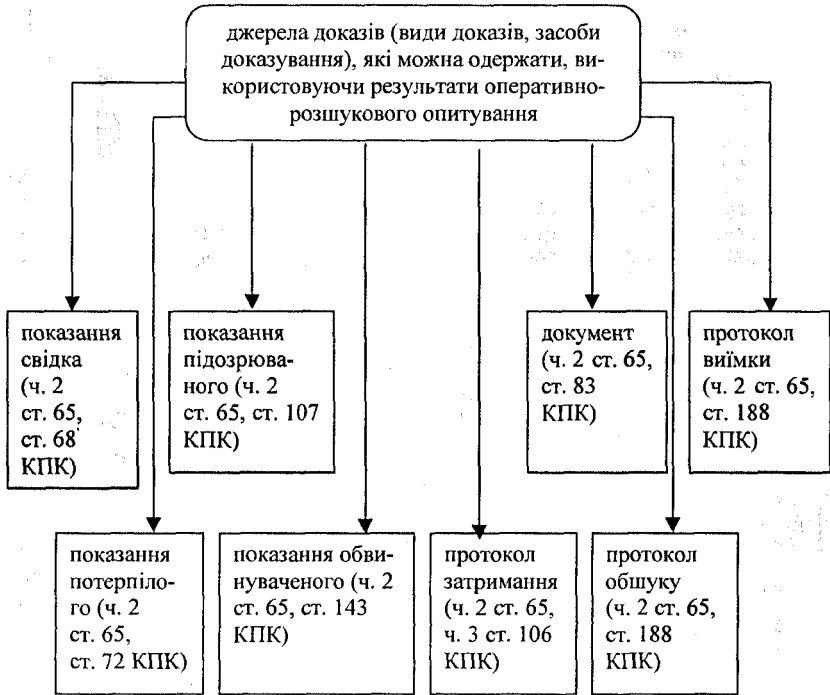
**Засоби реалізації результатів оперативно-розшукового опитування
у кримінальному судочинстві**



* Засоби реалізації результатів оперативно-розшукового опитування у кримінальному судочинстві, зазначені в пп. е, є, можуть бути здійснені лише після проведення відповідних слідчих дій.

** Слідчі дії проводяться за необхідністю, виходячи з матеріалів кримінальної справи.

Джерела доказів (види доказів, засоби доказування), які можна одержати, використовуючи результати оперативно-розшукового опитування*



* В законодавстві, відомих нормативно-правових актах, наукових джерелах і навчальній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення цих понять. Для зручності користування наведеною схемою наводяться усі ці терміни, хоча за своєю правовою та гносеологічною природою вони є різними.

2. Використання результатів контрольної та оперативної закупівлі товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу (контрольна закупівля) (п. 2 ч. 1 ст. 83У Про ОРД)

Схема 58.2.1

Правова оперативно-розшукова форма результату контрольної закупівлі

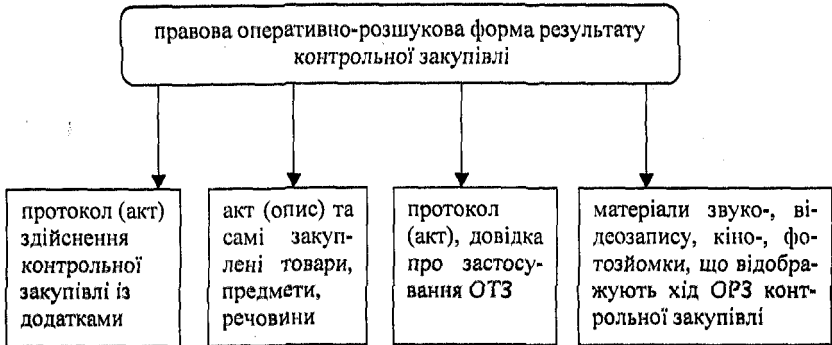
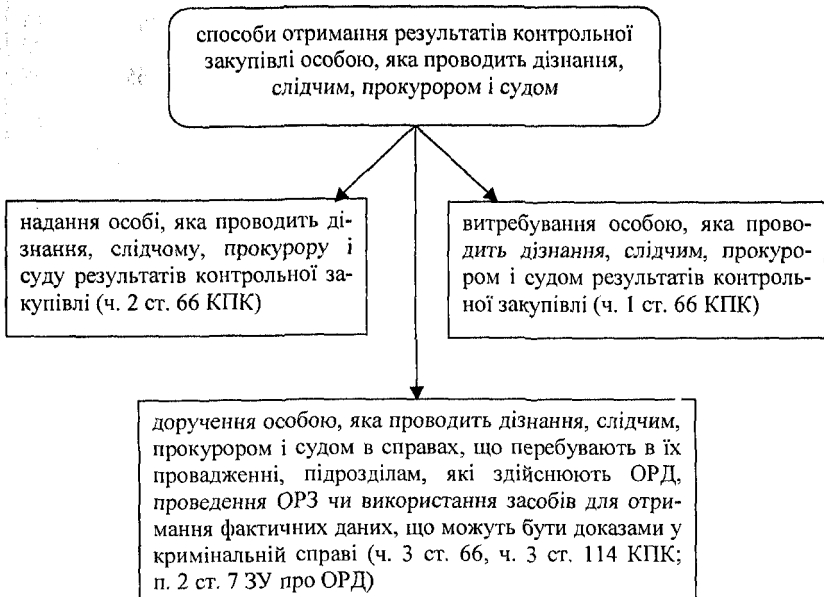
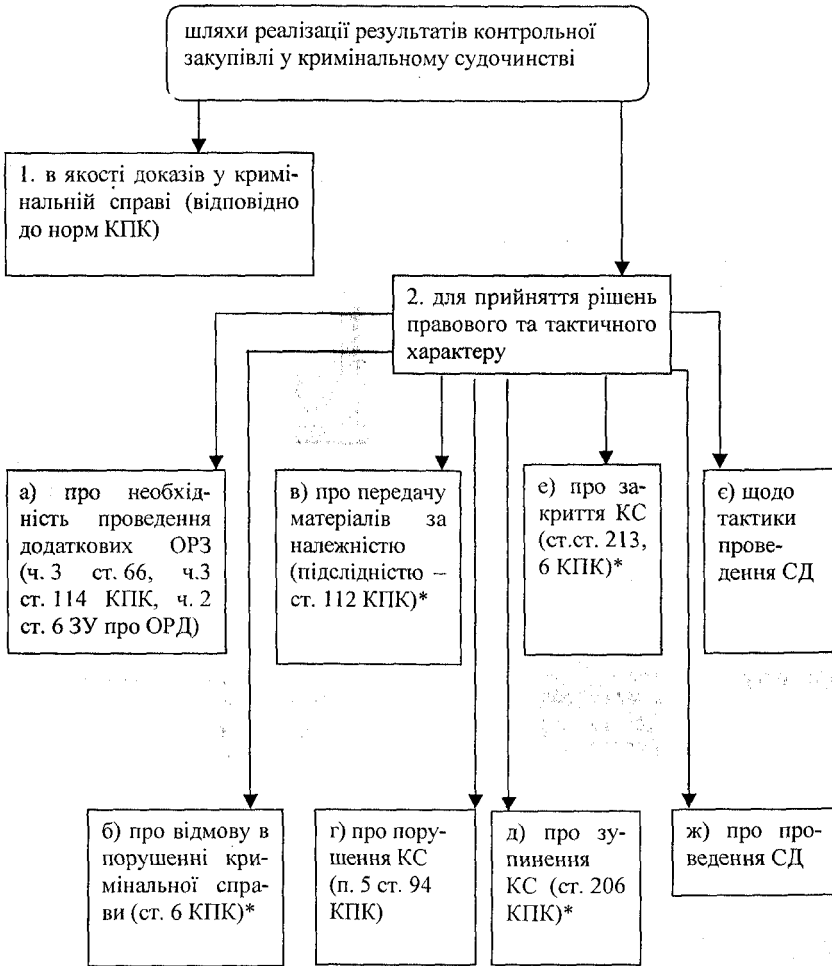


Схема 58.2.2

Способи отримання результатів контрольної закупівлі особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором і судом

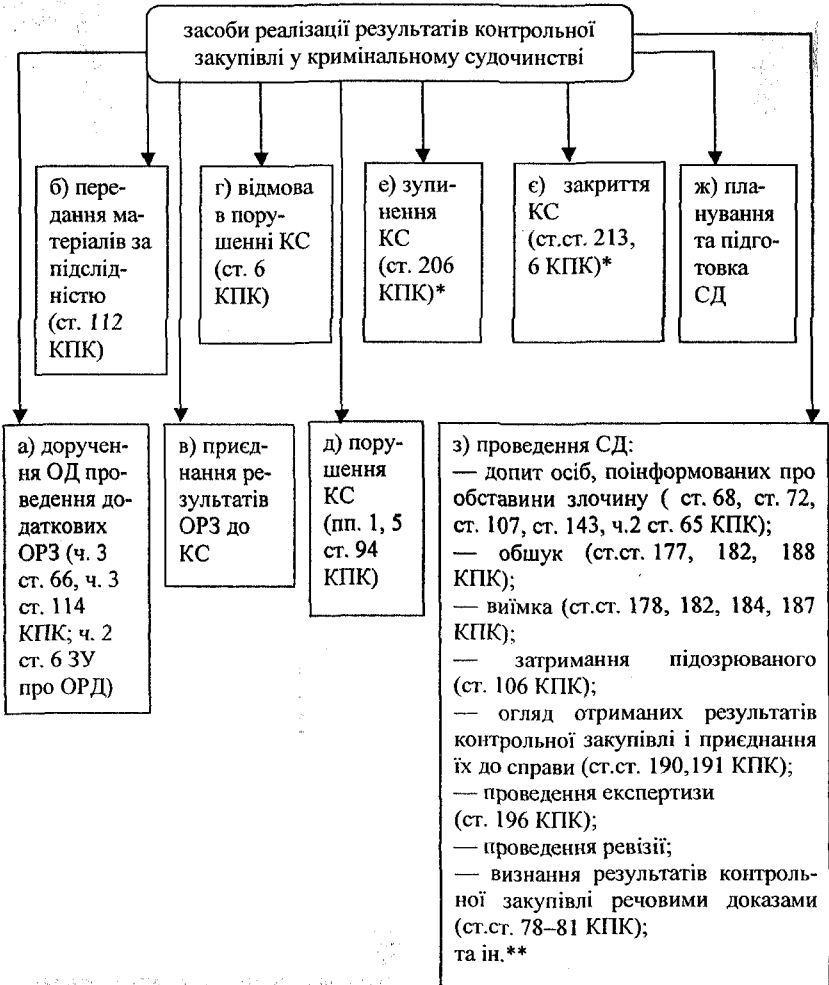


Шляхи реалізації результатів контрольної закупівлі у кримінальному судочинстві



* Процесуальні рішення щодо результатів контрольної закупівлі, зазначені в ш. б, в, д, е, можуть бути прийняті лише після їх легалізації (отримання оперативно-розшукової інформації із відкритих джерел та у відповідності до кримінально-процесуальної форми).

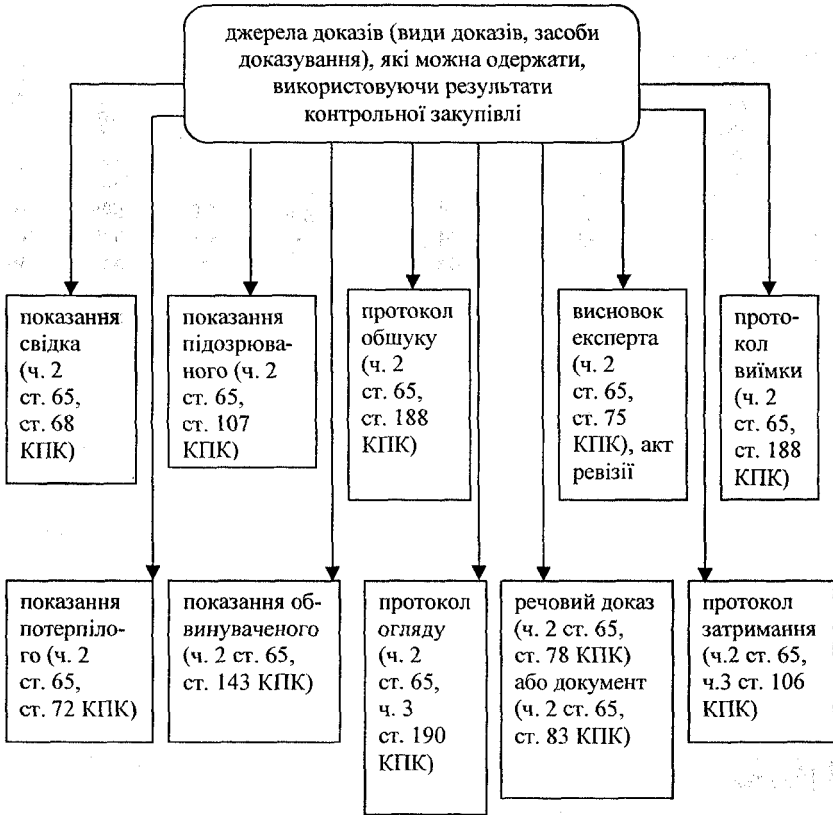
**Засоби реалізації результатів контрольної закупівлі
у кримінальному судочинстві**



* Засоби реалізації результатів контрольної закупівлі у кримінальному судочинстві, зазначені в пп. е, є, можуть бути здійснені лише після проведення відповідних слідчих дій.

** Слідчі дії проводяться за необхідністю, виходячи з матеріалів кримінальної справи.

Джерела доказів (види доказів, засоби доказування), які можна одержати, використовуючи результати контрольної закупівлі*



* В законодавстві, відомчих нормативно-правових актах, наукових джерелах і навчальній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення цих понять. Для зручності користування наданою схемою наводяться усі ці терміни, хоча за своєю правовою та гносеологічною природою вони є різними.

3. Використання результатів контрольного постачання товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу (контрольне постачання) (п. 2 ч. 1 ст. 8 ЗУ Про ОРД)

Схема 58.3.1

Правова оперативно-розшукова форма результату контрольного постачання

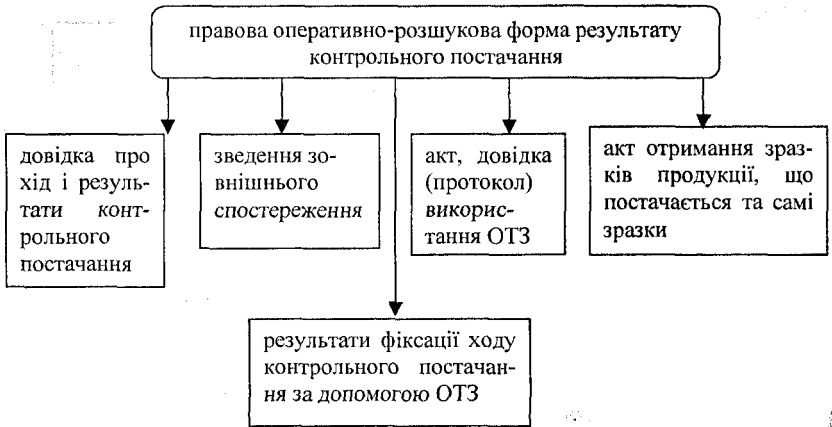
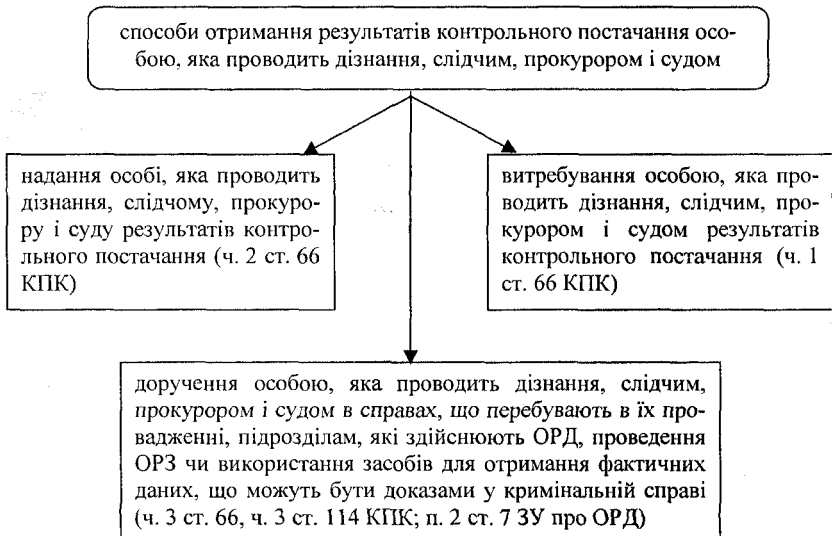
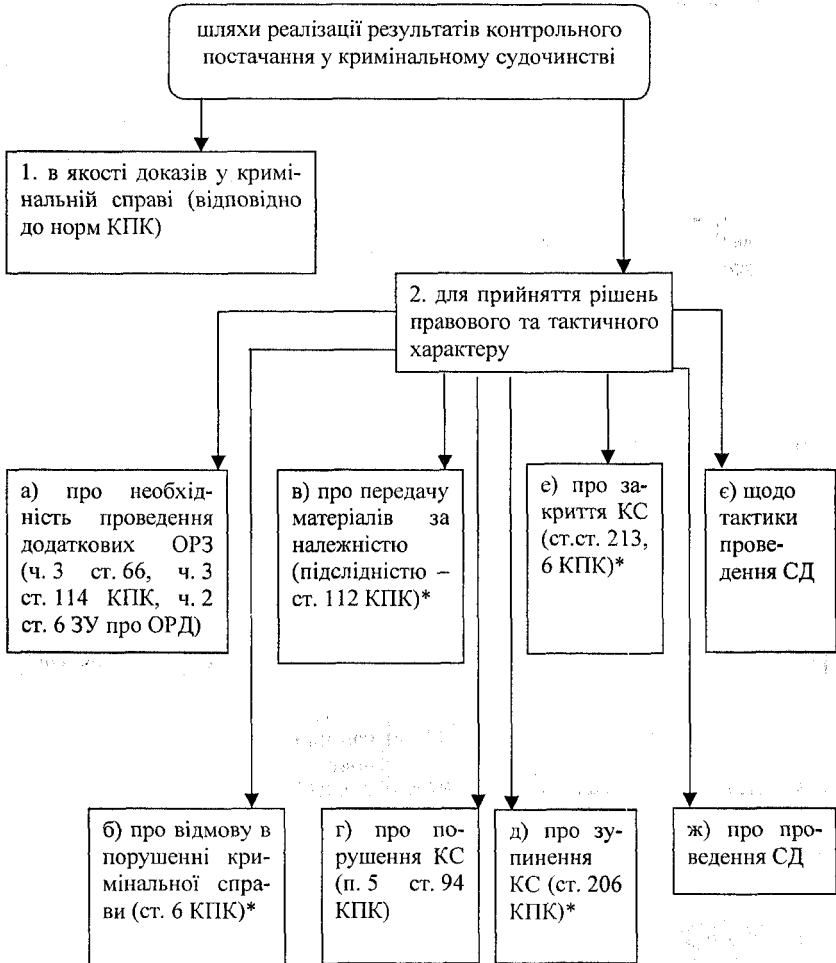


Схема 58.3.2

Способи отримання результатів контрольного постачання особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором і судом

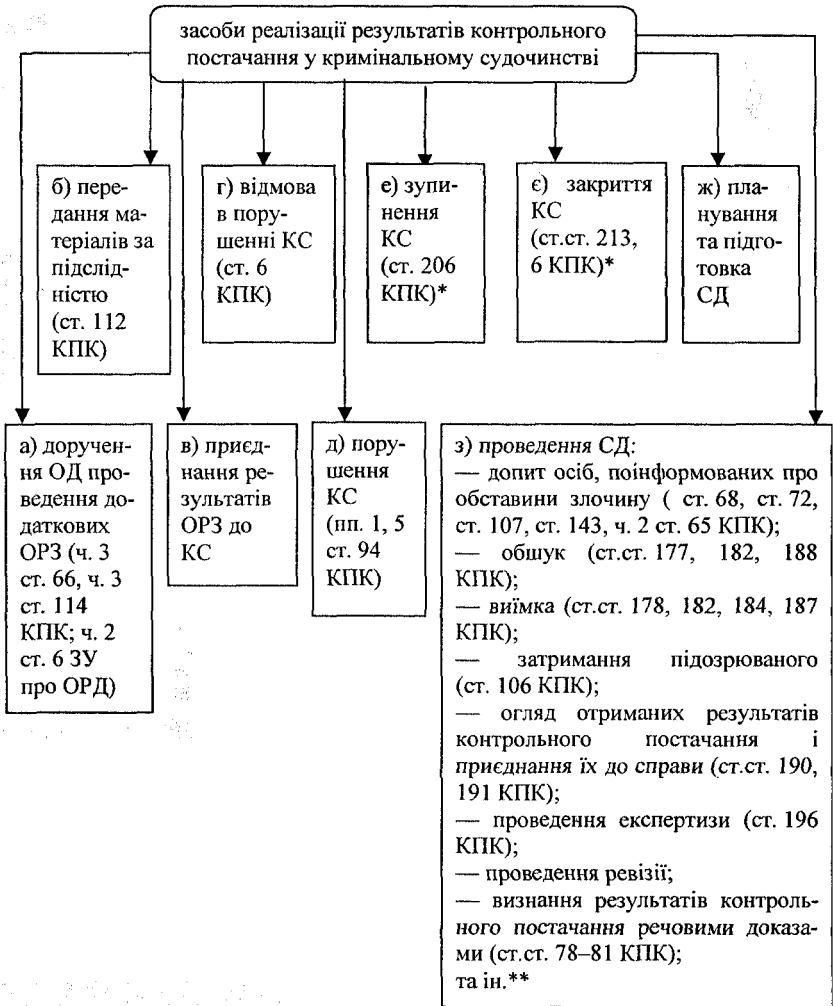


Шляхи реалізації результатів контрольного постачання у кримінальному судочинстві



* Процесуальні рішення щодо результатів контрольного постачання, зазначені в пп. б, в, д, е, можуть бути прийняті лише після їх легалізації (отримання оперативно-розшукової інформації із відкритих джерел та у відповідності до кримінально-процесуальної форми).

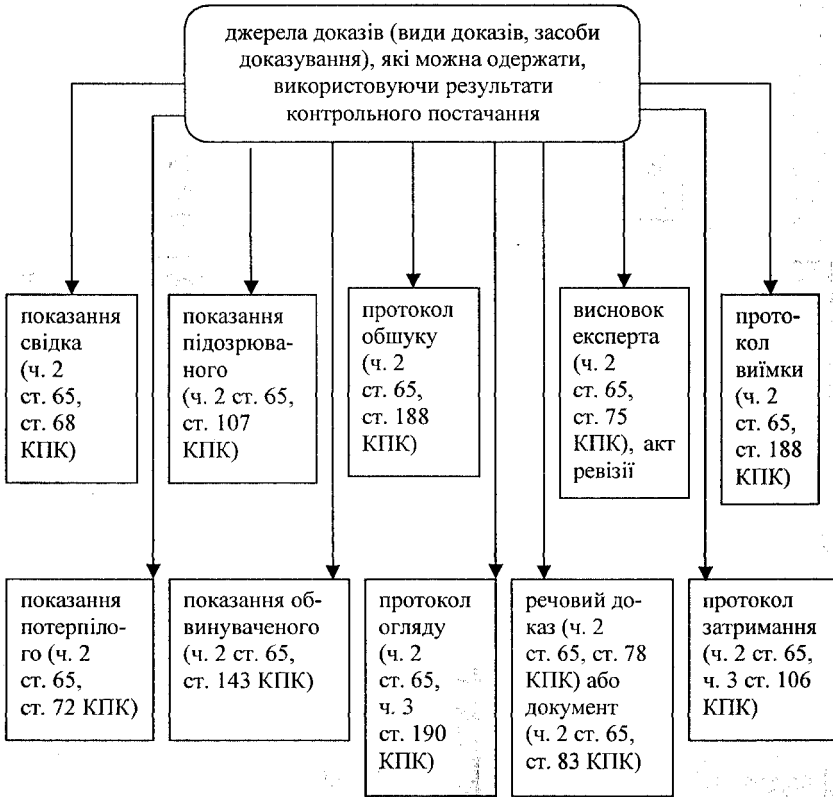
**Засоби реалізації результатів контрольного постачання
у кримінальному судочинстві**



* Засоби реалізації результатів контрольного постачання у кримінальному судочинстві, зазначені в пп. е, є, можуть бути здійснені лише після проведення відповідних слідчих дій.

** Слідчі дії проводяться за необхідністю, виходячи з матеріалів кримінальної справи.

*** Джерела доказів (види доказів, засоби доказування)*, які можна одержати, використовуючи результати контрольного постачання**



* В законодавстві, відомчих нормативно-правових актах, наукових джерелах і навчальній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення цих понять. Для зручності користування наданою схемою наводяться усі ці терміни, хоча за своєю правовою та гносеологічною природою вони є різними.

**4. Використання результатів виявлення, витребування, збирання, вивчення, фіксування документів, предметів та даних, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело та розміри їх доходів (виявлення предметів, документів та інших даних)
(п. 4, п. 7 ч. 1 ст. 8 ЗУ Про ОРД)**

Схема 58.4.1

Правова оперативно-розшукова форма результату виявлення предметів, документів та інших даних

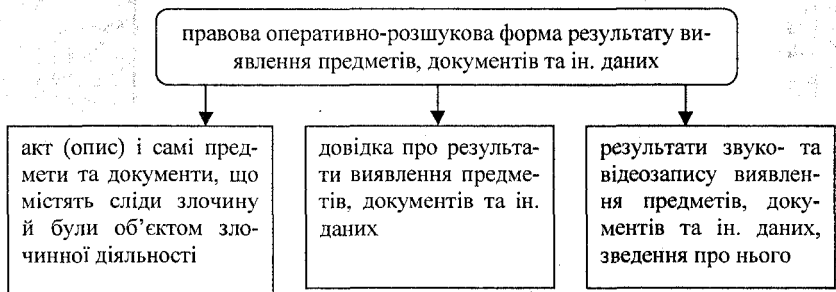
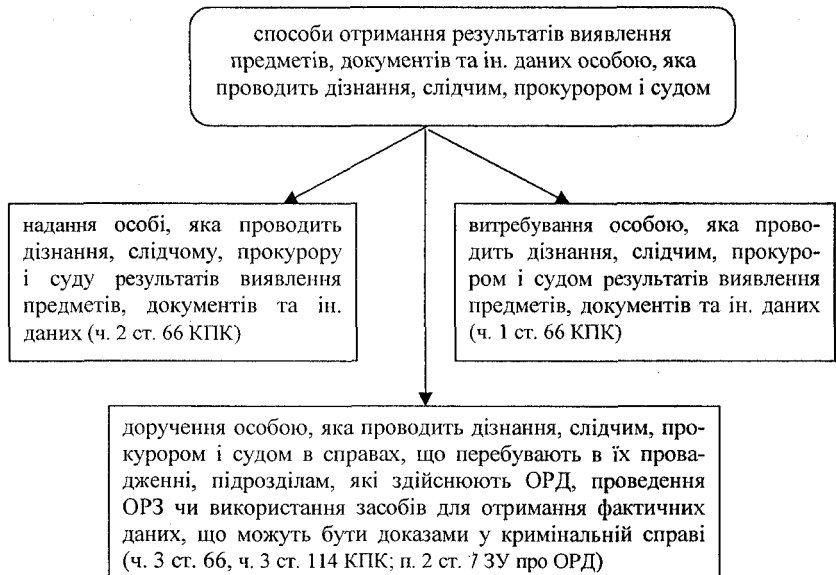
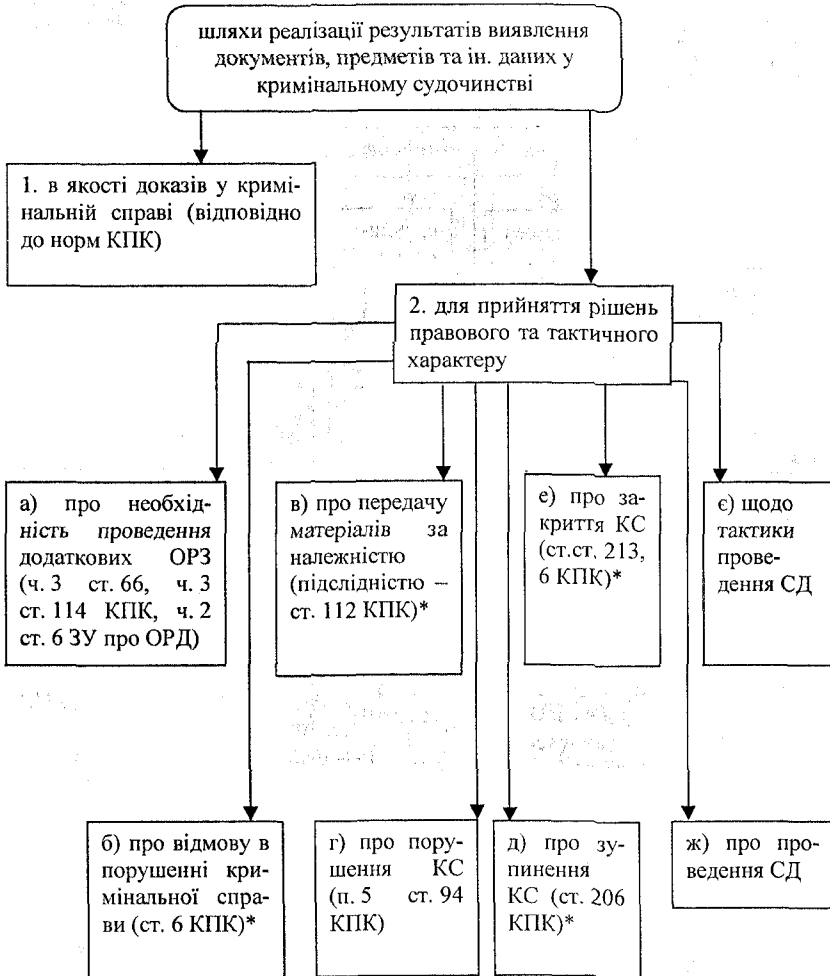


Схема 58.4.2

Способи отримання результатів виявлення предметів, документів та ін. даних особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором і судом

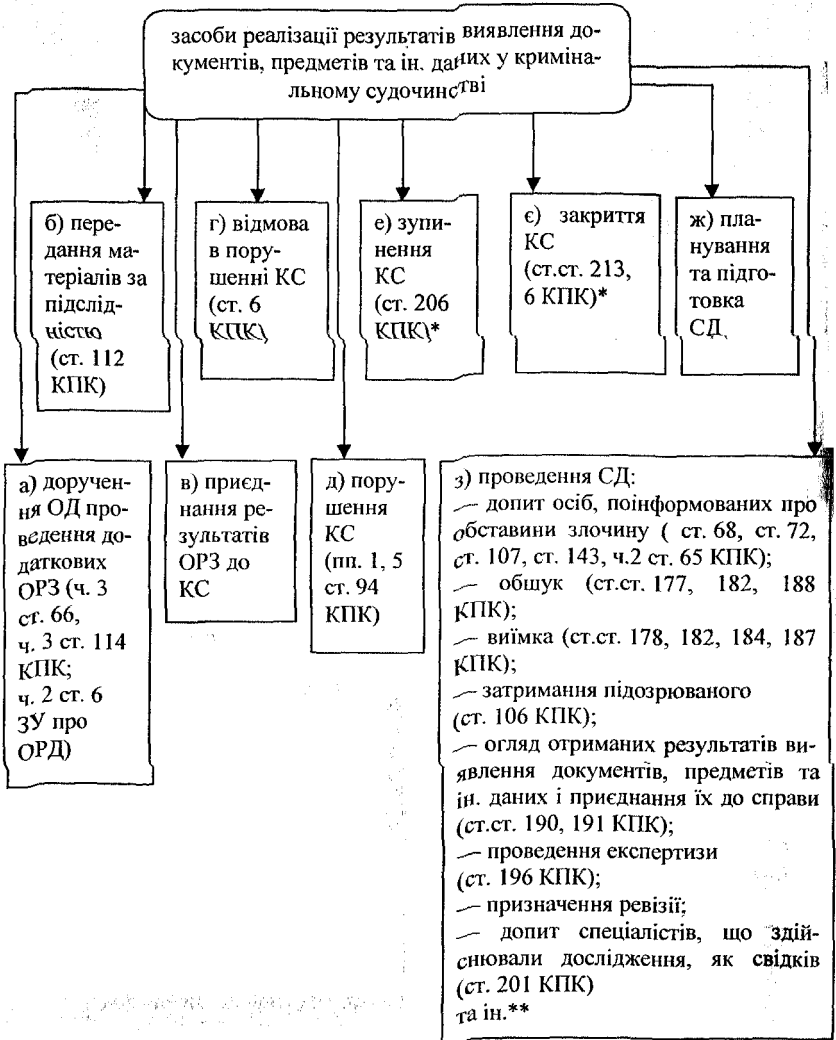


Шляхи реалізації результатів виявлення документів, предметів та інших даних у кримінальному судочинстві



* Процесуальні рішення щодо результатів виявлення документів, предметів та ін. даних, зазначені в пп. б, в, д, е, можуть бути прийняті лише після їх легалізації (отримання оперативно-розшукової інформації із відкритих джерел та у відповідності до кримінально-процесуальної форми).

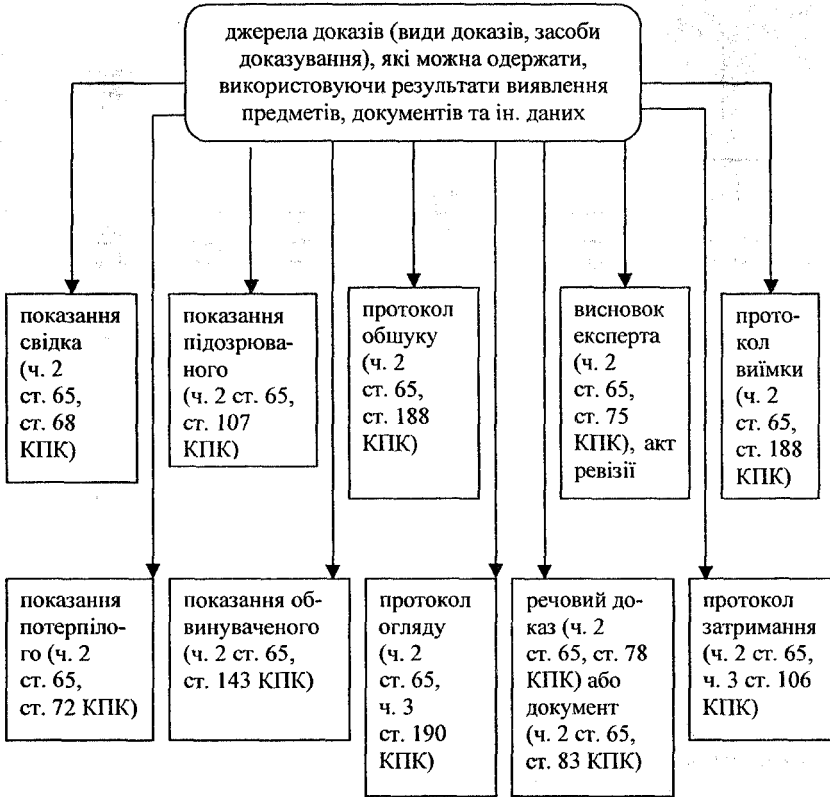
Засоби реалізації результатів виявлення документів, предметів та інших даних у кримінальному судочинстві



* Засоби реалізації результатів виявлення документів, предметів та ін. даних у кримінальному судочинстві, зазначені в пп. е, е, можуть бути здійснені лише після проведення відповідних слідчих дій.

** Слідчі дії проводяться за необхідністю, виходячи з матеріалів кримінальної справи.

Джерела доказів (види доказів, засоби доказування)*, які можна одержати, використовуючи результати виявлення предметів, документів та інших даних

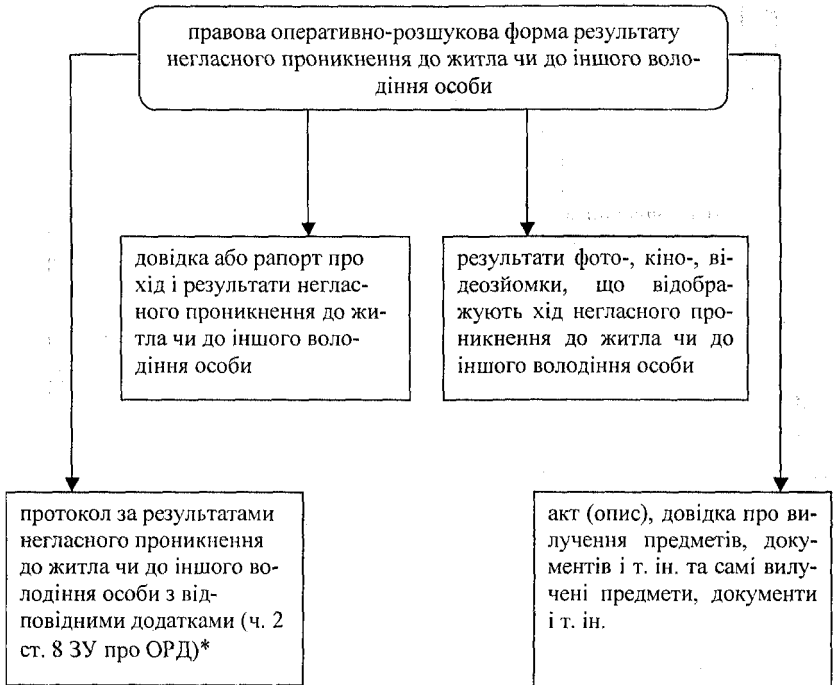


* В законодавстві, відомчих нормативно-правових актах, наукових джерелах і навчальній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення цих понять. Для зручності користування наданою схемою наводяться усі ці терміни, хоча за своєю правовою та гносеологічною природою вони є різними.

5. Використання результатів негласного проникнення до житла чи до іншого володіння особи
(п. 7 ст. 8 ЗУ Про ОРД)

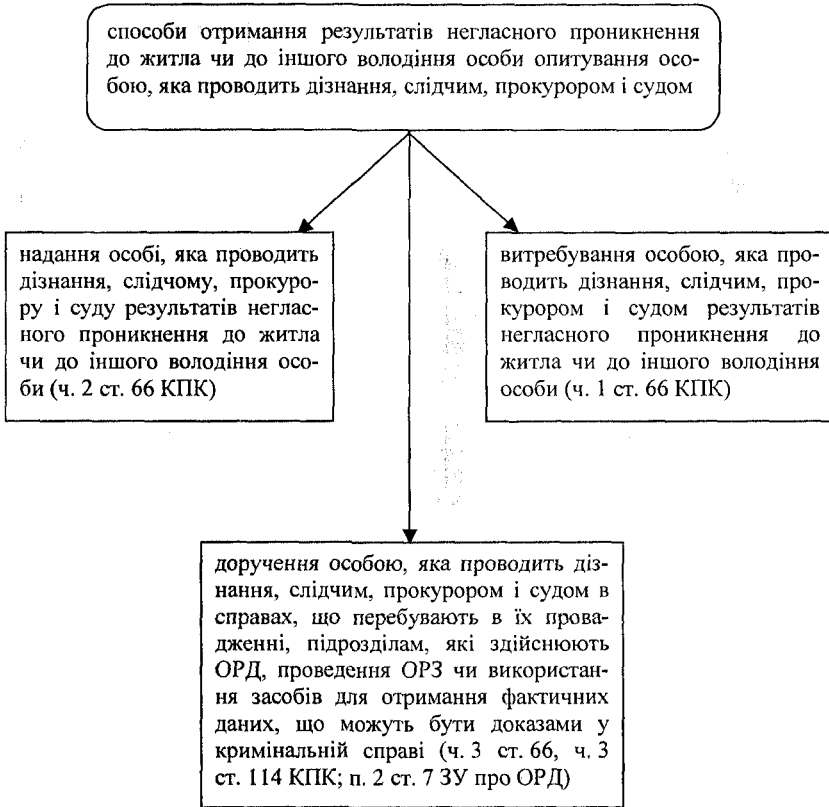
Схема 58.5.1

Правова оперативно-розшукова форма результату негласного проникнення до житла чи до іншого володіння особи

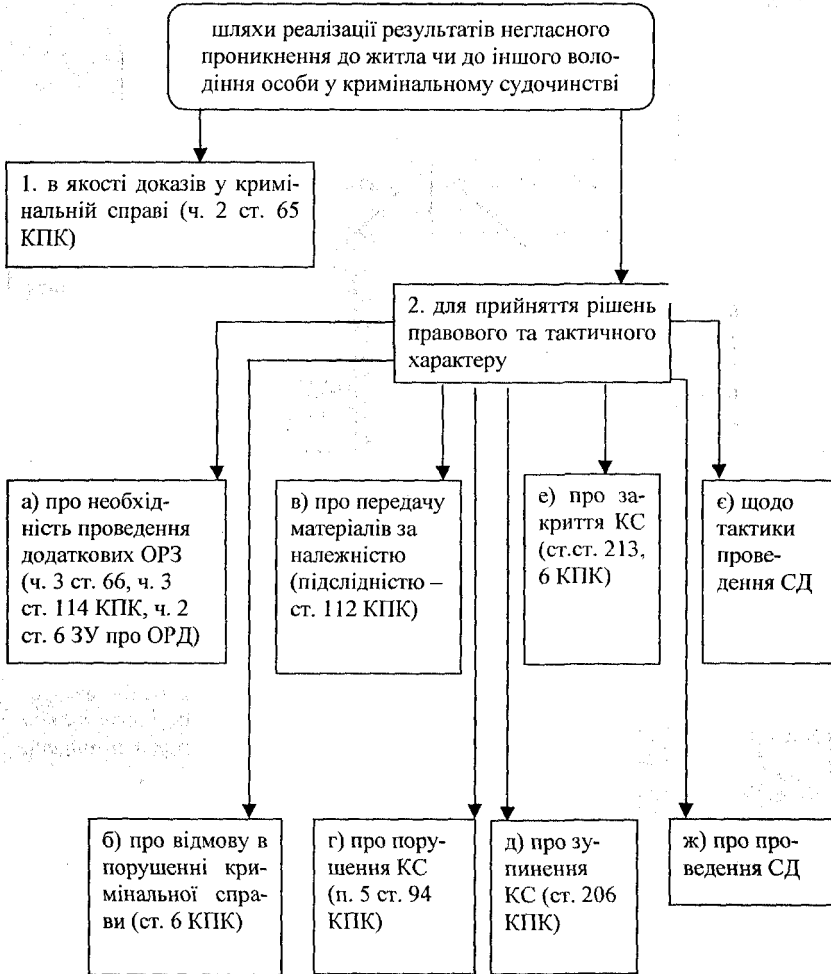


* Відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» на сьогодні єдиною, на наш погляд, законною правовою формою результату негласного проникнення до житла чи до іншого володіння особи є протокол. Інші форми також застосовуються до цього часу в практиці оперативно-розшукових підрозділів, але вони вже не відповідають вимогам законодавства про оперативно-розшукову діяльність.

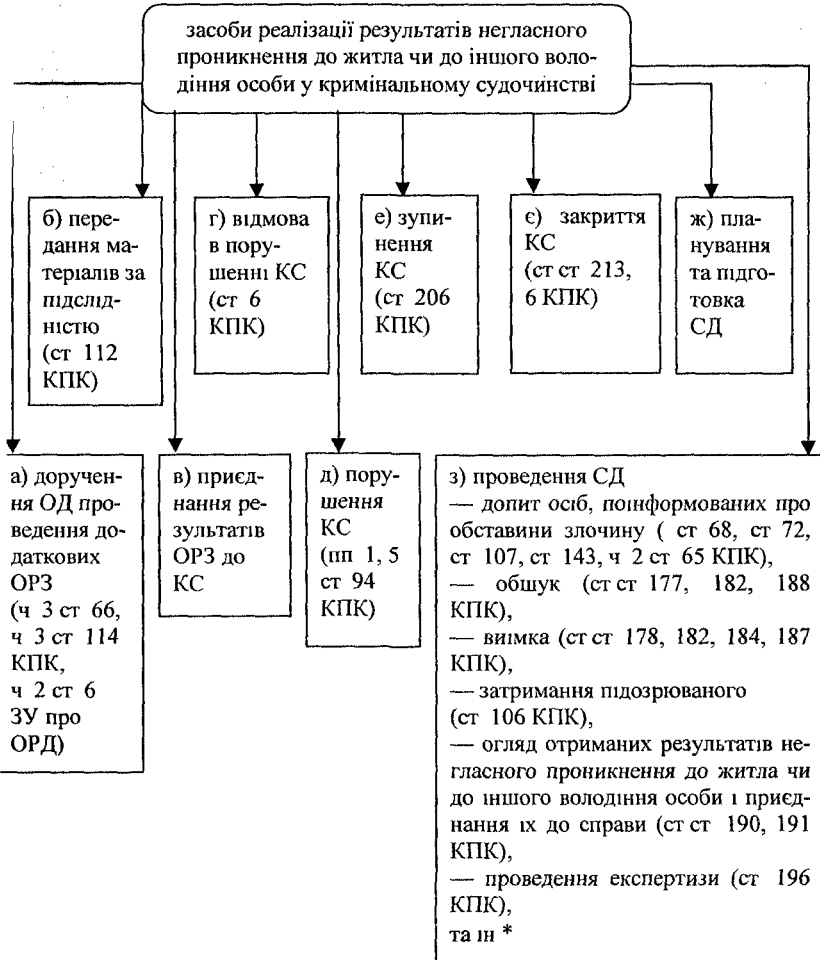
Способи отримання результатів негласного проникнення до житла чи до іншого володіння особи особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором і судом



Шляхи реалізації результатів негласного проникнення до житла чи до іншого володіння особи у кримінальному судочинстві

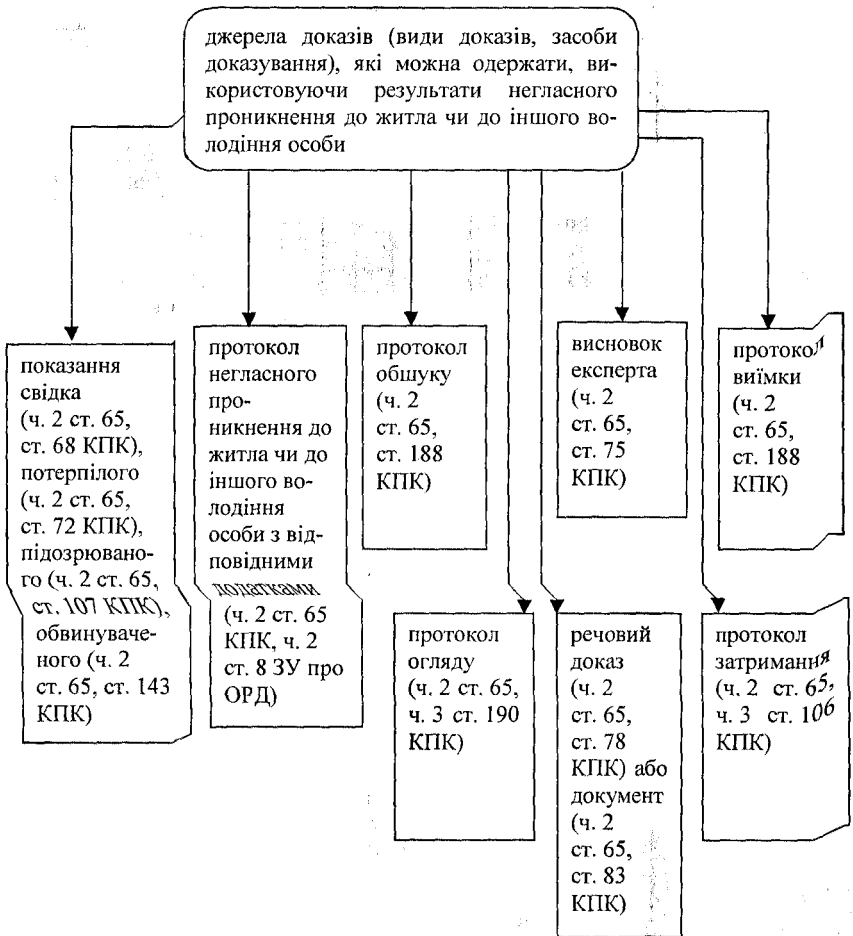


**Засоби реалізації результатів
негласного проникнення до житла
чи до іншого володіння особи у кримінальному судочинстві**



* Слідчі дії проводяться за необхідністю, виходячи з матеріалів кримінальної справи

Джерела доказів (види доказів, засоби доказування)*, одержати, використовуючи результати негласного проникнення до житла чи до іншого володіння особи

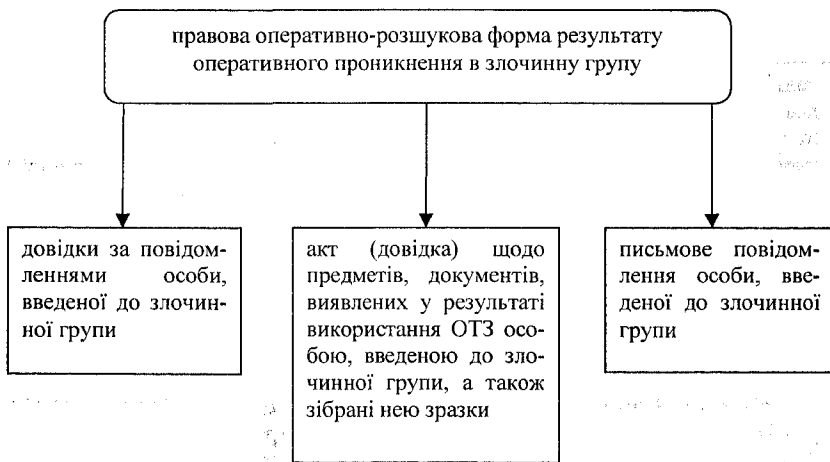


* В законодавстві, відомчих нормативно-правових актах, наукових джерелах і навчальній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення цих понять. Для зручності користування наданою схемою наводяться усі ці терміни, хоча за своєю правовою та гносеологічною природою вони є різними.

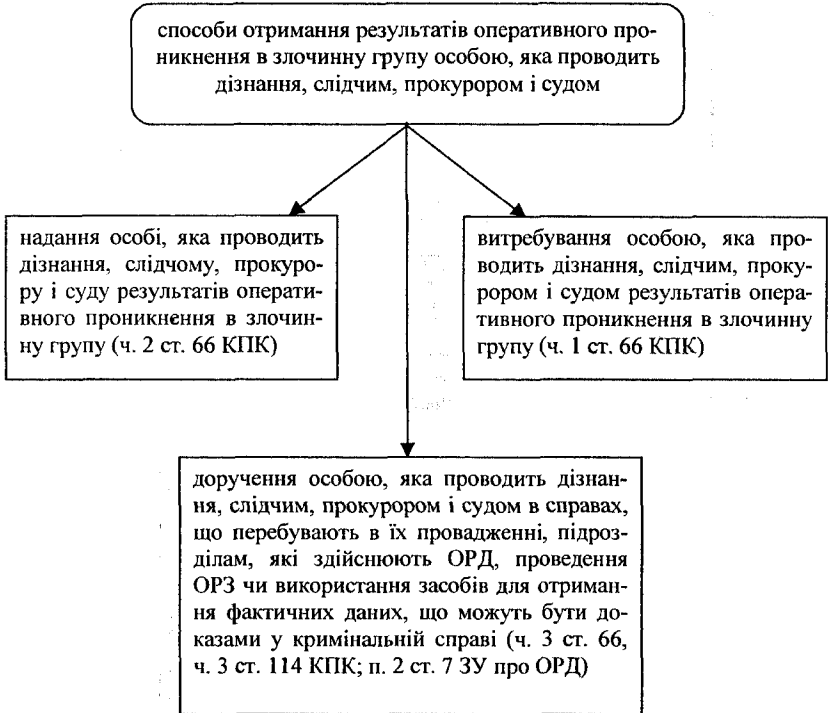
6. Використання результатів оперативного проникнення в злочинну групу негласного працівника оперативного підрозділу або особи, яка співробітничав з останнім, із збереженням в таємниці достовірних даних щодо їх особистості (оперативне проникнення в злочинну групу) (п. 8 ч. 1 ст. 8 ЗУ Про ОРД)

Схема 58.6.1

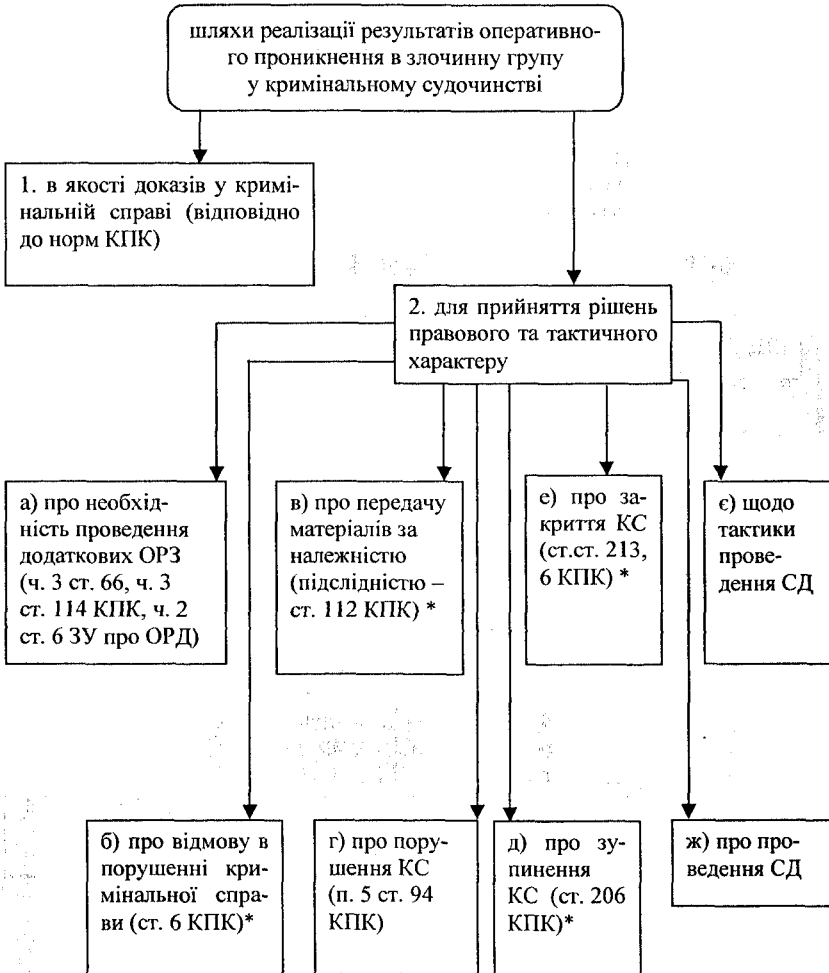
Правова оперативно-розшукова форма результату оперативного проникнення в злочинну групу



Способи отримання результатів оперативного проникнення в злочинну групу особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором і судом

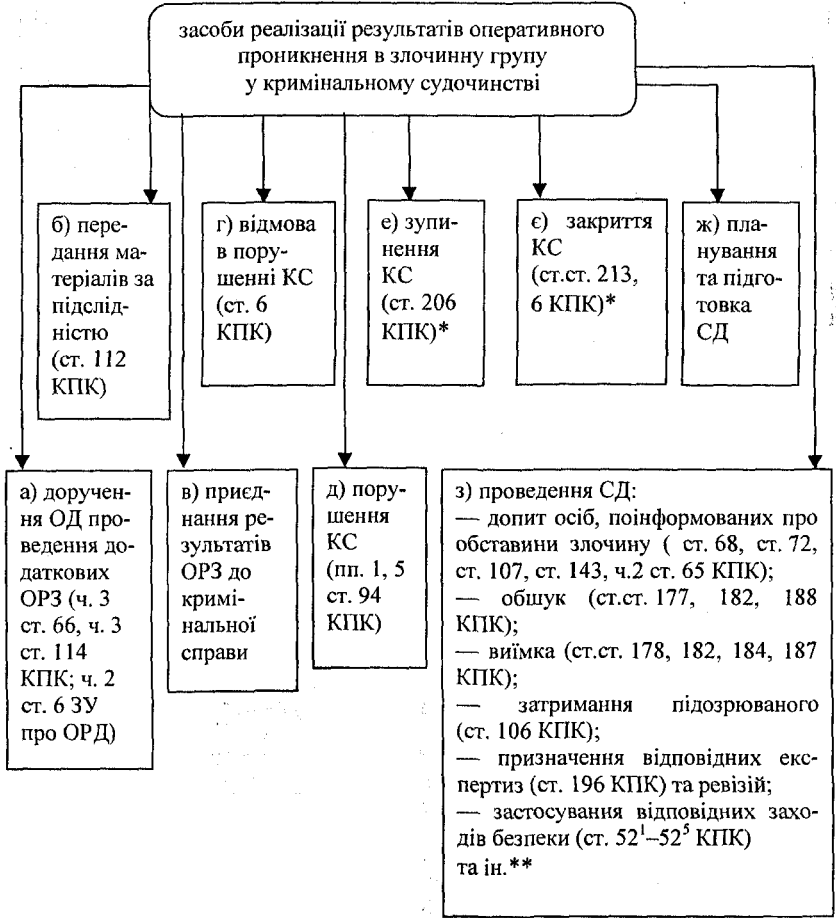


Шляхи реалізації результатів оперативного проникнення в злочинну групу у кримінальному судочинстві



* Процесуальні рішення щодо результатів оперативного проникнення в злочинну групу, зазначені в пп. б, в, д, є, можуть бути прийняті лише після їх легалізації (отримання оперативно-розшукової інформації із відкритих джерел та у відповідності до кримінально-процесуальної форми).

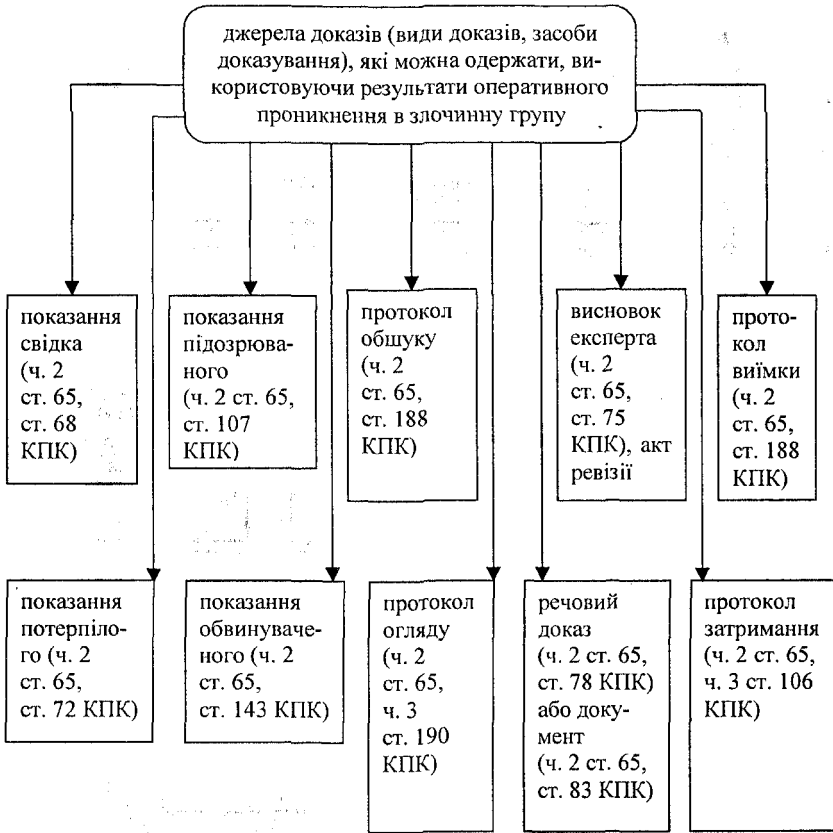
Засоби реалізації результатів оперативного проникнення в злочинну групу у кримінальному судочинстві



* Засоби реалізації результатів оперативного проникнення в злочинну групу у кримінальному судочинстві, зазначені в пп. е, є, можуть бути здійснені лише після проведення відповідних слідчих дій.

** Слідчі дії проводяться за необхідністю, виходячи з матеріалів кримінальної справи.

Джерела доказів (види доказів, засоби доказування)*, які можна одержати, використовуючи результати оперативного проникнення в злочинну групу

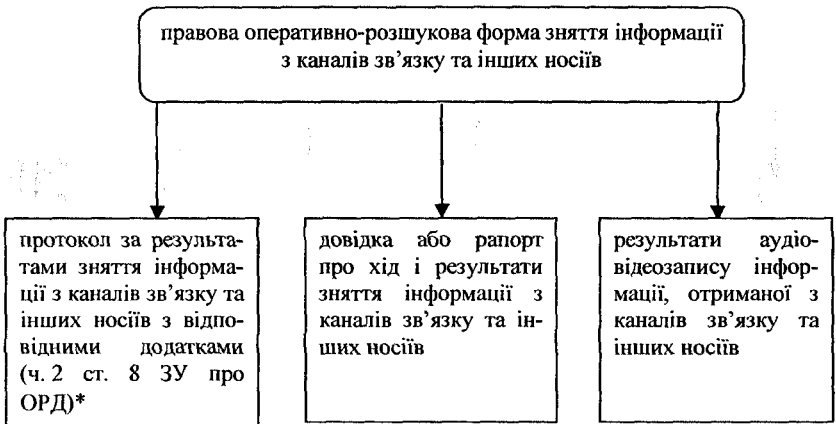


* В законодавстві, відомчих нормативно-правових актах, наукових джерелах і навчальній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення цих понять. Для зручності користування наведеною схемою наводяться усі ці терміни, хоча за своєю правовою та ґносеологічною природою вони є різними.

7. Використання результатів зняття інформації з каналів зв'язку, застосування інших технічних засобів отримання інформації (зняття інформації з каналів зв'язку та інших носіїв) (п. 9 ч. 1 ст. 8 ЗУ Про ОРД)

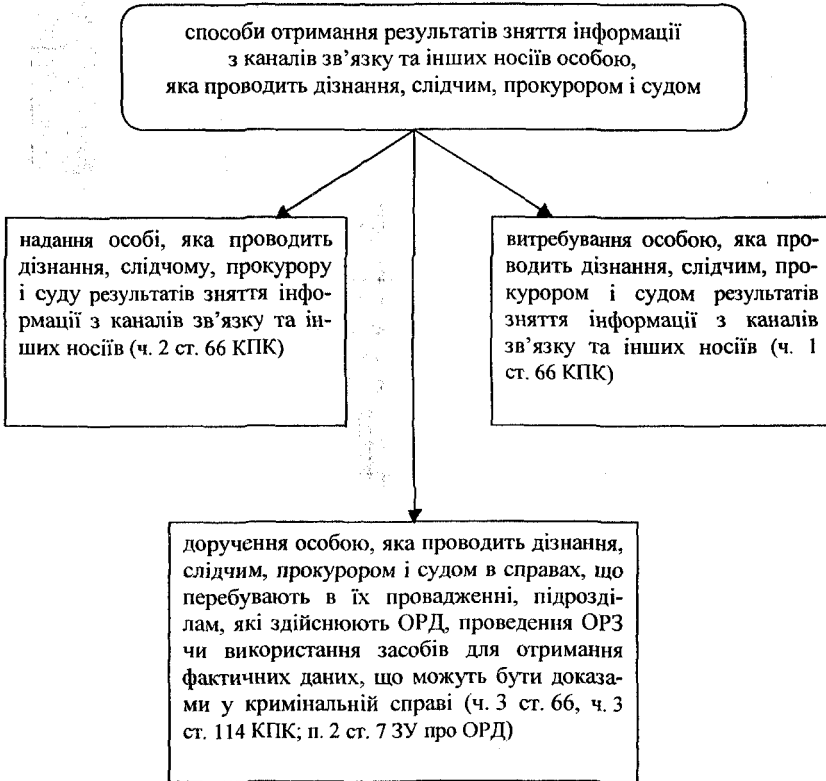
Схема 58.7.1

Правова оперативно-розшукова форма зняття інформації з каналів зв'язку та інших носіїв

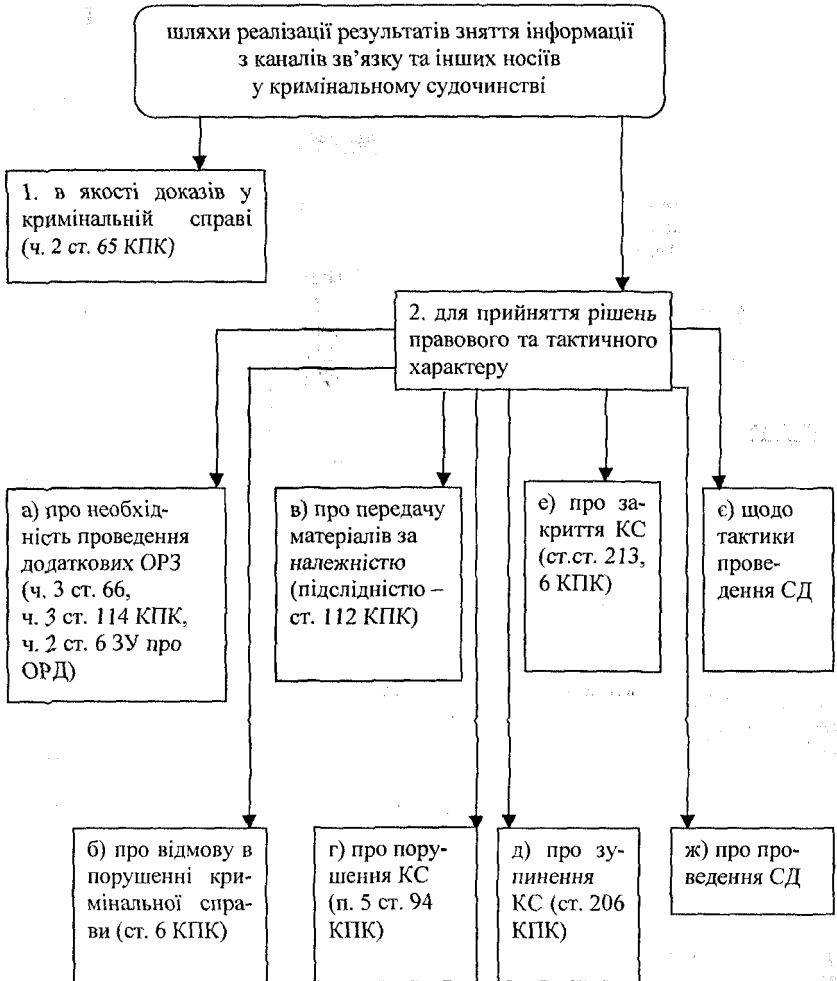


* Відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» на сьогодні єдиною, на наш погляд, законною правовою формою результату зняття інформації з каналів зв'язку та інших носіїв є протокол. Інші форми також застосовуються до цього часу в практиці оперативно-розшукових підрозділів, але вони вже не відповідають вимогам законодавства про оперативно-розшукову діяльність.

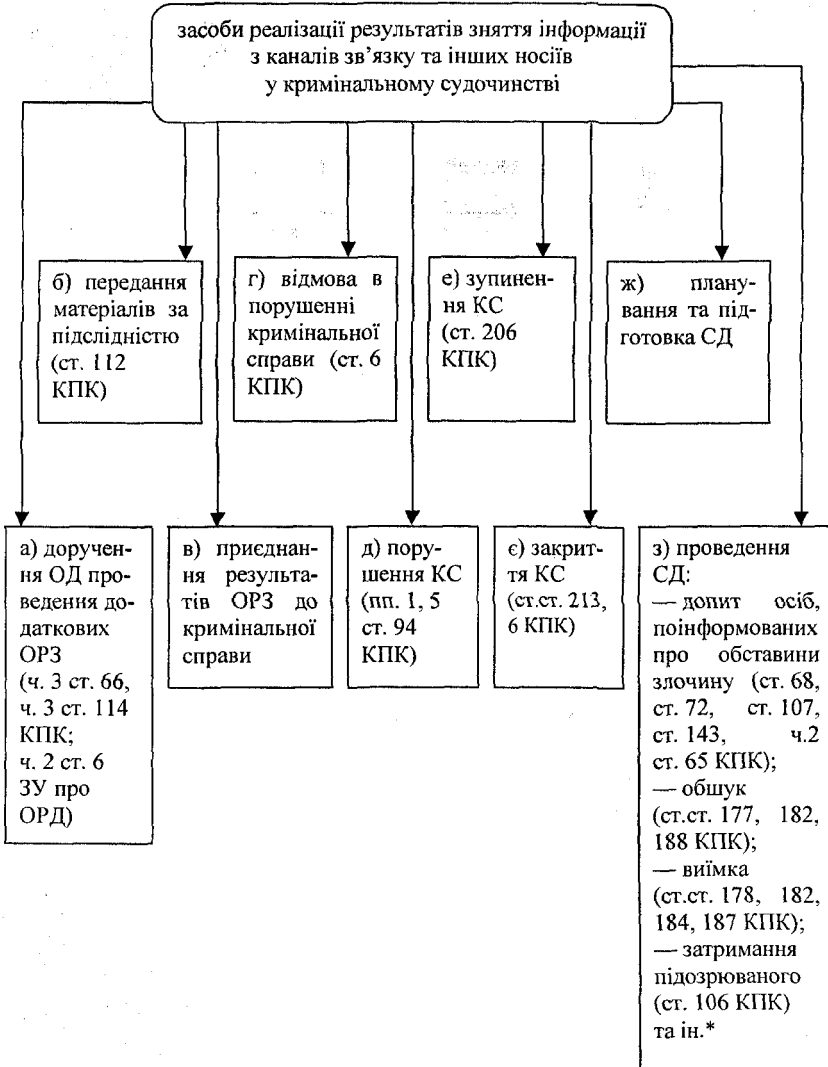
Способи отримання результатів зняття інформації з каналів зв'язку та інших носіїв особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором і судом



Шляхи реалізації результатів зняття інформації з каналів зв'язку та інших носіїв у кримінальному судочинстві

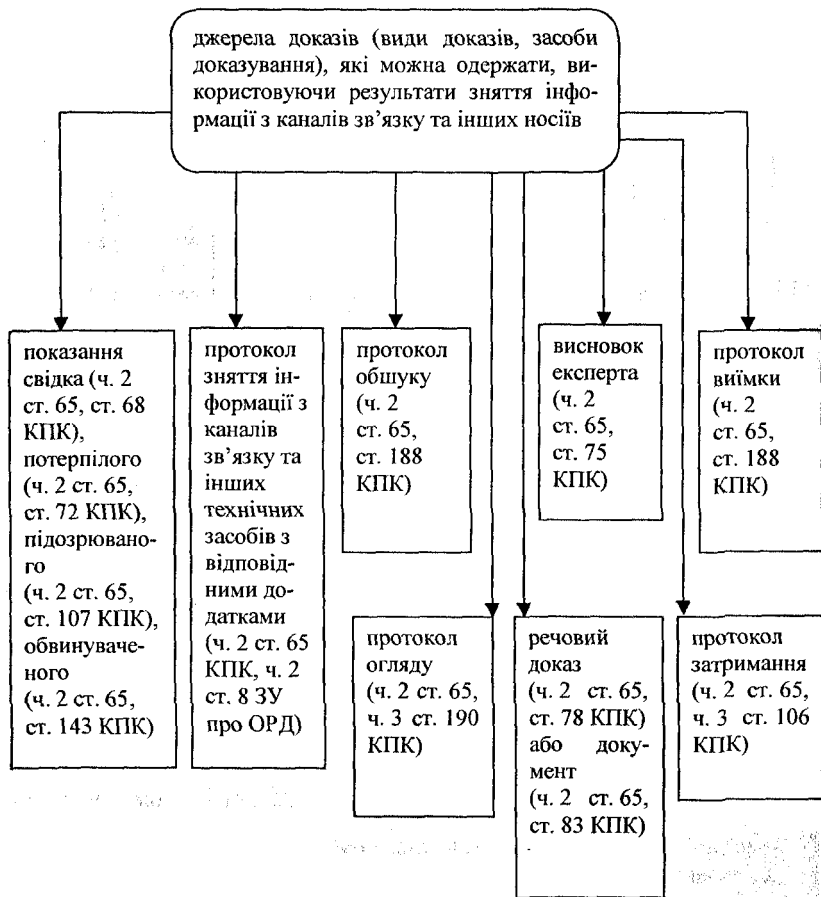


Засоби реалізації результатів зняття інформації з каналів зв'язку та інших носіїв у кримінальному судочинстві



* Слідчі дії проводяться за необхідністю, виходячи з матеріалів кримінальної справи.

Джерела доказів (види доказів, засоби доказування)*, які можна одержати, використовуючи результати зняття інформації з каналів зв'язку та інших носіїв



* В законодавстві, відомих нормативно-правових актах, наукових джерелах навчальній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення цих понять. Для зручності користування наданою схемою наводяться усі ці терміни, хоча за своєю правовою та гносеологічною природою вони є різними.

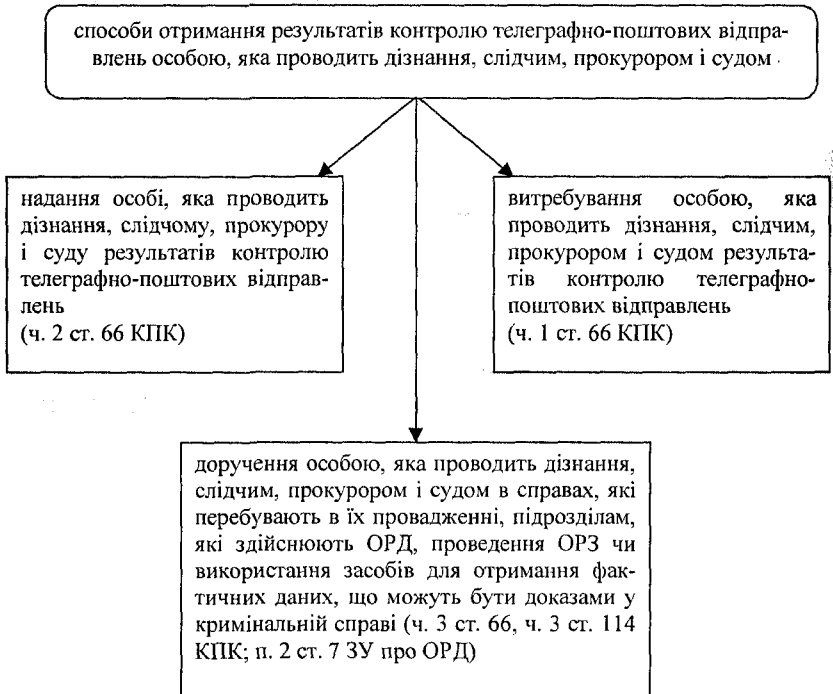
**8. Використання результатів контролю
телеграфно-поштових відправлень**
(п. 10 ч. 1 ст. 8 ЗУ Про ОРД)

Схема 58.8.1

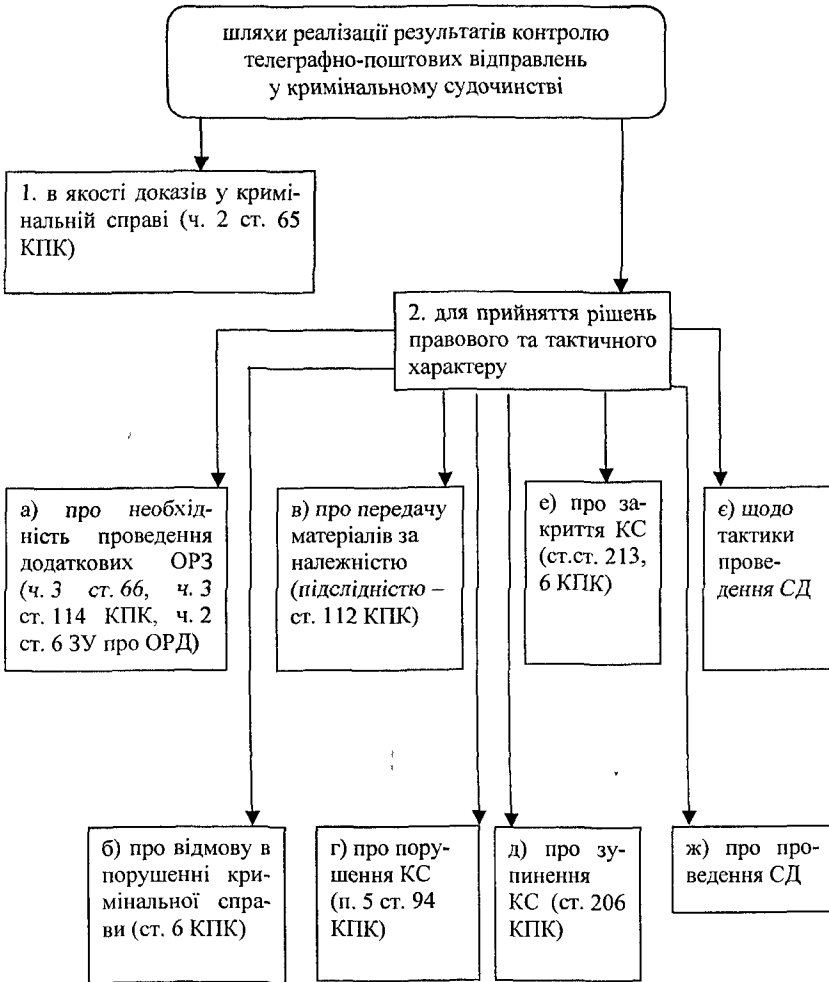
*Правова оперативно-розшукова форма
контролю телеграфно-поштових відправлень*



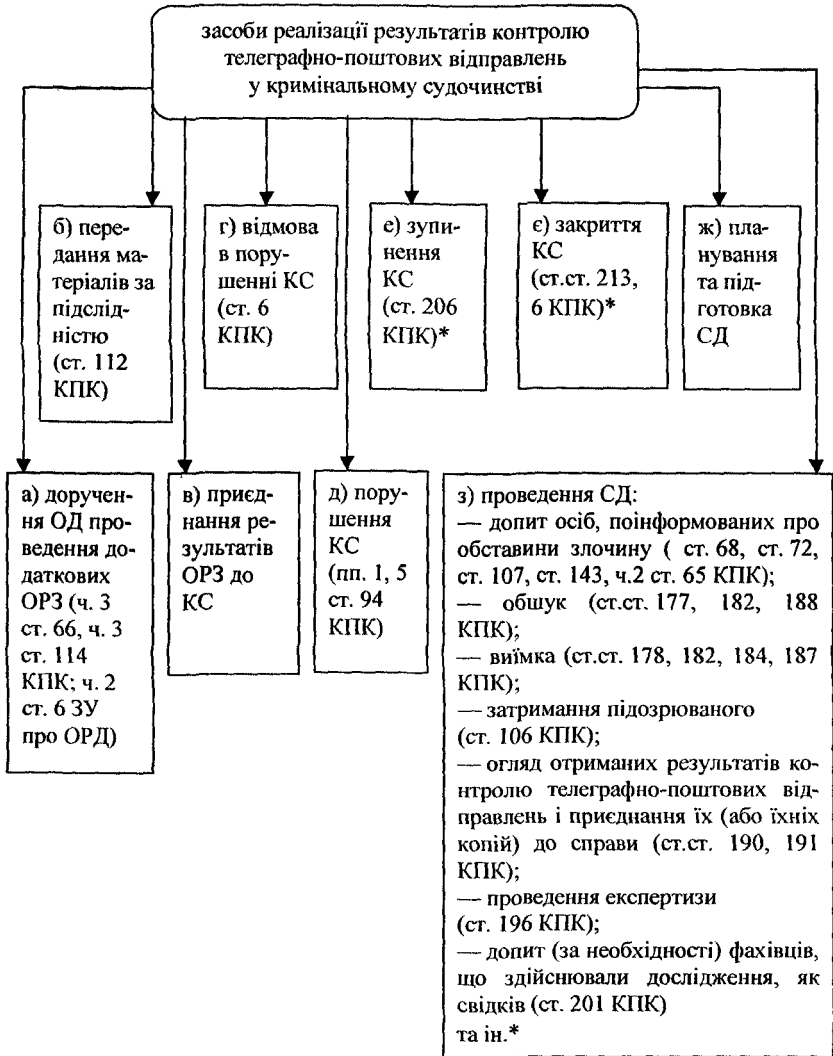
Способи отримання результатів контролю телеграфно-поштових відправлень особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором і судом



Шляхи реалізації результатів контролю телеграфно-поштових відправлень у кримінальному судочинстві

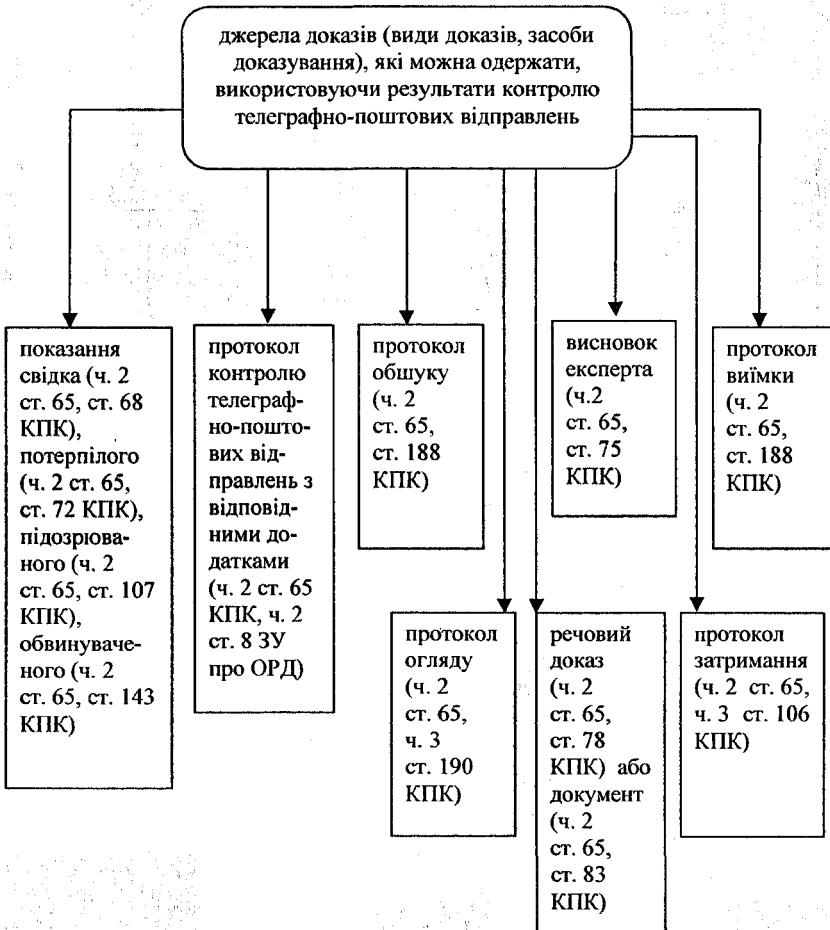


Засоби реалізації результатів контролю телеграфно-поштових відправлень у кримінальному судочинстві



* Слідчі дії проводяться за необхідністю, виходячи з матеріалів кримінальної справи.

Джерела доказів (види доказів, засоби доказування), які можна одержати, використовуючи результати контролю телеграфно-поштових відправлень*

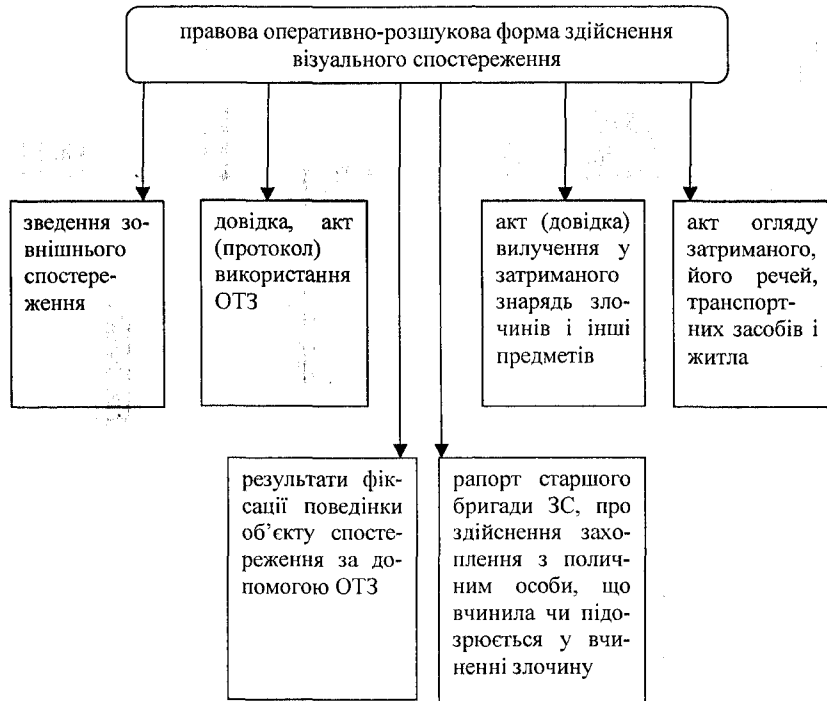


* В законодавстві, відомих нормативно-правових актах, наукових джерелах і навчальній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення цих понять. Для зручності користування наданою схемою наводяться усі ці терміни, хоча за своєю правовою та гносеологічною природою вони є різними.

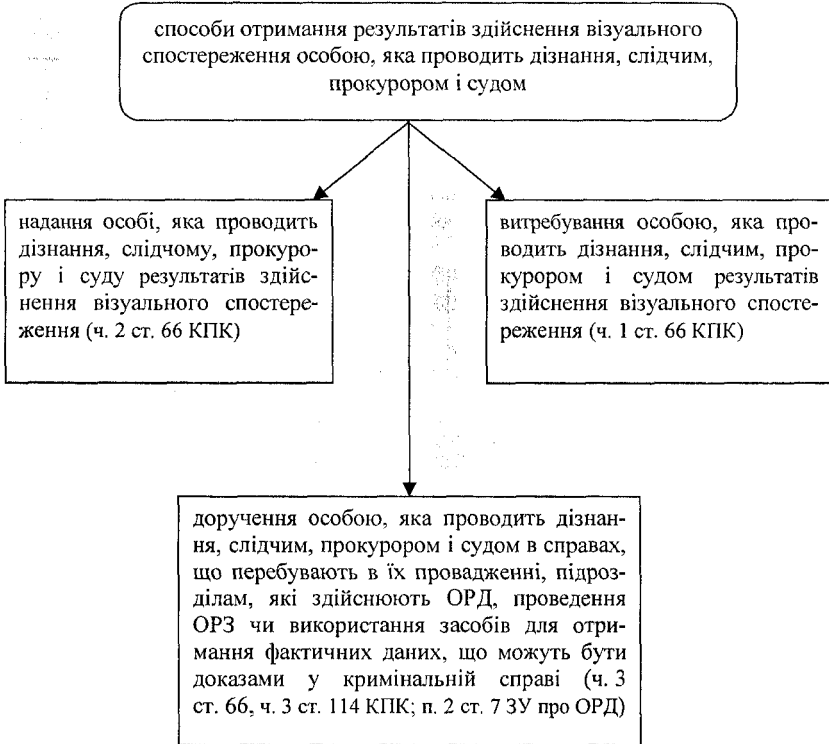
9. Використання результатів здійснення візуального спостереження в громадських місцях із застосуванням фото-, кіно- і відеозйомки, оптичних та радіоприладів, інших технічних засобів (візуальне спостереження) (п. 11 ч. 1 ст. 8 ЗУ Про ОРД)

Схема 58.9.1

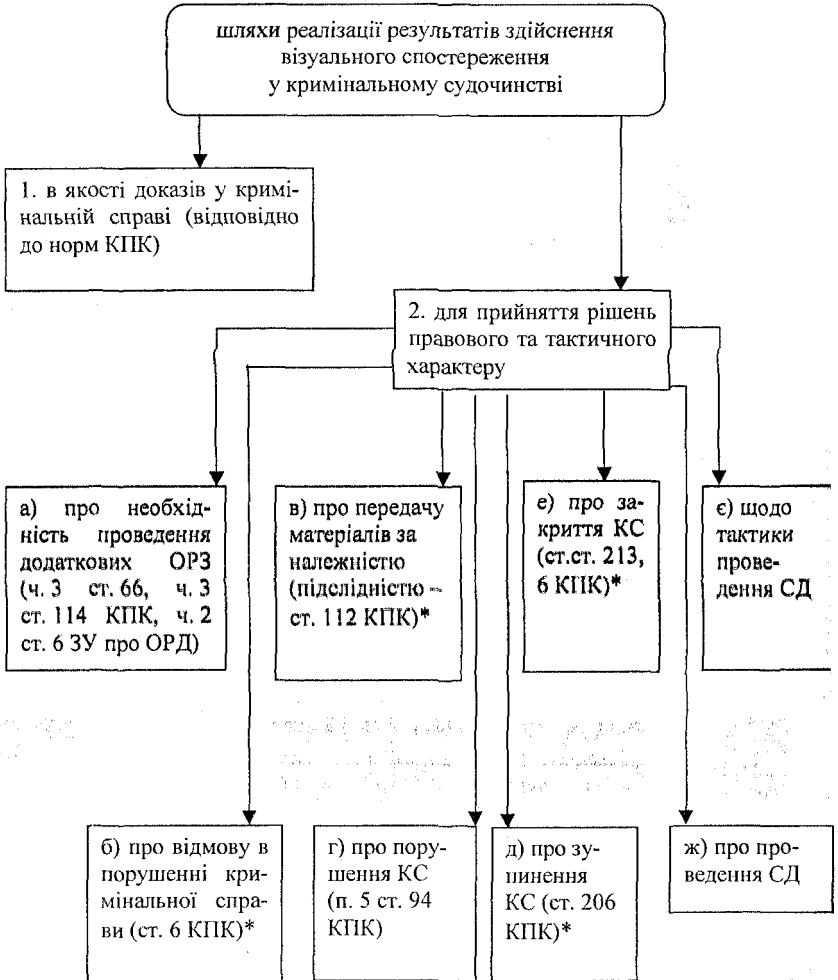
Правова оперативно-розшукова форма здійснення візуального спостереження



Способи отримання результатів здійснення візуального спостереження особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором і судом

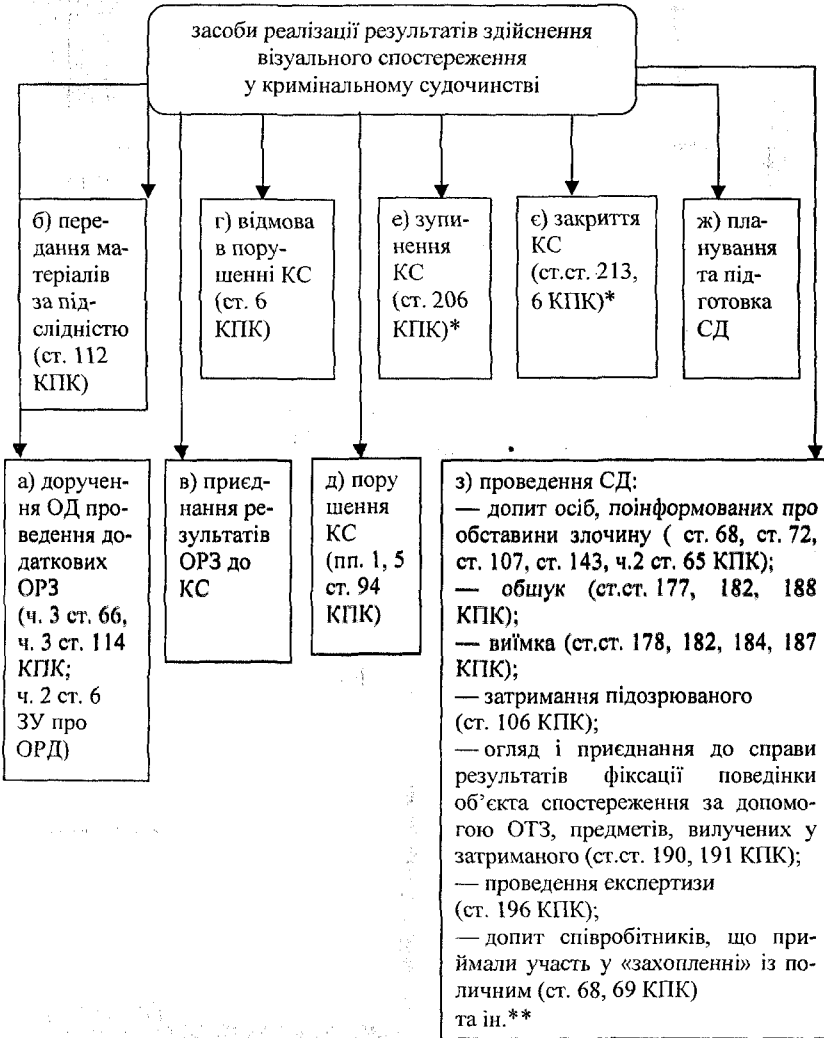


Шляхи реалізації результатів здійснення візуального спостереження у кримінальному судочинстві



* Процесуальні рішення щодо результатів здійснення візуального спостереження, зазначені в пп. б, в, д, е, можуть бути прийняті лише після їх легалізації (отримання оперативно-розшукової інформації із відкритих джерел та у відповідності до кримінально-процесуальної форми).

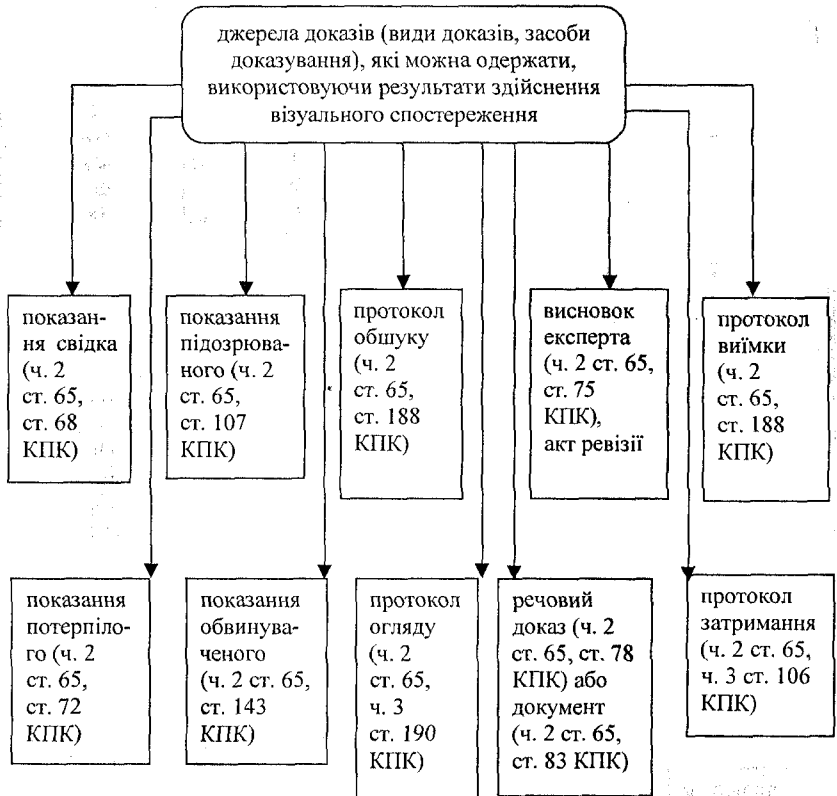
Засоби реалізації результатів здійснення візуального спостереження у кримінальному судочинстві



* Засоби реалізації результатів виявлення документів, предметів та ін. даних у кримінальному судочинстві, зазначені в пп. е, є, можуть бути здійснені лише після проведення відповідних слідчих дій.

** Слідчі дії проводяться за необхідністю, виходячи з матеріалів кримінальної справи.

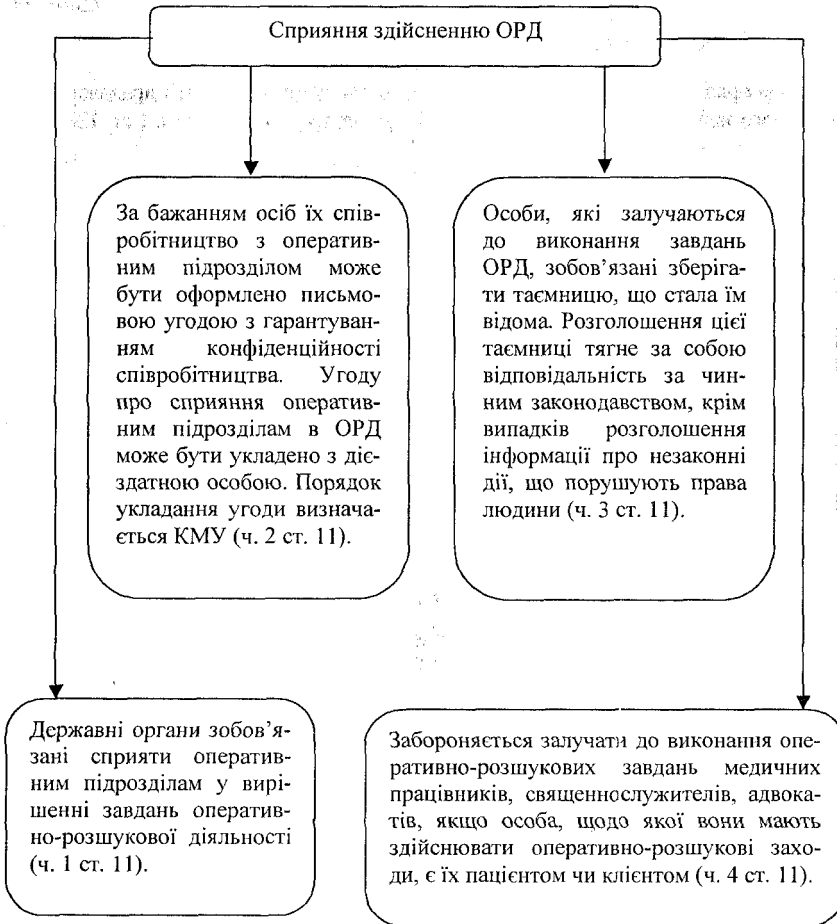
Джерела доказів (види доказів, засоби доказування)*, які можна одержати, використовуючи результати здійснення візуального спостереження



* В законодавстві, відомих нормативно-правових актах, наукових джерелах і навчальній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення цих понять. Для зручності користування наданою схемою наводяться усі ці терміни, хоча за своєю правовою та гносеологічною природою вони є різними.

Стаття 11 Сприяння здійсненню ОРД

Схема 59



Стаття 12 Соціальний і правовий захист працівників оперативних підрозділів

Схема 60

На працівників, які здійснюють ОРД, поширюються гарантії правового і соціального захисту, передбачені законами України про ці органи* (ч. 1 ст. 12).

ЗУ «Про міліцію» від 20 грудня 1990 року № 565-ХІІ

ЗУ «Про Службу безпеки України» від 25 березня 1992 року № 2229-ХІІ

ЗУ «Про Збройні Сили України» від 6 грудня 1991 року № 1934-ХІІ

ЗУ «Про Прикордонні війська України» від 4 листопада 1991 року № 1779-ХІІ

ЗУ «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 року № 160/98-ВР

ЗУ «Про державну податкову службу в Україні» від 4 грудня 1990 року № 509-ХІІ

ЗУ «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року № 1932-ХІІ

ЗУ «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 року № 3782-ХІІ

ЗУ «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 року № 3781-ХІІ

ЗУ «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року № 1789-ХІІ

— з подальшими змінами та доповненнями

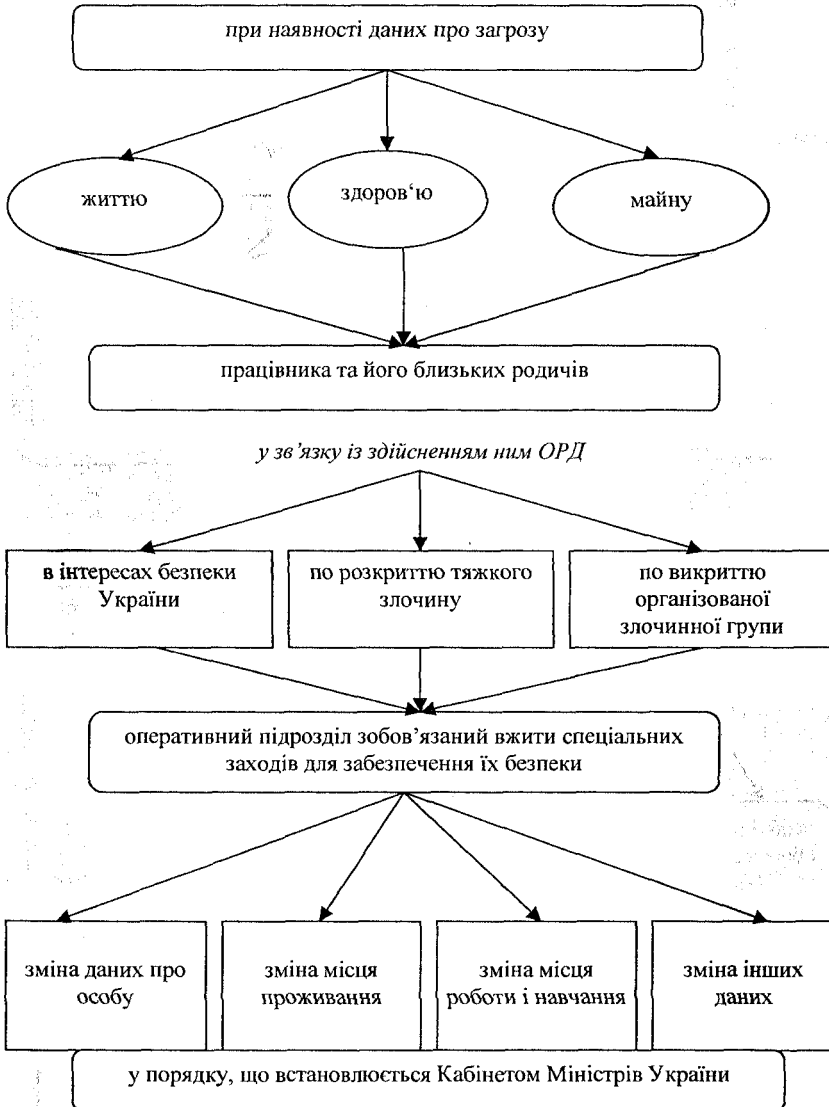
Працівникам, які здійснюють ОРД, надаються додаткові пільги в питаннях соціально-побутового та фінансового забезпечення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (ч. 2 ст. 12).

* Питання соціального і правового захисту працівників оперативних підрозділів органів і установ Державного департаменту України з питань виконання покарань регулюються Указом Президента України «Про Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань» від 31 липня 1998 року № 827/98.

Стаття 12
Соціальний і правовий захист працівників
оперативних підрозділів

Схема 61

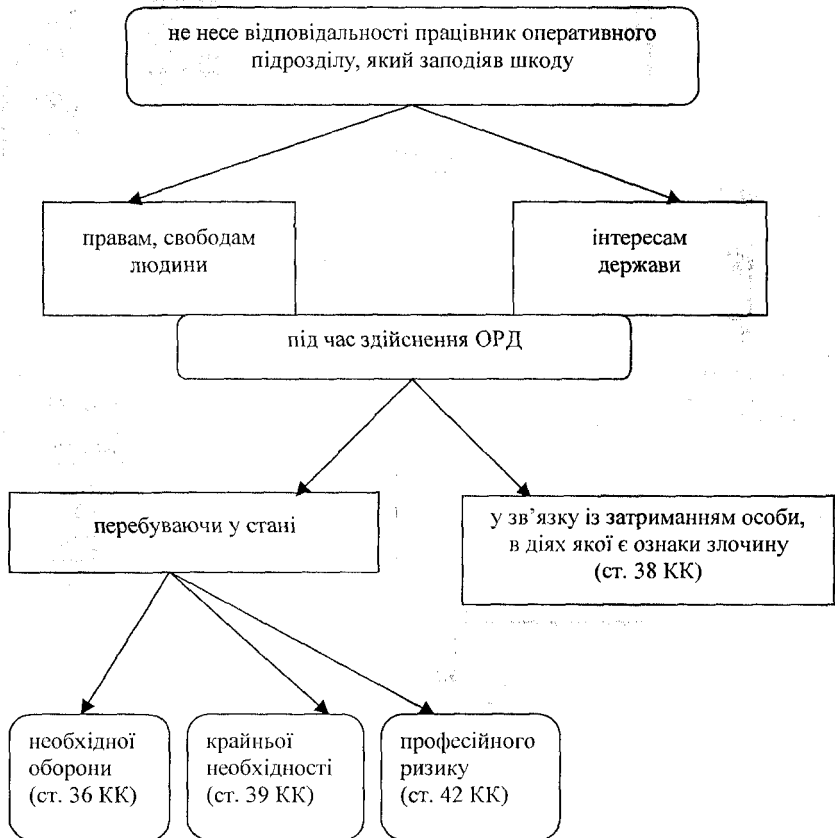
Заходи, що їх вживають для забезпечення безпеки
працівників та їх близьких родичів (ч. 3 ст. 12)



Стаття 12
Соціальний і правовий захист працівників
оперативних підрозділів

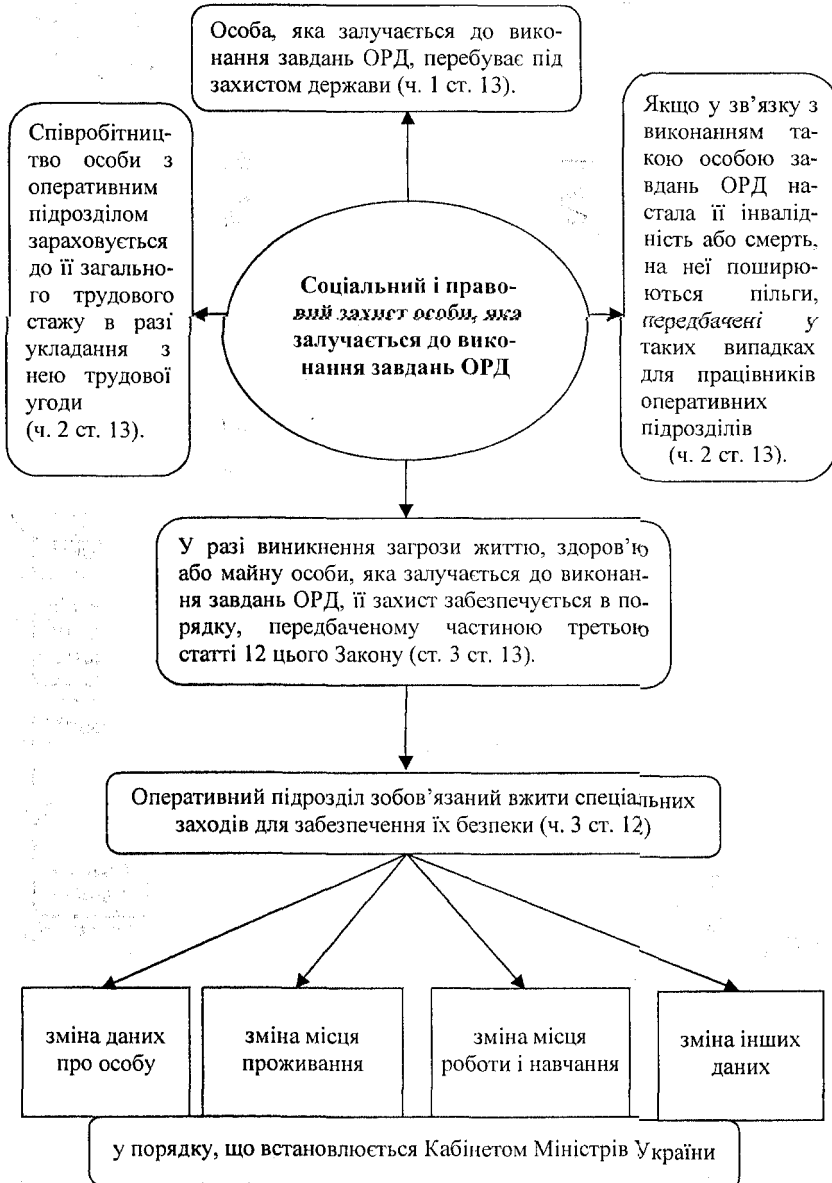
Схема 62

*Звільнення від відповідальності працівника оперативного підрозділу
(ч. 4 ст. 12)*



Стаття 13
Соціальний і правовий захист особи,
яка залучається до виконання завдань ОРД

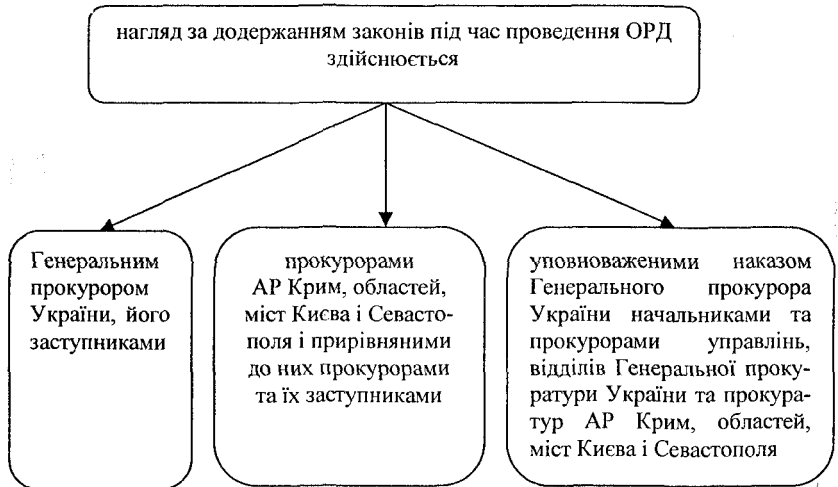
Схема 63



Стаття 14
Нагляд за додержанням законів під час проведення ОРД

Схема 64

Суб'єкти здійснення нагляду
(ч. 1 ст. 14)

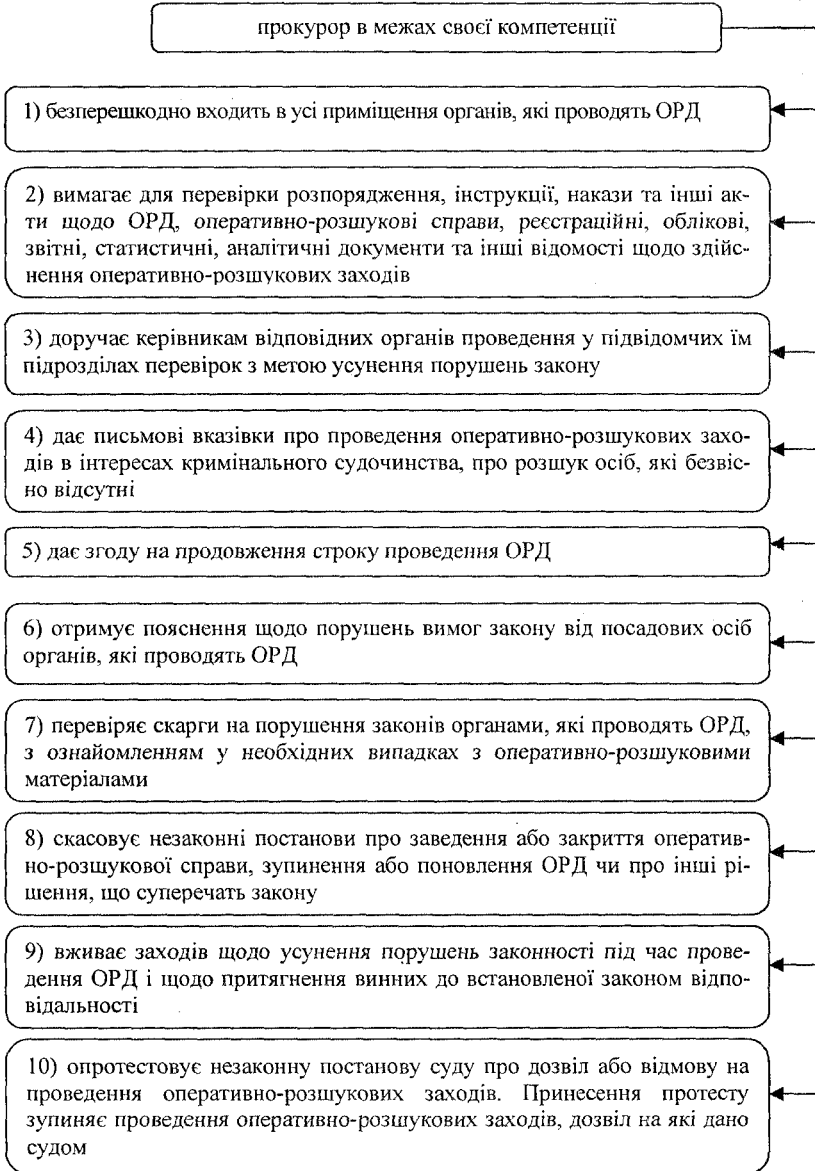


Стаття 14

Нагляд за додержанням законів під час проведення ОРД

Схема 65

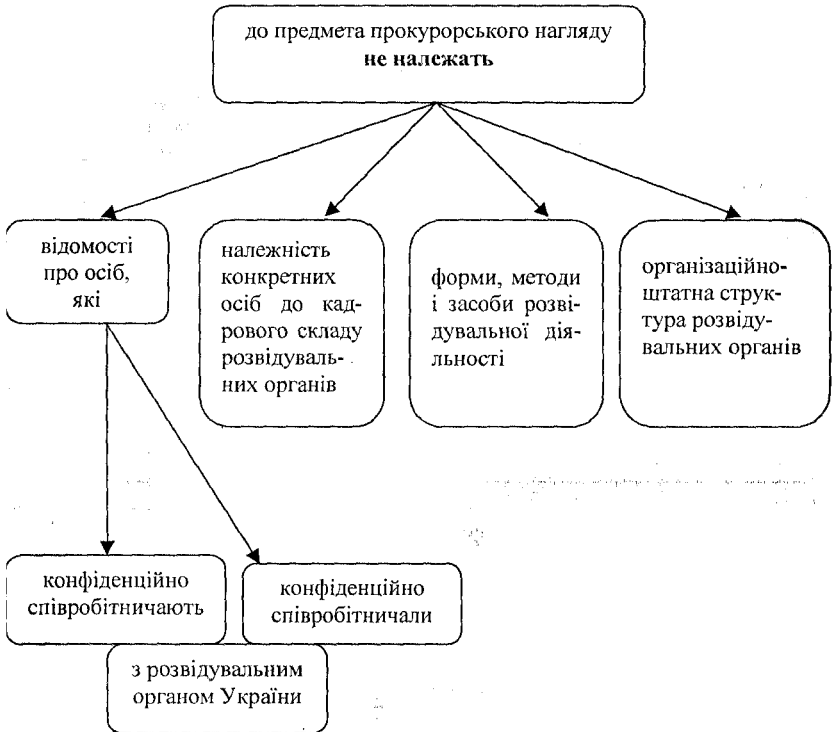
Компетенція прокурору з нагляду за додержанням законів під час проведення ОРД (ч. 2 ст. 14)



Стаття 14
Нагляд за додержанням законів під час проведення ОРД

Схема 66

*Відомості, що не належать до предмета
прокурорського нагляду (ч. 3 ст. 14)*



ДОДАТКИ

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

від 28 червня 1996 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, № 30, ст. 141)

Витяг

Стаття 27. Кожна людина має невід'ємне право на життя.

Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави — захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Стаття 28. Кожен має право на повагу до його гідності.

Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідам.

Стаття 29. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.

Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання.

Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Стаття 30. Кожному гарантується недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Стаття 31. Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинові чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Стаття 32. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Стаття 33. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну.

Стаття 56. Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Стаття 61. Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер.

Стаття 62. Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину.

Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

Стаття 63. Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визнається законом.

Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист.

Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду.

Стаття 121. Прокуратура України становить єдину систему, на яку покладаються:

Витяг (пункт 3)

3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

№ 2135-ХІІ від 18 лютого 1992 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, № 22, ст. 303)

(Вводиться в дію Постановою ВР № 2136-ХІІ від 18.02.92, ВВР, 1992, № 22, ст. 304)

(Із змінами, внесеними згідно із Законами:

№ 2549-ХІІ від 07.07.92, ВВР, 1992, № 39, ст. 572

№ 2932-ХІІ від 26.01.93, ВВР, 1993, № 11, ст. 83

№ 3784-ХІІ від 23.12.93, ВВР, 1994, № 11, ст. 52

№ 85/98-ВР від 05.02.98, ВВР, 1998, № 26, ст. 149

№ 312-ХІV від 11.12.98, ВВР, 1999, № 4, ст. 35

№ 1381-ХІV від 13.01.2000, ВВР, 2000, № 10, ст. 79

№ 2181-ІІІ від 21.12.2000, набирає чинності з 1.04.01р., ВВР, 2001, № 10, ст. 44

№ 2246-ІІІ від 18.01.2001, ВВР, 2001, № 14, ст. 72

№ 3111-ІІІ від 07.03.2002, ОВУ № 14/2002 ст. 710)

(У тексті Закону слова «Служба національної безпеки», «Управління охорони вищих посадових осіб України» у всіх відмінках замінено, відповідно словами «Служба безпеки», «Управління державної охорони України» у відповідних відмінках згідно із Законом № 2246-ІІІ від 18.01.2001)

Стаття 1. Завдання оперативно-розшукової діяльності

Завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривною діяльністю спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави. (Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законами України № 1381-ХІV від 13.01.2000, № 2246-ІІІ від 18.01.2001)

Стаття 2. Поняття оперативно-розшукової діяльності

Оперативно-розшукова діяльність — це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Стаття 3. Правова основа оперативно-розшукової діяльності

Правову основу оперативно-розшукової діяльності становлять Конституція України, цей Закон, Кримінальний та Кримінально-процесуальний кодекси України, закони України про прокуратуру, міліцію, Службу безпеки, Прикордонні війська, державну охорону органів державної влади України та посадових осіб, статус суддів, забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, державний захист працівників суду і правоохоронних органів, інші законодавчі акти та міжнародно-правові угоди і договори, учасником яких є Україна. (Стаття 3 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 1381-ХІV від 13.01.2000)

Стаття 4. Принципи оперативно-розшукової діяльності

Оперативно-розшукова діяльність ґрунтується на принципах законності, дотримання прав і свобод людини, взаємодії з органами управління і населенням.

Стаття 5. Підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність

Оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами: Міністерства внутрішніх справ України — кримінальною, транспортною та спеціальною міліцією, спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю, забезпечення безпеки працівників суду, правоохоронних органів і учасників кримінального судочинства; *(Абзац другий частини першої статті 5 в редакції Закону України № 3184-ХІІ від 23.12.93, із змінами, внесеними згідно із Законом України № 312-ХІV від 11.12.98, в редакції Закону України № 2246-ІІІ від 18.01.2001)*

Служби безпеки України — розвідкою, контррозвідкою, військовою контррозвідкою, захисту національної державності, спеціальними підрозділами по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, оперативно-технічними, внутрішньої безпеки, оперативного документування, боротьби з тероризмом і захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів; *(Абзац третій частини першої статті 5 в редакції Закону України № 2246-ІІІ від 18.01.2001)*

Прикордонних військ України — розвідувальним органом Державного комітету у справах охорони державного кордону України, підрозділами з оперативно-розшукової роботи; *(Абзац четвертий частини першої статті 5 в редакції Закону України № 3111-ІІІ від 07.03.2002)*

управління державної охорони — підрозділом оперативного забезпечення охорони виключно з метою забезпечення безпеки осіб та об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона; *(Абзац п'ятий частини першої статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законами України № 2932-ХІІ від 26.01.1993; № 2246-ІІІ від 18.01.2001)*

органів державної податкової служби — оперативними підрозділами податкової міліції; *(Частину першу статті 5 доповнено абзацом згідно із Законом України № 85/98-ВР від 05.02.98)*

органів і установ Державного департаменту України з питань виконання покарань — оперативними підрозділами. *(Частину першу статті 5 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом України № 312-ХІV від 11.12.98)*

розвідувального органу Міністерства оборони України — оперативними, оперативно-технічними, власної безпеки. *(Частину першу статті 5 доповнено абзацом восьмим згідно із Законом України № 3111-ІІІ від 07.03.2002)*

Проведення оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами зазначених органів, підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими, приватними організаціями та особами забороняється. *(Частина друга статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-ІІІ від 18.01.2001)*

Стаття 6. Підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності

Підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності є:

1) наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про: *(Абзац перший пункту 1 частини першої статті 6 в редакції Закону України № 2246-ІІІ від 18.01.2001)*

— злочини, що готуються або вчинені невстановленими особами;

— осіб, які готують або вчинили злочин;

— осіб, які переховуються від органів розслідування, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання; *(Абзац четвертий пункту 1 час-*

тини першої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)

— осіб безвісно відсутніх; (Абзац п'ятий пункту 1 частини першої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)

— розвідувально-підривну діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України;

— реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також особам, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членам їх сімей та близьким родичам, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя; співробітників розвідувальних органів України у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб, їх близьких родичів, а також осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей з метою належного здійснення розвідувальної діяльності. (Пункт 1 статті 6 доповнено абзацом згідно із Законом України № 1381-XIV від 13.01.2000) (Абзац в редакції Закону України № 3111-III від 07.03.2002)

2) запити повноважних державних органів, установ та організацій про перевірку осіб у зв'язку з їх допуском до державної таємниці і до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках; (Пункт 2 частини першої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)

3) потреба в отриманні розвідувальної інформації в інтересах безпеки суспільства і держави.

Зазначені підстави можуть міститися в заявах, повідомленнях громадян, посадових осіб, громадських організацій, засобів масової інформації, у письмових дорученнях і постановах слідчого, вказівках прокурора, ухвалах суду в кримінальних справах, що знаходяться в його провадженні, матеріалах органів дізнання, інших правоохоронних органів, у запитах оперативних підрозділів міжнародних правоохоронних органів та організацій інших держав, а також запитах повноважних державних органів, установ та організацій, визначених Кабінетом Міністрів України, про перевірку осіб у зв'язку з їх допуском до державної таємниці і до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках. (Частина друга статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)

Забороняється приймати рішення про проведення оперативно-розшукових заходів при відсутності підстав, передбачених у цій статті.

Стаття 7. Обов'язки підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність

Підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані:

1) у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення і розкриття злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень; (Статтю 7 доповнено пунктом 1 згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)

2) виконувати письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали суду і запити повноважних державних органів, установ та організацій про проведення оперативно-розшукових заходів;

3) виконувати запити відповідних міжнародних правоохоронних організацій та правоохоронних органів інших держав на підставі договорів і угод;

4) інформувати відповідні державні органи про відомі їм факти та дані, що свідчать про загрозу безпеці суспільства і держави, а також про порушення законодавства, пов'язані з службовою діяльністю посадових осіб; *(Пункт 4 статті 7 в редакції Закону України № 2246-III від 18.01.2001)*

5) здійснювати взаємодію між собою та іншими правоохоронними органами з метою швидкого і повного розкриття злочинів та викриття винних;

6) забезпечити із залученням інших підрозділів безпеку працівників суду і правоохоронних органів, осіб, які надають допомогу, сприяють оперативно-розшуковій діяльності, осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів цих осіб. *(Пункт статті 7 в редакції Закону України № 1381-XIV від 13.01.2000)*

Стаття 8. Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність

Оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності при наявності передбачених статтею 6 цього Закону підстав надається право:

1) опитувати осіб за їх згодою, використовувати їх добровільну допомогу;

2) проводити контрольну та оперативну закупівлю та постачання товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь. Порядок проведення оперативної закупівлі та контрольованого постачання визначається нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, погодженими з Генеральною прокуратурою України та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України; *(Пункт 2 частини першої статті 8 в редакції Закону України № 2246-III від 18.01.2001)*

3) порушувати в установленому законом порядку питання про проведення перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та осіб, які займаються підприємницькою діяльністю або іншими видами господарської діяльності індивідуально, та брати участь в їх проведенні; *(Пункт 3 частини першої статті 8 в редакції Закону України № 2246-III від 18.01.2001)*

4) витребувати, збирати і вивчати документи та дані, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело та розміри їх доходів;

5) проводити операції по захопленню злочинців, припиненню злочинів, розвідувально-підкривної діяльності спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб; *(Пункт 5 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)*

6) відвідувати жилі та інші приміщення за згодою їх власників або мешканців для з'ясування обставин вчиненого або такого, що готується, злочину, а також збирати відомості про протиправну діяльність підозрюваних або осіб, щодо яких провадиться перевірка;

7) негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого зло-

чину, чи одержувати розвідувальну інформацію, у тому числі шляхом проникнення оперативного працівника в приміщення, транспортні засоби, на земельні ділянки;

8) здійснювати проникнення в злочинну групу негласного працівника оперативного підрозділу або особи, яка співробітничала з останнім, із збереженням в таємниці достовірних даних щодо їх особистості.

Про необхідність такого проникнення вноситься постанова, яка затверджується начальником відповідного органу; *(Пункт 8 частини першої статті 8 в редакції Закону України № 2246-III від 18.01.2001)*

9) знімати інформацію з каналів зв'язку, застосовувати інші технічні засоби отримання інформації;

10) контролювати шляхом відбору за окремими ознаками телеграфно-поштової відправлення;

11) здійснювати візуальне спостереження в громадських місцях із застосуванням фото-, кіно- і відеозйомки, оптичних та радіоприладів, інших технічних засобів;

12) мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників; *(Пункт 12 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)*

13) встановлювати конфіденційне співробітництво з особами на засадах добровільності;

14) отримувати від юридичних та фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, які готуються або вчинені, та загрозу безпеці суспільства і держави;

15) використовувати за згодою адміністрації службові приміщення, транспортні засоби та інше майно підприємств, установ, організацій, а так само за згодою осіб — житло, інші приміщення, транспортні засоби і майно, які їм належать;

16) створювати з метою конспірації підприємства, організації, використовувати документи, які зашифровують особу чи відомчу належність працівників, приміщень і транспортних засобів оперативних підрозділів;

17) створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи;

18) застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю на підставах і в порядку, встановлених законами про міліцію, Службу безпеки, Прикордонні війська, державну охорону органів державної влади України та посадових осіб. *(Пункт 18 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)*

Негласне проникнення до житла чи до іншого володіння особи, зняття інформації з каналів зв'язку, контроль за листуванням, телефонними розмовами, телеграфною та іншою кореспонденцією, застосування інших технічних засобів одержання інформації проводяться за рішенням суду, прийнятим за поданням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника. Про отримання такого дозволу суду або про відмову в ньому зазначені особи повідомляють прокурору протягом доби. Застосування цих заходів проводиться виключно з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншим способом одержати інформацію неможливо. За результатами здійснення зазначених оперативно-розшукових заходів складається протокол з відповідними додатками, який підлягає вико-

ристанню як джерело доказів у кримінальному судочинстві. *(Частина друга статті 8 в редакції Законів № 2549-XII від 07.07.92, № 2246-III від 18.01.2001)*

Виключно з метою отримання розвідувальної інформації для забезпечення зовнішньої безпеки України, запобігання і припинення розвідувально-підприємних посягань спеціальних служб іноземних держав та іноземних організацій зазначені заходи можуть здійснюватись в порядку, узгодженому з Генеральним прокурором України та Головою Верховного Суду України. *(Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)*

Для виконання окремих доручень в ході проведення оперативно-розшукової діяльності можуть залучатись працівники інших підрозділів.

При виконанні завдань оперативно-розшукової діяльності, пов'язаних з припиненням правопорушень у сфері податкового законодавства, права, передбачені цією статтею, надаються виключно органам податкової міліції у межах їх компетенції. *(Статтю 8 доповнено частиною згідно із Законом України № 2181-III від 21.12.2000)*

Стаття 9. Гарантії законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності

У кожному випадку наявності підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності заводиться оперативно-розшукова справа. Постанова про заведення такої справи підлягає затвердженню начальником органу внутрішніх справ, служби безпеки, прикордонних військ, охорони вищих посадових осіб, оперативного підрозділу податкової міліції, органу, установи виконання покарань, розвідувального органу Міністерства оборони України або його уповноваженим заступником. *(Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами України № 85/98-ВР від 05.02.98, № 312-XIV від 11.12.98, № 2246-III від 18.01.2001, № 3111-III від 07.03.2002)*

Контроль за оперативно-розшуковою діяльністю здійснюється Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Державним комітетом по охороні державного кордону України, Управлінням державної охорони України, Державною податковою адміністрацією України, Державним департаментом України з питань виконання покарань, розвідувальним органом Міністерства оборони України. *(Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами України № 85/98-ВР від 05.02.98; № 312-XIV від 11.12.98; № 3111-III від 07.03.2002)*

На особу, яка підозрюється в підготовці або вчиненні злочину, переховується від органів розслідування, суду або ухиляється від відбування кримінального покарання, безвісти зникла, ведеться тільки одна оперативно-розшукова справа. Без заведення оперативно-розшукової справи проведення оперативно-розшукових заходів, крім випадку, передбаченого частиною четвертою цієї статті, забороняється. Про заведення оперативно-розшукової справи виносить постанову, яка затверджується начальником або уповноваженим заступником начальника органу внутрішніх справ, служби безпеки, підрозділу прикордонних військ, Управління державної охорони України, розвідувального органу Міністерства оборони України, оперативного підрозділу податкової міліції, органу або установи виконання покарань. У постанові зазначаються місце та час її складання, посада особи, яка виносить постанову, її прізвище, підстава та мета заведення оперативно-розшукової справи. *(Частина третя*

статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001; № 3111-III від 07.03.2002)

При перевірці осіб у зв'язку з допуском їх до державної таємниці, а також до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках оперативно-розшукова справа не заводиться. Така перевірка повинна тривати не більш як один місяць. *(Частина четверта статті 9 в редакції Закону України № 2246-III від 18.01.2001)*

Під час здійснення оперативно-розшукової діяльності не допускається порушення прав і свобод людини та юридичних осіб. Окремі обмеження цих прав і свобод мають винятковий і тимчасовий характер і можуть застосовуватись лише за рішенням суду щодо особи, в діях якої є ознаки тяжкого злочину, та у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства. *(Частина п'ята статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)*

При наявності достатніх підстав дозвіл на проведення оперативно-розшукової діяльності дає керівник відповідного оперативного підрозділу, який несе відповідальність за законність здійснюваних заходів відповідно до чинного законодавства.

При застосуванні оперативно-розшукових заходів працівники оперативних підрозділів зобов'язані враховувати їх відповідність ступеню суспільної небезпеки злочинних посягань та загрози інтересам суспільства і держави.

У випадках порушення прав і свобод людини або юридичних осіб в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також у разі, якщо причетність до правопорушення особи, щодо якої здійснювались оперативно-розшукові заходи, не підтвердилась, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Державний комітет у справах охорони державного кордону України, Управління державної охорони України, Державна податкова адміністрація України, Державний департамент України з питань виконання покарань або розвідувальний орган Міністерства оборони України зобов'язані невідкладно поновити порушені права і відшкодувати заподіяні матеріальні та моральні збитки в повному обсязі. *(Частина восьма статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами України № 85/98-ВР від 05.02.98, № 312-XIV від 11.12.98, № 2246-III від 18.01.2001, № 3111-III від 07.03.2002)*

Громадяни України та інші особи мають право у встановленому законом порядку одержати від органів, на які покладено здійснення оперативно-розшукової діяльності, письмове пояснення з приводу обмеження їх прав і свобод та оскаржити ці дії.

Забороняється передавати і розголошувати відомості про заходи безпеки та осіб, взятих під захист, нерозкриті злочини або такі, що можуть зашкодити слідству чи інтересам людини, безпеці України. *(Частина десята статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 1381-XIV від 13.01.2000)*

Підрозділи, що використовують автоматизовані інформаційні системи в оперативно-розшуковій діяльності, повинні забезпечити можливість видавати дані про особу на запит органів розслідування, прокуратури, суду. В місцях зберігання інформації повинна бути гарантована її достовірність та надійність охорони.

Одержані внаслідок оперативно-розшукової діяльності відомості, що стосуються особистого життя, честі, гідності людини, якщо вони не містять інфо-

рмації про вчинення заборонених законом дій, зберігання не підлягають і повинні бути знищені.

Не підлягають передачі і розголошенню результати оперативно-розшукової діяльності, які відповідно до законодавства України становлять державну таємницю, а також відомості, що стосуються особистого життя, честі, гідності людини. За передачу і розголошення цих відомостей працівники оперативних підрозділів, а також особи, яким ці відомості були довірені при здійсненні оперативно-розшукової діяльності чи стали відомі по службі або роботі, підлягають відповідальності згідно з чинним законодавством, крім випадків розголошення інформації про незаконні дії, що порушують права людини. *(Частина тринадцята статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)*

Оперативно-розшукові заходи, пов'язані з тимчасовим обмеженням прав людини, проводяться з метою запобігання тяжким злочинам, їх припинення і розкриття, розшуку осіб, які ухиляються від відбування кримінального покарання або безвісти зникли, захисту життя, здоров'я, житла і майна працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, припинення розвідувально-підривної діяльності проти України. У разі оперативної необхідності невідкладного здійснення цих заходів оперативно-розшукові підрозділи зобов'язані протягом 24 годин повідомити суд або прокурора про застосування та підстави для їх проведення. *(Частина чотирнадцята статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами України № 1381-XIV від 13.01.2000, № 2246-III від 18.01.2001)*

Візуальне спостереження може проводитися з метою встановлення даних про особу та про її зв'язки у разі, коли є факти, які підтверджують, що нею готується або вчинено тяжкий злочин, для отримання відомостей, які вказують на ознаки такого злочину, а також для забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів цих осіб. *(Частина п'ятнадцята статті 9 в редакції Закону України № 1381-XIV від 13.01.2000)*

Для одержання інформації забороняється застосовувати технічні засоби, психотропні, хімічні та інші речовини, які пригнічують волю або завдають шкоди здоров'ю людей та навколишньому середовищу.

Стаття 9¹. Строки ведення оперативно-розшукових справ

Ведення оперативно-розшукових справ здійснюється:

1) щодо невстановлених осіб, які готують або вчинили злочин, а також осіб, які переховуються від органів розслідування, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання, — до їх встановлення або розшуку, але не більше строків давності притягнення до кримінальної відповідальності чи строків давності виконання обвинувального вироку;

2) щодо осіб у зв'язку з розслідуванням стосовно них кримінальної справи — до набрання законної сили винесенням щодо них вироком, до винесення постанови суду про закриття справи, ухвали (постанови) суду про застосування заходів медичного чи виховного характеру або до закриття кримінальної справи судом, прокурором, слідчим, органом дізнання;

3) щодо осіб безвісно відсутніх — до їх розшуку або до набрання законної сили рішенням суду про визнання їх безвісно відсутніми або про оголошення їх померлими;

4) щодо осіб, стосовно яких є дані про участь у підготовці або вчиненні злочину, — до шести місяців

5) щодо здійснення розвідувальних заходів в інтересах безпеки суспільства і держави — до завершення розвідувальних заходів або вичерпання можливостей для їх здійснення. *(Частина першу статті 9¹ доповнено пунктом 5 згідно із Законом України № 3111-III від 07.03.2002)*

За наявності даних, отриманих у ході ведення оперативно-розшукової справи, про участь особи у підготовці або вчиненні тяжкого злочину строк ведення справи може бути продовжений до 12 місяців начальниками головних, самостійних управлінь Міністерства внутрішніх справ України, Центрального управління Служби безпеки України, головних управлінь, управлінь Міністерства внутрішніх справ України та податкової міліції Державної податкової адміністрації України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, регіональних органів та органів військової контррозвідки Служби безпеки України, Головою Державного комітету у справах охорони державного кордону України або їх заступниками.

Подальше продовження строку ведення оперативно-розшукової справи, але не більш як до 18 місяців, може бути здійснено Міністром внутрішніх справ України, Головою Служби безпеки України, першим заступником Голови Державної податкової адміністрації України — начальником податкової міліції, а також Головою Державного комітету у справах охорони державного кордону України та начальником Управління державної охорони України.

Продовження строків ведення оперативно-розшукових справ щодо іноземців, які підозрюються у розвідувально-підривної діяльності проти України, понад 18 місяців здійснює Голова Служби безпеки України за погодженням з Генеральним прокурором України.

Обчислення строку ведення оперативно-розшукової справи починається з дня затвердження начальником відповідного органу або його заступником постанови про заведення справи та закінчується в день затвердження постанови про закриття оперативно-розшукової справи.

Обчислення строку може припинятися, якщо особа, щодо якої заведено оперативно-розшукову справу, тимчасово вибула за межі України або тяжко захворіла і можливість проводити щодо неї оперативно-розшукову діяльність відсутня.

Про припинення та поновлення обчислення строку ведення оперативно-розшукової справи виноситься мотивована постанова, яка затверджується начальником відповідного органу або його заступником. *(Закон доповнено статтею 9¹ згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)*

Стаття 9². Закриття оперативно-розшукових справ

Оперативно-розшукова справа повинна бути закрыта у разі:

1) розшуку особи, яка переховувалася від органів розслідування, суду, ухилилася від відбування кримінального покарання, а також особи, яка безвісно відсутня;

2) набрання законної сили вирок, постановою або ухвалою суду;

3) закриття кримінальної справи судом, прокурором, слідчим або органом дізнання;

4) завершення виконання розвідувальних, контррозвідувальних заходів або вичерпання можливостей для їх здійснення;

5) спростування у встановленому порядку матеріалів про злочинну діяльність особи;

6) виїзду особи на постійне місце проживання за межі України, якщо немає можливості проведення щодо неї оперативно-розшукових заходів;

7) невстановлення у передбачені цим Законом строки даних, що вказують на ознаки злочину в діях особи;

8) виявлення прокурором незаконно заведеної справи у разі виконання по ній оперативно-розшукових заходів;

9) смерті особи, щодо якої заведено оперативно-розшукову справу.

Про закриття оперативно-розшукової справи складається мотивована постановова, яку затверджує начальник відповідного органу або його заступник. Якщо у такій справі здійснювались оперативно-розшукові заходи за рішенням суду, повідомлення про її закриття надсилається до суду в тридобовий строк.

Строки зберігання закритих оперативно-розшукових справ встановлюються відповідно до законодавства України.

(Закон доповнено статтею 9² згідно із Законом України № 2246-III від 18.01.2001)

Стаття 10. Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності

Матеріали оперативно-розшукової діяльності використовуються:

1) як приводи та підстави для порушення кримінальної справи або проведення невідкладних слідчих дій;

2) для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальній справі;

3) для попередження, припинення і розслідування злочинів, розвідувально-підривних посягань проти України, розшуку злочинців та осіб, які безвісти зникли;

4) для забезпечення безпеки працівників суду, правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, а також співробітників розвідувальних органів України та їх близьких родичів, осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей *(Стаття 10 доповнено пунктом 4 згідно із Законом України № 1381-XIV від 13.01.2000)* *(Пункт четвертий статті 10 в редакції Закону України № 3111-III від 07.03.2002)*

5) для взаємного інформування підрозділів, уповноважених здійснювати оперативно-розшукову діяльність, та інших правоохоронних органів;

6) для інформування державних органів відповідно до їх компетенції.

Стаття 11. Сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності

Державні органи зобов'язані сприяти оперативним підрозділам у вирішенні завдань оперативно-розшукової діяльності.

За бажанням осіб їх співробітництво з оперативним підрозділом може бути оформлено письмовою угодою з гарантуванням конфіденційності співробітництва. Угоду про сприяння оперативним підрозділам в оперативно-розшуковій діяльності може бути укладено з дієздатною особою. Порядок укладання угоди визначається Кабінетом Міністрів України.

Особи, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, зобов'язані зберігати таємницю, що стала їм відома. Розголошення цієї таємниці тягне за собою відповідальність за чинним законодавством, крім

випадків розголошення інформації про незаконні дії, що порушують права людини.

Забороняється залучати до виконання оперативно-розшукових завдань медичних працівників, священнослужителів, адвокатів, якщо особа, щодо якої вони мають здійснювати оперативно-розшукові заходи, є їх пацієнтом чи клієнтом.

Стаття 12. Соціальний і правовий захист працівників оперативних підрозділів

На працівників, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, поширюються гарантії правового і соціального захисту, передбачені законами України про ці органи.

Працівникам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, надаються додаткові пільги в питаннях соціально-побутового та фінансового забезпечення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

При наявності даних про загрозу життю, здоров'ю або майну працівника та його близьких родичів у зв'язку із здійсненням ним оперативно-розшукової діяльності в інтересах безпеки України, або по розкриттю тяжкого злочину, або викриттю організованої злочинної групи оперативний підрозділ зобов'язаний вжити спеціальних заходів для забезпечення їх безпеки — зміна даних про особу, зміна місця проживання, роботи і навчання, інших даних у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Не несе відповідальності працівник оперативного підрозділу, який заподіяв шкоду правам, свободам людини, інтересам держави під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, перебуваючи у стані необхідної оборони, крайньої необхідності або професійного ризику, а так само у зв'язку із затриманням особи, в діях якої є ознаки злочину.

Стаття 13. Соціальний і правовий захист особи, яка залучається до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності

Особа, яка залучається до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, перебуває під захистом держави.

Співробітництво особи з оперативним підрозділом зараховується до її загального трудового стажу в разі укладення з нею трудової угоди. Якщо у зв'язку з виконанням такою особою завдань оперативно-розшукової діяльності настала її інвалідність або смерть, на неї поширюються пільги, передбачені у таких випадках для працівників оперативних підрозділів.

У разі виникнення загрози життю, здоров'ю або майну особи, яка залучається до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, її захист забезпечується в порядку, передбаченому частиною третьою статті 12 цього Закону.

Стаття 14. Нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності

Нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності здійснюється Генеральним прокурором України, його заступниками, прокурорами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя і прирівняними до них прокурорами та їх заступниками, а також уповноваженими наказом Генерального прокурора України начальниками та прокурорами управлінь, відділів Генеральної прокуратури

України та прокуратур Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя.

Прокурор в межах своєї компетенції:

1) безперешкодно входить в усі приміщення органів, які проводять оперативно-розшукову діяльність;

2) вимагає для перевірки розпорядження, інструкції, накази та інші акти щодо оперативно-розшукової діяльності, оперативно-розшукові справи, реєстраційні, облікові, звітні, статистичні, аналітичні документи та інші відомості щодо здійснення оперативно-розшукових заходів;

3) доручає керівникам відповідних органів проведення у підвідомчих їм підрозділах перевірок з метою усунення порушень закону;

4) дає письмові вказівки про проведення оперативно-розшукових заходів в інтересах кримінального судочинства, про розшук осіб, які безвісно відсутні;

5) дає згоду на продовження строку проведення оперативно-розшукової діяльності;

6) отримує пояснення щодо порушень вимог закону від посадових осіб органів, які проводять оперативно-розшукову діяльність;

7) перевіряє скарги на порушення законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, з ознайомленням у необхідних випадках з оперативно-розшуковими матеріалами;

8) скасовує незаконні постанови про заведення або закриття оперативно-розшукової справи, зупинення або поновлення оперативно-розшукової діяльності чи про інші рішення, що суперечать закону;

9) вживає заходів щодо усунення порушень законності під час проведення оперативно-розшукової діяльності і щодо притягнення винних до встановленої законом відповідальності;

10) опротестовує незаконну постанову суду про дозвіл або відмову на проведення оперативно-розшукових заходів. Принесення протесту зупиняє проведення оперативно-розшукових заходів, дозвіл на які дано судом.

Відомості про осіб, які конфіденційно співробітничать або співробітничали з розвідувальним органом України, належність конкретних осіб до кадрового складу розвідувальних органів, а також форми, методи і засоби розвідувальної діяльності та організаційно-штатна структура розвідувальних органів до предмета прокурорського нагляду не належать. *(Статтю доповнено частиною третьою згідно із Законом України № 3111-III від 07.03.2002)*

(Стаття 14 в редакції Закону України № 2246-III від 18.01.2001)

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Витяз

Стаття 1. Призначення Кримінально-процесуального кодексу України
Призначенням Кримінально-процесуального кодексу України є визначення порядку провадження у кримінальних справах.

(Стаття 1 у редакції Закону України № 2857-XII від 15.12.92)

Стаття 3. Чинність кримінально-процесуального закону

Провадження в кримінальних справах на території України здійснюється за правилами цього Кодексу незалежно від місця вчинення злочину.

При провадженні в кримінальній справі застосовується кримінально-процесуальний закон, який діє відповідно під час дізнання, досудового слідства або судового розгляду справи.

Норми цього Кодексу застосовуються при провадженні в справах про злочини іноземних громадян, за винятком осіб, які користуються правом дипломатичної недоторканності. Норми цього Кодексу застосовуються і в справах про злочини осіб без громадянства.

(Стаття 3 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 6834-X від 16.04.84)

Стаття 64. Обставини, що підлягають доказуванню в справі

При провадженні досудового слідства, дізнання і розгляді кримінальної справи в суді підлягають доказуванню:

- 1) подія злочину (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення злочину);
- 2) винність обвинуваченого у вчиненні злочину і мотиви злочину;
- 3) обставини, що впливають на ступінь тяжкості злочину, а також обставини, що характеризують особу обвинуваченого, пом'якшують та обтяжують покарання;
- 4) характер і розмір шкоди, завданої злочинцем, а також розміри витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочинного діяння.

(Стаття 64 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР №117-08 від 30.08.71, Законами України № 3132-XII від 22.04.93, № 2670-III від 12.07.2001)

Стаття 65. Докази

Доказами в кримінальній справі є всякі фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Ці дані встановлюються: показаннями свідка, показаннями потерпілого, показаннями підозрюваного, показаннями обвинуваченого, висновком експерта, речовими доказами, протоколами слідчих і судових дій, протоколами з відповідними додатками, складеними уповноваженими органами за результатами оперативного-розшукових заходів, та іншими документами.

(Стаття 65 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 6834-10 від 16.04.84, із Законом України № 2533-III від 21.06.2001)

Стаття 66. Збирання і подання доказів

Особа, яка провадить дізнання, слідчий, прокурор і суд в справах, які перебувають в їх провадженні, вправі викликати в порядку, встановленому цим Кодексом, будь-яких осіб як свідків і як потерпілих для допиту або як експертів для дачі висновків; вимагати від підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян пред'явлення предметів і документів, які можуть встановити необхідні в справі фактичні дані; вимагати проведення ревізій, вимагати від банків інформацію, що містить банківську таємницю, про юридичних чи фізичних осіб в порядку й обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність». Виконання цих вимог є обов'язковим для всіх громадян, підприємств, установ і організацій.

Докази можуть бути подані підозрюваним, обвинуваченим, його захисником, обвинувачем, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем і їх представниками, а також будь-якими громадянами, підприємствами, установами і організаціями.

У передбачених законом випадках особа, яка проводить дізнання, слідчий, прокурор і суд в справах, які перебувають в їх провадженні, вправі доручити підрозділам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, провести оперативно-розшукові заходи чи використати засоби для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальній справі.

(Стаття 66 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 6834-10 від 16.04.84, із Законом України № 2533-III від 21.06.2001, із Законом України № 2922-III від 10.01.2002)

Стаття 67. Оцінка доказів

Суд, прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання, оцінюють докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом.

Ніякі докази для суду, прокурора, слідчого і особи, яка провадить дізнання, не мають наперед встановленої сили.

(Стаття 67 із змінами, внесеними згідно з Законом України № 2857-XII від 15.12.92)

Стаття 97. Обов'язковість прийняття заяв і повідомлень про злочини і порядок їх розгляду

Витяг (частина 5)

Заява або повідомлення про злочини до порушення кримінальної справи можуть бути перевірені шляхом проведення оперативно-розшукової діяльності. Проведення визначених у законодавчих актах України окремих оперативно-розшукових заходів проводиться з дозволу суду за погодженням з прокурором поданням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника. Постанова судді про надання такого дозволу вноситься і на неї може бути принесена апеляція з додержанням порядку і у випадках, передбачених статтями 177, 178 і 190 цього Кодексу.

(Стаття 97 із змінами, внесеними згідно із Законами України № 1381-XIV від 13.01.2000, № 2533-III від 21.06.2001)

Стаття 103. Повноваження органів дізнання

На органи дізнання покладається вжиття необхідних оперативно-розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину і осіб, що його вчинили.

Про виявлений злочин і почате дізнання орган дізнання негайно повідомляє прокурора.

(Стаття 103 із змінами, внесеними згідно з Законом України № 3351-ХІІ від 30.06.93)

Стаття 104. Порядок провадження дізнання у кримінальних справах
Витяг (частина 3)

Якщо у справі про тяжкий злочин, що передана слідчому, не встановлено особу, яка його вчинила, орган дізнання продовжує виконувати оперативно-розшукові дії і повідомляє слідчого про їх наслідки.

(Стаття 104 в редакції Закону України № 3351-ХІІ від 30.06.93)

Стаття 114. Повноваження слідчого

Витяг (частина 3)

Слідчий по розслідуваних ним справах вправі давати органам дізнання доручення і вказівки про провадження розшукових та слідчих дій і вимагати від органів дізнання допомоги при провадженні окремих слідчих дій. Такі доручення і вказівки слідчого є для органів дізнання обов'язковими.

(Стаття 114 із змінами, внесеними згідно з Указами ПВП від 18.01.66, № 6834-10 від 16.04.84, Законом України № 2533-ІІІ від 21.06.2001)

Стаття 187. Накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку

Арешт на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку може бути застосовано лише за наявності достатніх підстав вважати, що у листах, телеграфній та іншій кореспонденції підозрюваного чи обвинуваченого іншим особам або інших осіб підозрюваному чи обвинуваченому, а також у інформації, якою вони обмінюються з допомогою засобів зв'язку, містяться дані про вчинений злочин або документи і предмети, що мають доказове значення, і якщо іншими способами одержати ці дані неможливо.

До кореспонденції, на яку може бути накладено арешт, відносяться листи всіх видів, бандеролі, посилки, поштові контейнери, перекази, телеграми, радіограми тощо.

Арешт на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку з метою запобігти злочину може бути застосовано до порушення кримінальної справи.

За наявності підстав, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий за погодженням з прокурором звертається з поданням до голови апеляційного суду за місцем провадження слідства про накладення арешту на кореспонденцію чи зняття інформації з каналів зв'язку. Голова суду чи його заступник розглядає подання, вивчає матеріали справи, при необхідності вислуховує слідчого, вислуховує думку прокурора, після чого залежно від підстав для прийняття такого рішення виносить постанову про накладення арешту на кореспонденцію чи зняття інформації з каналів зв'язку або про відмову в цьому. Постанова оскарженню не підлягає, на неї не може бути внесено подання прокурором.

У постанові про накладення арешту на кореспонденцію зазначаються кримінальна справа і підстави, з яких буде провадитись ця слідча дія, прізвище, ім'я та по батькові особи, кореспонденція якої має затримуватися, точна адреса цієї особи, види поштово-телеграфних відправлень, на які накладається арешт, термін, протягом якого зберігається арешт, назва установи зв'язку, на

яку покладається обов'язок затримувати кореспонденцію і повідомляти про це слідчого.

У постанові про зняття інформації з каналів зв'язку зазначаються кримінальна справа і підстави, з яких буде провадитись ця слідча дія, прізвище, ім'я та по батькові особи, з каналів зв'язку якої має зніматись інформація, точна адреса цієї особи, види цих каналів, термін, протягом якого знімається інформація, назва установи, на яку покладається обов'язок знімати інформацію і повідомляти про це слідчого.

Постанова про накладення арешту на кореспонденцію чи зняття інформації з каналів зв'язку направляється слідчим начальнику відповідної установи, для якого вона є обов'язковою.

Начальник відповідної установи затримує кореспонденцію або знімає інформацію з каналів зв'язку і протягом доби повідомляє про це слідчому.

Арешт накладений на кореспонденцію скасовується, а зняття інформації з каналів зв'язку припиняється після закінчення терміну, встановленого для виконання цих слідчих дій постановою судді. Слідчий скасовує арешт, накладений на кореспонденцію, або припиняє зняття інформації з каналів зв'язку, коли у здійсненні цих заходів відпадає необхідність, при закритті кримінальної справи або при передачі її прокуророві в порядку, передбаченому статтею 255 цього Кодексу.

Постанова вноситься в режимі, який забезпечує нерозголошення даних досудового слідства або оперативно-розшукової діяльності.

(Стаття 187 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 6834-Х від 16.04.84; в редакції Закону України № 2533-III від 21.06.2001, із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2670-III від 12.07.2001)

Стаття 187¹. Огляд і виїмка кореспонденції та дослідження інформації, знятої з каналів зв'язку

Огляд кореспонденції проводиться за рішенням суду в установі зв'язку з участю понятих із числа службовців цієї установи, а при необхідності — і з участю спеціаліста. У присутності зазначених осіб слідчий відкриває і оглядає затриману кореспонденцію.

У разі виявлення документів чи предметів, що мають доказове значення, слідчий проводить виїмку відповідної кореспонденції або обмежується зняттям копій з відповідних відправлень. При відсутності документів чи предметів, що мають доказове значення, слідчий дає вказівку про вручення оглянутої кореспонденції або про її затримання до визначеного ним терміну.

Про кожен випадок проведення огляду, виїмки або затримання кореспонденції слідчий складає протокол. У протоколі повинно бути вказано, які саме відправлення були оглянуті, що з них вилучено і що повинно бути доставлено адресату або тимчасово затримано, з яких відправлень знято копії.

Дослідження інформації, знятої з каналів зв'язку, у необхідних випадках проводиться з участю спеціаліста. Слідчий прослуховує чи іншим відповідним способом вивчає зміст знятої інформації, про що складає протокол. При виявленні в інформації даних, що мають доказове значення, в протоколі відтворюється відповідна частина запису, після чого слідчий своєю постановою визнає носій знятої інформації доказом і приєднує його до справи.

(Кодекс доповнено статтею 187¹ згідно із Законом України № 2533-III від 21.06.2001)

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ПРОКУРАТУРУ

№ 1789-ХІІ від 5 листопада 1991 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, № 53, ст. 793)

Витяг

Стаття 5. Функції прокуратури

Витяг (пункт 3)

3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;

(Стаття 5 в редакції Закону України № 2663-III від 12.07.2001)

Стаття 20. Повноваження прокурора

При здійсненні прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів прокурор має право: *(Абзац перший частини першої статті 20 в редакції Закону України № 2663-III від 12.07.2001)*

1) безперешкодно за посвідченням, що підтверджує займану посаду, входити у приміщення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, підпорядкованості чи приналежності, до військових частин, установ без особливих перепусток, де такі запроваджено; мати доступ до документів і матеріалів, необхідних для проведення перевірки, в тому числі за письмовою вимогою, і таких, що містять комерційну чи банківську таємницю або конфіденційну інформацію. Письмово вимагати подання в прокуратуру для перевірки зазначених документів та матеріалів, видачі необхідних довідок, в тому числі щодо операцій і рахунків юридичних осіб та інших організацій, для вирішення питань, пов'язаних з перевіркою. Отримання від банків інформації, що містить банківську таємницю, здійснюється в порядку й обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність»; *(Пункт перший частини першої статті 20 в редакції Закону України № 3662-ХІІ від 26.11.93, із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2663-III від 12.07.2001, Законом України № 2922-III від 10.01.2002)*

2) вимагати для перевірки рішення, розпорядження, інструкції, накази та інші акти і документи, одержувати інформацію про стан законності і заходи щодо її забезпечення;

3) вимагати від керівників та колегіальних органів проведення перевірок, ревізій діяльності підпорядкованих і підконтрольних підприємств, установ, організацій та інших структур незалежно від форм власності, а також виділення спеціалістів для проведення перевірок, відомчих і позавідомчих експертиз; *(Пункт третій частини першої статті 20 в редакції Закону України № 3662-ХІІ від 26.11.93)*

4) викликати посадових осіб і громадян, вимагати від них усних або письмових пояснень щодо порушень закону.

При виявленні порушень закону прокурор або його заступник у межах своєї компетенції мають право:

1) опротестовувати акти Прем'єр-міністра України, Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, виконавчих органів місцевих Рад, під-

приємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також рішення і дії посадових осіб; *(Пункт першої частини другої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2663-III від 12.07.2001)*

2) вносити подання або протест на рішення місцевих Рад залежно від характеру порушень; *(Пункт другої частини другої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2663-III від 12.07.2001)*

3) порушувати в установленому законом порядку кримінальну справу, дисциплінарне провадження або провадження про адміністративне правопорушення, передавати матеріали на розгляд громадських організацій;

4) давати приписи про усунення очевидних порушень закону;

5) вносити подання до державних органів, громадських організацій і посадовим особам про усунення порушень закону та умов, що їм сприяли;

6) звертатись до суду або арбітражного суду з заявою про захист прав і законних інтересів громадян, держави, а також підприємств та інших юридичних осіб.

(Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 3662-XII від 26.11.93)

Глава 2

Нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство
(Назва глави 2 в редакції Закону України № 2663-III від 12.07.2001)

Стаття 29. Предмет нагляду

(Назва статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2663-III від 12.07.2001)

Витяг (частини 1, 3)

Предметом нагляду є додержання законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. *(Частина перша статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2663-III від 12.07.2001)*

Здійснюючи нагляд, прокурор вживає заходів до узгодження дій правоохоронних органів у боротьбі із злочинністю. *(Статтю 29 доповнено частиною третьою згідно із Законом України № 3662-XII від 26.11.93)*

Стаття 30. Нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і досудове слідство
(Назва статті 30 в редакції Закону України № 2663-III від 12.07.2001)

Прокурор вживає заходів до того, щоб органи дізнання і попереднього слідства:

1) додержували передбаченого законом порядку порушення кримінальних справ, розслідування діянь, що містять ознаки злочину, проведення оперативно-розшукових заходів, застосування технічних засобів, припинення та закриття справ, а також додержували строків провадження слідства та тримання під вартою;

2) при розслідуванні злочинів неухильно виконували вимоги закону про всебічне, повне і об'єктивне дослідження всіх обставин справи, з'ясували обставини, які викривають чи виправдовують обвинуваченого, а також пом'якшують і обтяжують його відповідальність;

3) виявляли причини вчинення злочинів і умов, що сприяють цьому, вживали заходів до їх усунення.

Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів органами попереднього слідства і дізнання визначаються кримінально-процесуальним законодавством.

Прокурор має право в необхідних випадках доручати керівникам органів попереднього слідства, дізнання, внутрішніх справ, національної безпеки проведення у підвідомчих їм підрозділах перевірок з метою усунення порушень закону та забезпечення повного розкриття діянь, що містять ознаки злочину.

Стаття 32. Обов'язковість вказівок прокурора

Вказівки прокурора, його заступника органам, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і досудове слідство щодо порушення кримінальних справ і провадження розслідування, які даються відповідно до кримінально-процесуального законодавства, є обов'язковими для цих органів.

(Стаття 32 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2663-III від 12.07.2001)

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО БАНКИ І БАНКІВСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

№ 2121-III від 7 грудня 2000 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 5-6, ст. 30)

Витяг

Стаття 62. Порядок розкриття банківської таємниці

Інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, розкривається банками:

1) на письмовий запит або з письмового дозволу власника такої інформації;

2) на письмову вимогу суду або за рішенням суду;

3) органам прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України — на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу;

4) органам Державної податкової служби України на їх письмову вимогу з питань оподаткування або валютного контролю стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу.

Вимога відповідного державного органу на отримання інформації, яка містить банківську таємницю, повинна:

1) бути викладена на бланку державного органу встановленої форми;

2) бути надана за підписом керівника державного органу (чи його заступника), скріпленого гербовою печаткою;

3) містити передбачені цим Законом підстави для отримання цієї інформації;

4) містити посилання на норми закону, відповідно до яких державний орган має право на отримання такої інформації.

Довідки по рахунках (вкладах) у разі смерті їх власників надаються банком особам, зазначеним власником рахунку (вкладу) в заповідальному розпорядженні банку, державним нотаріальним конторам або приватним нотаріусам, іноземним консульським установам по справах спадщини за рахунками (вкладами) померлих власників рахунків (вкладів).

Банку забороняється надавати інформацію про клієнтів іншого банку, навіть якщо їх імена зазначені у документах, угодах та операціях клієнта.

Банк має право надавати загальну інформацію, що становить банківську таємницю, іншим банкам в обсягах, необхідних при наданні кредитів, банківських гарантій.

Обмеження стосовно отримання інформації, що містить банківську таємницю, передбачені цією статтею, не поширюються на службовців Національного банку України або уповноважених ними осіб, які в межах повноважень, наданих Законом України «Про Національний банк України», здійснюють функції банківського нагляду або валютного контролю.

Національний банк України має право відповідно до міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за

принципом взаємності надати інформацію про банк органу банківського нагляду іншої країни, якщо:

- 1) це не порушує державні інтереси та банківську таємницю;
- 2) є гарантії того, що отримана інформація буде використана виключно з метою банківського нагляду;
- 3) є гарантія того, що отримана інформація не буде передана за межі органу банківського нагляду.

Положення цієї статті не поширюються на випадки повідомлення банками відповідно до законодавства про операції, що мають сумнівний характер, та на інші передбачені законом випадки повідомлень про банківські операції спеціальним підрозділам по боротьбі з організованою злочинністю.

Особи, винні в порушенні порядку розкриття та використання банківської таємниці, несуть відповідальність згідно із законами України.

**ЗАКОН УКРАЇНИ
ПРО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ БОРТЬБИ
З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ**

№ 3341-ХІІ від 30 червня 1993 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, № 35, ст. 358)

Витяг

Стаття 9. Спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ України

1. Спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ є Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України, управління, відділи і відділення по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ Республіки Крим, головного управління внутрішніх справ міста Києва, головних управлінь і управлінь внутрішніх справ областей, міста Севастополя та інших міст, відповідних органів на транспорті, які підпорядковуються відповідно Міністру внутрішніх справ Республіки Крим, начальникам головних управлінь, управлінь внутрішніх справ. *(Пункт 1 статті 9 в редакції Закону України № 4001-ХІІ від 24.02.94)*

2. Відділи і відділення по боротьбі з організованою злочинністю у містах (крім Севастополя) створюються в міру необхідності і підпорядковуються управлінням по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ Республіки Крим, головних управлінь і управлінь внутрішніх справ областей. *(Пункт 2 статті 9 в редакції Закону України № 4001-ХІІ від 24.02.94)*

3. Створення і ліквідація відділів і відділень по боротьбі з організованою злочинністю в містах здійснюється рішенням Кабінету Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України, погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією. *(пункт 3 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 02.03.99 р. № 461-ХІV)*

4. Начальник Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України призначається на посаду рішенням Кабінету Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України, погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, і є першим заступником Міністра внутрішніх справ України. *(пункт 4 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 02.03.99 р. № 461-ХІV)*

5. Начальники управлінь по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ Республіки Крим, головного управління внутрішніх справ міста Києва, головних управлінь і управлінь внутрішніх справ областей, міста Севастополя, відповідних органів на транспорті є відповідно першими заступниками міністра, начальників головних управлінь, управлінь внутрішніх справ, які призначаються і звільняються з цих посад Міністром внутрішніх справ України за поданням відповідно міністра, начальників головних управлінь, управлінь внутрішніх справ за погодженням з начальником Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України. *(Пункт 5 статті 9 в редакції Закону України № 4001-ХІІ від 24.02.94)*

6. Начальники міських відділів і відділень по боротьбі з організованою злочинністю призначаються на посаду і звільняються з неї Міністром внутрішніх справ Республіки Крим, начальниками головного управління внутрішніх справ міста Києва, головних управлінь і управлінь внутрішніх справ областей, міста Севастополя, відповідних органів на транспорті за погодженням з начальником Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України. *(Пункт 6 статті 9 в редакції Закону України № 4001-ХІІ від 24.02.94)*

7. У структуру спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю входять інформаційно-аналітичні відділи, оперативно-розшукові, а також оперативно-технічні служби, підрозділи швидкого реагування, внутрішньої безпеки, кадрові та інші служби. *(Частина перша пункту 7 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 4001-ХІІ від 24.02.94)*

(Частина другу пункту 7 статті 9 виключено на підставі Закону України № 4001-12 від 24.02.94)

8. Головне управління, управління, відділи і відділення по боротьбі з організованою злочинністю є юридичними особами, мають самостійні кошториси, поточні та вкладні (депозитні) рахунки в банках, печатки із зображенням Державного герба України і з своїм найменуванням. *(пункт 8 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2921-III)*

8. Головне управління, управління, відділи і відділення по боротьбі з організованою злочинністю є юридичними особами, мають самостійні кошториси, розрахункові та інші рахунки в банках, печатки із зображенням Державного герба України і з своїм найменуванням.

Стаття 10. Спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю Служби безпеки України

1. Спеціальними підрозділами по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України є Головне управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Центрального управління Служби безпеки України і відділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю органів Служби безпеки України в Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

2. Відділи, відділення або групи по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю у містах (крім Києва та Севастополя) створюються в міру необхідності і підпорядковуються відділам по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю.

3. Створення і ліквідація відділів, відділень або груп по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю у містах здійснюється за рішенням Голови Служби безпеки України за поданням начальника Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією. *(пункт 3 статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 24.02.94 р. № 4001-ХІІ, від 02.03.99 р. № 461-ХІV)*

4. Начальник Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Центрального управління Служби безпеки України призначається на посаду і звільняється з неї Указом Президента України за поданням Голови Служби безпеки України, погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, і є за-

ступником Голови Служби безпеки України. (пункт 4 статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 24.02.94 р. № 4001-XII, від 02.03.99 р. № 461-XIV)

5. Начальники відділів по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю в Республіці Крим і в областях призначаються на посаду і звільняються з неї наказом Голови Служби безпеки України за поданням начальника Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією. Начальник відділу по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю в Республіці Крим призначається також за погодженням з Головою Верховної Ради Республіки Крим. (пункт 5 статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 24.02.94 р. № 4001-XII, від 02.03.99 р. № 461-XIV)

6. Начальники відділів, відділень або груп по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю в містах призначаються на посаду і звільняються з неї наказом начальника Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Центрального управління Служби безпеки України за поданням Голови Служби безпеки Республіки Крим, начальника обласного управління Служби безпеки України. (Пункт 6 статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 4001-XII від 24.02.94)

(Пункт 7 статті 10 виключено на підставі Закону України № 4001-XII від 24.02.94)

(Пункт 8 статті 10 виключено на підставі Закону України № 4001-XII від 24.02.94)

Стаття 11. Компетенція спеціальних підрозділів органів внутрішніх справ і Служби безпеки України

Межі компетенції спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ України і Служби безпеки України визначаються на основі законів України «Про міліцію», «Про Службу безпеки України», «Про оперативно-розшукову діяльність», цього Закону, Кримінально-процесуального кодексу та інших законів України.

Розділ III

ПОВНОВАЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПО БОРЬОТБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Стаття 12. Права спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ, Служби безпеки України та їх співробітників

1. Спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ і Служби безпеки України та їх співробітники мають права, передбачені законами України «Про міліцію», «Про Службу безпеки України», «Про оперативно-розшукову діяльність», цим Законом та іншими законодавчими актами України.

2. При здійсненні заходів боротьби з організованою злочинністю спеціальним підрозділам по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ і Служби безпеки України надаються повноваження:

а) заводити оперативно-розшукові справи. Постанова про заведення справи затверджується начальником спеціального підрозділу;

б) на письмову вимогу керівників відповідних спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю удержувати від банків, а також кредитних, митних, фінансових та інших установ, підприємств, організацій (незалежно від форм власності) інформацію і документи про операції, рахунки, вклади, внутрішні та зовнішні економічні угоди фізичних і юридичних осіб. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється у порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність». Документи та інформація повинні бути подані негайно, а якщо це неможливо — не пізніше як протягом 10 діб; (підпункт «б» пункту 2 статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)

в) залучати до проведення перевірок, ревізій та експертиз кваліфікованих спеціалістів установ, організацій контрольних і фінансових органів;

г) одержувати інформацію з автоматизованих інформаційних і довідкових систем та банків даних, створюваних Верховним Судом України, Генеральною прокуратурою України, Антимонопольним комітетом України, Фондом державного майна України, міністерствами, відомствами, іншими державними органами України;

д) в разі одержання фактичних даних про організовану злочинну діяльність для їх перевірки витребувати та одержувати від державних органів, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій (незалежно від форм власності) інформацію і документи. Витребувані документи та інформація повинні бути подані негайно або не пізніше як протягом 10 діб.

3. За матеріалами оперативно-розшукової діяльності та кримінальних справ спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю мають право подавати до суду заяви про скасування реєстрації і припинення діяльності суб'єктів підприємництва, а також за наявності підстав, передбачених Законом, подавати до суду позови про визнання недійсними угод у порядку, встановленому законодавством України.

4. При здійсненні боротьби з організованою злочинністю співробітники спеціальних підрозділів органів внутрішніх справ і Служби безпеки України мають право:

а) за письмовим розпорядженням керівника відповідного спеціального підрозділу входити за службовими посвідченнями на територію, у приміщення, склади та сховища підприємств, організацій і установ (крім іноземних, дипломатичних представництв), незалежно від їх відомчої належності та форм власності, на контрольно-пропускні пункти прикордонних військ та митниць, а також у виробничі приміщення громадян, які займаються підприємницькою діяльністю;

б) за постановою та з санкції відповідного прокурора по нагляду за виконанням законів спеціальними підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю, а у невідкладних випадках — з наступним повідомленням прокурора протягом доби в разі загрози знищення, приховування або втрати предметів чи документів, які можуть бути використані у розкритті та розслідуванні злочинної діяльності, на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, накладати арешт на грошові кошти та інші цінності фізичних та юридичних осіб, вилучати предмети і документи із складанням відповід-

ного акта. Копії акта вручаються громадянину чи представнику підприємства, установи, організації.

5. Оперативні управління, відділи та відділення спеціальних підрозділів мають повноваження органу дізнання. Спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю можуть порушувати і розслідувати, передавати через відповідного прокурора по нагляду за виконанням законів спеціальними підрозділами за підслідністю в інші органи внутрішніх справ і Служби безпеки України кримінальні справи про виявлені ними злочини, у такому ж порядку витребувати і приймати від них до свого провадження кримінальні справи про злочини, вчинені організованими злочинними угрупованнями. Питання вирішення спорів про підслідність зазначених кримінальних справ регулюються цим Законом і Кримінально-процесуальним кодексом України.

Розділ IV

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРЬОТБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Стаття 13. Використання негласних співробітників

1. При здійсненні боротьби з організованою злочинністю спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ і Служби безпеки України мають право, якщо інших заходів для розкриття організованої злочинності та притягнення винних до відповідальності недостатньо, використовувати штатних і нештатних негласних співробітників, які вводяться під легендою прикриття в організовані злочинні угруповання.

2. Введення негласного співробітника в організовані злочинні угруповання здійснюється за наявності відомостей про організовану злочинну діяльність та на підставі письмового доручення.

3. Для виконання доручення негласний співробітник вправі під легендою прикриття вступати в трудові, цивільно-правові та інші відносини. Шкода або збитки, завдані діями негласного співробітника під час виконання доручення, відшкодовуються за рахунок державного бюджету. Негласний співробітник не несе відповідальності за завдані ним шкоду або збитки, якщо його дії були необхідними для виконання доручення.

4. Питання діяльності негласних співробітників, соціальні та інші гарантії для них регулюються Положенням про негласного співробітника спеціального підрозділу по боротьбі з організованою злочинністю, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Використання учасників організованих злочинних угруповань у боротьбі з організованою злочинністю

1. Для здійснення заходів боротьби з організованою злочинністю спеціальні підрозділи органів внутрішніх справ і Служби безпеки України мають право залучати до співробітництва учасників організованих злочинних угруповань на підставі письмового доручення та відповідно до нормативних актів Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України.

2. Учасник організованого злочинного угруповання може бути частково або повністю звільнений від кримінальної відповідальності та покарання, якщо він у процесі оперативного-розшукової діяльності, попереднього розслідування чи судового розгляду справ сприяє викриттю організованих злочинних угру-

повань та вчинених ними злочинів, притягненню винних до відповідальності, відшкодуванню шкоди фізичним та юридичним особам і державі.

Стаття 15. Використання спеціальних технічних засобів у боротьбі з організованою злочинністю

1. У боротьбі з організованою злочинністю спеціальним підрозділам органів внутрішніх справ і Служби безпеки України надається право за попередньою санкцією прокурора додатково використовувати спеціальні технічні засоби у випадках:

а) контролю, фіксації і документування розмов та інших дій осіб за наявності підстав вважати їх причетними до організованої злочинної діяльності;

б) фіксації та документування факту телефонної розмови між громадянами, надсилання листа або телеграфного повідомлення, без порушення таємниці змісту телефонної розмови, листа або телеграфного повідомлення;

в) забезпечення особистої безпеки і безпеки житла, майна співробітників спеціальних підрозділів органів внутрішніх справ і Служби безпеки України, учасників кримінального судочинства, їх близьких родичів, за їх згодою, в разі загрози заподіяння їм шкоди у зв'язку з їх участю в боротьбі з організованою злочинністю.

2. В інших випадках спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ і Служби безпеки України застосовують технічні засоби в порядку, що визначається Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

3. Фактичні дані, одержані та зафіксовані співробітниками спеціальних підрозділів із застосуванням технічних засобів, можуть бути використані як докази в судочинстві.

Стаття 18. Обов'язки державних органів, що мають контрольні повноваження

1. Національний банк України, Антимонопольний комітет, Фонд державного майна, Державна податкова служба, Державна контрольно-ревізійна служба, митні органи України, а також інші державні органи, що мають право контролю за дотриманням організаціями і громадянами законодавства України, з метою боротьби з організованою злочинністю зобов'язані:

а) під час здійснення у межах своєї компетенції контрольних функцій з'ясувати неправомірні дії організацій і громадян, що можуть свідчити про злочинну діяльність або створювати умови для такої діяльності;

б) передавати відповідним спеціальним органам по боротьбі з організованою злочинністю одержувані при здійсненні контрольних функцій і аналізі інформації, що надходить, відомості, що можуть свідчити про організовану злочинну діяльність та використовуватися для виявлення, припинення і попередження такої діяльності;

в) за дорученням спеціальних органів по боротьбі з організованою злочинністю проводити у межах своєї компетенції ревізії, перевірки та інші дії щодо контролю за дотриманням законодавства України організаціями і громадянами;

г) розробляти пропозиції щодо вдосконалення законодавства, спрямовані на усунення умов, що сприяють злочинній діяльності;

д) здійснювати інші заходи, передбачені цим Законом та іншими актами законодавства.

2. Органи Державної податкової служби України зобов'язані:

а) забезпечувати виявлення порушень законодавства про податки і платежі в бюджет та негайно повідомляти про це відповідні спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю;

б) за дорученням спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю проводити перевірку своєчасності надання і вірогідності документів, пов'язаних з обчисленням платежів у бюджет, одержувати документи про платежі, що підлягають оплаті, та тих, що фактично надійшли в бюджет, здійснювати з цією метою входження в інформаційну систему, зв'язану з підприємством;

в) негайно повідомляти відповідні спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю про всі випадки перереєстрації підприємства у зв'язку із зміною його власника.

3. Митні органи України зобов'язані:

а) подавати необхідну допомогу при проведенні оперативно-розшукових заходів у зоні митного контролю;

б) за дорученням спеціальних органів по боротьбі з організованою злочинністю проводити перевірку законності дій організацій і громадян, пов'язаних з переміщенням предметів і речовин через митний кордон, і комплексний контроль разом з Національним банком України за їх валютними операціями;

в) за дорученням спеціальних органів по боротьбі з організованою злочинністю забезпечувати контрольовані поставки наркотичних і психотропних засобів, а також зброї та інших предметів, що використовуються організованими злочинними групами і угрупованнями з метою контрабанди.

4. Національний банк України з метою реалізації державної політики в сфері боротьби з організованою злочинністю зобов'язаний:

а) забезпечувати виявлення порушень законодавства з боку комерційних банків та інших підконтрольних Національному банку України підприємств, установ, організацій, які створюють умови для організованої злочинної діяльності, і притягнення винних до відповідальності;

б) встановлювати обсяги і форми звітності, яка подається Національному банку України, необхідні для виявлення організованої злочинної діяльності та умов, що їй сприяють;

в) при одержанні клопотання про видачу ліцензій на здійснення операцій в іноземній валюті повідомляти про це спеціальним органам по боротьбі з організованою злочинністю і враховувати одержувані щодо них висновки;

г) попередньо інформувати спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю про великомасштабні операції фізичних осіб (у розмірі понад сто мінімальних заробітних плат) чи юридичних осіб (у розмірі понад п'ять тисяч мінімальних заробітних плат), здійснені одноразово або протягом 30 діб;

д) за рішенням слідчого або суду припиняти фінансування та операції з рахунків клієнтів.

5. Прикордонні війська України сприяють спеціальним підрозділам Міністерства внутрішніх справ і Служби безпеки України у виявленні, припиненні та попередженні організованої злочинної діяльності, затриманні та притягненні до відповідальності її учасників. З цією метою Прикордонні війська України за дорученням спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю

стю органів внутрішніх справ та Служби безпеки України, за наявності підстав, передбачених законами України, зобов'язані:

а) проводити перевірку і тимчасове вилучення документів у конкретних осіб, які прямують через державний кордон України;

б) не пропускати окремих осіб через державний кордон, здійснювати їх адміністративне затримання;

в) оглядати конкретні транспортні засоби і майно, що прямують через державний кордон України, і вилучати виявлені при цьому предмети та речовини, заборонені до вивезення і ввезення в Україну, та предмети контрабанди;

г) здійснювати дії щодо контролю і затримання українських та іноземних невійськових суден.

Стаття 19. Інформаційне забезпечення боротьби з організованою злочинністю

1. Для вирішення завдань боротьби з організованою злочинністю спеціальні підрозділи органів внутрішніх справ і Служби безпеки України мають право збирати, накопичувати і зберігати інформацію про події і факти, що свідчать про організовану злочинну діяльність, її причини та умови, про осіб, які беруть участь в організованій злочинній діяльності.

З цією метою в Головному управлінні по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ і Головному управлінні по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю Служби безпеки України створюються централізовані банки даних. *(абзац другий пункту 1 статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 24.02.94 р. № 4001-XII)*

Порядок використання таких даних регулюється нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України та Служби безпеки України, які вживають заходів щодо їх захисту. Спеціальні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України і Служби безпеки України взаємодіють на безоплатній основі з інформаційно-довідковими службами Міністерства статистики України, Генеральної прокуратури України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Державного митного комітету України, банківських, фінансових, податкових та інших органів і установ, а також одержують від них всю інформацію про реальні прояви організованої злочинної діяльності. Порядок збирання, накопичення, опрацювання і надання такої інформації регламентується положеннями про ці органи та установи, відповідними законодавчими актами.

Відповідні банки даних створюються в спеціальних підрозділах по боротьбі з організованою злочинністю на місцях.

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО МІЛІЦІЮ

№ 565-ХІІ від 20 грудня 1990 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, № 4, ст. 20)

Витяг

Розділ ІІ ОБОВ'ЯЗКИ І ПРАВА МІЛІЦІЇ

Стаття 10. Основні обов'язки міліції

Міліція відповідно до своїх завдань зобов'язана:

- 1) забезпечувати безпеку громадян і громадський порядок;
- 2) виявляти, запобігати, припиняти та розкривати злочини, вживати з цією метою оперативно-розшукових та профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством;
- 3) приймати і реєструвати заяви й повідомлення про злочини та адміністративні правопорушення, своєчасно приймати по них рішення;
- 4) здійснювати досудову підготовку матеріалів за протокольною формою, провадити дізнання у межах, визначених кримінально-процесуальним законодавством; *(Пункт 4 статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2484-ХІІ від 19.06.92)*
- 5) припиняти адміністративні правопорушення і здійснювати провадження у справах про них;
- 6) виявляти причини й умови, що сприяють вчиненню правопорушень, вживати в межах своєї компетенції заходів до їх усунення; брати участь у правовому вихованні населення;
- 7) проводити профілактичну роботу серед осіб, схильних до вчинення злочинів, здійснювати адміністративний нагляд за особами, щодо яких його встановлено, а також контроль за засудженими до кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі;
- 8) виконувати в межах своєї компетенції кримінальні покарання та адміністративні стягнення;
- 9) розшукувати осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства і суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, передбачених законодавством;
- 10) проводити криміналістичні дослідження за матеріалами оперативно-розшукової діяльності, забезпечувати у встановленому порядку участь спеціалістів криміналістичної служби у слідчих діях;
- 11) виконувати прийняті в установленому законом порядку і в межах своєї компетенції рішення прокурора, слідчого, суду;
- 12) забезпечувати в межах своєї компетенції безпеку дорожнього руху, додержання законів, правил і нормативів у цій сфері, здійснювати реєстрацію та облік автотранспортних засобів, приймати іспити на право керування транспортними засобами і видавати відповідні документи; запобігати забрудненню повітря, водойм транспортними засобами та сільськогосподарською технікою; здійснювати контроль за утриманням у належному технічному стані та чистоті доріг, вулиць, майданів; *(Пункт 12 частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 1642-ІІІ від 06.04.2000)*

13) давати відповідно до законодавства дозвіл на придбання, зберігання, носіння і перевезення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та матеріалів, інших предметів і речовин, щодо зберігання і використання яких встановлено спеціальні правила, а також на відкриття об'єктів, де вони використовуються, контролювати додержання зазначених правил та функціонування цих об'єктів;

14) контролювати додержання громадянами та службовими особами встановлених законодавством правил паспортної системи, в'їзду, виїзду, перебування в Україні і транзитного проїзду через її територію іноземних громадян та осіб без громадянства;

15) повідомляти відповідним державним органам і громадським об'єднанням про аварії, пожежі, катастрофи, стихійне лихо та інші надзвичайні події, вживати невідкладних заходів для ліквідації їх наслідків, врятування людей і подання їм допомоги, охорони майна, що залишилось без нагляду;

16) брати участь у проведенні карантинних заходів під час епідемій та епізоотій;

17) сприяти забезпеченню відповідно до законодавства режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації в разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості; *(пункт 17 частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 07.02.2002 р. № 3033-III)*

18) охороняти на договірних засадах майно громадян, колективне і державне майно, а також майно іноземних держав, міжнародних організацій, іноземних юридичних осіб та громадян, осіб без громадянства;

19) забезпечувати збереження знайдених, вилучених у затриманих і заарештованих осіб і зданих у міліцію документів, речей, цінностей та іншого майна, вживати заходів до повернення їх законним власникам. Міліція несе відповідальність за збереження зданих цінностей і майна;

20) охороняти, конвоювати та тримати затриманих і взятих під варту осіб;

21) у встановленому порядку виявляти і повідомляти закладам охорони здоров'я про осіб, які становлять групу ризику захворювання на СНІД, і здійснювати за поданням закладу охорони здоров'я за санкції прокурора привід цих осіб, а також інфікованих вірусом імунодефіциту людини, хворих на венеричні захворювання, хронічний алкоголізм і наркоманів, які вводять наркотичні засоби шляхом ін'єкцій, для обов'язкового обстеження і лікування; *(Пункт 21 статті 10 в редакції Закону України № 2484-XII від 19.06.92)*

22) здійснювати привід до відповідних державних органів або установ згідно з чинним законодавством та з санкції прокурора громадян, які ухиляються від призову на військову службу;

23) подавати у межах наданих прав допомогу народним депутатам, представникам державних органів і громадських об'єднань у здійсненні їх законної діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників;

24) подавати у межах наявних можливостей невідкладну, у тому числі медичну, допомогу особам, які потерпіли від правопорушень і нещасних випадків, перебувають у безпорадному або небезпечному для життя і здоров'я стані, а також неповнолітнім, які залишилися без опікування;

25) забезпечувати у порядку, встановленому законодавством України, безпеку осіб, взятих під захист, у разі надходження від них заяви, звернення керівника відповідного державного органу чи отримання оперативної та іншої

інформації про загрозу їх життю, здоров'ю, житлу чи майну; (Пункт 25 статті 10 в редакції Закону України № 1381-XIV від 13.01.2000)

26) забезпечувати виконання загальнообов'язкових рішень місцевих Рад народних депутатів, прийнятих ними в межах своєї компетенції, з питань охорони громадського порядку і правил торгівлі у невстановлених місцях, правил утримання тварин у домашніх умовах, а також контролювати утримання в належній чистоті території дворів і прибудинкових територій у містах та інших населених пунктах; (Пункт 26 частини першої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 1642-III від 06.04.2000)

27) забезпечувати громадський порядок під час проведення масових заходів комерційного характеру на кошти організацій або осіб, які їх проводять.

Працівник міліції на території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу в разі звернення до нього громадян або службових осіб з заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких зобов'язаний вжити заходів до попередження і припинення правопорушень, рятування людей, подання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомити про це в найближчий підрозділ міліції. (Статтю 10 доповнено частиною другою згідно із Законом України № 2484-XII від 19.06.92)

Стаття 11. Права міліції

Міліції для виконання покладених на неї обов'язків надається право:

1) вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції, вносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені цим Законом заходи примусу;

2) перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з'ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на міліцію;

3) викликати громадян і службових осіб у справах про злочини та у зв'язку з матеріалами, що знаходяться в її провадженні, в разі ухилення без поважних причин від явтки за викликом піддавати їх приводу у встановленому законом порядку;

4) виявляти і вести облік осіб, які підлягають профілактичному впливу на підставі та в порядку, встановлених законодавством, вносити їм офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки;

5) затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях: осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених, які переховуються від дізнання, слідства чи суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання, — на строки і в порядку, передбачені законом;

осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту, — на строк, встановлений органом попереднього розслідування, прокурором, судом, але не більше десяти діб;

осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, для складання протоколу або розгляду справи по суті, якщо ці питання не можуть бути вирішені на місці, — на строк до трьох годин, а у необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення — до трьох діб з повідомленням про це письмово прокуророві протягом 24 годин з моменту затримання;

неповнолітніх віком до 16 років, які залишилися без опікування, — на строк до передачі законним представникам або до влаштування у встановленому порядку, а неповнолітніх, які вчинили суспільно небезпечні діяння і не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, — до передачі їх законним представникам або направлення у приймальники-розподільники, але не більш як на 8 годин;

осіб, які виявили непокору законній вимозі працівника міліції, — до розгляду справи народним суддею; (Абзац шостий пункту 5 статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2484-ХІІ від 19.06.9)

осіб, які перебували в громадських місцях у стані сп'яніння, якщо їх вигляд ображав людську гідність і громадську мораль або якщо вони втратили здатність самостійно пересуватися чи могли завдати шкоди оточуючим або собі, — до передачі їх в спеціальні медичні заклади або для доставки до місця проживання, а при відсутності таких — до їх витвердження;

осіб, яких запідозрено у занятті бродяжництвом, — на строк до 30 діб з санкції прокурора;

осіб, які ухиляються від виконання постанови суду про направлення на примусове лікування від хронічного алкоголізму або наркоманії, — на строк до 3 діб;

військовослужбовців, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки злочину або адміністративного правопорушення, — до передачі їх військовим патрулям, представникам військової комендатури, військових частин або військових комісаріатів;

осіб, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють у зв'язку з цим реальну небезпеку для себе і оточуючих, — до передачі їх у лікувальні заклади, але не більш як на 24 години;

6) проводити огляд осіб, зазначених у пункті 5 цієї статті, речей, що знаходяться при них, транспортних засобів і вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або використані на шкоду їх здоров'ю;

7) складати протоколи про адміністративні правопорушення, провадити особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів, застосовувати інші передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;

8) у випадках, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, накладати адміністративні стягнення або передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд інших державних органів, торговельно-судових судів, громадських об'єднань або трудових колективів;

9) проводити в порядку провадження дізнання і за дорученням слідчих органів у кримінальних справах обшуки, вилучення, допити та інші слідчі дії відповідно до кримінально-процесуального законодавства;

10) здійснювати на підставах і в порядку, встановлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи, фото-, кіно-, відеозйомку і звукозапис, прослуховування телефонних розмов з метою розкриття злочинів;

11) проводити фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, які затримані за підозрою у вчиненні злочину або за бродяжництвом, взяті під варту, звинувачуються у вчиненні злочину, а також осіб, підданих адміністративному арешту;

12) проводити кіно-, фото- і звукофіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень;

13) вести профілактичний облік правопорушників, криміналістичний та оперативний облік в обсязі, структурі й порядку, що визначаються завданнями, покладеними на міліцію цим Законом;

14) проводити огляд поклажі, багажу та огляд пасажирів цивільних повітряних, морських і річкових суден, засобів залізничного та автомобільного транспорту згідно з чинним законодавством; *(Пункт 14 статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2484-ХІІ від 19.06.92)*

15) входити безперешкодно у будь-який час доби:

а) на територію і в приміщення підприємств, установ і організацій, в тому числі митниці, та оглядати їх з метою припинення злочинів, переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах;

б) на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян у разі переслідування злочинця або припинення злочину, що загрожує життю мешканців, а також при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах;

в) до житла чи до іншого володіння особи, яка перебуває під адміністративним наглядом, з метою перевірки виконання встановлених судом обмежень. *(Підпункт «в» пункту 15 частини першої статті 11 в редакції Закону України № 2537-III від 21.06.2001)*

У разі опору, вчинення протидії працівник міліції може вжити заходів до їх подолання, передбачених цим Законом;

16) перебувати на земельних ділянках, в жилих та інших приміщеннях громадян за їхньою згодою, а також на території і в приміщеннях підприємств, установ і організацій з повідомленням про це адміністрації з метою забезпечення безпеки громадян, громадської безпеки, запобігання злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

17) одержувати безперешкодно і безплатно від підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та об'єднань громадян на письмовий запит відомості (в тому числі і ті, що становлять комерційну та банківську таємницю), необхідні у справах про злочини, що знаходяться у провадженні міліції. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється у порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність» *(Пункт 17 статті 11 в редакції Закону України № 2932-ХІІ від 26.01.93, із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2922-III от 10.01.2002)*

18) повідомляти з метою профілактичного впливу державним органам, громадським об'єднанням, трудовим колективам і громадськості за місцем проживання особи про факти вчинення нею адміністративного правопорушення;

19) вносити відповідним державним органам, громадським об'єднанням або службовим особам, підприємствам, установам, організаціям обов'язкові до розгляду подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень;

20) відповідно до своєї компетенції тимчасово обмежувати або забороняти доступ громадян на окремі ділянки місцевості чи об'єкти з метою забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей;

21) обмежувати або забороняти у випадках затримання злочинців, при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, рух транспорту і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних шляхів; зупиняти транспортні засоби в разі порушення правил дорожнього руху, наявних ознак, що свідчать про технічну несправність транспорту або

забруднення ним навколишнього середовища, а також при наявності даних про те, що він використовується з протиправною метою; оглядати транспортні засоби і перевіряти у водіїв документи на право користування й керування ними, дорожні листи і відповідність вантажів, що перевозяться, товарно-транспортним документам; проводити технічний огляд автомобіля транспорту;

організувати при необхідності медичний огляд водіїв, затримувати, відстороняти від керування транспортними засобами осіб, які перебувають у стані сп'яніння, а також тих, які не мають документів на право керування або користування транспортними засобами, позбавляти водіїв у передбачених законодавством випадках права керування транспортними засобами;

використовувати передбачені нормативними актами технічні засоби для виявлення та фіксації порушень правил дорожнього руху, забороняти експлуатацію транспортних засобів, технічний стан яких загрожує безпеці дорожнього руху чи навколишнього середовища або номери агрегатів яких не відповідають записам у реєстраційних документах; затримувати і доставляти у встановленому порядку транспортні засоби для тимчасового зберігання на спеціальних майданчиках чи стоянках;

відвідувати підприємства, установи й організації для виконання контрольних і профілактичних функцій щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;

вимагати від відповідних організацій усунення порушень правил утримання шляхів, обмежувати або забороняти проведення ремонтно-будівельних та інших робіт, інших заходів на вулицях і автомобільних шляхах, якщо при цьому не додержуються вимоги по забезпеченню громадської безпеки;

22) анулювати виданий підприємству, установі й організації дозвіл на придбання, зберігання і використання зброї, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів і речовин при невиконанні встановлених правил користування і поводження з ними або при недоцільності їх дальшого зберігання, вилучати при необхідності зазначені предмети, опечатувати склади, бази й сховища, закривати стрілецькі тири і стени, зброєремонтні та піротехнічні підприємства, магазини, що торгують зброєю і боєприпасами, до усунення порушень відповідних правил;

анулювати дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, видані громадянам, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби без призначення лікаря, інші одурманюючі засоби, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законодавством;

оглядати з участю адміністрації підприємств, установ, організації приміщення, де знаходяться зброя, боєприпаси, вибухові, наркотичні та сильнодіючі хімічні, отруйні та радіоактивні речовини і матеріали, з метою перевірки додержання правил поводження з ними;

оглядати зброю та боєприпаси, що знаходяться у громадян, а також місця їх зберігання;

23) вилучати у громадян і службових осіб предмети і речі, заборонені або обмежені в обороті, а також документи з ознаками підробки, знищувати ці предмети, речі та документи або передавати їх за призначенням у встановленому порядку;

24) проводити з участю адміністрації підприємств, установ і організації огляд виробничих, складських та інших службових приміщень і територій з метою перевірки охорони державного і колективного майна, додержання правил продажу товарів і надання послуг населенню;

вимагати від матеріально відповідальних і службових осіб підприємств, установ і організацій відомості та пояснення по фактах порушення законодавства,

проведення документальних і натуральних перевірок, інвентаризацій і ревізій виробничої та фінансово-господарської діяльності; витребувати і при необхідності вилучати документи, зразки сировини й продукції, опечатувати каси, приміщення і місця зберігання документів, грошей та товарно-матеріальних цінностей;

25) користуватися безплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом. Працівники підрозділів міліції на транспорті у межах обслуговуваних дільниць, крім цього, мають право на безплатний проїзд у поїздах, на річкових і морських судах. Під час службових відряджень працівники міліції мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення і посвідчення про відрядження. В разі невідкладних службових поїздок вони забезпечуються квитками на проїзд незалежно від наявності місць;

26) використовувати безперешкодно транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям і громадянам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав, міжнародних організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, стихійного лиха, доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, для переслідування правопорушників та їх доставки в міліцію.

Використання з цією метою транспортних засобів, що належать підприємствам, установам і організаціям, здійснюється безплатно. Відшкодування збитків та витрат за використання транспорту громадян здійснюється відповідно до вимог статті 25 цього Закону та інших актів чинного законодавства;

27) користуватися у невідкладних випадках безперешкодно і безплатно засобами зв'язку, що належать підприємствам, установам і організаціям, а засобами зв'язку, що належать громадянам, — за їх згодою. *(Пункт 27 статті 11 в редакції Закону України № 2484-XII від 19.06.92)*

28) користуватися безплатно засобами масової інформації з метою встановлення обставин вчинення злочинів та осіб, які їх вчинили, свідків, потерпілих, розшуку злочинців, які втекли, осіб, які пропали безвісти, та з іншою метою, що пов'язана з необхідністю подання допомоги громадянам, підприємствам, установам і організаціям у зв'язку з виконанням міліцією покладених на неї обов'язків.

Службові особи, які без поважних причин відмовились подати допомогу працівникові міліції в реалізації його прав, передбачених пунктами 24–28 статті 11, підлягають відповідальності за чинним законодавством;

29) матеріально і морально заохочувати громадян, які подають допомогу в охороні правопорядку та боротьбі із злочинністю;

30) зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю;

31) видавати у разі наявності небезпеки для життя і здоров'я особам, взятим під захист, відповідно до чинного законодавства зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку. *(Статтю 11 доповнено пунктом 31 згідно із Законом України № 1381-XIV від 13.01.2000)*

При здійсненні заходів із запобігання, виявлення і розкриття злочинів у сфері податкового законодавства права, передбачені цією статтею, надаються виключно органам податкової міліції у межах їх компетенції. *(Статтю 11 доповнено частиною згідно із Законом України № 2181-III від 21.12.2000)*

**ЗАКОН УКРАЇНИ
ПРО СЛУЖБУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

№ 2229-ХІІ від 25 березня 1992 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, № 27, ст. 382)

Витяз

**Розділ ІV
ПОВНОВАЖЕННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Стаття 24. Обов'язки Служби безпеки України

Служба безпеки України відповідно до своїх основних завдань зобов'язана:

1) здійснювати інформаційно-аналітичну роботу в інтересах ефективного проведення органами державної влади та управління України внутрішньої і зовнішньої діяльності, вирішення проблем оборони, соціально-економічного будівництва, науково-технічного прогресу, екології та інших питань, пов'язаних з національною безпекою України; (пункт 1 статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 07.03.2002 р. № 3111-III)

1¹) здійснює розвідувальну діяльність відповідно до закону. (статтю 24 доповнено пунктом 1¹ згідно із Законом України від 07.03.2002 р. № 3111-III)

2) здійснювати заходи контррозвідувального забезпечення дипломатичних представництв, консульських та інших державних установ, а також заходи, пов'язані з охороною державних інтересів у сфері зовнішньополітичної та зовнішньо-економічної діяльності, безпекою громадян України за кордоном;

3) виявляти, припиняти та розкривати злочини, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції Служби безпеки України; проводити дізнання і слідство у цих справах; розшукувати осіб, які переховуються у зв'язку із вчиненням зазначених злочинів;

4) здійснювати контррозвідувальні заходи з метою попередження, виявлення, припинення і розкриття будь-яких форм розвідувально-підривної діяльності проти України;

5) забезпечувати захист державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності України від протиправних посягань з боку окремих осіб та їх об'єднань;

б) здійснювати контррозвідувальне забезпечення оборонного комплексу, Збройних Сил України, інших військових формувань, дислокованих на території України, енергетики, транспорту, зв'язку, а також важливих об'єктів інших галузей господарства;

7) брати участь у розробці і здійсненні заходів щодо захисту державних таємниць України, сприяти у порядку, передбаченому законодавством, підприємствам, установам, організаціям та підприємцям у збереженні комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоди життєво важливим інтересам України;

8) здійснювати відповідно до законодавства профілактику правопорушень у сфері державної безпеки;

9) у межах визначеної законодавством компетенції забезпечувати захист особистої безпеки громадян і осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у разі надходження від них, членів їх сімей та близьких родичів заяви, звернення керівника відповідного державного органу чи отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози їх життю, здоров'ю, житлу чи майну; брати участь у реабілітації і поновленні прав незаконно репресова-

них осіб; *(Пункт 9 статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 1381-XIV від 13.01.2000)*

10) сприяти Прикордонним військам України в охороні державного кордону України;

11) сприяти забезпеченню режиму воєнного та надзвичайного стану в разі їх оголошення, а також ліквідації наслідків стихійного лиха, значних аварій, катастроф, епідемій, епізоотій та інших надзвичайних ситуацій;

12) подавати наявними силами і засобами, в тому числі і технічними, допомогу органам внутрішніх справ, іншим правоохоронним органам у боротьбі із злочинністю;

13) брати участь у розробці заходів і вирішенні питань, що стосуються в'їзду в Україну та виїзду за кордон, перебування на її території іноземців та осіб без громадянства, прикордонного режиму і митних правил;

14) забезпечувати засекреченим і шифрованим зв'язком державні органи України і посадових осіб відповідно до переліку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України;

15) проводити наукові дослідження і дослідно-конструкторські роботи, впроваджувати їх результати в практику діяльності Служби безпеки України;

16) виконувати за дорученням Верховної Ради України або Президента України інші завдання, безпосередньо спрямовані на забезпечення внутрішньої та зовнішньої безпеки держави.

Стаття 25. Права Служби безпеки України

Службі безпеки України, її органам і співробітникам для виконання покладених на них обов'язків надається право:

1) вимагати від громадян та посадових осіб припинення правопорушень і дій, що перешкоджають здійсненню повноважень Служби безпеки України, перевіряти у зв'язку з цим документи, які посвідчують їх особу, а також проводити огляд осіб, їх речей і транспортних засобів, якщо є загроза втечі підозрюваного або знищення чи приховання речових доказів злочинної діяльності;

2) подавати органам державного управління обов'язкові для розгляду пропозиції з питань національної безпеки України, в тому числі про припинення роботи, пов'язаної з державними таємницями, яка виконується з порушенням встановлених правил;

3) одержувати на письмовий запит керівника відповідного органу Служби безпеки України від міністерств, державних комітетів, інших відомств, підприємств, установ, організацій, військових частин, громадян та їх об'єднань дані і відомості, необхідні для забезпечення державної безпеки України, а також користуватись з цією метою службовою документацією і звітною. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється у порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність»; *(пункт 3 статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

4) входити у порядку, погодженому з адміністрацією підприємств, установ та організацій і командуванням військових частин, на їх територію і в службові приміщення;

5) мати слідчі ізолятори для тримання осіб, взятих під варту та затриманих органами Служби безпеки України;

6) використовувати з наступним відшкодуванням витрат та збитків транспортні засоби, які належать підприємствам, установам і організаціям, військовим частинам і громадянам (крім транспортних засобів дипломатичних, кон-

сультських та інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, припинення злочинів, переслідування та затримання осіб, які підозрюються в їх вчиненні, доставки до лікувальних установ осіб, що потребують термінової медичної допомоги;

7) виключно при безпосередньому припиненні злочинів, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції Служби безпеки України, переслідуванні осіб, що підозрюються у їх вчиненні, заходити в жилі, службові, виробничі та інші приміщення, на території і земельні ділянки та оглядати їх з наступним повідомленням прокурора протягом 24 годин;

8) проводити гласні і негласні оперативні заходи у порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

9) здійснювати співробітництво з громадянами України та іншими особами, в тому числі на договірних засадах, дотримуючись при цьому умов добровільності і конфіденційності цих відносин;

10) користуватися на договірних засадах службовими приміщеннями підприємств, установ, організацій, військових частин, а також жилими та іншими приміщеннями громадян;

11) направляти військовослужбовців Служби безпеки України для роботи на штатних посадах в інших установах, підприємствах і організаціях на час виконання конкретних завдань в інтересах розвідки, контррозвідки, боротьби з корупцією та організованою злочинною діяльністю; в окремих випадках у порядку, визначеному колегією Служби безпеки України, допускається направлення на роботу таких військовослужбовців в установи, підприємства і організації за ініціативою їх керівників;

12) в інтересах розвідки, контррозвідки і оперативно-розшукової діяльності створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, що визначаються завданнями, покладеними на Службу безпеки України цим Законом;

13) морально і матеріально заохочувати співробітників Служби безпеки України та інших осіб за заслуги по забезпеченню державної безпеки; представляти їх у встановленому порядку до державних нагород;

14) позачергово придбавати квитки на всі види транспорту незалежно від наявності місць і поселятися в готелях при пред'явленні посвідчення про відрадження;

15) безплатного проїзду всіма видами міського пасажирського транспорту загального користування (крім таксі), залізничного та водного транспорту приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів, а також попутним транспортом;

16) видавати у разі наявності небезпеки для життя і здоров'я особам, взятим під захист, відповідно до чинного законодавства зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку. (Статтю 25 доповнено пунктом 16 згідно із Законом України № 1381-ХІV від 13.01.2000)

Стаття 26. Підстави і порядок застосування зброї та спеціальних засобів

Військовослужбовці Служби безпеки України мають право зберігати, носити, використовувати і застосовувати зброю та спеціальні засоби на підставах і в порядку, передбачених Законом України «Про міліцію», військовими статутами Збройних Сил України та іншими актами законодавства.

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ПРИКОРДОННІ ВІЙСЬКА УКРАЇНИ

№ 1779-ХІІ від 4 листопада 1991 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, № 2, ст. 7)

Витяг

II. ОБОВ'ЯЗКИ І ПРАВА ПРИКОРДОННИХ ВІЙСЬК УКРАЇНИ

Стаття 6. Обов'язки Прикордонних військ України

При виконанні покладених на них завдань Прикордонні війська України зобов'язані:

1) припиняти будь-які спроби незаконної зміни проходження державного кордону України на місцевості;

2) відбивати вторгнення на територію України озброєних формувань, припиняти збройні та інші провокації на державному кордоні України, захищати від злочинних посягань населення і власність у всіх її формах;

3) відвертати і не допускати перетинання державного кордону України особами і транспортними засобами поза пунктами пропуску або іншими незаконними способами; виявляти і затримувати порушників державного кордону України;

4) здійснювати у встановлених пунктах і у встановленому порядку при наявності належно оформлених документів пропуск через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна;

5) забезпечувати виконання зобов'язань, що випливають з міжнародних договорів України, з питань режиму державного кордону України та виключної (морської) економічної зони України; *(Пункт 5 статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)*

6) здійснювати спільні заходи із Службою національної безпеки України в межах наданої їм компетенції з питань охорони державного кордону України, а також контролювати самостійно чи разом з органами внутрішніх справ підтримання прикордонного режиму;

7) контролювати спільно з органами внутрішніх справ, керівництвом аеропортів (аеродромів), відкритих для міжнародних польотів, прикордонних залізничних станцій, морських і річкових портів, служб міжнародних автомобільних перевезень додержання встановленого режиму в пунктах пропуску через державний кордон України;

8) здійснювати контроль за додержанням усіма невійськовими суднами і військовими кораблями встановленого порядку плавання та перебування в територіальному морі України, внутрішніх водах України, а також частині вод прикордонних річок, озер та інших водойм, що належать Україні;

9) подавати в районах проходження служби спеціально уповноваженим на те державним органам і посадовим особам необхідну допомогу в їх діяльності по контролю за збереженням природних ресурсів, додержанням правил промислової та іншої діяльності, по охороні природного середовища і континентального шельфу;

10) здійснювати охорону дипломатичних представництв України, постійних представництв України при міжнародних організаціях і консульських установ України в іноземних державах; *(Статтю 6 доповнено пунктом 10 згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)*

11) у відповідності з чинним законодавством України забезпечувати систему особливих заходів щодо захисту військовослужбовців Прикордонних військ України, які беруть безпосередню участь в оперативно-розшуковій діяльності та здійсненні контролю за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон України, від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв'язку із службовою діяльністю цих військовослужбовців; *(Статтю 6 доповнено пунктом 11 згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)*

12) здійснювати взаємодію при охороні державного кордону з відповідними органами, військовими формуваннями іноземних держав у порядку, який встановлюється міжнародними договорами та актами законодавства України. *(Статтю 6 доповнено пунктом 12 згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)*

Стаття 7. Права Прикордонних військ України

У межах прикордонної смуги, контрольованого прикордонного району, в пунктах пропуску через державний кордон України, а також на території, де прикордонну смугу та контрольований прикордонний район не встановлено, але Прикордонні війська України здійснюють охорону державного кордону України або прилеглої до охоронюваного Прикордонними військами України узбережжя моря території району, міста, селища, сільради, в територіальному морі України, внутрішніх водах, що належать Україні, Прикордонні війська України мають право *(Абзац перший статті 7 в редакції Закону України № 245/96-ВР від 18.06.96)*:

1) розташовувати прикордонні наряди, пересуватися при виконанні службових обов'язків по будь-яких ділянках місцевості, користуватися безоплатно всіма видами міського пасажирського транспорту (крім таксі), залізничного і водного транспорту приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів; *(Пункт 1 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)*

2) вести дізнання у справах про порушення державного кордону України, здійснювати оперативно-розшукову діяльність відповідно до чинного законодавства;

3) здійснювати адміністративне затримання осіб, які порушили режим державного кордону України, прикордонний режим або режим у пунктах пропуску через державний кордон України, на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення — до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання або на строк до десяти діб з санкції прокурора, якщо правопорушники не мають документів, які посвідчують їх особу, піддавати затриманих особистому оглядові, а також оглядати і при необхідності вилучати наявні при них речі;

4) здійснювати на строки, передбачені пунктом 3 цієї статті, адміністративне затримання громадян України, іноземних громадян і осіб без громадянства, які порушили державний кордон України, при відсутності достатніх підстав для порушення проти них кримінальних справ, а якщо щодо цих осіб прийнято у встановленому порядку рішення про передачу їх прикордонним властям суміжної держави, з санкції прокурора затримувати цих осіб на час, необхідний для їх передачі;

5) тримати осіб, підданих адміністративному затриманню, в ізоляторах тимчасового тримання або в інших приміщеннях, спеціально обладнаних для цих цілей. Про кожний випадок адміністративного затримання, особистого огляду затриманого, огляду і вилучення речей, що є при ньому, складається протокол і повідомляється прокурору;

6) запрошувати осіб у підрозділи Прикордонних військ України для з'ясування обставин порушення державного кордону України, його режиму, прикордонного режиму або режиму в пунктах пропуску через державний кордон України. У необхідних випадках з'ясування обставин зазначених порушень може здійснюватись і в інших місцях;

7) перевіряти у осіб, які прямують через державний кордон України, документи про право в'їзду в Україну або виїзду з України, робити в них відповідні відмітки і при необхідності тимчасово їх вилучати; не пропускати через державний кордон України осіб, які не мають дійсних документів на право в'їзду в Україну або виїзду з України, до належного оформлення ними документів на право перетинання державного кордону України або до уточнення обставин втрати документів громадянами України в період перебування за кордоном і встановлення їх особи;

8) здійснювати у встановленому порядку самостійно або спільно з митними установами огляд вантажів та іншого майна осіб, які прямують через державний кордон України;

9) вилучати у встановленому порядку заборонені до ввезення в Україну або вивезення з України предмети, а також предмети контрабанди, які переміщуються через державний кордон України;

10) проводити у встановленому порядку огляд транспортних засобів, що прямують через державний кордон України, і вантажів, що на них перевозяться, супроводжувати транспортні засоби прикордонними нарядами;

11) визначати спільно з заінтересованими підприємствами, установами та організаціями місця і тривалість зупинок (стоянок) транспортних засобів закордонного прямування в пунктах пропуску через державний кордон України;

12) забороняти сходити на берег і перебувати на березі членам екіпажів іноземних невійськових суден та іншим особам, які перебувають на них і які допустили правопорушення при плаванні та перебуванні в територіальному морі України, внутрішніх водах України, а також під час стоянки суден у портах України;

13) обмежувати у випадках, які спричиняються обставинами, пов'язаними з забезпеченням охорони державного кордону України, провадження різних робіт у прикордонній смузі, за винятком робіт на будовах, здійснюваних відповідно до міжнародних договорів України, на будовах державного значення і проведення заходів, зв'язаних із стихійним лихом та особливо небезпечними інфекційними хворобами;

14) використовувати засоби електричного зв'язку міністерств, інших органів державного управління, транспортні засоби підприємств, установ, організацій під час відбиття вторгнень на територію України, припинення збройних та інших провокацій на державному кордоні України, розшуку і затримання порушників державного кордону України, а також в інших випадках, спричинених обставинами, на умовах, погоджених у встановленому порядку;

15) здійснювати інші дії щодо охорони державного кордону України, виключної (морської) економічної зони відповідно до законодавства України, її

міжнародних договорів. У необхідних випадках, зв'язаних з розшуком і затриманням порушників державного кордону України, Прикордонні війська України можуть здійснювати на території України надані їм права і за межами зазначених у цій статті територій, прикордонної смуги і пунктів пропуску через державний кордон України; (Пункт 15 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)

16) у випадках, передбачених законами України, розглядати справи про правопорушення, накладати стягнення або передавати матеріали про правопорушення на розгляд інших уповноважених органів виконавчої влади або судів; (Статтю 7 доповнено пунктом 16 згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96; пункт 16 статті 7 у редакції Закону України від 10.01.2002 р. № 2920-III)

17) у випадках і в порядку, встановлених законодавством України, не допускати в'їзду в Україну іноземних громадян, а також виїзду з неї громадян України та іноземних громадян; (Статтю 7 доповнено пунктом 17 згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)

18) використовувати в порядку, передбаченому законодавством України, земельні ділянки; (Статтю 7 доповнено пунктом 18 згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)

19) одержувати безоплатно за письмовими запитами начальника розвідувального органу Державного комітету у справах охорони державного кордону України, командирів військових частин та начальників оперативно-розшукових підрозділів від державних органів, підприємств, установ і організацій, а також об'єднань громадян інформацію, необхідну для виконання покладених на війська обов'язків, за винятком випадків, коли законодавством України встановлено спеціальний порядок одержання інформації; (Статтю 7 доповнено пунктом 19 згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96; пункт 19 статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 07.03.2002 р. № 3111-III)

20) використовувати у порядку, встановленому законодавством України, водний і повітряний простір України, морські та річкові порти, аеропорти та аеродроми (посадочні майданчики), розташовані на території України, незалежно від їх відомчої належності і призначення; одержувати навігаційну, метеорологічну, гідрографічну та іншу інформацію, необхідну для забезпечення польотів і кораблеводіння, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; (Статтю 7 доповнено пунктом 20 згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)

21) здійснювати спеціальні заходи забезпечення безпеки військовослужбовців Прикордонних військ України та їх близьких родичів, недоторканності житла, а також збереження їх майна згідно з чинним законодавством України. (Статтю 7 доповнено пунктом 21 згідно із Законом України № 245/96-ВР від 18.06.96)

Стаття 8. Застосування зброї, бойової техніки та спеціальних засобів під час охорони державного кордону України і виключної (морської) економічної зони

Прикордонні війська України і Війська повітряної оборони України у порядку, передбаченому законодавством України, під час охорони державного кордону України і виключної (морської) економічної зони мають право застосовувати зброю, бойову техніку та спеціальні засоби для:

1) відбиття збройного нападу і вторгнення на територію України військових груп і банд, припинення збройних провокаційних дій на державному кордоні України;

2) відбиття нападу та припинення опору незброєних осіб, коли життя прикордонників або населенню загрожує небезпека і запобігти їй іншими засобами немає можливості;

3) запобігання викраденню повітряних, морських та річкових суден, що належать Україні;

4) захисту населення від збройних нападів та інших дій, що становлять загрозу життю і здоров'ю людей, а також майну, коли інші засоби захисту виявилися марними;

5) запобігання спробі втечі осіб, затриманих за порушення державного кордону України, у разі неможливості перешкодити цьому іншим способом;

6) запобігання спробі порушників державного кордону України переходити на території суміжної держави або прорватися вглиб території України, коли всі інші засоби для їх затримання вичерпано;

7) подання допомоги кораблям Прикордонних військ України під час відбиття збройного нападу на них, припинення ворожих дій іноземних суден щодо українського узбережжя, українських підводних та надводних об'єктів або для припинення збройного опору суден — порушників державного кордону України.

У разі необхідності можуть застосовуватися зброя і бойова техніка Військово-Морських Сил України та інших видів Збройних Сил України в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Зброя, бойова техніка та спеціальні засоби застосовуються під час охорони державного кордону України і виключної (морської) економічної зони України в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

(Стаття 8 в редакції Закону України № 245/96-ВР від 18.06.96)

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ДЕРЖАВНУ ПОДАТКОВУ СЛУЖБУ В УКРАЇНІ

№ 509-ХІІ від 4 грудня 1990 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, № 6, ст. 37)

Витяг

Стаття 11. Права органів державної податкової служби

Органи державної податкової служби в установленому законом порядку мають право:

1) здійснювати на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності та у громадян, в тому числі громадян — суб'єктів підприємницької діяльності, перевірки грошових документів, бухгалтерських книг, звітів, кошторисів, декларацій, товарно-касових книг, показників електронних контрольно-касових апаратів і комп'ютерних систем, що застосовуються для розрахунків за готівку із споживачами, та інших документів незалежно від способу подання інформації (включаючи комп'ютерний), пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, інших платежів, наявності свідоцтв про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, спеціальних дозволів (ліцензій, патентів тощо) на її здійснення, а також одержувати від посадових осіб і громадян у письмовій формі пояснення, довідки і відомості з питань, що виникають під час перевірок; перевіряти у посадових осіб, громадян документи, що посвідчують особу, під час проведення перевірок з питань оподаткування; викликати посадових осіб, громадян для пояснень щодо джерела отримання доходів, обчислення і сплати податків, інших платежів, а також проводити перевірки достовірності інформації, одержаної для внесення до Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів.

Періодичність таких перевірок та проведення обстежень виробничих, складських, торговельних та інших приміщень встановлюється відповідно до законодавства. *(Абзац другий пункту 1 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2181-III від 21.12.2000)*

Орган державної податкової служби може запрошувати громадян, в тому числі громадян — суб'єктів підприємницької діяльності, для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати ними податків, інших платежів. Письмові повідомлення про такі запрошення направляються громадянам рекомендованими листами, в яких зазначаються підстави виклику, дата і година, на яку викликається громадянин;

2) одержувати безоплатно від підприємств, установ, організацій, включаючи Національний банк України та його установи, комерційні банки та інші фінансово-кредитні установи (у порядку, передбаченому законодавством для розкриття банківської таємниці), від громадян — суб'єктів підприємницької діяльності довідки, копії документів про фінансово-господарську діяльність, отримані доходи, видатки підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та громадян про поточні та вкладні (депозитні) рахунки, інформацію про наявність та обіг коштів на цих рахунках, у тому числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від суб'єктів підприємницької діяльності, та іншу інформацію, пов'язану з обчисленням та сплатою податків, інших платежів у порядку, визначеному законодавством, входить в будь-які інформаційні системи, зокрема комп'ютерні, для визначення об'єкта

оподаткування; *(Абзац перший пункту 2 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами України № 2181-III від 21.12.2000; від 10.01.2002 р. № 2921-III)*

одержувати безоплатно необхідні відомості для формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів від підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, включаючи Національний банк України та його установи, комерційні банки, та громадян — суб'єктів підприємницької діяльності — про суми доходів, виплачених фізичним особам, і утриманих з них податків, інших платежів, від органів, уповноважених проводити державну реєстрацію, а також видавати спеціальні дозволи (ліцензії, патенти тощо) на здійснення деяких видів підприємницької діяльності, — про видачу таких дозволів суб'єктам підприємницької діяльності, від органів внутрішніх справ — про громадян, які прибули на проживання до відповідного населеного пункту чи вибули з нього, від органів реєстрації актів громадянського стану — про громадян, які померли;

одержувати безоплатно від митних органів щомісяця звітні дані про везення на митну територію України імпортованих товарів і справляння при цьому податків, інших платежів та інформацію про експортно-імпортні операції, що здійснюються резиденти і нерезиденти, за формою, погодженою з Державною податковою адміністрацією України, та від органів статистики — дані, необхідні для використання їх у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій всіх форм власності;

3) обстежувати будь-які виробничі, складські, торговельні та інші приміщення підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та житло громадян, якщо вони використовуються як юридична адреса суб'єкта підприємницької діяльності, а також для отримання доходів. У разі відмови керівників підприємств, установ, організацій і громадян допустити посадових осіб органів державної податкової служби для обстеження зазначених приміщень і обладнання та неподання документів про отримані доходи і проведені витрати органи державної податкової служби мають право визначати оподатковуваний доход (прибуток) таких підприємств, установ, організацій та громадян на підставі документів, що свідчать про одержані ними доходи (прибутки), а стосовно громадян — також із урахуванням оподаткування осіб, які займаються аналогічною діяльністю;

4) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій, а також від громадян, діяльність яких перевіряється, усунення виявлених порушень податкового законодавства і законодавства про підприємницьку діяльність, контролювати їх виконання, а також припинення дій, які перешкоджають здійсненню повноважень посадовими особами органів державної податкової служби;

(Пункт 5 частини першої статті 11 виключено на підставі Закону України № 2181-III від 21.12.2000)

б) вилучати (із залишенням копій) у підприємств, установ та організацій документи, що свідчать про приховування (зниження) об'єктів оподаткування, несплату податків, інших платежів, та вилучати у громадян — суб'єктів підприємницької діяльності, які порушують порядок заняття підприємницькою діяльністю, реєстраційні посвідчення або спеціальні дозволи (ліцензії, патен-

ти тощо) з наступною передачею матеріалів про порушення органам, що видали ці документи;

7) застосовувати до підприємств, установ, організацій і громадян фінансові санкції у порядку та розмірах, встановлених законом;

застосовувати до банків або юридичних осіб, фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, які у встановлений законом строк не повідомили про відкриття або закриття рахунків у банках, а також до установ банків, що не подали відповідним органам державної податкової служби в установленій законом строк повідомлень про закриття рахунків платників податків або розпочали здійснення видаткових операцій за рахунком платника податків до отримання документально підтвердженого повідомлення відповідного органу державної податкової служби про взяття рахунку на облік в органах державної податкової служби, штрафні санкції у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; *(абзац другий пункту 7 частини першої статті 11 у редакції Закону України від 10.01.2002 р. № 2922-III)*

(пункт 7 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 15.01.98 р. № 25/98-ВР, в редакції Закону України від 21.12.2000 р. № 2181-III)

8) стягувати до бюджетів та державних цільових фондів суми недоїмки, пені та штрафних санкцій у порядку, передбаченому законом; *(Пункт 8 частини першої статті 11 в редакції Закону України № 2181-III від 21.12.2000)*

9) надавати відстрочення та розстрочення податкових зобов'язань, вирішувати питання щодо податкового компромісу, а також приймати рішення про списання безнадійного боргу у порядку, передбаченому законом; *(Пункт 9 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 784-XIV від 30.06.99, в редакції Закону України № 2181-III від 21.12.2000)*

10) за несвоєчасне виконання установами банків та іншими фінансово-кредитними установами розпоряджень органів державної податкової служби про безспірне стягнення податків, інших платежів, а також доручень підприємств, установ, організацій та громадян про сплату податків, інших платежів стягувати з установ банків та інших фінансово-кредитних установ пеню за кожний день прострочення (включаючи день сплати) у розмірах, встановлених законодавством щодо таких видів платежів;

11) накладати адміністративні штрафи:

на керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій, винних у відсутності податкового обліку або веденні його з порушенням встановленого порядку, неподанні або несвоєчасному поданні аудиторських висновків, передбачених законом, а також платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), — від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за відповідне правопорушення, — від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; *(Абзац другий пункту 11 частини першої статті 11 в редакції Закону України № 2181-III від 21.12.2000)*

на керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій, включаючи установи Національного банку України, комерційні банки та інші фінансово-кредитні установи, які не виконують перелічених у пунктах 2–5 цієї статті вимог посадових осіб органів державної податкової служби, — від де-

сяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

на посадових осіб підприємств, установ і організацій, а також на громадян — суб'єктів підприємницької діяльності, які виплачували доходи, винних у неутриманні, неперерахуванні до бюджету сум податку на доходи фізичних осіб, перерахуванні податку за рахунок коштів підприємств, установ і організацій (крім випадків, коли таке перерахування дозволено законодавством), у неповідомленні або несвоєчасному повідомленні державним податковим інспекціям за встановленою формою відомостей про доходи громадян, — у розмірі трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із зазначених правопорушень, — у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

на громадян, винних у неподанні або несвоєчасному поданні декларацій про доходи чи у включенні до декларацій перекручених даних, у відсутності обліку або неналежному веденні обліку доходів і витрат, для яких встановлено обов'язкову форму обліку, — від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

на громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, винних у протидіях посадовим особам органів державної податкової служби, зокрема у недопущенні їх до приміщень, які використовуються для здійснення підприємницької діяльності та одержання доходів, — від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

на громадян, які займаються підприємницькою діяльністю без державної реєстрації чи без спеціального дозволу (ліцензії), якщо його отримання передбачено законодавством, — від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

на громадян, які здійснюють продаж товарів без придбання одноразових патентів або з порушенням терміну їх дії, чи здійснюють продаж товарів, не зазначених у деклараціях, — від одного до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за ті самі дії, вчинені громадянином, якого протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із зазначених правопорушень, — від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

12) користуватися безперешкодно в службових справах засобами зв'язку, які належать підприємствам, установам і організаціям незалежно від форм власності;

13) у разі виявлення зловживань під час здійснення контролю за надходженням валютної виручки, проведенням розрахунків із споживачами з використанням товарно-касових книг, а також за дотриманням лімітів готівки в касах та її використанням для розрахунків за товари, роботи і послуги давати доручення органам державної контрольно-ревізійної служби на проведення ревізій;

14) вимагати від керівників підприємств, установ і організацій, що перевіряються, проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів і розрахунків; при проведенні адміністративного арешту опечатувати каси, касові приміщення, склади та архіви; *(Пункт 14 частини першої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 2181-III від 21.12.2000)*

15) надавати інформацію з Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів іншим державним органам відповідно до чинного законодавства;

16) матеріально і морально заохочувати громадян, які подають допомогу в боротьбі з порушеннями податкового законодавства;

17) звертатися у передбачених законом випадках до суду або арбітражного суду з заявою (позовною заявою) про скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності. *(Частина першу статті 11 доповнено пунктом 17 згідно із Законом України № 1987-III від 21.09.2000)*

Права, передбачені пунктами 1–4, 6, 12 і 14 частини першої цієї статті, надаються посадовим особам органів державної податкової служби, а права, передбачені пунктами 5, 7–11, 13, 15–17, — головам державних податкових адміністрацій і начальникам державних податкових інспекцій та їх заступникам; *(Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 1987-III від 21.09.2000)*

(Стаття 11 із змінами, внесеними згідно із Законами України № 203/96-ВР від 16.05.96, № 287/94-ВР від 14.12.94, № 297/95-ВР від 11.07.95, № 725/97-ВР від 16.12.97, № 25/98-ВР від 15.01.98, в редакції Закону України № 83/98-ВР від 05.02.98 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 21.09.2000 р. № 1987-III, від 21.12.2000 р. № 2181-III)

Стаття 13. Обов'язки і відповідальність посадових органів державної податкової служби

Посадові особи органів державної податкової служби зобов'язані дотримувати Конституції і законів України, інших нормативних актів, прав та охоронюваних законом інтересів громадян, підприємств, установ, організацій, забезпечувати виконання покладених на органи державної податкової служби функцій та повною мірою використовувати надані їм права.

За невиконання або неналежне виконання посадовими особами органів державної податкової служби своїх обов'язків вони притягаються до дисциплінарної, адміністративної, кримінальної та матеріальної відповідальності згідно з чинним законодавством.

Збитки, завдані неправомірними діями посадових осіб органів державної податкової служби, підлягають відшкодуванню за рахунок коштів державного бюджету.

Посадові особи органів державної податкової служби зобов'язані дотримувати комерційної та службової таємниці.

(Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом України № 83/98-ВР від 05.02.98)

Стаття 21. Повноваження податкової міліції

Податкова міліція відповідно до покладених на неї завдань:

1) приймає і реєструє заяви, повідомлення та іншу інформацію про злочини і правопорушення, віднесені до її компетенції, здійснює в установленому порядку їх перевірку і приймає щодо них передбачені законом рішення;

2) здійснює відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність, досудову підготовку матеріалів за протокольною формою, а також проводить дізнання та досудове (попереднє) слідство в межах своєї компетенції, вживає заходів до відшкодування заподіяних державі збитків;

3) виявляє причини і умови, що сприяли вчиненню злочинів та інших правопорушень у сфері оподаткування, вживає заходів до їх усунення;

4) забезпечує безпеку працівників органів державної податкової служби та їх захист від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними посадових обов'язків;

5) запобігає корупції та іншим службовим порушенням серед працівників державної податкової служби;

6) збирає, аналізує, узагальнює інформацію щодо порушень податкового законодавства, прогнозує тенденції розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням.

Особа начальницького складу податкової міліції незалежно від займаної нею посади, місцезнаходження і часу в разі звернення до неї громадян або посадових осіб із заявою чи повідомленням про загрозу особистій чи громадській безпеці або в разі безпосереднього виявлення такої загрози повинна вжити заходів щодо запобігання правопорушенню і його припинення, рятування людей, подання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомити про це в найближчий орган внутрішніх справ.

Стаття 22. Права податкової міліції

Посадовим особам податкової міліції для виконання покладених на них обов'язків надаються права, передбачені пунктом 1, частиною першою пункту 2, пунктами 3 та 6 статті 11 цього Закону, а також пунктами 1–4, абзацами другим, третім, шостим пункту 5, пунктами 6–12, 14, підпунктами «а» і «б» пункту 15 (з урахуванням положень цього Закону, інших законів з питань оподаткування), пунктом 16 із дотриманням правил проведення податкових перевірок, встановлених законодавством, пунктами 17, 19, 23, 24, 25, 27, 28, 30 статті 11, статтями 12–15¹ Закону України «Про міліцію».

(Стаття 22 в редакції Закону України № 2181-III від 21.12.2000)

**ЗАКОН УКРАЇНИ
ПРО ДЕРЖАВНУ ОХОРОНУ ОРГАНІВ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ**

№ 160/98-ВР від 4 березня 1998 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1998, № 35, ст. 236)

Витяг

Стаття 12. Завдання Управління державної охорони України

На Управління державної охорони України покладаються завдання:
здійснення державної охорони щодо органів державної влади України;
забезпечення безпеки посадових осіб, визначених цим Законом, за міс-
цем їх перебування як на території України, так і за її межами;
забезпечення безпеки членів сімей посадових осіб, визначених цим Зако-
ном, які проживають разом з ними або супроводжують їх;
запобігання протиправним посяганням на посадових осіб і членів їхніх
сімей та об'єкти, щодо яких здійснюється державна охорона, їх виявлення та
припинення;
охорони об'єктів, визначених цим Законом;
забезпечення безпечної експлуатації транспортних засобів, призначених
для визначених цим Законом посадових осіб.

Стаття 13. Повноваження Управління державної охорони України

Для здійснення покладених завдань Управління державної охорони Украї-
ни уповноважене:

надавати згоду на допущення громадян на об'єкти, щодо яких здійсню-
ється державна охорона;

одержувати в установленому порядку від керівників органів державної
влади України, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, ор-
ганізацій незалежно від форм власності за письмовим запитом Начальника
Управління або його заступників відомості, необхідні для здійснення держав-
ної охорони;

використовувати форму одягу та документи, які зашифровують особу чи
відомчу належність військовослужбовців і транспортних засобів Управління
державної охорони України;

проводити у порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-
розшукову діяльність», гласні та негласні оперативні заходи з метою запо-
бігання посяганням на посадових осіб і членів їхніх сімей та об'єкти, щодо
яких здійснюється державна охорона, виявлення і припинення таких по-
сягань;

проводити кіно-, фотозйомку, аудіо- і відеозапис на об'єктах, щодо яких
здійснюється державна охорона;

залучати за погодженням з керівниками правоохоронних та інших дер-
жавних органів їх військовослужбовців і працівників, технічні та інші засоби;
здійснювати на об'єктах, щодо яких здійснюється державна охорона, про-
типожежний, санітарно-гігієнічний, екологічний, радіаційний і протиепідемі-
чний контроль та контроль за станом технічного захисту інформації, вживати
заходів щодо усунення виявлених порушень, з'ясовувати причини, що призве-
ли до їх вчинення;

прикомандировувати в установленому порядку військовослужбовців Управління державної охорони України для здійснення державної охорони до органів державної влади, підприємств, установ і організацій, перелік яких визначається Президентом України;

здійснювати підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації військовослужбовців та працівників Управління державної охорони України відповідно до Закону України «Про освіту»;

утворювати відповідно до законодавства госпрозрахункові підрозділи адміністративно-господарського характеру.

Стаття 15. Способи здійснення державної охорони

Державна охорона здійснюється шляхом:

1) пошуку і фіксації даних про протиправну діяльність окремих осіб або груп, яка загрожує нормальному функціонуванню органів державної влади України, життю чи здоров'ю, честі та гідності посадових осіб і членів їхніх сімей, для вжиття заходів щодо її припинення;

2) особистої охорони осіб;

3) охорони об'єктів і підтримання на них відповідного порядку проходження громадян, проїзду транспортних засобів, проносу і провозу речей (далі — режиму);

4) оснащення об'єктів технічними засобами охорони за рахунок коштів юридичних осіб, в користуванні яких ці об'єкти перебувають;

5) проведення профілактичних заходів з метою запобігання протиправним посяганням.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Витяг

4. Департамент відповідно до покладених на нього завдань:

1) бере участь у формуванні єдиної державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, реалізує цільові програми розвитку кримінально-виконавчої системи;

2) визначає основні напрями діяльності органів і установ виконання покарань щодо захисту прав і свобод людини в умовах відбування кримінального покарання; забезпечує охорону слідчих ізоляторів, тюрем, лікувально-трудових профілакторіїв, виправно-трудових колоній, інших установ виконання покарань та об'єктів кримінально-виконавчої системи, правопорядок та безпеку в органах і установах; бере участь у розробленні та реалізації державних комплексних програм боротьби із злочинністю;

3) контролює виконання актів законодавства з питань, що належать до його компетенції, вироків, постанов і ухвал судів, забезпечує розподіл та тримання засуджених до позбавлення волі та осіб, взятих під варту;

4) здійснює переведення засуджених і осіб, взятих під варту, з однієї до іншої установи кримінально-виконавчої системи, передачу (екстрадицію) осіб, які звинувачуються у вчиненні злочинів, а також засуджених для відбування покарання в установах іноземних держав згідно із законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

5) аналізує результати діяльності органів і установ виконання покарань, складає довгостроковий та оперативний прогнози криміногенної обстановки і на їх основі вносить у встановленому порядку пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування кримінально-виконавчої системи, забезпечення правопорядку та безпеки, посилення боротьби із злочинністю, інформує населення з цих питань через засоби масової інформації;

6) організовує і контролює оперативно-розшукову діяльність, налагоджує взаємодію з відповідними підрозділами державних органів, які проводять таку діяльність, використовує банки даних оперативно-довідкової, розшукової, статистичної та іншої інформації, здійснює довідково-інформаційне обслуговування органів і установ виконання покарань, заінтересованих державних органів;

7) організовує виконання актів амністії та помилування;

8) забезпечує організацію виховної роботи з особами, яких тримають в установах кримінально-виконавчої системи, залучення до її проведення представників творчих спілок, громадських і релігійних організацій, трудових колективів, у взаємодії з Міністерством освіти України організовує професійну підготовку засуджених та їх загальноосвітнє навчання;

9) вирішує за участю міських і районних органів внутрішніх справ і центрів зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України питання щодо надання допомоги особам, звільненим з місць позбавлення волі, в їх трудовому і побутовому влаштуванні;

10) здійснює в межах повноважень, визначених законодавством, функції з управління майном підприємств і установ, що належать до сфери управління Департаменту;

11) забезпечує здійснення заходів щодо виконання завдань з цивільної оборони і пожежної безпеки, стабільної роботи установ кримінально-виконавчої системи в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій у мирний час, додержання правового режиму надзвичайного чи воєнного стану в разі його введення в Україні або в окремих її місцевостях, проведення карантинних заходів під час епідемій;

12) забезпечує в межах своєї компетенції реалізацію державної політики щодо охорони державної таємниці, здійснює контроль за її збереженням у центральному апараті, в органах, установах, організаціях, навчальних закладах, на підприємствах, що належать до сфери його управління;

13) затверджує структуру, штатний розпис органів і установ виконання покарань, визначає порядок застосування дійсних і умовних найменувань установ кримінально-виконавчої системи та присвоює їх;

14) організовує проведення наукових досліджень, дослідно-конструкторських і проектно-технологічних робіт, забезпечує використання досягнень науки, техніки і набутого досвіду; координує роботу підприємств кримінально-виконавчої системи, пов'язану з сертифікацією, стандартизацією, метрологією, винахідництвом і раціоналізацією;

15) організовує роботу з добору, розстановки та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу та працівників кримінально-виконавчої системи;

16) забезпечує згідно із законодавством правовий і соціальний захист осіб рядового і начальницького складу, працівників кримінально-виконавчої системи та членів їх сімей;

17) представляє в установленому порядку осіб рядового і начальницького складу та працівників кримінально-виконавчої системи, які особливо відзначилися в роботі, до нагородження державними нагородами України, президентськими відзнаками;

18) забезпечує створення системи власної внутрішньої безпеки;

19) вживає заходів до забезпечення роботою осіб, яких тримають в установах кримінально-виконавчої системи, надає допомогу підприємствам, що належать до сфери його управління, у встановленні та стабілізації господарських зв'язків, бере участь у формуванні і розміщенні державного замовлення, укладає з цією метою контракти;

20) контролює стан охорони праці і техніки безпеки, здійснює нагляд за додержанням правил, норм і вимог щодо безпечного проведення на гірничих підприємствах кримінально-виконавчої системи бурових і підривних робіт, за зберіганням, обліком і використанням за призначенням вибухових матеріалів, правильним використанням родовищ корисних копалин, захистом надр;

21) визначає потреби установ кримінально-виконавчої системи в матеріально-технічних ресурсах, енергоносіях, продуктах харчування, капітальних вкладеннях на будівництво, реконструкцію і технічне переоснащення, виконання проектно-дослідних робіт і робіт з типового проектування об'єктів цих установ; забезпечує проведення єдиної політики з питань будівництва та реконструкції об'єктів Департаменту;

22) бере участь у розробленні проєктів загальнодержавних програм економічного та соціального розвитку, законів про Державний бюджет України;

23) забезпечує установи кримінально-виконавчої системи інженерно-технічними засобами охорони і нагляду за особами, яких тримають в установах виконання покарань, спеціальними засобами захисту та активної оборони, системами зв'язку і управління, зброєю, боєприпасами, бойовою та спеціальною технікою, контролює їх розподіл, зберігання і використання;

24) здійснює медичний контроль за станом здоров'я засуджених до позбавлення волі, осіб, взятих під варту, і осіб, яких тримають у лікувально-трудових профілакторіях, забезпечує надання їм необхідної медичної допомоги, належну санітарно-епідемічну обстановку в установах кримінально-виконавчої системи та на їх територіях, а також контроль за додержанням вимог з охорони довкілля і раціонального використання природних ресурсів в установах кримінально-виконавчої системи;

25) налагоджує за дорученням Кабінету Міністрів України зв'язки з міжнародними організаціями, укладає угоди з відповідними органами іноземних держав про співробітництво у сфері виконання кримінальних покарань, боротьби із злочинністю та з інших питань, що належать до його компетенції;

26) є головним розпорядником коштів державного бюджету, передбачених на утримання кримінально-виконавчої системи; фінансує органи і установи виконання покарань в межах затверджених асигнувань та коштів, одержаних від виробничо-господарської діяльності; організовує роботу з ведення бухгалтерського та статистичного обліку;

27) є державним замовником поставки (закупівлі) продукції, виконання робіт, надання послуг для забезпечення потреб оборони і безпеки, проектування і будівництва об'єктів кримінально-виконавчої системи;

28) видає в установленому порядку журнали, бюлетені, збірники нормативно-правових актів та інші матеріали з питань діяльності установ кримінально-виконавчої системи;

29) здійснює інші повноваження, що належать до його компетенції.

5. Департамент має право:

залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції;

одержувати безоплатно в установленому законодавством порядку від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

скликати в установленому порядку наради, конференції, симпозиуми з питань, що належать до його компетенції.

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО РОЗВІДУВАЛЬНІ ОРГАНИ УКРАЇНИ

№ 2331-III від 22 березня 2001 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 19, ст. 94)

Витяг

Стаття 1. Основні терміни

Наведені в цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

розвідувальна діяльність — діяльність спеціальних органів державної влади, спрямована на захист національних інтересів України від зовнішніх загроз, сприяння формуванню і реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони;

розвідувальна інформація — добуті відомості про реальні та потенційні можливості, плани, наміри і дії іноземних держав, організацій та окремих осіб, що загрожують національним інтересам України, а також про події і обставини, що стосуються національної безпеки і оборони;

розвідувальні органи України — спеціальні підрозділи центральних органів виконавчої влади, які здійснюють розвідувальну діяльність з метою захисту національних інтересів України від зовнішніх загроз.

Стаття 4. Основні завдання розвідувальних органів України

На розвідувальні органи України покладаються:

добування, аналітична обробка та надання визначеним законом органам державної влади розвідувальної інформації;

сприяння спеціальними заходами здійсненню державної політики України в економічній, політичній, воєнній, військово-технічній, екологічній та інформаційній сферах, зміцнення обороноздатності, економічного і науково-технічного розвитку;

забезпечення безпечного функціонування установ України за кордоном, безпеки співробітників цих установ та членів їх сімей у країні перебування, а також відряджених за кордон громадян України, які обізнані у відомостях, що становлять державну таємницю;

участь у боротьбі з міжнародною організованою злочинністю, в тому числі з тероризмом, незаконним обігом наркотичних засобів, незаконною торгівлею зброєю і технологією її виготовлення, незаконною міграцією.

Стаття 5. Методи і засоби діяльності розвідувальних України

Для виконання покладених на розвідувальні органи України завдань щодо отримання розвідувальної інформації та забезпечення безпеки своїх співробітників вони застосовують методи і засоби оперативно-розшукової діяльності у порядку, визначеному в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом.

Методи і засоби діяльності розвідувальних органів не повинні завдавати шкоди життю, здоров'ю, честі і гідності людей.

Не підлягає розголошенню інформація, що стосується особистого життя, честі та гідності громадянина, яка стала відома розвідувальним органам у процесі їх роботи, крім випадків, передбачених законом.

Порядок зберігання інформації, здобутої в процесі розвідувальної діяльності, визначається відповідними нормативно-правовими актами.

Стаття 6. Розвідувальні органи України

Розвідувальну діяльність в інтересах національної безпеки України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та національних інтересів від зовнішніх загроз, в межах визначених законом повноважень, здійснюють розвідувальні органи:

Служби безпеки України — для забезпечення інтересів держави в політичній, економічній, військово-технічній, науково-технологічній, інформаційній та екологічній сферах;

Міністерства оборони України — для визначення рівня воєнної загрози, забезпечення оборони і інтересів держави у сферах: воєнній, воєнно-політичній, воєнно-технічній, воєнно-економічній, інформаційній та екологічній;

спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань захисту державного кордону України — для забезпечення інтересів держави у сферах прикордонної та імміграційної політики, а також в інших сферах, що стосуються питань захисту державного кордону України та її суверенних прав у виключній (морській) економічній зоні та континентальному шельфі.

Питання утворення, реорганізації і ліквідації розвідувальних органів здійснюються відповідно до конституційних повноважень Президентом України.

Здійснення розвідувальної діяльності з метою отримання інформації у сферах, що стосуються національної безпеки і оборони, іншими органами державної влади, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форми власності, які не передбачені в цьому Законі, а також фізичними особами забороняється.

Розвідувальні органи України є юридичними особами, вони мають дійсне та умовне найменування, відповідні емблеми, печатки і штампки, печатки із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, рахунки, у тому числі валютні, в банках та інших фінансових установах.

Стаття 9. Права розвідувальних органів України

Для виконання визначених цим Законом завдань розвідувальні органи України мають право:

встановлювати на конфіденційній основі співробітництво з повнолітніми, дієздатними особами, які добровільно дали на це згоду;

отримувати для розвідувальних цілей необхідну інформацію від усіх органів державної влади, підприємств, організацій і установ, включаючи банки, незалежно від форми власності, в тому числі інформацію з автоматизованих інформаційних та довідкових систем, банків даних тощо у порядку, визначеному законом;

користуватися послугами, в тому числі платними, експертів та консультантів з числа фахівців інших органів державної влади, підприємств, установ і організацій усіх форм власності;

використовувати на договірних засадах службові приміщення, транспортні засоби та інше майно підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, а також за згодою окремих осіб — належні їм житлові та нежитлові приміщення, транспортні засоби та інше майно;

відкривати рахунки в національній та іноземній валюті у банках та інших фінансових установах у порядку, визначеному законом;

використовувати документи, що прикривають співробітників та відомчу приналежність підрозділів, організацій, приміщень і транспортних засобів до розвідувальних органів України;

створювати з метою конспірації організаційні структури (підрозділи, установи і організації), необхідні для виконання завдань розвідувальних органів України та прикриття їх співробітників;

виступати замовниками науково-дослідних, дослідно-конструкторських та інших робіт у галузі розробки і виготовлення спеціальних засобів, необхідних для здійснення розвідувальної діяльності, створювати і застосовувати технічні засоби розвідки;

створювати в порядку, встановленому законом, відповідні навчальні заклади і науково-дослідні установи, архіви та здійснювати діяльність у видавничій справі;

організувати і забезпечувати в межах своєї компетенції захист державної таємниці в установах України за кордоном, включаючи заходи щодо попередження витоку по технічних каналах відомостей, що становлять державну таємницю;

здійснювати технічний захист приміщень і об'єктів розвідувальних органів;

забезпечувати власну безпеку діяльності розвідувальних органів України та захист своїх сил, засобів і інформації від протиправних дій та загроз.

**ЗАКОН УКРАЇНИ
ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ
У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

№ 3782-ХІІ від 23 грудня 1993 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1994, № 11, ст. 51)

Витяг

Стаття 1. Поняття забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві

Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, тобто у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні злочинів, а також у судовому розгляді кримінальних справ, — це здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя.

Стаття 2. Особи, які мають право на забезпечення безпеки

Право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, зазначених у статтях 1 і 7 цього Закону, за наявності відповідних підстав мають:

а) особа, яка заявила до правоохоронного органу про злочин або в іншій формі брала участь чи сприяла у виявленні, попередженні, припиненні і розкритті злочинів;

б) потерпілий та його представник у кримінальній справі;

в) підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники;

г) цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у справі про відшкодування шкоди, завданої злочинцем;

д) свідок;

е) експерт, спеціаліст, перекладач і понятьий;

є) члени сімей та близькі родичі осіб, перелічених у пунктах «а» — «е» цієї статті, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального судочинства.

Стаття 4. Правова основа забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві

Правовою основою забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, є Конституція України, цей Закон, Кримінальний і Кримінально-процесуальний кодекси України, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», інші закони.

Стаття 7. Заходи забезпечення безпеки

Витяг (пункт в)

в) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;

Стаття 10. Використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів

В разі наявності загрози вчинення насильства або інших протиправних дій щодо осіб, взятих під захист, за письмовою заявою цих осіб або за їх письмовою згодою може проводитися прослуховування телефонних та інших переговорів. У ході прослуховування цих переговорів може застосовуватися звукозапис.

**ЗАКОН УКРАЇНИ
ПРО ДЕРЖАВНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ СУДУ
І ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

№ 3781-ХІІ від 23 грудня 1993 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1994, № 11, ст. 50)

Витяг

Стаття 4. Правова основа захисту працівників суду і органів та їх близьких родичів

Правовою основою захисту працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів є Конституція України, цей Закон, Кримінальний та Кримінально-процесуальний кодекси України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Митний кодекс України, закони України «Про статус суддів», «Про прокуратуру», «Про міліцію», «Про Службу безпеки України», «Про оперативно-розшукову діяльність» та інші акти законодавства України.

Стаття 5. Види спеціальних заходів забезпечення безпеки

Витяг (пункт г)

г) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;

Стаття 8. Використання технічних засобів контролю і телефонних та інших переговорів

В разі загрози вчинення насильства або інших протиправних дій щодо осіб, взятих під захист, за письмовими заявами або згодою цих осіб може проводитися прослуховування телефонних та інших переговорів. У ході прослуховування переговорів осіб, взятих під захист, може застосовуватися звукозапис.

Стаття 15. Органи, які здійснюють заходи забезпечення безпеки

1. Здійснення спеціальних заходів забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів покладається:

а) щодо працівників служби безпеки і органів системи Управління державної охорони — на органи служби безпеки;

б) щодо працівників органів охорони державного кордону — на органи охорони державного кордону України;

в) щодо співробітників розвідувального органу Міністерства оборони України та їх близьких родичів — на розвідувальний орган Міністерства оборони України; *(частину першу статті 15 доповнено новим пунктом «в» згідно із Законом України від 07.03.2002 р. № 3111-III, у зв'язку з цим пункт «в» вважати пунктом «г»)*

г) щодо інших працівників, зазначених у статті 2 цього Закону, — на органи внутрішніх справ.

З цією метою у структурі зазначених органів створюються спеціальні підрозділи.

2. Безпека військовослужбовців забезпечується заходами, зазначеними у статті 6 цього Закону, які застосовуються з урахуванням перебування цих осіб на військовій службі.

Для захисту військовослужбовців командири військових частин (підрозділів) вживають таких заходів:

- а) відрядження до іншої військової частини або військової установи;
- б) переведення на нове місце служби.

Стаття 18. Права та обов'язки органів, які забезпечують безпеку осіб, взятих під захист

1. Орган, який приймає рішення про застосування заходів безпеки, має право:

а) витребувати необхідні матеріали та одержувати пояснення без провадження слідчих дій за заявами і повідомленнями про загрозу безпеці осіб, взятих під захист;

б) вимагати від органів, які здійснюють заходи безпеки, застосування додаткових заходів;

в) скасовувати здійснювані заходи повністю або частково.

2. Органи, які здійснюють заходи безпеки, мають право:

а) визначати перелік заходів безпеки, засоби та методи їх застосування, в разі необхідності — змінювати і доповнювати ці заходи;

б) вимагати від підзахисних осіб додержання умов здійснення заходів безпеки, а також виконання законних розпоряджень, пов'язаних із застосуванням цих заходів;

в) звертатися до органу, який приймає рішення про застосування заходів безпеки, з клопотанням про вирішення питання щодо їх застосування стосовно осіб, взятих під захист, в процесі виконання ними своїх службових обов'язків, або про скасування здійснюваних заходів.

3. Органи, які забезпечують безпеку, зобов'язані:

а) негайно реагувати на кожен випадок протиправних дій, що став їм відомим, щодо осіб, зазначених у статті 2 цього Закону;

б) забезпечувати захист життя, здоров'я, гідності, житла та майна осіб, взятих під захист, відповідно до характеру загрози;

в) своєчасно повідомляти підзахисних осіб про зміну або скасування заходів щодо їх безпеки.

4. Органи, які забезпечують безпеку, повинні дотримувати законності та ставитися з повагою до прав і свобод громадян.

Відомості про заходи безпеки та осіб, взятих під захист, є інформацією з обмеженим доступом.

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ІНФОРМАЦІЮ

№ 2657-ХІІ від 2 жовтня 1992 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, № 48, ст. 650)

Витяг

Стаття 1. Визначення інформації

Під інформацією цей Закон розуміє документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Стаття 3. Сфера дії Закону

Дія цього Закону поширюється на інформаційні відносини, які виникають у всіх сферах життя і діяльності суспільства і держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації.

(Офіційне тлумачення до статті 3 див. в Рішенні Конституційного Суду України № 5-зп від 30.10.97)

Стаття 9. Право на інформацію

Всі громадяни України, юридичні особи і державні органи мають право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації ними своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій.

Реалізація права на інформацію громадянами, юридичними особами і державою не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб.

Кожному громадянину забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законами України.

Стаття 23. Інформація про особу

Інформація про особу — це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про особу.

Основними даними про особу (персональними даними) є: національність, освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження.

Джерелами документованої інформації про особу є видані на її ім'я документи, підписані нею документи, а також відомості про особу, зібрані державними органами влади та органами місцевого і регіонального самоврядування в межах своїх повноважень.

Забороняється збирання відомостей про особу без її попередньої згоди, за винятком випадків, передбачених законом.

Кожна особа має право на ознайомлення з інформацією, зібраною про неї.

Інформація про особу охороняється Законом.

(Офіційне тлумачення до ст. 23 див. в Рішенні Конституційного Суду України № 5-зп від 30.10.97)

Стаття 28. Режим доступу до інформації

Режим доступу до інформації — це передбачений правовими нормами порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації.

За режимом доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

Держава здійснює контроль за режимом доступу до інформації.

Завдання контролю за режимом доступу до інформації полягає у забезпеченні додержання вимог законодавства про інформацію всіма державними органами, підприємствами, установами та організаціями, недопущенні необґрунтованого віднесення відомостей до категорії інформації з обмеженим доступом.

Державний контроль за додержанням встановленого режиму здійснюється спеціальними органами, які визначають Верховна Рада України і Кабінет Міністрів України.

У порядку контролю Верховна Рада України може вимагати від урядових установ, міністерств, відомств звіти, які містять відомості про їх діяльність по забезпеченню інформацією заінтересованих осіб (кількість випадків відмови у наданні доступу до інформації із зазначенням мотивів таких відмов; кількість та обґрунтування застосування режиму обмеженого доступу до окремих видів інформації; кількість скарг на неправомірні дії посадових осіб, які відмовили у доступі до інформації, та вжиті щодо них заходи тощо).

Стаття 31. Доступ громадян до інформації про них

Громадяни мають право:

знати у період збирання інформації, які відомості про них і з якою метою збираються, як, ким і з якою метою вони використовуються;

доступу до інформації про них, заперечувати її правильність, повноту, доречність тощо.

Державні органи та організації, органи місцевого і регіонального самоврядування, інформаційні системи яких вміщують інформацію про громадян, зобов'язані надавати її безперешкодно і безкоштовно на вимогу осіб, яких вона стосується, крім випадків, передбачених законом, а також вживати заходів щодо запобігання несанкціонованому доступу до неї. У разі порушень цих вимог Закон гарантує захист громадян від завданої їм шкоди використанням такої інформації.

Забороняється доступ сторонніх осіб до відомостей про іншу особу, зібраних відповідно до чинного законодавства державними органами, організаціями і посадовими особами.

Зберігання інформації про громадян не повинно тривати довше, ніж це необхідно для законно встановленої мети.

Всі організації, які збирають інформацію про громадян, повинні до початку роботи з нею здійснити у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку державну реєстрацію відповідних баз даних.

Необхідна кількість даних про громадян, яку можна одержати законним шляхом, має бути максимально обмеженою і може використовуватися лише для законно встановленої мети.

Відмова в доступі до такої інформації, або приховування її, або незаконні збирання, використання, зберігання чи поширення можуть бути оскаржені до суду.

(Офіційне тлумачення до статті 31 див. в Рішенні Конституційного Суду України № 5-зп від 30.10.97)

Стаття 37. Документи та інформація, що не підлягають наданню для ознайомлення за запитом

Не підлягають обов'язковому наданню для ознайомлення за інформаційними запитом офіційні документи, які містять у собі:

інформацію, визнану у встановленому порядку державною таємницею; конфіденціальну інформацію;

інформацію про оперативну і слідчу роботу органів прокуратури, МВС, СБУ, роботу органів дізнання та суду у тих випадках, коли її розголошення може зашкодити оперативним заходам, розслідуванню чи дізнанню, порушити право людини на справедливий та об'єктивний судовий розгляд її справи, створити загрозу життю або здоров'ю будь-якої особи;

інформацію, що стосується особистого життя громадян;

документи, що становлять внутрішню службову кореспонденцію (доповідні записки, переписка між підрозділами та інше), якщо вони пов'язані з розробкою напрямку діяльності установи, процесом прийняття рішень і передують їх прийняттю;

інформацію, що не підлягає розголошенню згідно з іншими законодавчими або нормативними актами. Установа, до якої звернуто запит, може не надавати для ознайомлення документ, якщо він містить інформацію, яка не підлягає розголошенню на підставі нормативного акта іншої державної установи, а та державна установа, яка розглядає запит, не має права вирішувати питання щодо її розсекречення;

інформацію фінансових установ, підготовлену для контролю фінансових відомств.

Стаття 47. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію

Порушення законодавства України про інформацію тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

Відповідальність за порушення законодавства про інформацію несуть особи, винні у вчиненні таких порушень, як:

необґрунтована відмова від надання відповідної інформації;

надання інформації, що не відповідає дійсності;

несвоєчасне надання інформації;

навмисне приховування інформації;

примушення до поширення або перешкодження поширенню чи безпідставна відмова від поширення певної інформації;

поширення відомостей, що не відповідають дійсності, ганьблять честь і гідність особи;

використання і поширення інформації стосовно особистого життя громадянина без його згоди особою, яка є власником відповідної інформації внаслідок виконання своїх службових обов'язків;

розголошення державної або іншої таємниці, що охороняється законом, особою, яка повинна охороняти цю таємницю;

порушення порядку зберігання інформації;

навмисне знищення інформації;

необґрунтоване віднесення окремих видів інформації до категорії відомостей з обмеженим доступом.

(Офіційне тлумачення до ст. 47 див. в Рішенні Конституційного Суду України № 5-зп від 30.10.97)

Стаття 48. Порядок оскарження протиправних діянь

В разі вчинення державними органами, органами місцевого і регіонального самоврядування та їх посадовими особами, а також політичними партіями, іншими об'єднаннями громадян, засобами масової інформації, державними організаціями, які є юридичними особами, та окремими громадянами протиправних діянь, передбачених цим Законом, ці дії підлягають оскарженню до органів вищого рівня або до суду.

Скарги на протиправні дії посадових осіб подаються в органи вищого рівня, яким підпорядковані ці посадові особи.

У разі незадоволення скарги, поданої до органу вищого рівня, заінтересований громадянин або юридична особа мають право оскаржити протиправні дії посадових осіб до суду.

(Офіційне тлумачення до ст. 48 див. в Рішенні Конституційного Суду України № 5-зп від 30.10.97)

**ЗАКОН УКРАЇНИ
ПРО ДЕРЖАВНУ ТАЄМНИЦЮ**

№ 3855-ХІІ від 21 січня 1994 року
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1994, № 16, ст. 93)

Витяг

Стаття 5. Компетенція органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у сфері охорони державної таємниці

Витяг (частина 5)

Спеціально уповноваженим органом державної влади у сфері забезпечення охорони державної таємниці є Служба безпеки України.

Стаття 8. Інформація, що може бути віднесена до державної таємниці
До державної таємниці у порядку, встановленому цим Законом, відносяться інформація:

Витяг (пункт 4)

4) у сфері державної безпеки та охорони правопорядку:
про особовий склад органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність;

про засоби, зміст, плани, організацію, фінансування та матеріально-технічне забезпечення, форми, методи і результати оперативно-розшукової діяльності; про осіб, які співпрацюють або раніше співпрацювали на конфіденційній основі з органами, що проводять таку діяльність; про склад і конкретних осіб, що є негласними штатними працівниками органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність;

про організацію та порядок здійснення охорони адміністративних будинків та інших державних об'єктів, посадових та інших осіб, охорона яких здійснюється відповідно до Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»;

про систему урядового та спеціального зв'язку;

про організацію, зміст, стан і плани розвитку криптографічного захисту секретної інформації, зміст і результати наукових досліджень у сфері криптографії;

про системи та засоби криптографічного захисту секретної інформації, їх розроблення, виробництво, технологію виготовлення та використання;

про державні шифри, їх розроблення, виробництво, технологію виготовлення та використання;

про організацію режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, державні програми, плани та інші заходи у сфері охорони державної таємниці;

про організацію, зміст, стан і плани розвитку технічного захисту секретної інформації;

про результати перевірок, здійснюваних згідно з законом прокурором у порядку відповідного нагляду за додержанням законів, та про зміст матеріалів дізнання, досудового слідства та судочинства з питань, зазначених у цій статті сфері;

про інші засоби, форми і методи охорони державної таємниці.

Стаття 12. Звід відомостей, що становлять державну таємницю

Витяг (частина 1)

Звід відомостей, що становлять державну таємницю, формує та публікує в офіційних виданнях Служба безпеки України на підставі рішень державних експертів з питань таємниць.

Стаття 24. Перевірка громадян у зв'язку з допуском їх до державної таємниці

Перевірка громадян у зв'язку з їх допуском до державної таємниці здійснюється органами Служби безпеки України у місячний строк у порядку, встановленому цим Законом і Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

У ході перевірки органами Служби безпеки України з'ясовуються наявність чи відсутність обставин, передбачених пунктами 2 і 4 частини першої та частиною другою статті 23 цього Закону.

Наявність чи відсутність обставин, передбачених пунктами 1, 3 і 5 частини першої статті 23 цього Закону, з'ясовується органом державної влади, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією, що оформляє допуск.

Мотивований висновок органу Служби безпеки України, який здійснював перевірку, про неможливість надання громадянину допуску до державної таємниці є обов'язковим для виконання посадовими особами, уповноваженими приймати рішення про надання допуску до державної таємниці, але не виключає повторного запиту із цього приводу в разі зміни обставин, за яких допуск до державної таємниці визнано неможливим.

Стаття 36. Оперативно-розшукові заходи щодо охорони державної таємниці

Оперативно-розшукові заходи щодо охорони державної таємниці здійснюються відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

З В І Д

ВІДОМОСТЕЙ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ ДЕРЖАВНУ ТАЄМНИЦЮ

Затверджений Наказом Голови СБУ № 52 від 1.03.2001 р.
Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22.03.2001 за № 264/5455
Опубліковано в Офіційному віснику України 13.04.2001 року

Витяг

4. Сфера державної безпеки і охорони правопорядку

Номер статті ЗВДТ	Зміст відомостей, що становлять державну таємницю	Ступінь секретності	Строк дії рішення про віднесення інформації до державної таємниці (у роках)	Реєстраційний номер і дата рішення державного експерта з питань таємниць
1	2	3	4	5
4.1	Відомості про фінансування та матеріально-технічне забезпечення, зміст, плани, організацію і результати оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності:			
4.1.1	зведені щодо України, Служби безпеки України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України	ОВ	30	153-Р від 21.11.2000 170-Р від 27.11.2000 223-Р від 30.01.2002
4.1.2	зведені щодо центрального органу виконавчої влади, якому надано право здійснення оперативно-розшукової діяльності	ЦТ	10	153-Р від 21.11.2000 170-Р від 27.11.2000 223-Р від 30.01.2002
4.1.3	щодо окремого підрозділу або оперативно-розшукового та розвідувального заходу	Т	5	102-Р від 19.09.2000 152-Р від 21.11.2000 222-Р від 30.01.2002 223-Р від 30.01.2002
4.2	Відомості, які детально розкривають зміст, організацію, конкретні засоби, форми, методи оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності	ЦТ	10	104-Р від 19.09.2000 152-Р від 21.11.2000 223-Р від 30.01.2002

1	2	3	4	5
4.3	Відомості про отримані результати ведення:			
4.3.1	агентурної та спеціальної розвідки	ЦТ	10	109-Р від 31.10.2000
4.3.2	радіоелектронної розвідки, контролю безпеки інформації та зв'язку	Т	5	109-Р від 31.10.2000
4.4	Відомості, що розкривають зміст заходів для приховування справжнього призначення чи причетності підрозділу (підрозділів) до органів державної влади, які здійснюють оперативно-розшукову та розвідувальну діяльність, або завдань, що виконуються цими підрозділами з метою оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності	Т	5	154-Р від 21.11.2000 171-Р від 27.11.2000
4.5	Зведені облікові відомості, що розкривають осіб, які є об'єктами оперативно-розшукових справ:			
4.5.1	щодо органу Служби безпеки України, Управління державної охорони України, Прикордонних військах України	ЦТ	10	42-Р від 14.07.2000 52-Р від 30.06.2000 212-Р від 25.01.01
4.5.2	щодо центрального органу виконавчої влади, який здійснює оперативно-розшукову та розвідувальну діяльність згідно з чинним законодавством України	Т	5	105-Р від 19.09.2000 52-Р від 30.06.2000
4.6	Відомості, що розкривають особу, яка є об'єктом оперативно-розшукової справи:			
4.6.1	у зв'язку з наявністю у її діях ознак вчинення особливо небезпечних злочинів проти держави або інших тяжких злочинів у разі проведення цих заходів підрозділами Служби безпеки України, Управління державної охорони України, Прикордонних військ України	ЦТ	10	42-Р від 14.07.2000 52-Р від 30.06.2000 216-Р від 25.01.01
4.6.2	у діях якої є ознаки вчинення інших злочинів	Т	5	105-Р від 19.09.2000 216-Р від 25.01.2000
4.7	Відомості про характеристики перспективних і діючих технічних систем та засобів розвідки	ЦТ	10	110-Р від 31.10.2000
4.7.1	Ті самі відомості за окремим зразком систем та засобів розвідки	Т	5	110-Р від 31.10.2000

1	2	3	4	5
4.8	Зведені відомості про номенклатуру, обсяги постачання, потреби і обсяги озброєння, військової та спеціальної техніки в центральному органі виконавчої влади, який здійснює оперативно-розшукову та розвідувальну діяльність	Т	5	163-Р від 21.11.2000 173-Р від 27.11.2000
4.9	Відомості, що розкривають організацію і методи використання засобів спеціальної техніки при вирішенні завдань оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності або методики організації і проведення конкретних оперативно-технічних заходів, відомості про безпосереднє місце негласного впровадження (установлення) спеціальних технічних засобів	ЦТ	10	12/100-Р від 11.04.95
4.10	Зведені відомості про дислокацію існуючих і тих, що будуються, запасних, командних та захищених пунктів управління Служби безпеки України і організацію їх охорони в умовах воєнного стану	ЦТ	10	12/68-Р від 11.04.95
4.10.1	Ті самі відомості щодо окремого запасного, командного та захищеного пункту Управління державної охорони України	Т	5	52-Р від 30.06.2000
4.11	Відомості про технічні системи забезпечення діяльності, охорони, зв'язку окремого запасного чи захищеного пункту управління органу, військової частини Служби безпеки України, Управління державної охорони України та Прикордонних військ України в умовах воєнного стану	Т	5	52-Р від 30.06.2000 43-Р від 14.07.2000 184-Р від 27.11.2000 204-Р від 27.11.2000
4.12	Відомості, що розкривають тактико-технічні дані інженерно-технічних засобів охорони або систем сигналізації, зміст заходів пропускового і внутрішньо-об'єктового режиму окремого об'єкта (об'єктів) Служби безпеки України, Управління державної охорони України, на якому впроваджено особливий режим діяльності	Т	5	52-Р від 30.06.2000 207-Р від 27.11.2000
4.13	Відомості про стан, зміст і організацію бойової і спеціальної підготовки особового складу Служби безпеки України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Управління державної охорони України	Т	5	52-Р від 30.06.2000 148-Р від 21.11.2000 161-Р від 21.11.2000
4.14	Зведені відомості про штат, штатну розстановку особового складу та фактичний стан забезпеченості нормативів, передбачених штатом Служби безпеки України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Управління державної охорони України	ЦТ	10	52-Р від 30.06.2000 162-Р від 21.11.2000 12/61-Р від 11.04.95

1	2	3	4	5
4.15	Зведені відомості щодо Служби безпеки України про зміст, стан та особовий склад спеціального резерву, його підготовку та використання в умовах воєнного стану	ЦТ	10	12/69-Р від 11.04.95 155-Р від 21.11.2000
4.16	Відомості про форми, методи здійснення спеціальної перевірки співробітників — військовослужбовців і працівників Служби безпеки України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Управління державної охорони України, кандидатів для зарахування на службу (роботу) до Служби безпеки України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Управління державної охорони України	Т	5	52-Р від 30.06.2000 149-Р від 21.11.2000 156-Р від 21.11.2000
4.17	Відомості про стан, результати та перспективи співробітництва Служби безпеки України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Управління державної охорони України зі спеціальними службами іноземних держав	ЦТ	10	12/62-Р від 11.04.95 157-Р від 21.11.2000
4.17.1	Ті самі відомості щодо окремого органу (підрозділу) Служби безпеки України, Управління державної охорони України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України щодо співробітництва з окремою спецслужбою іноземної держави	Т	5	52-Р від 30.06.2000
4.18	Відомості про факт підготовки та проведення, а також результати негласних оперативно-розшукових заходів із застосуванням оперативно-технічних засобів стосовно осіб, які готують або вчинили особливо небезпечні злочини проти держави	ЦТ	10	168-Р від 27.11.2000
4.18.1	Ті самі відомості стосовно осіб, які готують або вчинили інші тяжкі злочини <i>Примітка. У разі використання отриманої інформації як доказ у кримінальному процесі, зниження її ступеня секретності чи розсекречування здійснюється згідно з чинним законодавством України</i>	Т	5	168-Р від 27.11.2000
4.19	Відомості про напрями взаємодії митних органів між собою, з правоохоронними органами та іншими органами державної влади з питань боротьби з контрабандою й порушеннями митних правил, а також проведення спеціальних спільних операцій з контрольованих поставок наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та здійснення інших заходів щодо захисту економічних інтересів України	Т	5	84-Р від 20.09.2000

1	2	3	4	5
4.20	Відомості про дислокацію, склад та діяльність агентурних закордонних розвідувальних органів	ЦТ	10	12/158-Р від 11.04.95
4.21	Зведені відомості про підготовку та застосування військових формувань спеціального призначення в Збройних Силах України, Службі безпеки України та інших центральних органах виконавчої влади, де створюються такі військові формування згідно з чинним законодавством України	ЦТ	10	12/66-Р від 11.04.95
4.22	Зведені відомості про організацію служби і тактику дій Прикордонних військ України, застосування спеціальної техніки для затримання порушників кордону	Т	5	34-Р від 19.06.2000
4.23	Відомості, що розшифровують працівників, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, їх близьких родичів у разі проведення заходів щодо зміни їх установчих даних, зовнішності за наявності інформації про загрозу їх свободі, життю чи здоров'ю, що виникла у зв'язку з виконанням цими працівниками завдань оперативно-розшукової діяльності	ЦТ	10	12/79-Р від 11.04.95 227-Р від 05.03.2002
4.24	Відомості про негласний особовий склад підрозділів органів Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, місцезнаходження організацій і підприємств, створених з метою здійснення оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності	ЦТ	10	12/288-Р від 05.05.95 162-Р від 21.11.2000 165-Р від 21.11.2000 228-Р від 05.03.2002 229-Р від 05.04.2002
4.25	Зведені відомості про персональний склад Служби безпеки України та воєнної розвідки Збройних Сил України	Т	5	160-Р від 21.11.2000 205-Р від 27.11.2000
4.25.1	ті самі відомості щодо окремого органу, підрозділу Служби безпеки України та воєнної розвідки Збройних Сил України	Т	5	226-Р від 05.03.2002
4.26	Зведені облікові відомості, що розкривають осіб, які на конфіденційній основі залучаються, плануються до залучення або залучалися раніше до співробітництва з метою виконання завдань оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності			

1	2	3	4	5
4.26.1	щодо органу Служби безпеки України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України	ОВ	30	150-Р від 21.11.2000 214-Р від 25.01.01
4.26.2	щодо центрального органу виконавчої влади, який здійснює оперативно-розшукову та розвідувальну діяльність згідно з чинним законодавством України	ЦТ	10	12/229-Р від 20.04.95 12/288-Р від 05.05.95
4.27	Відомості, що розкривають причетність окремої особи до негласного співробітництва на конфіденційній основі з органом (підрозділом), який здійснює оперативно-розшукову та розвідувальну діяльність згідно з чинним законодавством України, а також відомості про осіб, яких планується залучити до конфіденційного співробітництва	ЦТ	10	150-Р від 21.11.2000 217-Р від 25.01.01 224-Р від 30.01.2002
4.28	Відомості, що розкривають місцезнаходження приміщення, яке конфіденційно використовується в інтересах вирішення завдань оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності	ЦТ	10	215-Р від 25.01.01 151-Р від 21.11.2000
4.28.1	Ті самі відомості щодо окремого об'єкта (приміщення), який використовується в інтересах вирішення завдань розвідувальної діяльності <i>Примітка до статей 4.27, 4.28.</i> <i>Дозволяється використовувати зазначені відомості в інтересах виконання завдань оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності у порядку, визначеному чинним законодавством України</i>	Т	5	151-Р від 21.11.2000
4.29	Зведені відомості про організацію охорони органів державної влади, посадових осіб та об'єктів щодо яких здійснюється державна охорона в умовах воєнного стану	ОВ	30	51-Р від 30.06.2000
4.29.1	Ті самі відомості в мирний час	ЦТ	10	51-Р від 30.06.2000
4.29.2	Ті самі відомості щодо окремого органу державної влади, посадової особи або об'єкта, щодо яких здійснюється державна охорона	Т	5	51-Р від 30.06.2000
4.30	Відомості про організацію та порядок забезпечення безпеки пересування територією України вищих посадових осіб України та урядових делегацій іноземних держав	Т	5	127-Р від 27.10.2000
4.31	Відомості про осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві і взяті під захист згідно з чинним законодавством України	ЦТ	10	12/293-Р від 05.05.95

1	2	3	4	5
4.32	Відомості про систему охорони за посиленням варіантом або за надзвичайних подій дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав в Україні	Т	5	107-Р від 19.09.2000
4.33	Відомості про строки, маршрути та організацію охорони перевезення банкнот і монет та інших цінностей у системі Національного банку України, а також відомості про порушення встановлених у Національному банку вимог щодо організації та здійснення охорони цінностей (у ході виготовлення, транспортування чи зберігання банкнот, монет та інших цінностей), обізнаність із якими може спричинити розкрадання цих цінностей.	Т	5	53-Р від 07.08.2000 108-Р від 19.09.2000
4.34	Зведені відомості про номенклатуру й кількість технічних засобів зв'язку у мережах і комплексах урядового та спеціального зв'язку, їхні тактико-технічні дані; відомості про організацію урядового та спеціального зв'язку, проектування, будівництво, модернізацію об'єктів урядового та спеціального зв'язку, випробування і технічну експлуатацію засобів урядового та спеціального зв'язку	Т	5	186-Р від 27.11.2000
4.35	Зведені дані про заходи і перспективи забезпечення безпеки систем урядового та спеціального зв'язку, про зміст заходів щодо комплексного технічного захисту інформації у цих системах від технічних засобів розвідки	ЦТ	10	12/102-Р від 11.04.95 12/106-Р від 11.04.95
4.36	Зведені відомості про розробку, впровадження і використання об'єднаної автоматизованої інформаційної системи Служби безпеки України, Управління державної охорони України, аналітичні та узагальнені матеріали, які одержані в результаті обробки накопичених у цій системі відомостей	ЦТ	10	12/7-Р від 18.03.98 52-Р від 30.06.2000
4.37	Відомості про канали зв'язку та радіочастоти (літери), які виділяються для використання в інтересах Міністерства оборони України, урядового та спеціального зв'язку України в мирний час та в умовах воєнного стану, а також в інтересах центрального органу виконавчої влади в умовах воєнного стану або під час бойового чергування	Т	5	27-Р від 09.06.2000 57-Р від 18.08.2000 111-Р від 20.09.2000 208-Р від 27.11.2000
4.38	Відомості про діючі або резервні системи та засоби зв'язку, які забезпечують розвідувальну діяльність Міністерства оборони України	ЦТ	10	12/157-Р від 11.04.95

1	2	3	4	5
4.39	Зведені відомості про організацію урядового зв'язку в умовах воєнного стану із зазначенням пунктів управління за справжніми найменуваннями та їх дислокацією в цілому по Україні	ОВ	30	12/74-Р від 11.04.95
4.40	Зведені відомості про існуючі та перспективні системи й комплекси спеціальних видів зв'язку, зміст і результати науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, які проводяться в інтересах розвитку та вдосконалення цих систем і комплексів	ЦТ	10	188-Р від 27.11.2000
4.41	Відомості про розробку, дослідження, виробництво, технологію виготовлення ключових документів, які призначені для використання в засобах криптографічного захисту секретної інформації тимчасової стійкості	ЦТ	10	187-Р від 27.11.2000
4.41.1	Ті самі відомості щодо ключових документів, які призначені для використання в засобах криптографічного захисту інформації тимчасової стійкості	Т	5	187-Р від 27.11.2000
4.42	Відомості про засоби криптографічного захисту секретної інформації гарантованої стійкості, які призначені для організації кодованого зв'язку, ключові документи до них та документи, що забезпечують роботу вказаних засобів:	ЦТ	10	190-Р від 27.11.2000
4.42.1	ті самі відомості щодо засобів криптографічного захисту інформації тимчасової стійкості, які призначені для організації кодованого зв'язку	Т	5	47-Р від 11.07.2000 189-Р від 27.11.2000
4.43	Відомості про бойові паролі, паролі доступу, зміст ключових даних, призначених для захисту секретної інформації від несанкціонованого доступу до обчислювальних центрів, автоматизованих робочих місць та засекречувальної апаратури системи державного розпізнавання	ЦТ	10	191-Р від 27.11.2000
4.44	Відомості про криптографічні системи та засоби криптографічного захисту секретної інформації, якщо вони розкривають принципи їх побудови, функціонування або криптографічні параметри	ЦТ	10	193-Р від 27.11.2000
4.45	Відомості про наукові відкриття, винаходи, зміст науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, що сприятимуть вдосконаленню заходів і засобів оперативного-розшукової діяльності, засобів спеціальної техніки, урядового та спеціального зв'язку	ЦТ	10	192-Р від 27.11.2000

1	2	3	4	5
4.45.1	Відомості про зміст та результати інших науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з розробки, створення, вдосконалення заходів і засобів оперативного-розшукової діяльності	Т	5	210-Р від 21.12.2000
4.46	Відомості про зміст кримінальних справ, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України	Т	5	209-Р від 29.11.2000
4.47	Відомості, що розкривають організацію, стан і способи охорони установ кримінально-виконавчої системи	Т	5	211-Р від 04.01.01
4.48	Відомості, що містяться в архівних справах про виконання вироків стосовно засуджених до виняткової міри покарання та про осіб, які виконували ці вироки	ЦТ	10	211-Р від 04.01.01
4.49	Зведені відомості про організацію та фактичний стан охорони державної таємниці:			
4.49.1	в Україні	ЦТ	10	12/94-Р від 11.04.95
4.49.2	у центральних органах виконавчої влади, на підприємствах, в установах, організаціях та військових формуваннях	Т	5	130-Р від 31.10.2000
4.50	Відомості про конкретні заходи Служби безпеки України щодо захисту державної таємниці, якщо в них розкриваються задіяні для цього оперативні сили та засоби	ЦТ	10	12/99-Р від 11.04.95
4.51	Відомості, що розкривають конкретні засоби та заходи захисту державної таємниці у центральних органах виконавчої влади України	Т	5	131-Р від 31.10.2000
4.52	Відомості про зміст та результати науково-дослідних робіт і дослідно-конструкторських робіт, пов'язаних з удосконаленням засобів та заходів захисту державної таємниці	Т	5	129-Р від 31.10.2000
4.53	Зведені відомості про організацію, зміст, стан і плани розвитку системи криптографічного захисту секретної інформації	ЦТ	10	194-Р від 27.11.2000
4.54	Відомості про зміст і результати спеціальних наукових досліджень у галузі розробки перспективних криптографічних систем та засобів криптографічного захисту секретної інформації	ОВ	30	195-Р від 27.11.2000
4.55	Відомості про технічні та спеціальні характеристики ключових даних, ключових документів до засобів криптографічного захисту секретної інформації та про порядок їх формування (генерації)	ЦТ	10	196-Р від 27.11.2000

1	2	3	4	5
4.56	Відомості про зміст ключових даних, які призначені для криптографічного захисту секретної інформації із застосуванням засобів криптографічного захисту інформації гарантованої стійкості	ОВ	30	197-Р від 27.11.2000
4.56.1	Ті самі відомості щодо засобів криптографічного захисту інформації тимчасової стійкості	ЦТ	10	198-Р від 27.11.2000
4.57	Відомості про результати тематичних досліджень діючих та розроблюваних систем та засобів криптографічного захисту секретної інформації	ЦТ	10	199-Р від 27.11.2000
4.58	Відомості про спеціальні технічні засоби, їх тактико-технічні характеристики, що розкривають організацію, методику або тактику їх негласного застосування при вирішенні завдань оперативно-розшукової та розвідувальної діяльності щодо:			
4.58.1	спеціальних технічних засобів, в основі розробки та виготовлення яких використані новітні досягнення науки і техніки, оригінальні конструкторсько-технологічні рішення	ЦТ	10	169-Р від 27.11.2000 159-Р від 21.11.2000 52-Р від 30.06.2000 213-Р від 25.01.01
4.58.2	інших спеціальних технічних засобів та видів зброї <i>Примітка.</i> Ступені секретності зразків спеціальних технічних засобів, технічної документації до них можуть бути знижені або ці зразки, технічна документація до них можуть бути розсекречені за висновками державних експертів з питань таємниць залежно від терміну їх експлуатації або в разі їх експорту згідно з чинним законодавством України	Т	5	169-Р від 27.11.2000 210-Р від 21.12.2000

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина 1: Підручник. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002.
2. Бандурка А. М., Горбачев А. В. Оперативно-розыскная деятельность: правовой анализ. – К.: РВВ МВД України, 1994.
3. Грошевий Ю. М. Шляхи підвищення надійності результатів доказування в досудовому провадженні по кримінальним справам / Теорія та практика судових експертиз і криміналістика. – Харків: Право, 2002. – С. 30–36.
4. Грошевий Ю. М. Поняття і класифікація засобів доказування в кримінальному процесі // Вісник академії правових наук України. – 1997. – № 3. – С. 69–76.
5. Грошевой Ю. М., Дидоренко Е. А., Розовский Б. Г. Уголовно-процессуальные аспекты оперативно-розыскной деятельности // Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС імені 10-річчя незалежності України. Вип. 3. – Луганськ: РВВ ЛАВС, 2002. – С. 81–91.
6. Дидоренко Е. А., Кириченко С. А., Розовский Б. Г. Процессуальный статус ОРД в уголовном судопроизводстве. – Луганск: РИО ЛИВД, 2000.
7. Докази і доказування у кримінально-процесуальному законодавстві України // Нове у кримінально-процесуальному законодавстві України: Навч. посібник для студентів юрид. спеціальностей вищих закладів освіти / За ред. Ю. М. Грошевого. – Харків: Право, 2002.
8. Душейко Г. О. Організаційно-тактичні основи реалізації оперативно-розшукової інформації на стадії порушення кримінальної справи: Автореф. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2001.
9. Зеленецкий В. С. Возбуждение уголовного дела. – Харьков: КримАрт, 1998.
10. Зеленецкий В. С. Куркин Н. В. Обеспечение безопасности субъектов уголовного процесса. — Харьков: КримАрт, 2000.
11. Іщенко В. М. Принцип допустимості та достатності засобів доказування: проблеми формування за новим КПК України. // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи. Матер. наук.-практ. конф. 18–19 квітня 2002 р., м. Харків. – С. 258–260.
12. Каткова Т. В., Кожсєвников Г. К. Судебные экспертизы. – Харьков: Рубикон, 2000.
13. Козьяков І. М. Співвідношення прокурорського нагляду і відомчого контролю за законністю оперативно-розшукової діяльності: Автореф. ... канд. юрид. наук. – Харьков, 2001.
14. Лук'янчиков С. Д., Євтушок В. П. Докази і доказова інформація: характер, співвідношення // Вісник Запорізького ін-ту внутрішніх справ МВС України. – Запоріжжя, 2001. – № 3. – С. 47–52.
15. Мірошніченко Т. М. Непроцесуальна інформація і доказування // Вісник Луганського ін-ту внутрішніх справ України МВС. Наук.-теорет. журнал. – Вип. 2.– Луганськ, 1998. – С. 141–154;
16. Позорецький М. А. Оперативно-розшукова діяльність: правове визначення поняття // Право України, 2001. – № 11. – С. 121–125

17. *Погорецький М. А.* Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: проблеми застосування окремих норм // Вісник Академії правових наук. – № 3 (26). – Харків: Право, 2001. – С. 205–213.

18. *Погорецький М. А.* Конституція України і проблеми забезпечення захисту прав людини в оперативно-розшуковій діяльності // Матер. наук. конф. «Конституція України — основа модернізації держави та суспільства. 21–22 червня 2001 р., Харків» / Упоряд. Ю. М. Грошевий, М. І. Панов. – Харків: Право, 2001. – С. 371–374.

19. *Погорецький М. А.* Прокурорський нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю // Вісник ун-ту внутрішніх справ. – Вип. 10. – Харків, 2000. – С. 117–125.

20. *Погорецький Н. А.* Оперативно-розшукные правоотношения: определение, структура, особенности // Проблемы законности: Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Тацій. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2000. Вип. 45. – С. 198–207.

21. *Погорецький М. А.* Протоколи оперативно-розшукових заходів з відповідними додатками складені за результатами здійснення оперативно-розшукових заходів оперативно-розшуковими підрозділами — новий вид доказів у кримінальному процесі // Вісник Академії правових наук України № 1 (28). – Харків: Право, 2002. – С. 208–216.

22. *Сибилева Н. В.* Проблемы обеспечения судебного контроля за ограничением конституционного права на тайну личной жизни // Матер. наук. конф. «Конституція України — основа модернізації держави та суспільства. 21–22 червня 2001 р., Харків» / Упоряд. Ю. М. Грошевий, М. І. Панов. – Харків: Право, 2001. – С. 256–258.

23. *Сибільова Н. В.* Допустимість доказів у радянському кримінальному процесі: Навч. посіб. – К.: УМК ВО, 1991.

24. *Слинько С. В.* Проблемы реализации конституционных норм субъектами уголовного процесса: Монография. – Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел; РИФ Арсис, 2002.

25. *Филин Д. В.* Дифференциация доказательственной информации в уголовном судопроизводстве // Законность, 2002. – № 2. – С. 45–47.

26. *Шумило М. Є.* Наукові засади використання оперативно-розшукових матеріалів у доказуванні в кримінальних справах // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи: Матер. наук.-практ. конф., 18–19 квітня 2002 р., м. Харків / Редкол.: Сташис В. В. (голов. ред.) та ін. – К.; Х.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 188–191.

27. *Шумило М. Є., Погорецький М. А.* Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у доказуванні в кримінальних справах: теоретичний і практичний аспекти // Вісник Луганського ін-ту внутрішніх справ МВС України, 2001. – № 3. – С. 199–209.

Навчальне видання

**ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА
ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРАВОВІ ОСНОВИ
(структурно-логічні схеми)**

Навчальний посібник

За редакцією Ю. М. Грошевого

Автор-упорядник

Микола Анатолійович ПОГОРЕЦЬКИЙ

Редактор Н. С. Строкова
Коректор Л. М. Марамзіна

Підписано до друку 9.12.2002. Формат 60x90/16. Папір офсетний № 1. Гарнітура Таймс. Друк
офсетний. Умовн. друк. арк. 12. Обл.-вид. арк. 7,36. Тираж 1500 пр. Вид. № 58. Зам. №

Редакційно-видавнича фірма «Арсіс, ЛТД», 61046, Харків, вул. Багратіона, 6.
Свідоцтво серія ДК № 317 від 25.01.2001 р.

Надруковано з оригінал-макета, виготовленого РВФ «Арсіс, ЛТД»,
у ПП «Торнадо», Харків, вул. Космічна, 22-а.

Погорецький М. А.

П45 **Оперативно-розшукова діяльність: правові основи (структурно-логічні схеми).** Навч. посібник / За ред. проф. Ю. М. Грошевого. — Харків: РВФ Арсіс, ЛТД, 2003. — 192 с.

ISBN 966-7299-57-0

В посібнику у вигляді структурно-логічних схем надана розгорнута характеристика норм Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а також інших законодавчих актів, які регулюють оперативно-розшукову діяльність.

Схематично даються рекомендації щодо використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному судочинстві.

Для студентів, аспірантів, викладачів, оперативних робітників, слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів і всіх тих, хто цікавиться питаннями правового регулювання оперативно-розшукової діяльності.

УДК 341.1